

Преди 700 години
милениите останки
на светец Франциск
са скрити.
Каква тайна
открива в гроба
свещеникът?

Джон Сак
Францисканският
заговор

Прозорец

Джон Сак

Францисканският заговор

Благодарности

На Северозападния писателски институт към колежа „Луис и Кларк“ – за специализацията „Уолдън“ и безценното дарено ми време.

На писателите, които се събират в кафене „Блу Маунтин“, и на читателите на издателство „Уайт Клауд“ – за неocenимите съвети и вдъхнатия кураж.

И най-вече на Франсис, който държеше да разкажа тази история – Grazie molte.

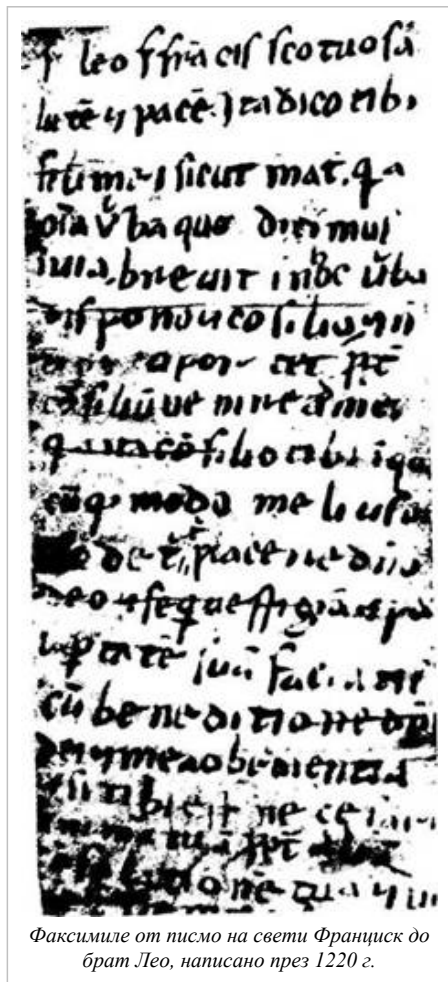

Ако Сатаната съществуваше, бъдещето на ордена, основан от свети Франциск, би му доставило най-изтънчено удоволствие... Чистата равностетка на живота на свети Франциск бе създаването на поредния състоятелен, покварен и продажен орден, укрепването на йерархичните структури и улесняването на преследването на всеки, позволил си нравствено усърдие или свобода на мисълта. Предвид целите и личността на самия свети Франциск не бихме могли да си представим по-горчива ирония.

Бърtrand Ръсел

Не ми казвайте, че Франциск се провали. Духът на компромиса завладя съня му и го разруши; покоси братята му... и ги промени, както отпървом се опита да промени и него самия, превръщайки ги в добри, ала най-обикновени монаси. Облада тялото му и го погребва в една от най-великите италиански църкви. Завладя изпълнената му с опасности житейска история и я затвори в цензурирани и адаптирани биографии. Но не можа да докопа Франциск... Франциск успя; провалът бе за другите.

Ърнест Реймънд

Факсимиле от писмо на свети Франциск до брат Лео, написано през 1220 г.

Действащи лица

БРАТЯТА МИНОРИТИ (ФРАНЦИСКАНЦИ)

Генерал-министри на ордена (1212–1279)

1212–1226 Свети Франциск от Асизи

Викарии: Пиетро Каетани, 1212–1221

Елиас ди Бонбароне, 1221–1227
Секретар: Лео от Асизи
1227–1232 Джовани Паренти
1232–1239 Елиас ди Бонбароне
Секретар: Илуминато от Киети
1239–1240 Алберто от Пиза
1240–1244 Хеймо от Фавършам
1244–1247 Кресцентиус от Йези
1247–1257 Джовани от Парма
1257–1274 Бонавентура от Баньореджо
Секретар: Бернардо от Беса
1274–1279 Джироламо от Асколи

БРАТЯТА

Конрад от Офида, отшелник спиритуал
Федерико, гост в Асизи
Лодовико, библиотекар в „Сакро Конвенто“
Салимбене, писар и хроникьор
Тома от Челано, първи биограф на свети Франциск
Убертино от Казале, послушник
Дзеферино, спътник на брат Илуминато

ОТ АСИЗИ

Анджело ди Пиетро Бернардоне, търговец на вълна
Данте, най-големият син на Анджело
Пикардо, син на Анджело
Орфео, моряк, най-малкият син на Анджело
Франческо ди Пиетро Бернардоне (свети Франциск от Асизи), брат
на Анджело

Джакома дей Сетисоли, овдовяла благородница, родом от Рим
Роберто, иконом на дона Джакома
Нено, каруцар
Примо, земеделец
Симоне дела Рока Паида, управител на главната крепост в Асизи
Калисто ди Симоне, негов син
Бруно, ратай на Калисто
Матеус Англикус, английски лекар

ОТ ФОСАТО ДИ ВИКО

Джанкарло ди Маргерита, някогашен рицар и бивш кмет на Асизи

ОТ ГЕНУА

Енрико, земеделски работник от Верчели

ОТ АНКОНА

Розана, приятелка на брат Конрад от Офида

ОТ ОБЩИНА ТОДИ

От Колдимоце

Капитанио ди Колдимоце, дарител на земята за базиликата на свети Франциск

Буонконте ди Капитанио, син на Капитанио

Кристиана, негова жена

Амата, негова дъщеря

Фабиано, негов син

Гуидо ди Капитанио, брат на Буонконте

Вана, негова дъщеря

Тереза (Терезина), негова внучка

ОТ ГРАД ТОДИ

Якопо дей Бенедети (Якопоне), каещ се грешник

Кардинал Бенедето Гаетани

Рофредо Гаетани, брат на Бенедето

Бонифацио, свещеник на Тоди, брат на Капитанио ди Колдимоце

ОТ ВЕНЕЦИЯ

Лоренцо Тиеполо, дож на Венеция

Мафео Поло, търговец на бижута

Николо Поло, брат на Мафео

Марко Поло, син на Николо

ПАПИТЕ (1198–1276)

1198–1216 Инокентий III, признат от Ордена на миноритите

1217–1227 Хонорий III

1227–1241 Григорий IX (Уголино от Сени, някогашен кардинал-протектор на миноритите, 1220–1227)

1241 Целестин IV

1241–1243 Двайсет месеца без папа

Францисканският заговор

1243–1254 Инокентий IV

1254–1261 Александър IV

1261–1264 Урбан IV

1265–1268 Климент IV

1268–1272 Четири години без папа

1272–1276 Григорий X (Тебалдо Висконти от Пиаченца, някогашен папски нунций в Акра, Светите земи)

Пролог

Асизи
25 март 1230

Симоне от Рока Паида огледа пътеката, откъдето трябваше да се появят монасите. Хайде, гнусни църковни мишки, елате ми. Да приключваме с тая жалка история. Рицарят се изправи на седлото и освободи меча в ножницата си. Езикът му бе пресъхнал като вълна.

Тълпата го изнервяше. Цяла сутрин на площада прииждаха зрители, без да ги е грижа, че газят в кал до глезените и че всеки момент върху им заплашва да се излее поредният проливен дъжд. Главният управител на града, кметът Джанкарло, бе обявил деня за празник и нито пролетният дъжд, нито дори издигнатата през нощта бариера не бе в състояние да развали празничното настроение. Цивилните пазачи на Джанкарло бяха довели талпи и мраморни блокове от недовършената горна черква на новата базилика, за да натрупат ниска ограда от другата страна на площада. И сега тъпчеха хората зад нея като риба в развъдник, а ония се блъскаха и провираха, за да си осигурят по-добра видимост. Колкото повече народ се стичаше, толкова повече растеше врявата. Някои напрасно напругаха слух да чуят песнопенията на монасите през глъчката. Оставаше им само да се взират в посоката, накъдето гледаше и Симоне.

Най-сетне конникът забеляза над пътеката да се стеле димен облак от тамян. Високо над него стърчеше разпятие, а отдолу се мерзелееха кепетата на момчетата, които клатеха кадилниците. Процесията стъпи на площада. *Вече бе твърде късно за лоши предчувствия.*

Симоне бе разположил конниците си с лице към входа на горната черква. Кимна им и намести шлема на главата си, като преди това докосна кичура за късмет. Ръката му, хванала ефеса, потръпна, коленете му се притиснаха към хълбоците на коня. Гърлото му бе тъй сухо, че едва преглътна, после леко смушка животното и го насочи към пролуката между зяпачите и процесията.

Пляскащите в калта копита и измамно лекото подрънкване на рицарските доспехи бяха почти изцяло заглушени от песнопенията, докато двете колони от кардинали в червени раса и филони напредваха като величествена стеножка по дървената пътека, наредена през площада. Нито

те, нито епископите в хермелинови одежди зад тях не трепнаха при вида на приближаващите коне. Не се разтревожиха и хората, които се блъскаха и падаха на колене зад барикадата.

А и защо да се тревожат? Та това бяха воините от Рока Паида – крепостта на билото на планината, която бранеше града от опасности. Всички бяха чули слуховете, че злосторници от Перуджа кроят планове да похитят тленните останки на светеца. Или поне Симоне така се надяваше. Разчиташе на изненадата като на свой най-силен съюзник.

Зад епископите вървяха монасите, а в средата на колоната – носачите на ковчега. Прекосиха площада от юг, покрай ниския каменен зид по периферията му. Разпятieto, кардиналите и епископите вече се бяха изгубили по прашната пътека, която слизаше към долната черква, и бяха спрени да изчакат, без да развалят колоната, в двора пред сградата.

Часът на Симоне удари. Щом ковчегът стъпи на пътеката, той изкрещя: *Adesso! Ceza!*, и заби шпорите в ата. Животното скочи към процесията и започна да мачка наред с предните си копита, както бе обучено да атакува в битка. Изпраща кокал и един монах, покосен от мощния набег, се строполи със сърцераздирателен вик; друг предпочете да се хвърли през зида, за да избегне едрия кон. Симоне се ухили под забралото и продължи да сече наляво и надясно с меча си. Докато бавно въртеше ата си в кръг, забеляза как цивилните стражи се опитват да удържат зрителите, напираси да прескочат барикадата.

– Преградете подстъпа към пътеката – извика той на конника до себе си. Двама от хората му вече се бяха насочили към ковчега и изтласкваха носачите към долния двор. В първия момент монасите дори улесниха работата им, като сами се втурнаха към черквата, за да подирят закрилата на кмета, застанал в долния край на пътеката, заобиколен от цивилната си охрана. Но вместо да осигурят на духовниците очакваната закрила, хората на Джанкарло ги прогониха от двора с копията си. Настана суматоха, разхвърчаха се митри и раса, мъжете прибираха полите на одеждите си и се блъскаха да се доберат до ковчега. Монасите твърде късно осъзнаха, че са попаднали в капан.

Симоне пришпори коня си по склона над пътеката. Точно под него един монах се беше вкопчил в ръкава на страж от кметската охрана и пишеше пронизително. Стражът го блъсна с металния обков на ръкавицата си, събори го на пътеката и конят на Симоне инстинктивно прескочи падналия човек, без да забавя устремния си галоп надолу.

Рицарят извърна поглед едва когато се озова в ниското. Качулката на монаха бе отхвъркнала назад и под нея се виждаше дълга черна

плитка. Вдовицата от Рим! Дявол я взел! Шо щеше тя редом с монасите! По бузата ѝ течеше кръв. Някак си успя да се надигне, но нито забеляза раната си, нито пък я беше грижа. Закани му се с юмрук и го стрелна със зелените си очи.

– Как смееш, Симоне? – изпищя тя. – Как смееш да ни крадеш светеца?

Чул да го обвиняват по име, конникът изпуктя шумно. За пореден път съжали, че кметът не пожела да наеме за мръсната работа воители от друг град.

Обърна коня и се насочи към църковната порта. Ковчегът вече беше в ръцете на стражите, които тъкмо откъсваха от него последния брат – дребен като момче, но яростно вкопчен в капака. Сигурно е онова джудже Лео, рече си Симоне, съдейки по ръста на монаха. Наобиколили дървения ковчег, хората на Джанкарло се шмугнаха зад гърба на Симоне, сподиряни от клетвите на духовниците. Рицарят скочи от коня си и пхна юздите в ръцете на един от стражите.

– В ада ще гориш за това, Симоне! – изкрещя някой в ухото му.

Симоне се извъртя и понечи да замахне с меча си, но епископът на Асизи вдигна увесения на врата си кръст и го възпря. Симоне прехапа долната си устна и бързо влезе в черквата. Кметът го следваше по петите. До входа чакаше търговецът на вълна заедно с кастилана от Тоди.

– Оставете ковчега – извика Джанкарло на хората си. Веднага след това ги изгони навън да бранят двора. След като стражите излязоха, кметът и рицарят запречиха вратата с тежка талпа. Задъхан, Джанкарло се надвеси над резбования капак, а Симоне вдигна забралото от очите си и отри чело с ръкава на меката си фланела. Едва когато тръгна да прибира меча си в ножницата, забеляза засъхващите кървави следи по острието. Става все по-лошо, мрачно си помисли той.

Тъмният вход и приглушената глъчка отвън успокоиха нервите му. Огледа побледнялото лице на кастилана, презрително свитите устни на търговеца, суровите скули на кмета и се запита какво ли е накарало всеки от тях да се забърка в това кошунствено деяние. Подозираше, че търговецът би разпродад реликвата кост по кост, без да му мигне окоото, макар тленните останки да бяха на родния му брат.

– Бързо! Дайте ковчега насама – отекна глас от дъното на нефа.

Двама монаси – майсторът зидар брат Елиас и неговият помощник – ги очакваха от двете страни на централния олтар. Обръчът от факли, запалени по стълбовете зад тях, припомниха на Симоне заплахата на свещеника, че ще гори в ада за делата си. Пламъците хвърляха зад брат

Елиас дълга сянка, далеч по-внушителна от ръста на дребничкия заговорник, замислил кражбата. Лицето на Симоне пламтеше въпреки ледения студ в черквата. Запита се дали Елиас не би могъл да го изповяда, преди да излязат – нищо, че двамата носеха еднаква вина за извършването на този грях. Испита ужас от вероятността да се изправи пред тълпата, когато над душата му тегне смъртна опасност.

Щом четиримата стигнаха до предната част на нефа, видяха, че централният олтар е отместен от основите си и в скалата отдолу е изкопана огромна яма. Мъжете спуснаха ковчеза с въжета и монасите им помогнаха да го положат в саркофага. Въжетата хвърлиха в дупката. Елиас завъртя миниатюрна гравирани колона в дъното на олтара, докато тя прещрака. Масивният блок се плъзна плавно над дупката. Накрая монахът побутна с крак прахоляка около мраморната основа и го поприглади със сандала си.

– Вчера работниците започнаха да облепват с плочки апсидата – рече той. – Утре ще приключат и тук. Няма да остане нито следа. Никой няма да узнае къде е положен.

Коленичи край олтара и сведе глава към саркофага.

– Нито следа, падре Франческо – прошепна доволно. – Тайната ти ще бъде погребана с теб.

Симоне си спомни за срещата в двореца на Джанкарло, когато брат Елиас настояваше, че тялото трябва да бъде скрито дори от най-преданите, за да се избегнат набези от крадци на реликви. Отначало се усъмни в подбудите му. Бе на мнение, че Елиас все още страда от провала си на изборите, който претърпя след смъртта на свети Франциск. Братството избра друг да наследи светеца като генерал-министър на ордена – възрастен и силно духовен човек, който обаче не можеше да стъпи и на малкия пръст на Елиас като администратор. Но Елиас превърна поражението си в предимство, като издейства построяването на тази базилика лично от папата. А сега си получаваше утешителната награда, с която щеше да натрие носа на своите противници, като скрие най-ценната реликва на ордена там, където никой никога нямаше да я открие. Следващия път братята щяха да се позамислят, преди да решат да не гласуват за него.

След като заглади пръстта около олтара, Елиас даде знак на помощника си.

– Брате Илуминато, донеси ковчезето.

Младежът потъна в сенките на трансепта. Когато миг по-късно се появи обратно, в ръката му блестеше малка златна мощехранителница.

Елиас повдигна капачето ѝ и извади пръстен с гравиран бледосин камък. Сложи си го, а помощникът му раздаде на останалите същите пръстени.

– Днес се основава *Compagnia della Tomba*, Братството на гробницата – обяви Елиас. – Да се закълнем под угрозата на смъртна болка никога да не разкриваме къде са положени тези кости.

– И нека смърт сполети всеки, който открие това място дори и случайно – додаде мрачно Джанкарло. – Бог ни е свидетел.

– Бог ни е свидетел – повториха останалите. Вдигнаха високо във въздуха юмруците си с пръстените и ги събраха в кръг. Всеки закачи пръста си за пръста на съседа си.

– Амин! Да бъде! – извикаха в един глас.

Част първа ГРИФОНЪТ

I

Празник на свети Ремиджо 1 октомври 1271

Щом преваля най-високата отсечка от пътеката, която криволичеше към колибата му, брат Конрад смръщи чело. Катерицата, изпъчена на първаза на прозореца, блъскаше яростно опашката си о дървото и надаваше пискливи звуци – недвусмислено предупреждение, че вътре го чака посетител, при това не мъжът на Розана.

– Шт, Сиви братко! – скастри той животинката, докато стоварваше от рамото си наръча дърва. – Посрещни странника така, както би приветствал мен. Може да е ангел Божи.

Отшелникът вдигна катерицата и я положи внимателно на черния ствол на близкия бор. Тя се покатери по-нависоко и Конрад прекрачи прага.

Необезпокояван от врявата навън, непознатият монах спеше, отпуснал глава на масата на отшелника, със скрито под качулката лице. Конрад изсумтя доволно. След като така или иначе ще му се наложи да общува и води разговор, нека поне да е на духовни теми. Кожените сандали и мекото новичко сиво расо на госта обаче леко го разочароваха. По всяка вероятност конвентуал – някой от онези разглезени братя, които живеят по-скоро като затворени в манастира си черни монаси, нежели като лишени от корен синове на свети Франциск. Дано поне разговорът не се изроди във вечния спор за същността на истинската бедност. За Конрад тази тема беше изчерпана и крайно отегчителна. Винаги му бе причинявала само болка.

Внесе дървата, които бе събрал през деня, като вдигна наръча за тънката жилава пръчка, с която го бе овързал. В тези есенни следобеди слънцето бързаше рано-рано да се скрие зад Апенините и нощем планинският въздух застудяваше. Отшелникът взе няколко шепи листа, шишарки и сухи борови иглички и направи купчинка наред кръга от плоски камъни в средата на стаята. Докато палеше огъня с кремъка, от ъгъла

се надигна сънен глас.

– Брат Конрад от Офида? – Изненадващо тънкият гласец бе като на хорист в момчешки църковен хор, още недостигнал дрезгавината и трелите на пубертетния глас. Явно посетителят му бе послушник, при това най-вероятно малолетен. По принцип в ордена не се приемаха кандидати на възраст под четиринайсет години, но управата често престъпваше тази забрана.

– Да, аз съм брат Конрад – отвърна домакинът. – Бог с теб, млади братко. – Остана коленичил пред огнището.

– И с теб. Казвам се Фабиано. – Детето разтърка нос с опакото на ръката си и думите му излязоха неясни.

– Фабиано. Чудесно! И добре дошъл. Само да тръгне огънят, и ще сваря супа. В котлето съм сложил да кисне бакла.

– И ние донесохме храна – рече момчето и посочи с пръст мрежата, закачена на мертека. – Сирене, хляб и грозде.

– Ние ли?

– Доведе ме прислужникът на мона Розана. Господарката му прати допълнително храна – в случай че нямаш достатъчно за себе си и за някой гост.

– Любезна както винаги – усмихна се Конрад.

Огънят вече прашеше, в стаята се разнесе аромат на тлеещи борови клони. Пушекът се заизвива към черния от сажди сламен покрив и намери малката дупка по средата. Пламъчетата заподскачаха в очите на госта, които блестяха изпод качулката му като зрели маслини. Конрад постави котлето на огъня и откачи торбата с храна. Розана, бог да поживи щедротото ѝ сърце, беше изпратила и лук. Той отрязва две филийки, за да ги хапнат сурови със сиренето, а останалото наситни за супата.

– Кой те изпрати при мона Розана? – попита Конрад.

– Наставниците ми в Асизи. Заръчаха ми, като стигна Анкона, да питам за синьората. Та тъкмо приближавах града, и срещнах двама братя. Те ми обясниха как да намеря къщата на мона Розана. Май любопитството ѝ бая се разпали, като ѝ рекох, че търся тебе... – Забележката увисна незавършена във въздуха с леко въпросителна интонация.

– Израсли сме заедно – отвърна той. – Бяхме почти като брат и сестра. Тя... имам предвид двамата със съпруга ѝ, продължават да се грижат за мен, когато имат възможност.

В главата му изплува отдавнашен спомен – две деца, които гризат бисквити на кея, слънцето танцува по водата под краката им. Посетителят продължи да говори и картината бързо се разпадна, точно както се

бяха размили и отраженията им, погълнати от вълничките през онзи далечен следобед.

– Сигурно си сирак, а? Затова ли си живял с нейното семейство?

Конрад изду бузи и издиша бавно.

– Миналото ми не е важно – отсече той. Духовният разговор, на който се бе надявал, не се получаваше. Бе решил да прекрати темата, но Фабиано придоби толкова разочарован вид, че той все пак додаде: – Да. Баща ми беше рибар в Анкона. Бог си го прибра в една буря, докато бях още съвсем малко момче. Родителите на мона Розана ме приютиха при себе си. Когато навърших петнайсет години, решиха, че е време да се изуча, и ме дадоха при братята. И сега, четиринайсет години по-късно, ето ме тук – и това е цялата ми история.

Докато разбъркваше супата, очите му се навлажниха едва-едва. Изтри ги с ръкав и тъкмо се канеше да изкоментира колко е силен лукът, момчето го прекъсна за втори път.

– А майка ти къде е?

– В рая, без съмнение. Татко каза, че предала богу дух с името на Светата дева на уста, докато ме раждаше.

В стаята пропъзля ароматът на къкрещата бакла. Детето вдъхна дълбоко и се почеса по главата.

– Обичам хората да ми разказват за живота си. Ще ми се да прекарам дните си в обикаляне из света и събиране на истории като брат Салимбене. Познаваш ли брат Салимбене?

Конрад се намръщи.

– Не ми се струва подходящ пример за подражание за теб. А сега би ли ми обяснил какво те води при мен? – Пак надзърна в тъмните очи, които внезапно се изпълниха със скръб почти до сълзи. Конрад веднага разбра.

– Брат Лео? – попита, отговорил на въпроса си.

– Да.

– В мир ли почина?

– Да. В същата колиба, където си отиде и свети Франциск.

– Сигурно е било голяма радост за него.

Отшелникът се отпусна на пети. Не можеше да се каже, че загубата на неговия приятел и учител е неочаквана. В края на краищата Лео бе преживял повече от осем десетилетия. Въпреки това смъртта му беше удар.

Но кому е дадено да узнае Божия промисъл? Лео бе отправял молитви да си тръгне от този свят заедно със своя учител, свети Франциск,

но Бог го дари с още половин век живот, прекаран в труд и писане. Дребничкият духовник се бе грижил за създателя на ордена като негов личен лекар, бе го преобличал и бе мазал с мехлеми раните, появили се по ръцете, стъпалата и отстрани на торса след онова ужасно видение, получено на Монте ла Верна. Освен това Лео бе изповедник и секретар на светеца. Всичко това го превръщаше в човек с изключително силни позиции в ордена, стига да бе проявил интерес към властта. Ала Франциск го бе избрал за свой другар и довереник именно поради съвършената му непринуденост и доброта. Светецът, който беше известен със склонността си да поставя прозвища, бе преименувал Лео Лъва на *Fra Pecorello di Dio*, брат Божия агнец.

Дори по-младите братя като Конрад бяха чували прословутата история за конфликта между Лео и Елиас след смъртта на Франциск. Лео разбил в земята голямата ваза, където генерал-министърът събирал дарения за новата базилика. Заради този бунтовнически акт Елиас наредил да наложат виновника с пръчки и да го прогонят от Асизи. Лео се отдал на скромен живот и започнал да пише памфлетите си, разобличаващи актовете на безнравственост и безчестие в ордена. Така той се превърнал в будната съвест на братята. Лично твърдял, че намира упование както в Правилото на ордена, така и в духа на свети Франциск – с което си навлякъл ненавистта на конвентуалите.

Конрад се запита дали брат Бонавентура, настоящият приемник на Елиас на поста генерал-министър, най-сетне е надмогнал старата вражда.

– Генерал-министърът погребва ли брат Лео подобаващо? – попита той.

– О, да. Положи го в базиликата до неговите другари. Казват, че било най-висока чест.

– Каквато той напълно заслужава.

Домакинът се наведе да разбърка супата, а момчето отметна назад качулката си. Черна, ниско подстригана права коса, която едва покриваше върховете на ушите му. Бадемови очи с дълги мигли и учудено изражение на кошута. Млечнобялата кожа на слепоочията и бузите му беше толкова прозрачна, че дори на слабата светлина Конрад различи очертаванията на вените. Младежът имаше широка усмивка и дълъг правилен нос с широки ноздри. Аристократичен нос, рече си Конрад. Изобщо това дете е твърде красиво, за да живее сред по-възрастните братя – особено сред онези от тях, които са склонни да вървят по пътя на черните монаси¹. Един бог знае кой от многобройните монашески грехове са

повторили вече.

Щом Конрад остави лъжицата, с която разбъркваше супата, момчето бръкна в торбата, която бе оставило под масата, и извади навит на руло пергамент.

– Учителят ми заръча да ти предам това писмо. Брат Лео казал, че било много важно и спешно да го получиш след смъртта му.

Отшелникът разгърна пергаментата от агнешка кожа край огъня. Погледът му обходи текста няколко пъти.

– Какво пише? – попита Фабиано.

– Писмото не е запечатано. Изненадан съм, че не си го прочел. Нима учителят ти още не те е научил да разпознаваш буквите?

– Някои ги познавам. Успях да разчета част от думите. Помолих братята, дето ги срещнах на пътя, да ми прочетат писмото, ама те рекоха, че било безинтересно.

Конрад заби поглед в тавана. Малкият нямаше срама. И вероятно бе опасен в наивността си.

– Казаха ли ти тези братя имената си? – попита той.

– Не. Ама единият беше стар-престарял, а другият – рус, ако това ще ти помогне.

– Ни най-малко – стисна устни Конрад. Не беше изключено наистина да се окажат опасни. Дано погрешната преценка на момчето не излезе фатална.

Огледа писмото още веднъж.

– Е, може би ти сам ще прецениш дали е интересно или не – рече накрая. – Брат Лео ме приканва към добросъщност, което сто процента не би пропуснал да стори. Като цяло обаче написаното е несвойствено за свещеника, когото познавам. – Той поднесе пергаментата към огъня и зачете на глас:

– „На Конрад, мой брат в Христа, брат Лео, неговият недостоеен другар, се покланя покорно в името Господне.“ Дотук звучи съвсем в стила на Лео. Но чуй по-нататък: „Спомни си как те съветвахме да учиш и да изследваш с усърдие. Прочети с очите си, разбери с ума си, почувствай със сърцето си истината на житията. *Servite pauperes Christi*.“ – Конрад подаде пергаментата на Фабиано. – Служи на бедните чада Христови? – Замълча и остави думите да отзвучат, сякаш да даде възможност на момчето да схване важността им, после довърши с махване на ръка. – „Написано в Асизи, в четиринайсетата година от управлението на

1. Бенедиктинците. – Бел. прев.

Бонавентура от Баньореджо, генерал-министър, Орден на малките братя.“

Отшелникът се почеса по тила.

– Лео никога не би ме призовал да „изследвам“, пък било то и написаното за живота на свети Франциск, ако наистина тези „жития“ има предвид. Според Франциск учените пилеят време, вместо да го оползотворят в молитва. Що се огнася до това да служа на бедните – нали сам Лео ме изпрати тук, в планината. А сега да иска от мен да се посветя в служба на бедните? Звучи ми странно. – Перна пергамента с нокът. – Пък и това определено не е писано от ръката на Лео. Почеркът е прекалено едър и тромав. Лео бе изкусен калиграф.

Отшелникът вдигна още веднъж текста към огъня. Пергаментът бе украсен по периферията с овална ивица, но на слабата светлина Конрад не успя да различи никаква последователност в шарката ѝ. Лео не беше човек, който би нарекъл безинтересно писмо спешно. Но прочетеното даваше на Конрад основания да се съгласи с двамата пътуващи монаси.

Метна пергамента на масата, където той се нави на руло. Може да са просто брътвежи на слабоумен старец. Но главата на Лео пазеше толкова тайни. Предвид непознатия почерк, не бе изключено съобщението да е номер, скроен от Бонавентура, но с каква цел? Все пак куриерът е послушник в „Сакро Конвенто“ – утробата на ордена. Дори този факт сам по себе си бе достатъчен, за да събуди у Конрад страх.

– Да те нахраним и да лягаш да спиш – заключи накрая отшелникът. – Днес си изминал доста изморителен път. – Би могъл да поразсъждава над прочетеното, докато си почиват, с надеждата, че новият ден ще го дари със свежи идеи.

Разля чорба в две дървени паници. През това време Фабиано бавно и замислено прокарваше пръсти през бухналата си коса, докато тя шръкна като бодли на таралеж.

– Беше ли ти мъчно, като я изостави? – попита накрая младежът.

Но Конрад нямаше намерение да бърка наново в раната от детството си. Вдигна пръст към устните си.

– Редно е да пазим тишина, докато се храним, малки братко. Основателят ни повелява всички наши братя да мълчат от здрач до зори. Достатъчно приказки изприказвахме за един ден.

Това коварно копеле Лео е знаел през цялото време. Всичките тези четирийсет и пет години е къткал гнезденцето си като разклопана квачка, толкова упорита, че даже сега не пожела да стане от полога и като

разумен човек да отнесе тайните си в гроба.

И вместо това предаде новоизлюпените си мъртви пилци на един от бунтовнически настроените отшелници.

Брат Илуминато размаза един комар, който смучеше кръв от китката му. Де да можеше да смаже и отшелника толкова лесно. Стисна поводата на мулето и попи с ръкав потното си чело. Макар да беше вече октомври, жегата денем изстискваше силите на човек – особено ако е в напреднала възраст. Сега, когато и Лео напусна този свят, той оставаше последният от първото поколение братя, съвременници на свети Франциск.

– Имам нужда от почивка, брат Дзеферино – обърна се той към спътника си. – На трошливите ми кокали им стига толкоз езда за днес.

– Както кажете, падре. – По-младият брат преметна крак над врата на мулето и се смъкна на земята. После помогна и на свещеника да слезе от седлото.

Илуминато сложи ръце на хълбоците си и изви гръб, протягайки се като схванат стар котарак. Разтърси рамене и закуцука да доизкачи баира.

– Прекрасна гледка – рече накрая и махна с ръка към долината, издълбана от река Тешо. Покрай пътя долу в ниското се виеше шпалир от ломбардски тополи – сякаш часови, които изглеждаха ослепителни в златистите си есенни одежди. Сред вечната зеленина на околните гори се жълтееха дъбове. В полите на хълма се гушеха дървени къщурки, наредени около тухлената камбанария на черква. Някъде между къщите пътят се раздвояваше – на северозапад към Губио и на юг и после на запад към Асизи.

Спътникът на Илуминато държеше в едната си ръка и двата поводата, а с другата перна муха, навряла се в сламенорусата му коса. – Искате ли да преспим във Фосато ди Вико? – предложи той. – Имам приятел сред местните църковни сановници.

– Да спим ли? Не, Дзеферино – отвърна свещеникът. – До утре никакво спане.

Илуминато впери поглед в озадачените сини очи на другия.

– Нямаме време за губене. Искам да избързаш напред и да отидеш в селото. На хълма срещу катедралата ще видиш palazzo. Потърси синьор Джанкарло и му кажи, че Амануенсис ще го посети тази нощ.

– Амануенсис ли?

– Той ще разбере. Помоли го също така, в името на гореспоменания, да смени мулето ти с отпочинал жребец, по възможност по-чевърст.

– Възрастният свещеник показва разклонението на пътя долу. – Продължи на север и препускай с все сили, докато стигнеш Губио. Кажи на абата, че ако забележи от планината да слиза отшелникът Конрад и ако той се отбие да отдъхне в манастира, трябва да го задържи на всяка цена – ако се наложи, дори насила. Аз ще продължа към Асизи и ще предупредя генерал-министъра.

– А абатът как ще познае отшелника?

Илуминато сбърчи косматия си нос и очите му заискриха.

– Пфу! Та Конрад е фанатик, при това от онези вонящите, дето се гордеят като Нечестивия, че не се къпят. Ще го подушат отдалеч, много преди да го видят. Освен това е с черна брада като безбожен сарацин и с дълга грива вместо тонзура. – Изплю се в прашната канавка, за да подчертае отвращението си, и додаде: – Може и момчето да е с него, но то едва ли ще създава грижи. Нека абатът задържи и него.

Илуминато пое повода на мулето си от ръцете на другия.

– А сега върви, братко, и лек ти път. И двамата ще бъдем възнаградени за това.

Изпрати с поглед Дзеферино, който пришпори мулето си надолу по баира, докато човек и животно се изгубиха зад един завой. После продължи с по-умерена крачка, държейки своето животно за повода. Отпуснатите му сухожилия и мършави хълбоци щяха да издържат, но стига толкова наказание и синини за един следобед.

Нима не предупреди Елиас преди толкова десетилетия да не бие онова досадно джудже Лео? Остави го да беснее, така му каза. Но годината беше 1232 и Елиас, опиянен от властта, с която се бе сдобил наскоро – най-накрая бе станал генерал-министър, – прогони Лео от Асизи и заедно с това открехна пролуката, която днес зееше като геената огнена, готова да погълне и двете фракции на ордена.

Свещеникът стисна изпочупените си зъби, отново изпълнен с гняв към Елиас, а най-неочаквано и към самия себе си. Да беше грабнал писмото от ръцете на момчето. Напоследък мисълта му течеше бавно. В имението ще помоли възрастния синьор за пергамент. Трябва да запише каквото си спомня от текста. Старият Джанкарло носи пръстена на братството; не би пожалил усилия да смаже тази най-последна заплаха за разбулване на тайната им.

II

Конрад и Фабиано лежаха от двете страни на огъня, сгушени в наметалата си. Дишането на момчето се успокои до равномерен ритъм, докато отшелникът продължаваше да се вира в тавана, който постепенно изгуби огненочервените си оттенъци и посивя. Из колибата затопуркаха мишки, тръгнаха на лов за трохи и остатъци от храна. По-едри нощни ловци преравяха шубрака навън, а откъм далечно езеро напяваше упорит жабешки хор. През прозореца нахлу студен въздух и Конрад потръпна. Обикновено, потънал в блажен сън, той не би обърнал внимание ни на вятъра, ни на нощните твари. Сега обаче продължаваше да си повтаря наум съдържанието на писмото. Откъдето и да го погледнеш, намираше несъответствия – почерка, думите, дори мекия папирус, на който беше написано. Лео се прекланяше пред Мадоната на бедността със същата страст, с която и самият свети Франциск. Ако някак си се беше сдобил с пари, едва ли би ги прахосал за скъпа агнешка кожа. Не, със сигурност би ги дал на някой нуждаещ се. Наред с другото, Конрад се колебаеше и в мнението си за куриера. Направо не беше за вярване, че Лео може да повери важно съобщение на хлапето от „Сакро Конвенто“. Неговият учител нямаше вяра на никого в манастира. През последните няколко десетилетия той грижливо криеше трудовете си от другите братя от страх да не му бъдат иззети. Дори бе поверил един от свитъците си на Конрад, когото считаше за свой духовен син. Другите остави на грижите на бедните сестри клариски от „Сан Дамиано“. В техния манастир, където не стъпва друг мъж освен свещеника, пред когото се изповядват, ръкописите му са на сигурно място, извън обсега на копоите на Бонавентура.

От друга страна, този Фабиано беше прекосил опасните апенински пътеки и бе успял да открие Конрад в отшелническия му дом. Явно момчето е находчиво и съобразително. Дори спомена името на брат Салимбене, при това все едно го познава лично, макар че Конрад не разбираше какво общо би могла да има малката попова лъжичка със старата жаба. Не бе забравил посещенията на дебелия хроникьор в „Сакро Конвенто“ по време на едно от безкрайните му странствания. Салимбене прекара цял следобед, заобиколен от монаси, които хихикаха на вулгарните му истории. Споменът за разплутото туловище и увисналата гуша на монаха – свидетелства за живот, прекаран в гулия на богаташки трапези, – за плешивата му розова глава, плувнала в пот от жегата, накара

Конрад да потръпне, все едно го виждаше пред себе си в момента.

Хвърли поглед към Фабиано и му направи впечатление, че младежът също трепери. Малкият сигурно не бе навикнал на студения планински въздух. Конрад се завъртя на една страна и раздуха глеещите въглени, докато се разлетяха оранжеви искри. Метна още дърва и разръчка въглените, докато се увери, че огънят ще топли още известно време.

– Престани! – извика внезапно Фабиано.

Конрад замръзна на място. Какво бе сторил, че да уплаши момчето?

– Какво да престана? – попита тихичко.

Фабиано не отвърна и Конрад осъзна, че малкият изобщо не се е будил. Беше извикал в кошмара си. Краката му се тресяха под пелерината, все едно се мъчеше да избяга от нещо или от някого.

Конрад изчака Фабиано да притихне, после най-сетне си наложи да затвори очи. Свитият му на топка стомах се поотпусна, сърцето му забава ритъма си, мисълта му се успокои.

Нямаше представа колко време е минало, не знаеше дали е останал буден или се е отпуснал в дрямка, но по едно време усети как зад клепачите му просветлява. Над него затрептяха образите на двама дрипави монаси, облени в сапфирена светлина. По-младият брат отпусна ранената си ръка върху рамото на по-възрастния.

– Конрад – извика беловласият с тонзурата на темето, но устните му останаха неподвижни. Нежността и топлотата на този глас развълнуваха отшелника. Той позна учителя си, а по раните на ръката на по-младия брат се досети кой е спътникът на Лео.

– Брат Лео! Падре Франческо! – каза той, но от гърлото му не се изтръгна нито звук.

– Открий истината на житията – повтори Лео най-важната част от писмото. Думите му отекнаха в главата на Конрад, макар че Лео само си ги помисли, а не ги изрече на глас.

– Значи наистина ти си ми изпратил съобщението? Стори ми се толкова нетипично...

– Отнасяй се подобаващо с куриера. Тя много ни помогна. Не се заблуждавай от младостта ѝ. Занапред ще ти е нужно съдействието ѝ.

Конрад рязко отвори очи. Установи, че се взира в сламения таван.

Тя! Нейната помощ?

Изправи се и седна, надзърна през пламъците към Фабиано, който лежеше, извърнал кльошавия си гръб към огъня. Дали при хълбока нямаше извивка, която не е забелязал досега?

Човек е длъжен да се отнася с изключителна сериозност към виде-ние, в което му се явяват Божиите светци. Гласовете, чути в дълбока молитва или непробуден сън, винаги казват истината. Засега посланието им беше, че не бива да остава под един покрив с този Фабиано. Нима свети Йоан Златоуст не предупреждава: „Именно чрез жената дяволът прониква в мъжките сърца.“

Конрад хвърли и последните съчки в огъня. Свали си наметката и покри с нея спящата фигура, после излезе на пръсти от стаята. Мишките се разбягаха към ъглите, за да му сторят път.

Студеният въздух го блъсна в ушите и бузите. Той се сви край стената близо до вратата, обвинил коленете си с ръце, и впери очи в безоблачното ледено небе.

Какво ми причини, Лео? Знаеш, че нямам опит с жените. Беше още юноша, когато се раздели със семейството на Розана, и оттогава почти не бе общувал с жени. През онова тяхно последно лято заедно дори тя, усмихната загадъчно или втрещена в него с тъмните си очи, караше пулса му да се ускорява, а в гърдите му да забушува буря. С годините се научи да приема острата болка, която изпита при раздялата им, като спасителна Божия благословия. Дори не успя да си вземе сбогом както подобава. В деня, когато бащата на Розана го прогони като мръсно коте в манастира в Офида, майка ѝ каза, че момичето не се чувствало добре и не можело да дойде на закуска.

Вниманието му привлече блесналият поглед на едногодишна кошу-та, приближила на няколко крачки от колибата. Беше я нарекъл Киара заради лекотата и изяществото на движенията ѝ. Конрад се усмихна за пръв път, откакто получи бележката на Лео, доволен, че поне нещо в неговия свят се е запазило непроменено.

Протегна ръка и животното го доближи. Почеса гъстата козина по врата му – всеки ден я проверяваше за кърлежи, – после нежно я отблъсна. Ето това беше подходяща женска компания за един отшелник. Дано Бог ми спести компанията на други жени, помоли се той и се опита да поспи още малко.

Конрад обикновено посрещаше зората – времето, когато се потапяше в чистия студен въздух и прибавяше утринната си молитва към веселата врява на събудилите се врабчета и песента на гургулиците. Днес обаче, щом светлината на деня пропълзя между върховете на дърветата, в главата му продължаваха да се блъскат мисли за жени.

Ако Фабиано е момиче, разсъждаваше той, това би обяснило

фриволните ѝ въпроси. Но как е възможно Лео да твърди, че отшелникът ще има нужда от помощта на тази бърборана?

Припомни си любовта и почитта на Лео към света Клара. Основателката на женския просешки орден прояви несломима сила, като след смъртта на свети Франциск остана по-ревностна последователка на принципите на бедността от всички монаси от мъжки пол. Болна и изтерзана от поста и строгия режим, тя живя още трийсет години, докато Негово светейшество папата най-сетне одобри строгия правилник, който тя искаше да въведе сред монахините от своя орден. Лео коленичи край сламеника ѝ в „Сан Дамиано“ два дни след получаването на папското одобрение и наскърбен видя как тя целуна документа и душата ѝ най-сетне намери покой. Но между този блуждаещ огън – дребоська Фабиано и блажената Клара нямаше нищо общо освен пола.

Лео бе казал добри думи и за още една жена – заможната вдовица, давала утеха на свети Франциск на смъртния му одър. После, с течение на годините, тази жена бе помагала и на Лео – даде му пари за ново расо, след като неговото съвсем се прокъса, а в годините на изгнаничеството му дори го приюти при себе си. Дона Джакома от... от еди-къде си – май беше някакъв район на родния ѝ Рим.

Конрад потърка изтръпналите си от студа бузи и се замисли и над друга възможност. Дона Джакома, благодделката на Лео, със сигурност би могла да му осигури висококачествени материали за писане и с радост би го сторила – ако, разбира се, е още жива. Би трябвало да е горедолу на възрастта на Лео, макар че когато свети Франциск се запознал с нея, тя вече била овдовяла. И ако наистина тя с източникът на пергамента за писмото, цялата тази каша би се поизбистрила.

Конрад чу как послушникът, ако беше послушник... или послушница, се размърда в сламата. Наведе глава и се престори на заспал, а Фабиано изхвърча през вратата и се отправи към горичката. Отшелникът се изкуши да вдигне очи в същата посока, за да провери дали гостът му ще остане прав или ще клекне, но благоприличието му го възпря.

Идеята обаче го подтикна да поразсъждава и над друга евентуална възможност, макар да не изгаряше от желание да следва този ред на мисли. Като повечето семинаристи, и той бе чел „De Contemptu Mundi“ от папа Иннокентий. И до днес помнеше онзи пасаж, в който великият първосвещеник споделя погнусата си от менструалната кръв: При допира си до нея зърното не узрява, храстите изсъхват, тревата повяхва, дърветата губят плодовете си; а ако кучетата хапнат от тези плодове, обзема ги бяс. Ако Фабиано бе момиче, при това вече влязло в пубертета, и

ако по някаква щастлива случайност месечният ѝ цикъл се падаше точно сега, единственото, което Конрад трябваше да направи, бе по-късно да огледа мястото.

Но дори само при спомена за този откъс в устата на отшелника се надигна горчива злъч и му се догади – по същия начин бе реагирал и когато Розана му разказа за пръв път за проклятието, което тегне над жените, както и по-късно, когато пътят му го отведе при вещиците от юга, за които се говореше, че използват менструална кръв в любовните си еликсири. Той бе едва на единайсет, когато един следобед Розана, година по-голяма от него, му обясни, че този път няма да се надбягва с него нагоре по баира. Сякаш за една нощ тя бе станала жена и го бе изпреварила безвъзвратно в развитието си. Оттогава насетне той я гледаше с благоговение.

Конрад най-сетне взе решение. Не можеше да се справи с тази сурова, първична женственост. Изправи се на крака и тръгна към отшелническия си дом, в посока противоположна на тази, в която се бе отдалечил Фабиано. Беше му нужна още информация, за да установи самоличността на послушника.

Когато гостът се върна и двамата се поздравиха на входа, лицето на младежа беше начумерено. Конрад му посочи масата и посегна към торбата с храна, окачена на мертека. Наля две чаши вода от стомната, разриза самун хляб по дължина и натъпка коматите с парченца сирене и зърна грозде. Подаде закуската на Фабиано и подхвана уж небрежен разговор.

– Брат Иларион още ли отговаря за послушниците в „Сакро Конвенто“?

– О, вече нарушаваме тишината? – Въпросът на отшелника сякаш повече раздразни, отколкото изненада госта. – Брат Конрад, ако имаш да ме питаш нещо, карай направо. Както е видно, досетил си се, че съм жена. Не е нужно да разиграваш глупави сценки.

– Моля? – Изведнъж се почувства ужасно неловко.

– Събуждам се, завита с допълнителна дреха, а ти спиш навън. Какво следва да заключа? Любезният стопанин е установил, че споделя покрива си с жена, и ѝ предлага наметалото си. За което му благодаря. От друга страна, глупавият господин предпочита да умре от студ, но да не рискува да се зарази с женската поквара, по-страшна и от чума. И извъръча от къщата, за да брани непорочната си душа. Виж, за това не съм му благодарна! – Тя откъсна със зъби залък хляб, сякаш ѝ се искаше да си гризне от плътта му. – Правилно ли схванах нещата? – Бледата кожа

на лицето и врата ѝ порозовя, в черните ѝ очи заблестя заплаха.

Лицето на Конрад също пламна. Дръзките ѝ слова го смутиха и той не знаеше как да реагира. Тя провали всичките му опити да се прави на умен, това добре, но по този начин демонстрира пълно незачитане на расото му. Имаше всички основания да ѝ се ядоса – в името на положението си, ако не заради самия себе си.

– Всъщност името ми е Амата – продължи тя, преди той да има възможност да ѝ възрази. – Фабиано се казва... по-точно се казваше... брат ми.

Докато се хранеше, тя побутваше пергамента на Лео, дъвчеше и говореше едновременно.

– По-скоро трябваше да се представя като сестра Амата. Аз съм послушница в „Сан Дамиано“. Слугата на една благородница донесе това съобщение в нашия манастир и майката абатиса го повери на мен. Аз изпълнявам доста от поръчките ѝ. – Стрелна го с блеснали очи. – Имате ли представа, брате, колко е опасно дори за мъж, дори за монах, да прекоси сам тези планини? Ако разбойническа шайка установи, че са хванали жена... едва ли щях да се разделя само с кесия сребърници или чифт нови сандали, ами и с гърлото си, което щеше да зейне като отворения портал на замък. Животът би бил по-ужасен и от смъртта, пък дори и от вечните мъки в ада.

– Мери си приказките, дете! Богохулстваш! – не се съдържа Конрад. – Няма нищо по-страшно от вечното прекъсване на непосредствената връзка с Бога.

Амата го стрелна с кос, язвителен поглед.

– Аз знам какво говоря, братко, но не съм убедена, че ти си наясно. Нарича се действителност – едно място, което подозирам, че не си виждал от доста години. И още нещо – престани да ме наричаш „дете“! Скоро ставам на седемнайсет. Ако не живееш в манастир, досега да имам собствено семейство и в полите ми да се мотаят няколко дребни дечица. – Усмихна му се, но не с любезност. – Твоята Розана не е ли била омъжена на моята възраст?

Конрад ѝ отвърна със същия пламнал поглед. Не ѝ влиза в работата да разпитва за Розана. И бездруго вече ѝ разказа предостатъчно.

Всъщност приятелката му се омъжи късно, чак на шестнайсет години. Той бе изкарал няма и два месеца при монасите, когато пристигна писмото ѝ. Родителите ѝ я сгодили за търговеца Кинто, така пишеше, и тя се надявала Конрад да се помоли за нея и да ѝ даде благословията си. Той прекара следващите няколко дни в пост, за да успокои мислите си

след научаването на тази новина. Молитвите му за Розана дойдоха доста по-късно.

Амата затисна с лакът писмото на Лео, докато с другата си ръка пъхаше зърна грозде в устата си. В погледа ѝ блесна любопитство. Гневът ѝ утихна така бързо, както пеленаче забравя сълзите си, щом получи нова дрънкалка.

– Това тук букви ли са? – попита тя и прокара пръст по декоративната рамка на писмото. – Виждам едно „М“, а това там май е „А“.

– Къде? Дай да видя.

Конрад грабна пергаментата от ръката ѝ и се втурна към входа. Украсата наистина представляваше поредица от буквички, миниатюрно писмо, в което отшелникът разпозна почерка на Лео. Потърси отправна точка, откъдето да започне да оформя думи и изречения, но откри само откъслечни несвързани парчета. Декорацията започваше със същата повеля, с която завършваше видимата част на писмото: *Servite pauperes Christi*. Той започна да чете на глас.

– Служи на бедните чеда Христови. Брат Якова знае добре що е свършено смирение. Кой осакати Другаря? Отде серафимът? Първото на Тома бележи началото на слепотата; Заветът хвърля първите искри светлина. Гвоздеите на мъртвия прокажен са обложени с истина. *Servite pauperes Christi*.

Конрад завъртя пергаментата в пълен кръг, следвайки украсата, но значението на думите си остана все така неясно.

– Защо използва каламбури? – попита Амата.

– Предполагам, че щом аз не ги разбирам, за Бонаventura също би било проблем – в случай че писмото попадне в неговите ръце. – Нави пергаментата на руло и го пъхна под расото си. – Поне това ми стана ясно. Трябва да поровя в житията и в Завета, както споменава Лео, а библиотеката на „Сакро Конвенто“ разполага с тях.

Дори самото изричане на тези думи накара Конрад да се вцепени. Членовете на ордена като него, които проповядваха и живееха в крайна бедност, не бяха добре дошли в манастира. На младини, докато живееше там, Конрад си навлече сериозни неприятности, след като си позволи да уличи братята в неправилно използване на „собствеността“.

Братята не бива да придобиват нищо като своя собственост – ни къща, ни място, ни каквото и да било, цитира им той Правилото на свети Франциск. „Вижте ни само, с меките ни дрехи, загладени лица и вкусна храна. Ние притежаваме книги. Притежаваме и този богат манастир. Единственото, което ни липсва, са съпруги.“

Това се бе случило преди седем години, през 1264, скоро след завръщането му от Париж и след като брат Бонаventura зае мястото на Джовани от Парма на поста генерал-министър. Бонаventura не понасяше заядливи братя като Конрад, които ритат срещу ръжена. Не се поколеба да вкара новия свещеник в една от студените и влажни килии, изкопани дълбоко под „Сакро Конвенто“. Ако Конрад не бе обещал, под налягането на Лео, да живее в усамотение и да престане с тези приказки, сигурно и до днес щеше да гние там – като самия Джовани.

– Джовани от Парма е жив мъченик – рече той на глас. Дотолкова бе навикнал да си говори сам или да се обръща към катерицата си, която наричаше „Сиви братко“, че съвсем забрави за присъствието на Амата на масата. Щом вдигна поглед, я видя да стои с килната на една страна глава – досущ в недоволната поза, която често заемаше катерицата му.

– Нещата ще се наредят според волята Божия – рече той в обяснение на предишните си думи. – Трябва да замина за Асизи, сестро. Още тази сутрин.

– Може ли да дойда с теб? Ще се чувствам в по-голяма безопасност, ако пътуваме заедно.

Конрад се поколеба. Поредната главоблъсканица. Свети Франциск учеше първите си последователи никога да не пътуват с жени – дори да не ядат от една и съща чиния с жена, както бе прието сред аристокрацията. Може би вече беше на ръба да наруши това правило, когато сподели закуската си с Амата.

– Обещавам да се държа изключително скромно – продължи да го убеждава тя. – Издаде напред долната си устна, но Конрад не пропусна да забележи блясъка в очите ѝ. Това момиче ми се подиграва, помисли си той. Но че е по-безопасно да се пътува така – в това няма спор.

После отшелникът си спомни, че според втория вариант на Правилото на свети Франциск монасите не бива да общуват с жени по начин, който би могъл да събуди подозрения. А какво подозрително има в това монах да пътува с послушник на име Фабиано? Всъщност свети Франциск заръчва на братята си от ордена да пътуват по двойки – монах, който пътува сам, наистина би събудил подозрения, както несъмнено е станало с Амата при срещата ѝ с двамата братя на пътя. А Конрад дори не би нарушил духа на Правилото, понеже не изпитваше никаква привързаност към тази приказлива, непочтителна хлапачка. За изкушение на плътта не би могло да става и дума.

– Гледай да удържиш на обещанието си – рече той. Огледа помещението, обмисляйки какво ще вземе със себе си и за какво трябва да се

погрижи, преди да тръгне. После пак го обзе колебание. – Забеляза ли дали братята, на които даде да прочетат писмото на Лео, също различаха думите от украсата?

– Възможно е. Стариият огледа пергаментата отвсякъде. Сбърках ли, като им го показах?

– Боя се, че да! Не мога да кажа дали това писмо ще ни изложи на опасност, защото нямам представа какво точно послание носи. Братята ми конвентуали подозират, че всяка дума, написана от Лео, намирихва на бунт. И сигурно са прави.

Пъхна се в сенките зад масата и измъкна урна, която постави на пейката.

– Трябва да ти кажа за свитъка на Лео... в случай че не успее да се върна тук. – Отмести капака и извади цилиндричен вързоп. В стаята нахлу остра миризма на развалена риба, която винаги бе действала успокояващо на Конрад, мщото му напомняше за баща му и за пристанището в Анкона. Той внимателно разопакова жълтозеленикавата непромокаема обвивка и няколкото пласта избелял плат, докато накрая стигна до обемен ръкопис, който разгъна на масата. Амата потърка материала между пръстите си, за да го усети.

– Нарича се хартия – обясни й Конрад. – От брат Лео знам, че е нов материал, доставен от Испания, предполагам, че от същата дама, която е донесла писмото му до мен и „Сан Дамиано“. Лео много харесваше този материал. Не го стържеш и заглаждаш като пергаментата, пък и страниците са си винаги подредени. – Миналата пролет прати да ме повикат – явно е усещал, че краят му приближава. Помоли ме да направя преписи от летописа му за братята спиритуали, които се крият в Ромавия и Марке². Останахме малцина, които можем да запазим истината жива.

– Коя истина?

– Неподправената история на братята минорити след смъртта на свети Франциск. Тъжното е, че орденът ни се превърна в чудовищен грифон. Наполовина орел, той се носи на крилетата на светостта и предаността. Мога да ти изброя десетки братя, които летят на тези криле. Но наред с това той е и наполовина лъв с лапи, наострени от жестокост и несправедливост. Лео стана свидетел на мъките на братята, които останаха верни на Правилото. След като Елиас зае поста генерал-министър, хвърли в затвора и подложи на изтезания много от тях, дори уби брат Цезар от Спирес; по-късно, когато Кресцентийус наследи Елиас на поста,

2. Емилия-Романя и Марке – североизточни италшански области. – Бел.прев.

разпръсна групичката им. Част от тях изпрати на мъченичество в Малка Армения. Бонавентура...

– Но брат Елиас построи базиликата – прекъсна го Амата. – Цял свят се стича в Асизи, за да я види!

Конрад издиша бавно и си напомни, че не бива да губи търпение. Тази Амата явно не е много наясно с разцеплението в ордена. Явно има още доста да учи, докато започне да помага, както обещава Лео. Продължи великодушно като начален учител:

– Макар Елиас да бе по-близък на свети Франциск от всеки друг брат, като изключим брат Лео, той така и не успя да разгадае смисъла на живота на нашия основател. Франциск, в своята скромност, пожела да бъде погребан извън градските стени, при Коле д'Инферно, където се изхвърлят отпадъците на Асизи и се погребват редовите престъпни. А какво направи брат Елиас? Погрижи се целият хълм да бъде дарен на ордена – на един орден, който не бе притежавал нищо приживе на неговия учител; после построи най-великолепната базилика в целия християнски свят – такъв колосален мавзолей за П Poverello, както го наричат хората: за Божия бедняк. Ето колко повърхностно разбира Елиас нашия основател.

Лицето на Амата светна.

– Знам за Коле д'Инферно – рече тя. – Дядо ми, Капитанио, я дари на брат Елиас.

Конрад се облещи насреща ѝ невярващо. Първо твърди, че познава брат, увлечен по материалното, като Салимбене, а сега има наглостта да му каже, че семейството ѝ е дарило земята, върху която е издигната величествената базилика!

Амата разгърна свитъка с две ръце.

– Не е ли редно да го вземем с нас? Можем да го скрием при майката абатиса.

– Не. Ако попаднем в лапите на инквизиторите, ще им послужим като гориво, а самият летопис ще им бъде за подпалки. Ще го зароя в урната. Само двамата с теб знаем за съществуването му. Ако не успее да се върна...

– А, не! – Амата размаха ръце като кръчмарка, която разгонва мушици над пивото си. – Тука не мога да ти помогна. Не мога ей така да се размотавам нагоре-надолу когато ми скимне. Втори път не смятам да припарвам до тези планини.

– Единствен Бог знае защо си замесена в тази история, сестро, но ако Той е пожелал да бъдеш Негово оръдие, ще ти покаже и как да

действаш.

За да прибере ръкописа обратно в урната, Конрад първо трябваше да извади бохча, вързана с връв. Но тя му се изплъзна от ръцете и падна върху сламата, а отвътре се разпиляха пачи пера, мастилница, пемза, линеал, острие за писане и креда. Той цял пламна, смутен от непохватността си, и се наведе да събере нещата.

– Както виждаш, разполагам с всичко необходимо, за да направя преписите, но ми липсва пергамент. Мислех да помоля мона Розана да ми изпраща по няколко листа с всяка пратка храна.

Амата избухна в гръмък смях, но не заради несръчността му, както той предположи.

– И ти наричаш учените прахосници на време? Знаех си, че не го вярваш.

– Нима. И откъде толкоз ум, че да се сетиш?

– Виж си расото. Платът около седалището и на лактите е доста позтънял, отколкото на коленете. Явно седнал се чувстваш удобно – като писар на бюрото си.

Конрад не знаеше да се смее ли, да се обиди ли. Реши да избере първото.

– Признавам си – рече той. – Учих и спорих с най-великите умове в Париж. Имах твърда позиция. Ние, учениците, си мислим, че държим ключа за разгадаване на вселената, че той е някъде там, в каламбурите и силогизмите, в дребнавите спорове. Главата ме заболява само като си помисля за онези години.

Усмихна се широко и се отправи към градината си, за да донесе кирка. И все още не знам колко безтелесни души могат да се поберат в една паничка, продължи наум той.

– Би ли изчакал за малко навън – провикна се Амата през прозореца. – Трябва да свърша... една женска работа.

Конрад мигновено се обърна с гръб към къщата. Пак тия женски работи! Мисълта за тях и бездруго вече му развали апетита.

Използва възможността да огледа дърветата, които още блестяха от росата като осеяни с милиони миниатюрни пламъчета. В този миг осъзна колко много ще му липсва тази гора. Макар Амата да се забави като че цяла вечност, припряността и нетърпението му да вървят сякаш изведнъж се изпариха. Помисли си, че може би напуска завинаги това място, което постепенно бе заобичал като подобие на рая. Отшелникът изпита желание за последен път да отпие от тукашния покой, да се вслуша в тишината. Реши да остави вратата на колибата си отворена, в случай

че горските му приятели се нуждаят от покрив. Дали щеше да им липсва или бе еретично да се приписват човешки чувства на бездушните животни?

– Готова съм – обади се най-сетне Амата. – Прибрах и нещата обратно в урната.

Отшелникът изкопа дупка в ъгъла, където стоеше масата. Амата наблюдаваше внимателно как той полага урната в ямата и я покрива със слама. Дори му помогна, като задържа капака на мястото му, докато той натъпче пръст отстрани. Докато Конрад почитваше лопатата си, му се стори, че на лицето ѝ е изписана по-категорична решителност – твърдост, каквато не бе забелязал досега. Нима е възможно глупавата сестра, въпреки цялата си припряност, да притежава и някои мъжки качества като смелост и решителност? Ще са ѝ нужни и двете, рече си, ако иска да устои на бурята, която ни очаква. А бурята, неизбежна като приближаващата зима, със сигурност нямаше да ги подмине.

В този миг в главата му нахлу съвсем ясна картина – как баща му се бори с черната пяна на погълналата го буря. Бог да ни е на помощ, помолите се той.

III

Орфео Бернардоне попи лице с широкия ръкав на арабската си роба. Прокара нокти през сплъстената на тила коса и намести червеното си левантинско кепе, виснало като кесия над едното му ухо. Слънцето безмилостно прежуриаше пристанището на Акра в това необичайно утро – необичайно, понеже откъм морето не полъхваше никакъв ветрец, а Светите земи приличаха повече на опожарена пустош, отколкото на обетована територия. Морякът присви очи срещу блесналите бели мавърски къщи и далечните минарета на джамии и палати. На върха на високи тънки палми стърчаха редки, вкопчени в стъблата листа, сякаш им се свидеше да покрият със сянката си хората долу.

– Ти си чуден човек, Марко – обърна се той към другаря си. – Кепето ти е съвсем сухо, все едно току-що си го сложил. – Посегна към русите къдрици, които се подаваха изпод шапката на младия господар Поло. – И само един кичур коса не си е на мястото.

Младежът бутна ръката му.

– Търговец, тръгнал да гради кариера, е длъжен да изглежда напълно изряден и хладнокръвен – рече той. – Ако колега те види да се

обливаш в пот, веднага ще му стане ясно, че те е надиграл.

Навлязоха между сенчестите сергии и тръгнаха по криволичещите улички на пазара. Орфео вдъхна дълбоко смесения аромат на карамфил и индийско орехче, канела и джинджифил, донесени от Индиите, и мускус от Тибет. В Рим крале и кардинали бяха готови да заплатят малко състояние за тези подправки, а тук той имаше възможност да се наслаждава на същите плътски удоволствия, само докато си прави сутрешната разходка. Чудно място е този Ориент! Из пазара се гонеха опърпани хлапета, свенливи, забулени жени крепяха стомни на главите си и му напомняха за домакините, които носеха вода във високопланинските села на родната му Умбрия. В сравнение с Акра обаче Умбрия изглеждаше бездушна като обет за девство. Из пристанищните улички кръстоносци се разминаваха със сарацини, черни маври и евреи се пазаряха с арменци и несториани – всички те свързани като спици в главината на парите. Също като моряците, акостирали на острова на лотофагите, разбърканите раси скоро сякаш забравяха свещените си битки и джихади, дори отечествата си, и закопняваха да заживеят за вечни времена на този благодатен бряг.

Търпимостта на този град удивяваше Орфео дори повече, отколкото жителите му. В Умбрия човек можеше да бъде качен на кладата само защото дрипавите му дрехи не са се понравили на някой заможен епископ или защото някой, в рамките на теологически спор, си е позволил да сравни рая с пита кашкавал. Докато Акра приемаше всякакви религии и култури. Минаретата, от които муезините призоваваха правоверните мюсюлмани на молитва, си деляха небето с бастионите на европейската аристокрация: крепостите на графинята на Блоа, на крал Хенри II, на хоспиталиерите, тамплиерите и тевтонските рицари, и – долу, където градските стени опират в пристанището – замъците на епископа на Акра и на папския нунций – Тебалдо Висконти от Пиаченца. В лабиринта от площади и улички Орфео срещаше гърци, нормани, арагонци, кюрди, турци и, разбира се, търговци от Пиза и Генуа. Именно и главно заради последните – техни сънародници – двамата младежи бяха пристегнали върху робите си мечове.

Тази сутрин се бяха насочили отвъд пазара, към един от тесните улици, които лъкатушеха зад търговската част на града. В дъното на тази уличка в една къща, огласяна от възбуждащи, преплитащи се гласове под аккомпанимент на цитри, ги очакваха две смугли близначки куртизанки.

„За последно, преди да отплаваме към Лайайса“, бяха им обещали

италианците предния ден. Мисълта за предстоящото пътуване ги възбуждаше не по-малко от желанието да потънат за последен път в сладостните прегръдки на двете пламенни сестри.

– Марко, защо не ми казваш отговора на баща си? – попита Орфео, докато си проправяха път през сергиите. – Искам да знам дали и аз ще имам шанса да поема по пътя на търговеца.

Марко го изгледа уклончиво.

– Баща ми е стъпил здраво на земята, amico. Той е човек на разума. – Лицето му помръкна и той се опита да пресъздаде точните думи на Поло-старши: – „Орфео е гребец. Ако не броим набезите на генуезки търговски кораби, нима има някакъв боен опит? За какво ни е такъв войник? Че той кон не може да язди, камо ли камила. Ще станем за смях пред татарите, като видят какво наричаме конник.“

Мракът преля от лицето на Марко към душата на Орфео. Значи страховете му ще се оправдаят. Откакто бе нает в екипажа на лъскавата венецианска галера на Поло, той се размечта как прави следващата крачка и става търговец на бижута, как обикаля с кервана им Малка и Велика Армения, Турция и Китай в двора на самия Кубла хан. Исусе Христе, та това би било приключението на живота му! Беше едва две-три години по-голям от Марко. Защо да не се върне в родината си богат като него, защо да не натрупа достатъчно средства, че да може да изживее същите удоволствия, за които бе роден приятелят му? Но докато слушаше преразказа за мрачната оценка на Николо Поло, Орфео повече от всякога се почувства обречен да изживее живота си като моряк. Никога нямаше да събере достатъчно пари, че да подхване търговия, а и бездруго отдавна бе прекъснал всякакви връзки с баща си и братята си, също търговци. Увеси нос, заби поглед в сандалите си, зарити в уличния прахоляк.

– А, да, и още нещо – додаде Марко. – Накрая рече: „Но в крайна сметка той ти е приятел, сине. И щом като толкова го обичаш, все ще се намери местенце и за него.“

– Какво? Сериозно?

Марко грейна в усмивка.

– Слава на всички свети мъченици! Заминавам за Китай! – изкрещя Орфео. Страбчи младежа и го целуна по бузата, после го вдигна във въздуха и го прегърна толкова силно, че онзи извика от болка.

– Работата ти е да ме охраняваш, а не да ми трошиш ребрата – едва успя да пророни Марко.

Орфео се засмя, после лицето му внезапно стана сериозно.

– И май ще ми се наложи да я свърша.

Зад Марко приближаваха трима мъже. Приличаха на генуезци.

Прецени ги на око. Не бяха особено едри, навярно не биха стрували и по сто драхми парчето на пазара за роби. Затова пък Орфео беше здрав и як, обичаше да се хвали, че може сам да повали цял бик.

Годините, прекарани в гребане, бяха променили дундестото му момчешко телосложение. Все пак обаче тези бяха трима и по всяка вероятност щяха да разчитат повече на мечовете си, отколкото на физическа сила.

Но дали превъзбуден от добрите новини, или просто въодушевен от новата си роля на телохранител на господаря си, Орфео бе нетърпелив да влезе в разпра. Щом тримата доближиха, Орфео повиши глас:

– Не мислиш ли, Марко, че в Генуа е пълно с кастрирани еретици и женоря без капка свян?

Докато говореше, блесналите му очи не се отделяха от непознатите. Те отвърнаха на погледа му.

– Съмнявам се – избоботи единият, – затова пък венецианците определено са гъзолизци и лъжци.

Марко се завъртя, за да застане редом до Орфео, и двамата обърнаха с лице към генуезците. Петимата мъже посегнаха към мечовете си едновременно.

– Сир Поло. Сир Поло – чу се тъничък, останал без дъх гласец някъде зад тях. – Елате бързо! Баща ви каза да се върнете незабавно в лагера.

– О, сир Поло – изимитира интонацията му един от генуезците. – Тичкайте при тати, преди да сте получил някоя драскотина.

– Моля ви. Всички. Свалете оръжието – изпищя евнухът. – Важно е.

– Какво има? – тросна се Марко, без да сваля очи от тримата си противници и техните мечове. – Какво толкова се е случило?

– Имаме си папа, сир Поло. След трийсет и един месеца най-сетне си имаме папа.

В голямата зала на своя замък Тебалдо Висконти от Пиаченца очакваше да приеме антуража на Поло, като попиваше влажните си слепоочия с ароматизирана везана кърпичка. През сводестите прозорци по протежение на цялата западна стена нахлуваше ослепителна слънчева светлина.

Нима минаха цели две години, откак Николо и брат му Мафео

пристигнаха в Акра като пратеници на Великия хан? Колкото повече остаряваше, толкова по-бързо минаваха месеците. Спомни си първото си впечатление от двамата венециански търговци: добре подготвени, деликатни мъже. Те известяваха Тебалдо, в качеството му на папски нунций, за нуждите на императора.

„Кубла хан, върховен глава на всички татари, би желал римският папа да му прати сто мъдрци, запознати изтънко както с християнската религия, така и със седемте изкуства, и готови да докажат в честен и справедлив спор, че боговете на татарите и идолите, почитани в техните домове, са най-обикновени зли духове и че вярата, изповядвана от християните, се основава на най-неоспоримата възможна истина. Великият хан също така би желал да получи шишенце свето миро от кандилото, що гори в гробницата на Бог Исус Христос, към когото той твърди, че изпитва дълбока почит и счита за истинския Бог.“

Но това бе в лето Господне 1269 – година след като си бе отишъл папа Климент IV.

„Мястото му още е незаето, бе казал тогава Тебалдо на братята Поло, върнете се във Венеция, приберете се у дома да се видите със семействата си и чакайте до избирането на нов папа.“

Така и сториха, а Николо установи, че съпругата, която бе изоставил бременна преди петнайсет години, му е родила син. Беше го кръстила Марко – на светеца покровител на града. Самата тя, както научи Николо, починала при раждането. В крайна сметка обаче две години след първата им у реша с Тебалдо братята Поло се завърнаха в Акра, този път заедно с Марко. Не можели да чакат повече, така обясниха. Кубла хан щял да приеме дългото им отсъствие за обида, а това щяло да има огромни последствия за целия християнски свят.

И сега, точно когато се готвеха да продължат пътешествието си, конклавът на кардиналите беше отхвърлил настоятелните искания за издигане на папа французин от анжуйската клика и бе обявил своя избор: папския престол щеше да заеме досегашният папски нунций в Акра.

Тебалдо чу по каменния коридор пред залата да отекват стъпки и гласове и се надигна от трона си, издялан от ливански кедър. Начело на семейния антураж вървеше Мафео Поло. Той преви коляно и целуна пръстена на Тебалдо.

– Ваше светейшество, каква приятна изненада! Какво име ще приемете за в бъдеще?

– Изборът ми падна върху Григорий – десетият папа с това име.

И той седна, а посетителите му останаха прави пред трона. Те

винаги се бяха отнасяли с уважение към личността на нунция, но сега той долови в израженията им нов нюанс, който го смути. Дори в най-смелите си мечти не си бе представял, че един ден може да стане папа. И сега, когато бе провъзгласен за глава на християнската църква в цял свят, предпочиташе да приеме едно от по-скромните звания на папския сан: *Servus servorum Dei*, слуга на Божиите слуги.

– Новината дойде точно навреме – рече той. – Още ден-два и щяхте да сте отплавали към Малка Армения.

Направи знак на писаря, който стоеше край полуотворената странична врата. Той на свой ред извърна глава и в залата влязоха двама доминикански монаси с внушителни осанки.

– Синьори, представям ви брат Гулелмо от Триполи и брат Николо от Виченца. По Божията воля те се случиха тук, в Акра, когато от Рим пристигна новината за моето избиране. И макар да не са стоте мъдречи, нужни на Великия хан, несъмнено са високообразовани и начетени мъже. – Така си беше – за толкова кратко време не би могъл да направи нищо повече. Дано само нищожната бройка на мисионерите да не се окаже решаващ фактор при християнизирването на езичниците татари. Като гледаше двамата деликатни монаси, Тебалдо се запита дали изобщо ще преживеят изнурителното пътуване до Катай.

Писарят се приближи до трона и подаде на папата тънък пергамент, шампован с личния му печат.

– Освен поздравите ми към Кубла хан, това папско писмо упълномощава двамата духовници да ръкополагат свещеници и епископи и да дават опрощение така, все едно съм го сторил лично аз. Нека Бог бди над вашето здраве и сигурност. Знаем, че по пътя си ще срещнете ледове, пясъци, наводнения, войни, варварски набези и множество незначителни опасности.

Последните му думи бяха насочени конкретно към доминиканците и той не пропусна да забележи как двамата си размениха притеснени погледи. Опасяваше се, че изборът му не е особено сполучлив, но пък, от друга страна, те наистина бяха единствените двама школувани учени в Акра в този момент. Дали да не пусне с братята Поло и писаря си?

След като приключи с формалностите относно мисията на търговците, Тебалдо си позволи да се отпусне обратно върху резбованата облегалка на трона си. Пое си дълбоко дъх, докато потупваше с пръсти слепоочията си.

– Да ви кажа право, приятели мои, напускам Акра без съжаление. Вашите събрата търговци и дори смелите ни кръстоносци превърнаха

живота ми тук в низ от разочарования.

При тези думи присъстващите запристъпваха нервно, като не знаеха дали е редно да изглеждат виновни, или да покажат разкаяние и изобщо как се очаква да реагират. Тебалдо, забелязал смущението им, се усмихна уморено.

– Убеден съм, че разбирате. Изпратихме най-смелите воители от християнския свят тук, за да ни върнат Обетованата земя. При все това султан Байбарс и мамелюците му продължават със своите хищни набези. Същата тази година те превзеха темплиерския замък в Сафед и обезглавиха рицарите му. Сравниха Антиохия със земята и изстребиха всичките й осемдесет хиляди жители, с изключение на малцината, които воините на Байбарс бяха твърде уморени да убиват и които сега са поробени. В близките десет години очаквам да го видя и пред стените на Акра. И знаете ли? Той ще превземе града, понеже ние, християните, разделяни от дребни свади, не се обединяваме, за да се изправим насреща му като един. Вашите братя венецианци продават на Байбарс оръжия. Генуезците подхранват неговата търговия с роби. Тамплиерите и хоспиталиерите враждуват помежду си и осуetyават усилията ни да преговаряме със сарацините, като отказват да разменят мюсюлманските им затворници. „Те са големи майстори и се нуждаем от уменията им“, така ми казват. Всеки мисли само за собствената си печалба вместо за Божията воля или поне за общото ни благо. – Отпусна глава назад върху облегалката и въздъхна шумно. – Простете, синьори. Вие сте най-обикновени търговци на бижута и винаги сте служили достойно на каузата ни. Не от вас се оплаквам сега. Времето, което прекарах тук, си взе своето. Просто съм изморен и нямам търпение да стъпя отново на родна земя.

Пак отлепи гръб от облегалката и огледа присъстващите.

– А, значи това е твоят Марко. Но младежът до него не ми е познат. Да не е друг твой син, синьор Поло?

– Не, Ваше светейшество. Позволете ми да ви представя Орфео ди Анджели Бернардоне, приятел на сина ми. Това е човекът, който се грижи за безопасността ни по време на тази експедиция.

– Значи пак земляк венецианец.

– Всъщност той е от Асизи, Ваше светейшество. – После, сякаш за да излезе от неловка ситуация, търговецът додаде: – Той е племенник на преблагословения свети Франциск от същия град.

– Нима?

Тебалдо изглежда критично младия здравеняк. Имаше се за добър познавач на човешката душа. Младежът имаше достолепна осанка и

Тебалдо оцени енергичността и любопитството в кафявите му очи. Те говореха за жизненост и чевръст ум. Жалко, че няма теологическо образование, рече си, но внезапно му хрумна нещо.

– Синьор Бернадоне – подхвана той, – когато братята Поло заминат, бих искал да ме придружите до Венеция. С вашето присъствие на борда, убеден съм, ще си осигурим закрилата на светия ви чичо. Не се и съмнявам, че той стои по-близо до Божия престол от всеки друг светец, с изключение на светата Божия майка.

Братята Поло веднага кимнаха в знак на съгласие, но Тебалдо забележа сянка на разочарование и смут да затъмнява лицето на младежа от Асизи. Не изглеждаше особено горд, задето е удостоен с персонална задача от самия папа. Марко го сгълчи и тихо прошепна нещо в ухото му. Младежът кимна и сковано пристъпи напред. Падна на коляно пред трона и сведе глава, докато челото му докосне белия копринен чехъл на Тебалдо, после целуна края на дрехата му.

– Аз съм ваш слуга и слуга Божи, Ваше светейшество. Всичко, което съм, и всичко, което имам, е на ваше разположение.

IV

Конрад остави торбата с храната сред безразборно разхвърляните камънаци на вековен сипей и изчака Амата. Слънцето още не бе достигнало зенита си, ала камъните вече излъчваха топлина, а тепърва щяха да се нагорещя-ват. Беше един от онези странни октомврийски дни, упорито вкопчени в лятото. Излязоха от гората още преди час и оттогава вървяха все под преките слънчеви лъчи, а лекият ветрец, който облъхваше хълмистата околност, не допринасяше особено за отслабването на жегата.

Отшелникът рядко напускаше гората, било то за да слезе до крайбрежните села, или да се изкачи до голата планинска пустош. Когато тръгваше да катери някой връх, обикновено бе за да прекара конкретен свят ден в размисъл. Зъберите разкриваха величествена панорама, вериги сини и морави планини, някои под пелени от сняг, други прорязвани от изумително красиви водопади – умопомрачителна демонстрация на съзидателната сила на Бог, през която Конрад пълзеше дребен и сив като паяците, плъпнали по стените на колибата му. Градските хора, наблъскани в стегнатите мрежи на собственоръчно издигнатите си сгради, навярно се чувстват господари на средата, в която живеят. Но пред

Божиите Апенини човешката гордост изглеждаше като джудже.

Откъсна поглед от хоризонта и огледа пътеката, по която току-що се бе изкатерил.

– Не спомена ли, че се катериш едва ли не като планинска коза? – подвикна той на Амата, която с усилие креташе нагоре.

Момичето се стовари върху близък камък и вдиша жадно горещия въздух, притиснала с една ръка гърдата си, която се надигаше и отпускате трескаво.

– Възможно е да съм преувеличила малко – рече тя, щом дишането ѝ се поуспокои. – Не съм свикнала да се катеря чак толкова нависоко.

– Дано само не си ме излъгала, че нямаш страх от високо?

– Просто върви напред. Аз ще те следвам. Щом тайните ти маршрути ще ни спестят седмица драпане – съгласна съм.

– Скоро ще стигнем до козя пътека направо през стръмното – подготви я Конрад. – Най-тясното ѝ място е не повече от двеста метра, но и най-малкото подхлъзване може да те запрати в пропастта, дълбока близо шестстотин метра. – Докато небрежно драскаше с клечка по камъка и съзнателно избягваше погледа ѝ, добави: – Бих казал, че само невинна душа, която няма страх от Бога, би дръзнала да опита.

Това си беше въпрос между нея и нейната съвест. Той не желаше да гледа отражението на душата в очите ѝ.

– Щом тебе не те е страх, и аз ще се справя – рече Амата. – Само че катеренето би било далеч по-лесно, ако не бяхме с тия дълги дрехи. Ръбът непрекъснато задира в камъните и ме спъва. Носи се слух, че орденът щял да върне късите туники, носени от първите братя. Ще ми се вече да го бяха направили.

– Първите братя са се трудили за прехраната си като обикновени работници – отвърна Конрад. – Както самата ти отбеляза сутринта, ние, днешните братя, прекарваме по-голямата част от времето си седнали. Днес братята от „Сакро Конвенто“ преписват ръкописи срещу заплащане, също като черните монаси. Пък и дори орденът да върне туниките за братята, ти и останалите сестри ще си носите дългите раса, както повелява благоприличието.

– Жалко, не мислиш ли? – подвикна Амата зад него.

Конрад се завъртя на място. Тя се ухили насреща му, вдигнала дрехата си високо над коленете. Отшелникът моментално закри очите си с ръка и извърна лице от нея.

– Сестро! В името на непорочната Дева, прикрий се!

– Какво толкова? – В гласа ѝ прозвучаха закачливи нотки. – Ако ти

беше орач, а аз – любящата ти другарка, щях да се обличам така всеки ден, докато работя край теб. При това щях да ти доставям и голямо удоволствие.

– Да, но не съм орач, а ти определено не си моята другарка. Аз съм монах и духовник, посветил се в служене на Бога. И ако извлека дори секунда удоволствие от гледката на дългите ти крака, тя би могла да се превърне в първата брънка от веригата, която ме тегли към бездната. Спазвай обещанието за приличие, което ми даде в колибата.

Нямаше намерение да казва дълги крака. Всъщност изобщо не бе възнамерявал да ѝ гледа краката, но все пак ги зърна за миг и се сепна. Не че би следвало да остане изненадан. Под широките ѝ дрехи можеше да се скрие всякаква женска форма. Просто досега не беше възприемал своята спътница от гледна точка на крайници или тяло – камо ли да се замисли над въпроса колко дълги са краката ѝ.

Дори Амата да забележа изплъзналата се от устата му забележка, прояви достатъчно такт, че да я пропусне покрай ушите си. Поради което той бе склонен да мисли, че просто не е обърнала внимание. Вече бе имал случай да се убеди, че тя не е от хората, които биха пропуснали възможност да го уязвят. За негово облекчение, щом тръгнаха, тя смени темата.

– Ти ми се виждаш доста странен за монах. Вече приближава пладне, а ни веднъж не си посегнал към бревиария³ си.

Конрад се усмихна. Изглежда, нищо не убягваше от погледа на това дете. Ако не се беше родила жена, от нея навярно би излязъл превъзходен студент по църковно или гражданско право.

– Много пътища водят към рая, сестро – бе отговорът му. Гласът му придоби същия наставнически тон, с който ѝ бе разказал за Елиас и базиликата. – Някои избират физическия път и използват телата си, за да се сдобият с избавление. Кръстоносецът намира Бог в обезглавения сарацин или в собственото си мъченичество. Флагелантите се самобичуват с кожни камшици, докато рецитират псалми на покаяние.

– Уф! Веднъж като малка срещнах група флагеланти – изкриви лице Амата. – Минаха през селото ни на път за Тоди. Кървавата им плът оплиска всички и всичко наоколо. Закрив си очите – гадост!

– През последните единайсет години се навъдиха навсякъде. Мнозина смятаха, че 1260 ще бъде годината на апокалипсиса. – Конрад пак се сети за хвърления в тъмница Джовани от Парма. И осъден за какво?

3. Католически молитвеник. – Бел. прев.

Поради една-единствена причина – че бе продължил да вярва в пророчествата на абат Йоахим Флорски⁴, дори след като те вече загубиха популярността си в църковните среди. След кратко мълчание, по време на което се опита да подреди мислите си, продължи лекцията си: – От друга страна, монашески ордени като тези на черните монаси на свети Бенедикт прекарват живота си в молитва, изпълняват най-стриктно всички песнопения и молитви. – Извади от вътрешността на расото си бревиария и го прелисти. – По седем пъти на ден, а също и в полунощ, както ни учи псалмопевецът. Лично аз отпървом стъпих на пътя на разума, като започнах с тривиума и квадриума.

– С три-какво?

– Седемте изкуства, необходими за изучаването на теология: тривиума – граматика, реторика и диалектика; и квадриума – музика, аритметика, геометрия и астрономия.

Забави крачка, за да си поеме дъх, тъй като пътеката пред тях се издигаше все по-стръмна.

– После, след като изучавах теология в Париж – обобщи той, – се върнах в манастира ни в Асизи и заживях стриктно по законите на манастирския живот. Странно, но след няколко години учене и редовна молитва установих, че съм започнал да се отчуждавам не само от нашия Бог, но и от братята си. Нещо в този начин на живот не ми достигаше. И тогава се замислих за братята отшелници, питах се дали те живеят по-близо до Бога от нас, останалите.

Почувства се в свои води. Можеше да научи Амата на толкова много неща.

– Едва когато дойдох да живея в тези планини, сестро, най-сетне започнах да виждам Бога – макар и все още „смътно, като през огледало“, както казва апостол Павел⁵, но все пак може би толкова ясно, колкото би могъл да се надява човек в този свят. Е, ще попиташ, и как го правиш? Седя. Нищо повече – просто седя. Облягам се на стената на отшелническия ми дом и оставям Бог да дойде сам при мен. Ако седя със затворени очи, Той ми се явява отвътре. Отворя ли очи, Го виждам във всяко същество, което върви или пълзи покрай вратата ми. Той е във всяко дърво и хрест, във всеки...

Амата го прекъсна с махване на ръка. Беше спряла наред пътеката, вдигнала ръце на хълбоците си, и го оглеждаше като господарка, която

4. Цистерциански абат (ок.1132-1202), писал в областта на апокалиптиката и осъден от католическата църква. – Бел.прев.

5. Коринтяни I, 13:12. – Бел.прев.

се колебае дали да си купи роб.

– Както вече казах, голям си особняк... при това си склонен да станеш и голям приказливец. Не съм убедена, че отшелничеството е твоего призвание. Може би е трябвало да се присъединиш към братята проповедници на свети Доминик вместо към миноритите.

Устата на Конрад увисна, той се сепна по средата на приказката си. Защо ли му е да хвърля бисерите си на тази млада свиня? Повечето учени мъже не биха си дали труда да дават акъл на жена – камо ли пък на монахиня.

Стигнаха до урва, където пътеката свършваше и пред тях се спускаше отвесна стена. В далечината долу зеленееше морава, през която лъкатушеше тънка ивица. Въпреки опърничавия нрав на Амата при тази гледка Конрад не можа да се въздържа да не ѝ подметне поучително:

– Ето ти един пример за предимствата на отшелническия живот. Реката долу е толкова широка, че дори мускулестият Херкулес не би могъл да хвърли камък през нея. Дърветата покрай бреговете ѝ, които от тук изглеждат като зелени туфички, всъщност са по-високи от десетима души, качени един връз друг. От такава височина човек вижда света през Божиите очи, вижда го в цялата му нищожност – гледка, заслужаваща да бъде описана в томове философска литература. Отпий от нея, докато имаш тази възможност, сестро.

Нямаше как да разбере дали тя наистина е отпила, но поне не му възрази. Поведо я по ръба на скалата, докато стигнаха до тесен перваз, който прекосяваше сипея на запад.

– Ето я нашата пътека. Няма да е зле да си вържеш сандалите на кръста, за да усещаш земята по-добре с пръстите на краката си. – После додаде: – Ако се върнем и утре тръгнем наново от колибата, ще загубим само ден път.

Амата присви очи и огледа внимателно козята пътека, за да прецени трудностите. Устните ѝ помръднаха и Конрад се запита дали си е прочела молитва, или просто си е казала нещо, за да си вдъхне кураж. Хрумна му да я попита дали не би се чувствала по-сигурна, ако се хване за шнура, пристягащ талията му, но това би било открита покана към физически контакт и той се въздържа.

– Готова ли си? – попита накрая.

Момичето преглътна, пое си дълбоко дъх и кимна, после си изу сандалите.

– Не гледай надолу – предупреди я той, докато тя ги връзваше на кръста си. Той увеси торбата с храната отзад на шнура си. – Застани с

лице към стената и се плъзгай странично, като опипваш за хватки. Не мисли колко дълго вървим. Просто се съсредоточавай върху всяка следваща стъпка.

Той се взря в лицето ѝ. Стори му се още по-бледо от обичайната ѝ белота. Макар тя да прехапа долната си устна, в очите ѝ блестеше същата решителност, която той видя и на тръгване от колибата.

– Е, добре. Нека Бог ни закриля – помоли се Конрад. Прекръстиха се и застанали рамо до рамо, прекрачиха към ръба на света.

Макар допреди миг да би посрещнал с радост разхладителен полъх вятър, Конрад благодари на Бога за неподвижния въздух в момента. По врата и гърба му плъзяха струйки пот, същински буболечки, махна с ръка да разгони рояка комари пред очите си. Съзнаваше ясно, че дори и един мощен порив на вятъра откъм долината би издул дрехите им като платна и би ги отлепил от скалата като семена, издухани от глухарче.

Докато напредваше сантиметър по сантиметър, разчисти с крак пътеката от камъчета, за да улесни Амата. Тя го следваше плътно, по-тиха и от падащите отвесно камъни. Той предположи, че и нея, също като него, я сърби навсякъде. Ако не друго, поне новата ѝ дреха бе далеч по-тежка от неговото отъняло расо. Зачуди се какви ли мисли ѝ минават през главата, но не му се щеше да ѝ нарушава концентрацията с въпроси. Само сегиз-тогиз ѝ прошепваше по нещо насърчително.

– Стъпка напред... още една...

Стигнаха до чупката, която бележеше средата на разстоянието. Конрад знаеше, че минат ли оттатък, пътеката се разширява и дори има една ниша, където биха могли да си поемат дъх и да освободят напрежението, стегнало ръцете и раменете им. Извърна се да каже на Амата за първаза точно в мига, в който камъкът, за който тя се беше хванала, се откърти в ръката ѝ. Тя изпищя пронизително и политна назад. Конрад се пресегна и я сграбчи за ръкава, за да я задържи. Над главите им се чу трополене, заваляха камъчета.

– Бързо! Трябва да се скрием зад завоя – подкани я той.

Амата беше залепнала неподвижно за скалата. Падащите късове вече бяха по-големи, сипеха се като дъжд отгоре им. Един камък с големината на човешка глава се стовари върху рамото ѝ. Тя изпищя, Конрад я хвана през кръста, пръстите му се вкопчиха в дрехата ѝ и той почти я извлече, почти я придърпа към себе си.

– Хайде, давай! Не се отказвай точно сега!

Краката на Амата се приплъзнаха леко напред. Като използва

свободната си ръка, за да се държи за скалата, Конрад я поведе стъпка по стъпка напред през сипея, докато стигнаха до чупката, зад която пътеката се разширяваше. Сложи я да седне с опрян в скалата гръб. После се отпусна до нея, без да сваля ръка от раменете ѝ. Изведнъж през тялото ѝ премина мощна тръпка и тя се затресе цялата. Понечи да каже нещо, но зъбите ѝ тракаха така, че нищо не ѝ се разбираше и тя се задоволи с тихичък стон.

Конрад бе виждал подобна реакция и преди, когато в колибата му влетя уплашена до смърт лисица, преследвана от ловджийски хрътки. Той успя да затвори вратата, преди преследвачите да са надушили следата на жертвата. Държа вратата затворена, с разтрепераната лисица, приседнала на задните си крака, докато след кучетата се появила група запъхтени ловци, които задумкаха силно да им отвори.

– Това е убежище – подвикна той на мъжете. – Брат Фокс⁶ пожела да намери убежище в този отшелнически дом.

През една дупка във вратата той не изпускаше от поглед ловната дружинка, общо взето, шайка пройдохи, като се надяваше, че репутацията му на ексцентричен самотник и свят човек ще ги възпре и те няма да нахлуят в колибата му. Защо да рискуват да ги прокълне и да застрашат душите си заради някаква си лисица? В погледите, отправени към дома му, се четеше от възмущение до ярост. Размениха си гневни слова, но в крайна сметка обърнаха конете и си заминаха. Извикаха кучетата си и се отдалечиха надолу по пътеката, освобождавайки планината му от присъствието си.

– След малко треперенето ще отmine, сестро – рече ѝ той. – Нарича се „хорото на свети Вит“. И най-дръзките воители изпадат в подобно състояние след края на победна битка.

Започна да я люлее лекичко – като баща, който успокоява уплашеното си дете – и за своя собствена изненада затананика люлчина песен. Имаше чувството, че е прегърнал своята младост, защото щом притвори очи, сякаш видя пред себе си Розана – онази шестнайсетгодишна Розана от спомените му, а не пухкавата трийсетгодишна жена, оцеляла след осем бременности и родила три живи деца, която веднъж седмично му изпращаше храна в колибата. Амата дори издаваше онзи познат лъх на риба, който му напомняше за децата в Анкона и който навярно се бе просмукал в тялото ѝ от свитъка на Лео.

Щом преминаха зад завоя на пътеката, пред очите им се ширна

6. Лисица (англ.). – Бел. прев.

съвсем друга гледка. Конрад вдигна ръка над долината. Тук-там върху оголените скали се открояваха жълто-кафяви камъни.

– Онова село там се казва Сасоферато, а в далечината вдясно се вижда Фосато ди Вико. Ако бяхме избрали южния маршрут, щяхме да имаме четири дни път до там.

Сърцето му се изпълни с нежност – чувство, което би го обзело по време на размисъл за Светия младенец. Но той не бе подготвен за чувствата на привързаност към жена от плът и кръв. Конрад се стресна, че Господ може да го блъсне от пътеката, ако той се поддаде дори за миг на импулса. Подири в себе си поне частица от противоречивите чувства, които го бяха обзели, преди да тръгнат по сипея, но уязвимостта на Амата бе отмила от душата му точно тази утайка. Въпреки цялата си не тактичност и нахалство, въпреки дързостта си тя се нуждаеше от неговата закрила.

Амата постепенно спря да трепери и той свали ръка от раменете ѝ.

– Сега вече ще се справиш – увери я Конрад, като не ѝ даде възможност да изрече думите, които бе сигурен, че напират на устните ѝ. Трябваше да смени темата, при това бързо: – Как е рамото ти? Можеш ли да си движиш ръката?

Обзет от желание да помогне, той я хвана за ръката и се опита да я повдигне. Вместо мускул напипа през ръкава ѝ нещо твърдо като кокал и доста дебело. Амата си дръпна ръката и едва не подскочи.

– Не е счупена, но като се върна в „Сан Дамиано“, едва ли ще мога да помагам много-много за гроздобера. – Премести си краката и се опита да се надигне. – Да вървим, а?

Като докосна онова, което тя криеше под ръкава си, Конрад я предизвика да продължи напред. Понечи да я попита, но реши, че не е моментът да ѝ оказва натиск.

– Сигурна ли си, че нямаш нужда от още малко почивка? Повечето хора не се възстановяват толкова бързо след допир със смъртта. Особено човек, израсъл под чужда закрила като теб.

Думите му трябваше да прозвучат успокояващо. Лицето ѝ пламна, очите ѝ се свиха на цепки.

– Под чужда закрила ли? Че какво знаеш ти за живота ми? – попита тя. Отвърна очи от него и се загледа в края на пътеката. – Понякога си голям глупак, брате, но поне току-що ми напомни, че има още една причина да се върна в Асизи жива и здрава. – Опита се да стане, опирайки се на здравата си ръка.

– Почини си още минутка, сестро – подкани я той. – Каж ми какво

имаш предвид.

Извинението му бе доста нескопосано. Би трябвало да означава нещо като: „Ако знаех повече за теб, нямаше да правя глупави забележки.“

– Ако слеза до долу жива и здрава, може и да ти кажа – отвърна Амата.

Небето започваше да се заоблачава и от югоизток се надигаха мълни. Далечните разхвърляни хребети придобиха вид на враждебни, брулени от ветровете вълни, докато сумракът се съгъстваше и ги обгръщаше. Тези облаци може би вещаеха дъжд. Или по-лошо – изстиващият въздух можеше да завихри теченията, от които Конрад се бе опасявал по-рано. Наистина бе време да тръгват.

Подхвана Амата под лакътя и ѝ помогна да се задържи на крака. След като се убеди, че тя може да пази равновесие, ѝ подаде края на шнура, който му служеше за колан.

– Прекарай го през твоята връв, а после ще го омотая още веднъж около кръста си – рече ѝ.

– Не те ли е страх, че може да те повлека със себе си, ако се подхлъзна?

– Каквото има да се случва, ще сполети и двама ни, сестро. Бог ни е свързал в това начинание. Убеден съм, че Той иска да продължим напред заедно или да спрем дотук заедно.

– Хубава реч за монах – усмихна се Амата. – Ако беше произнесена от ухажор, би звучала ужасно романтично. – После додаде сериозно: – Благодаря за загрижеността. Държах се грубо с теб. Не изпитвам топли чувства към религиозните порядки на нашите ордени, както и към определени хора, с които миналото ми ме е сблъсквало. Ти си добър човек и се държа мило с мен. Бих искала да ти се извиня, преди да продължим напред.

– Аз също съжалявам за всяка грубост, проявена спрямо теб.

Тя пак се усмихна, но очите ѝ помръкнаха.

– Брат ми Фабиано обичаше да казва: „Да се разделим с целувка, защото смъртта може би ме дебне.“

Конрад забеляза, че очите ѝ са пълни със сълзи. Надвеси се към нея и позволи на устните си да докоснат челото ѝ.

– Защото смъртта може би ни дебне, сестро.

Амата се изчерви и сведе поглед. Помачка шнура на колана му още малко, после го завърза за своя.

V

Козята пътека най-сетне се разшири в широко голо плато и двамата се строполиха на земята. Амата се просна по гръб в прахоляка и започна да маха с ръце и да се смее истерично. Все още свързан с момичето чрез колана си, Конрад се изтегна до нея, сърцето му блъскаше в гърдите, напрежението постепенно отпускаше крайниците му.

– О, Боже, успяхме! – извика Амата.

– Слава на Бога! – отвърна задъхан отшелникът. Отвъд облаците, там, където слънцето захождаше над най-високите върхове, се мярна по-светло петно. – Скоро трябва да намерим място за нощуване – додаде той. – Днес доста повървахме.

Сега гледката се простираше на север и на изток от платото, както и на юг. Между планинските хребети се мярваха още села, както и някоя и друга скътана обработваема нива. Все още бяха много далеч от какво да е населено място, но след ден можеха да се надяват да срещнат и други хора.

– Трябва да прехвърлим най-далечния хребет – обясни й Конрад. – Ако вечерта облаците се поразсеят, обърни внимание къде ще залезе слънцето. Пътят ни за Губио ще е в тази посока. След Губио ще вървим по бреговете на Киаджио към Асизи. Имаме още два, най-много три дни път.

Амата седна изправена и се вгледа в тъмнината към зъберите на север.

– Ще успеем ли да видим замъка Малатеста? Толкова ми се ще да го видя, па макар и от разстояние.

– Никакъв шанс – засмя се Конрад. – Той е на много левги от тук, почти до крайбрежието.

– И бездруго мразя богатшите – сви рамене тя. – Особено стари, уродливи и зли господари като Джанкиото Малатеста.

Конрад беше чувал слухове, които дори мъжът на Розана не можеше да се въздържа да не сподели с него, като идваше да му носи храна. Кланът Малатеста от Римини и господарите Полента от Равена искали да се съюзят и затова нагласили сватба между Джанкиото и Франческа Полента. Конрад предпологаше, че булката е някъде на възрастна на Амата. Няясно, че Франческа ще отблъсне Джанкиото поради напредналата му възраст и грозота, семейство Малатеста изпратили по-младия му брат Паоло, наречен Il Bello, Красивия, като представител на

семейството на сватбата. Малко след края на церемонията, или поне така гласеше мълвата, Паоло и Франческа се озовали в градината на замъка, погълнати от романа за Ланселот. Развълнувани от копнежа на красивия рицар по женената Гуиневиър, двамата започнали да се прегръщат и целуват. Този ден не прочели нито ред повече. Страстта им явно ги направила непредпазливи, защото един от слугите на Джанкиото видял случилото се и докладвал на господаря си. Развръзката била трагична – от онези любовни буламачи, които за всяка млада жена като Амата биха изглеждали неустойими.

– Джанкиото със сигурност ще гори в ада заради убийството на жена си и брат си – продължи Конрад. – Но любовниците несъмнено също страдат за греха си.

– За греха си ли? Значи е грях да обичаш? Нима Христос не ни учи да се обичаме един друг?

– Но така, както Той обичаше нас, сестро. Когато казва това, Той няма предвид плътски страсти. Освен това Франческа е била омъжена за брата на Паоло.

– Че да не би да е имала право на глас в тази сватба?! Тия развратни благородници се женят за когото си поискат, при това никога по любов. Заради земя или пари, или за да заздравят отношения. Но не и от любов. Вземат каквото искат и убиват всеки, който се противопостави на желанията им. Мразя ги от дъното на душата си!

– Вярно е, има и злонамерени господари, също както има и добри и лоши селяни. Всички те са част от Божия замисъл.

– И аз познавах добри хора. – Гласът на Амата се изпълни с копнеж. – Баща ми беше достоен и честен човек. Но хора като Джанкиото Малатеста... – Устната ѝ потрепери, лицето ѝ се изкриви първо от мъка, после от гняв. Конрад усети, че тя най-сетне ще започне да говори.

Отшелникът мълчаливо огледа дъбовата горичка, която покриваше склона под тях. Между клоните прелитаха скрити от сенките птички, песента им долиташе накъсана и приглушена.

Той подуши въздуха. Усещаше приближаващата буря, птиците вероятно също я усещаха. Знаеше от опит, че първият дъжд за сезона обикновено е проливен и напоителен. Добре поне, че двамата с Амата щяха да разполагат с достатъчно дърва, че да си осигурят хубав огън и да прогонят влагата. Под дърветата беше пълно със счупени от вятъра клони, а по-добри от дъбовите подпалки няма.

Премисли идеята за противоречивия на пръв поглед образ на селянин с благороден дух, който по всяка вероятност прилягаше най-добре

на бащата на Амата – не беше трудно да се усъмни в този образ, при положение че всеки девет от десет селяни обработваха земята. От опит знаеше, че повечето селяни и дребни фермери са твърде заети да се занимават с възвишени идеали. За тях религията едва ли не се изчерпваше с шепи магии и заклинания, с които плашеха болестите и предизвикваха обилна реколта. А случеше ли се празник, който да ги откъсне от ежедневието им задължения, се отдаваха на пиене, кавги и всякакъв род безпътни дейности. Но пък в качеството си на изповедник Конрад се бе сблъсквал и с редки изключения, с ратаи, които бяха далеч по-духовно извисени от своите господари.

– Господарят тормозеше ли баща ти? – попита той накрая.

Амата изпуктя.

– Да го е тормозел ли? Баща ми се молеше на Господ, невъоръжен, заедно с жена си и децата си в семейния параклис, когато дявол в човешки образ връхлетя през вратата и го посече. Мама се хвърли върху мъртвото му тяло, а синът на същия този Сатана прокара меч си и през двама им. Брат ми се опита да избяга, като скочи през прозореца. – Тя замлъкна. – Докато падаше, извика името ми. После притихна навеки. – Зарови лице в шепите си. Раменете и гърбът ѝ се разтресоха от болка, но стоновеите ѝ останаха безмълвни. – Не знам дори дали са ги погребали подобаващо.

Конрад плъзна поглед към дърветата, под чиито клони сенките се съгъстваха. Не му се щеше да зададе следващия си въпрос, но след като бе чул историята дотук, трябваше да узнае и останалото.

– Ти как се спаси?

– Хукнах да бягам, но се подхлъзнах в кръвта на родителите си. Плочите по пода на параклиса бяха облени в кръв. Помня как ми мина мисълта, че подът и кръвта са почти еднакви на цвят. Сякаш бях попаднала в кошмар, в който плочите наистина започваха да се разтапят. Имах чувството, че като се събудя, всичко ще се окаже само сън. Обърнах се и видях над главата си вдигната секира. Казах си, че е мой ред. Но не ми било писано да се отърва толкова леко. Предводителят им извика на рицаря да възпре ръката си. Бях едва на единайсет години и искал да ме направи прислужница на дъщеря си. Нападателят ме взеха със себе си.

– И тя е била жената, отишла в „Сан Дамиано“, така ли?

– Да. Тя мрази съдбата със същата ярост като мен. – Амата изопна гръб. Тонът ѝ се беше поуспокоил. – Господарката ме взе като част от зестрата си към манастира. Аз бях дълбоко развълнувана, макар че по

принцип не давам и пет пари за живота там. Но по-скоро бих се убила, отколкото да остана при баща ѝ и братята ѝ.

– И да прокълнеш душата си, като посегнеш на собствения си живот – припомни ѝ Конрад. – Семействата ви мразеха ли се, Амата? Да не би да ви е разделяла вражда или кръвна мъст?

– Не. Всичко опираше до сребро и злато. Три отнети живота – най-малко – и не знам колко слуги, послужили като изкупление. Именито ни се намира там, където се срещат границите между Перуджа, Асизи и Тоди. Наричаме го „Колдимецо“ – „хълмът по средата“. Естествено, изисквахме такса от търговците, които прекарваха стоката си през нашата земя. Търговците на вълна от Асизи викаха и ни заплашваха, но татко и брат му Гуидо им отвърщаха със смях и на свой ред им отправяха заплахи. Впоследствие господарката ми разказа, че тъкмо един от търговците на вълна наел баща ѝ да ни убие.

Тя сякаш гледаше сенките, които пълзяха по хълма към тях, но Конрад предположи, че всъщност виждаше наново окървавения параклис на Колдимецо. След дълго мълчание тя се обърна към него и сви рамене.

– Ето това означава в моя случай да живееш под чужда закрила – заключи накрая тя. В гласа ѝ не бе останала и следа от страха и настървението.

Това е и причината да иска да се върне в Асизи на всяка цена, помисли си Конрад, както и причината той да не се меси. Имаше чувството, че съберат ли се хора на едно място, неизбежно избухва война. Градове и държави си оспорваха пътища и територии. Вътре в рамките на града гвелфи от средната класа и гибелини от аристократичните среди се напъваха да доказват верността си към папата или към светия римски император. Семейства влизаха в битки, за да разрешат отколешни спорове, деца убиваха родителите си, както и се изстребваха едни други, за да получат по-бързо наследството си. Насилствената смърт бе обичаен край на живота на един благородник, а за редовите граждани безкрайните дуели, погребения и съдебни процеси се бяха превърнали в театъра на живота. Вдовците, вдовиците и сираците се рояха, всички се опитваха да си отмъстят. Искрата на вендетата поддържаше огъня у много разбити животи.

– Не каза нищо за другите ти близки – рече той накрая. – За чичо ти Гуидо и неговото семейство. Те не пострадаха ли при нападението?

– Не. Мерзавците са избрали най-подходящия момент. Същия месец братовчедка ми Вана трябваше да се ожени за нотариус от Тоди.

Майка ѝ и баща ѝ бяха заминали за града заедно с нея, за да подготвят тържеството. След броени дни трябваше да заминем и ние.

Тя лежеше по гръб в прахоляка, затворила очи. Постепенно взе да си тананика тихичко популярна погребална песен. Потъна дълбоко в тайно кътче на съзнанието си и Конрад разбра, че няма да чуе повече.

Сигурно се е молила често през изминалите пет години въпреки нарастващата омраза и желание за мъст. Сигурно се е питала защо чичо ѝ не е дошъл да я вземе. Може би дори не е знаел къде са я отвели или кой е извършил убийствата. Сигурно се е върнал от Тоди и е заварил жестока касапница. Прислугата вероятно е избягала или ако са останали, не са могли да кажат кои са извършителите.

Запита се още и що за рицар ще се съгласи да извърши убийство срещу заплащане. И защо Амата е останала в „Сан Дамиано“? Защо се е съгласила, въпреки огромния риск, да му донесе писмото на Лео, при положение че е имала възможност да избяга и да пропътува далеч безопасния маршрут до Колдимоце? Вероятно се е опасявала, че няма при кого да се завърне у дома си. Колкото повече опознаваше това момиче, толкова по-объркан и заинтригуван се чувстваше Конрад.

Отвътре му напираше да я погали по главичката, както бе направил с треперещата лисица. Но щом понечи да протегне ръка, усети как слабните му се свиват болезнено и възприе това като предупреждение да не я докосва.

– Искрено съжалявам, Амата – рече той.

– Не си хаби съжалението – тросна му се тя. – То няма да върне семейството ми. – Изобщо не отвори очи, но той видя как в ъгълчетата им са се събрали сълзи.

Използва случая, за да огледа по-подробно лицето ѝ с надеждата да открие някакъв белег, който да му помогне да разбере по-добре тази загадъчна жена дете. Беше стиснала здраво зъби, по слепоочията ѝ се стичаха сълзи, които попиваха в земята. Тя бе разкрила пред него най-уязвимата страна на съществуването си и той стана свидетел на нейната безпомощност. Но острият ѝ отговор донякъде го освободи. Върна го обратно в действителността. Втрени се със страхопочитание в ръката си – същата, с която за малко не я погали по главата. Бе на косъм да разнищи всичко, което бе натрупал в духовен аспект в продължение на годините усамотение.

Като малък обичаше да се гмурка за медузи в пристанището на Анкона. Веднъж по време на медитация се улови да сравнява медузите с човешката душа. Оставена да изсъхне на слънцето, медузата става лека

и пореста, също като душа, оставена под ослепителните лъчи на Божията благодат. Преди Амата да пристигне в хижата му с писмото, се бе надявал собствената му душа едва ли не да е постигнала това безтегловно състояние. Но през последните два дни духът му натежа и се разплу, след като попи първо грижите на Лео, а после и на момичето, след като набъбна от отдавна забравени чувства. Изведнъж отчаяно му се прииска да остане сам.

– Отивам да потърся удобно място за пренощуване – рече й. – Тази нощ ще се излее проливен дъжд. Няма да се бавя.

Амата отвори очи. Той развърза шнура на колана си, стана и изтупа прахоляка от дрехата си. Докато се отдалечаваше към дърветата, се обърна и погледна за последно самотната фигура, просната на хребета, после наведе глава и потъна в мрачните дебри.

Орфео бе изпълнен със скръб, докато гледаше как отливът отнася приятеля му към устието на пристанището. Гребците с лекота прекарваха галерата през защитената ивица вода.

Довиждане, Марко, махна му той. Наслаждавай се на пътешествието на живота си. Ще си мисля за теб, докато обикалям венецианските площади, и ще ти посвещавам всяка следваща куртизанка.

Стига да можеше, би изтрил от съзнанието си историите на Полостарши за жените в Кинсай – най-красивите на света, – които се люлеели в пъстри хамаци, втъкнали в смолисточерните си коси гребени от слонова кост, украсили ушите си с нефритени обеци, провиснали чак до гладките им скули. Или разказите за дворцовите дами, които, уморени да търчат подир дивеч с дворцовите кучета, захвърляли одеждите си и голи-голенички, заливайки се от смях, се гмуркали в езерата, където плували като ята сребристи риби.

Adio, compare, махна той за последен път и галерата излезе от пристанището. Сбогом, Китай.

Затътри се към дъното на кея, без да обръща внимание на талазите солен вятър и на врещящите над главата му чайки, докато стигна до английския боен кораб, с който щеше да пътува до Венеция. Английският принц Едуард, новият главнокомандващ кръстоносните войски, още щом научил за избирането на Тебалдо, бе изявил желание да конвоира папата.

Морякът в Орфео не можеше да не се възхити на кораба. Напречните греди стърчаха от двете страни на палубата, заковани с гвоздеи по южняшки маниер, а съотношението на широчината към дължината на

самия кораб беше около три към пет, за разлика от едно към пет при кокетните венециански галери. Бойният кораб несъмнено бе предвиден за плаване из бурните северни морета и безбрежния океан, докато галера като тази на Николо Поло бе подходяща за по-спокойните средиземноморски води. И бакът, и килът на кораба се издигаха на няколко нива, по тертипа на сарацинските караки, а над единствената мачта се извисяваше бойница. Стрелците на борда имаха категорично предимство пред екипажа на ниските бойни галери, защото се намираха на доста по-добра височина. Корабостроителите бяха разположили отворите за веслата през две педи, така че се събираха цели двеста гребци. При силен попътен вятър корабът можеше да развие скорост до дванайсет възела. Никой пират не би дръзнал да нападне флотилия от такива съдове.

Орфео изсумтя, изпълнен със самосъжаление. Пиратите поне биха поразнообразили пътуването. Обърна се към града с унило сърце и помръкнал поглед. Видя как във водите на пристанището се отразяват величествените бастиони на Акра, как се носят и пробягват по вълните като мираж. Ако новоизбраният папа вече бе придобил непогрешимостта на папската преценка, тези паметници на могъществото щяха да бъдат сравнени със земята само след няколко години. Засега обаче Орфео знаеше само – пак по прищявка на същия папа, – че старателно изгражданата кула на собствените му надежди и мечти е безвъзвратно срината.

Повдигна брадичка, сякаш да огледа кулите на пристанището. Извисяваха се високи, студени и сковани – както баща му и по-големите му братя, властвали над детството му. Като дете той диреше утеха в полите на баба си всеки път, когато по-възрастните мъже се опитваха да смажат крехкия му дух. Оттогава та до днес жените продължаваха да го утешават, докато мъжете в семейството му, другарите му, събратята му от корабите му причиняваха само болка.

Така щеше да е и тази нощ. Обърнал гръб на бойния кораб, той се запъти към уличката, по която сутринта двамата с Марко крачеха в такова приповдигнато настроение.

VI

– Да му се не види и калта! Да му се не види и хилавото добиче! – Примо стовари огромния си юмрук върху дървената седалка на двуколката си. Изу си налъмите и ги метна върху дървата за огрев в каручката, после скочи на разкаляната пътека и затъна до прасците. Стрелна с

убийствен поглед най-напред животното, после и коравите дървени колела, заседнали дълбоко в лапавицата. Бурята, вилняла в планината миналата нощ, бе превърнала пътя в истинско мочурище.

– Ако не се наложи да разтоварвам пак каруцата, ще си спестиш як бой. – Свърна малко от тесния път и яростно се зае да чупи клонки от най-близките борове. Разстла ги пред двете колела и заобиколи двуколката отзад.

– Дий, Юпитер, дий! – извика и като изсумтя, напъна с всички сили задницата на каручката. Окът изскърца и колелата помръднаха едва забележимо напред. – Размърдай си хилавия задник! – Обърна се и подпря с гръб каруцата, забил пети в калта. Но се подхлъзна и цопна тежко на земята. Каруцата простена и се намести обратно в коловоза.

– Porco Dio! Putana Madonna! – Загреба шепа глинеста кал и я запрати към пътя – общо взето, натам, откъдето се задаваха двама пътуващи монаси. Те вървяха в следите, оставени от двете колела. По-едрият носеше торба, праметната през рамо, и като че ли изобщо не забелязваше, че шляпа в локви и кал. Пореше право напред, докато по-дребният му спътник грациозно си повдигаше полите на робата и танцуваше лекичко отстрани на пътя.

Merda! Само това ми трябва. Монаси на пътя. При това от ония, просещите. Предния път, когато Примо бе срещнал едно падре на пътя, майка му се спомина от коварната болест. Дълбоко в мозъка на костите си усещаше, че именно тази зловещна среща е причинила смъртта на женицата. Подобно на селяните си, и той изпитваше смъртен страх от свещеници, но за разлика от останалите се изправяше пред страха си с високо вдигната глава. Щом монасите понаближиха, Примо ги стрелна с открито враждебен поглед.

– Нямам пари, нито излишна храна и не ми е нужно избавление – извика им той. Нисичкият избухна в тъничък, едва ли не женски кикот. Фермерът поклати глава в отвращение. Значи не били двама свещеници. А само един содомитски отец с курвата му послушница. Той самият беше голям развратник и не пропускаше да отбележи бройка в някое тъмно ъгълче на селско празненство. Но никога не го правеше с малки момченца като някой грък езичник.

Примо се хвана за каручката си и се изправи на крака. Отръска калта от туниката си, но по вълнения плат останаха лепкави гнусни следи, чак космите по краката му се бяха сплъстили.

Двамата пътници спряха на няколко крачки от двуколката му. Пръв заговори дребният.

– *Servite pauperes Christi*, падре. Точно както казва Лео.

– К'ви ги говори тоя? – не се съдържа Примо. – Ако ми се подиграва нещо, ще му размажа черепа, изобщо не ме е грижа, че е послушник.

– Казва, че трябва да ти помогнем – увери го възрастният.

Примо смъкна кепето от главата си и отри с него потното си лице.

– Моля? И да си оцапате миросаните пръстчета? Мислех, че ви е позволено да пипате само свети неща и пари.

– Искаш ли да ти помогнем или не? – попита мъжът. Говореше монотонно и явно нямаше никакво чувство за хумор.

– Извинявай, падре, много извинявай. Разбира се, че искам. На харизан кон зъбите не се броят, както е речено.

Пъхна остена в ръцете на послушника.

– Вземи, братленце. Пробвай се да поразмърдаш онова подобие на добитък. Ние с падрето ще бутнем отзад, ако няма нищо против, разбира се.

Монахът огледа животното.

– Не е много едър.

– Верно си е. Нали там е проблемът. Няма и две годинки, ама това ми остана. Пасторът ми отмъкна другия за опелото на мама. Нали и вие сте същата крадлива пасмина, знаете как става.

– Пасторът ти е имал право да си получи полагаемото. Вземането на най-отбраното животно е древен обичай. – Безцветните очи на монаха се втренчиха директно в Примо. – За човек, изпаднал в нужда, не си държиш езика където трябва.

Примо се изправи в цял ръст и беше готов да прати монаха по дяволите, но точно тогава се намеси момчето.

– Готов съм, само кажете кога почват да бутат. – Монахът го пронизваше все така свирепо с потайните си сиви очички, които сякаш можеха да прокълнат човек само с едното гледане. Фермерът сведе очи. Не можеше да си позволи свада точно сега. Затова само махна към задната част на двуколката.

– След тебе, падре.

Мъжете опряха рамене в огромните колела. Момчето нададе вик и започна да дърпа отпред, като със свободната си ръка ръчкаше добичето с остена. Клонките изпукаха под колелата, за миг се разнесе приятна миризма на бор, тутакси потушена от вонята на добитък. Двуколката проскърца и се приплъзна бавно напред. Хлопатарът на врата на крантата подрънкваше ритмично.

– Дърпай! Още! – провикна се Примо. – Да качим баира и готово.

Нататък сме лесни.

Тримата напрегнаха мускули и тласъкът им като че вдъхна сили на животното.

– А така! Браво, Юпитер! Ти си ми юнак. Върти ги тия колела.

Щом приближиха края на баира, монасите се поразвеселиха, а Примото плесна по-възрастния по гърба. Ударът сепна отшелника, но той все пак съумя да отвърне с широка усмивка.

– Добра работа свършихме – рече.

Примото се покатери на капрата. Вече бе в приповдигнато настроение.

– Има ли уморени? До мене има място за един.

– Не, благодаря, свикнали сме да вървим пеша – отвърна Конрад.

– Аз не бих отказал – прекъсна го послушникът и протегна дясната си ръка. – Ударих си другото рамо. Би ли ми помогнал да се кача?

Примото го хвана за протегнатата китка.

– Ще го бутнеш ли отзад, падре.

Момчето се засмя чистосърдечно.

– Чу какво каза човекът, братко Конрад. Бутни ме отзад.

– Фабиано! Не забравяй с кого говориш.

Примото избухна в смях. Дръпна здраво и момчето се стовари на мястото до него. Монахът ги изгледа ядосано изпод вежди, особено когато малкият му се изплези.

– Дано не натежа много. Дъската за седане е доста тесничка – рече момчето.

– Навремето имах крава, която тежеше колкото двайсетина такива като тебе – подхвана Примото. – Не смеех да я доя близо до стена. Страх ме беше да не ме премаже. – Огледа момчето. – Като гледам, падрето май е от ревнивците. – Намигна, доволен от собственото си остроумие, и взе да си тананика небрежно: – „През гори зелени Бово яхна коня, хукна да го гони Розабела доня.“

– Фабиано! – внезапно кресна монахът. – Ръката може да те боли, но на краката ти нищо им няма.

– Не разбуждай зеленоокото чудовище, падре – рече Примото. После се изкикоти и додаде: – Нямам никакви мераци към послушника ти.

Монахът поклати ядосано глава, но момчето не му даде възможност да каже каквото и да било.

– Женен ли си, синьор? – обърна се Фабиано към фермера.

– Тц. Ама откак мама почина, май ми е време. Няма да е зле вкъщи да се позавърти жена – само двамата с тате сме си.

– И аз за това си мечтаех някога – продължи младежът. – Да се задомя и да си имам деца.

– Е, че ти пак можеш да си имаш деца, стига да не те скопят, де – успокои го Примо. – В наше село има бая синеоки копеленца – като падрето. – Ощипа кльошавия крак на спътника си толкова силно, че момчето подскочи от болка.

Тук вече чашата преля и Конрад реши, че повече не може да търпи. Намести качулката на главата си, ускори ход и изпревари двуколката. Краката му все така потъваха в калта, но той бе упорит и успяваше да поддържа добра дистанция между себе си и другите двама.

– Ей, падре, чакай, чакай де! – провикна се Примо. – Имам да те питам нещо. Сериозно е.

Монахът спря и изчака двуколката да се изравни с него, но не си свали качулката. Юпитер тръгна редом с него.

– Чувал ли си историята за танцуващите в църковния двор? – попита Примо.

Фермерът не можеше да види лицето на другия, но чу гърлен звук, който му показва, че монахът го слуша.

– Та, значи, Пресвета Богородица е, всички селяни нафиркани до козирката, обикалят между гробовете и пеят. Цяла нощ една и съща песен: „Скъпа, пожали ме“. И някои наистина ги пожалват... в храстите, ако ме разбираш. В това време вънка е такава глъчка и врява, че отчето хич не може да мигне.

Та си представяш в какъв вид се явява на литургията на другата сутрин – подпухнал, облещен, едва се крепи на краката си на олтара. Тъкмо вдига очи към небесата да започне молитвата, и вместо „Боже, бъди милостив“ се чува „Скъпа, пожали ме“. – Примо избухна в мощен кикот и заби юмрук в бедрото на младежа до себе си. – Срам! И днес като се сетя, свитки ми излизат.

Момчето разтърка крака си, за да уталожил болката, но все някак си успя да се засмее. За разочарование на Примо обаче монахът остана сериозен и дори забърза крачка.

– Нищо лично, падре – извика подире му кочияшът. – Само че седна ли на капрата, видя ли задника на Юпитер, винаги се сещам за оня отец, дете така се изложил. Няма нищо общо с тебе. – Преви се одве на седалката и така се захили, че чак се задави.

Щом монахът избърза на стотина крачки напред, момчето взе да не го свърта на капрата. Почесваше се по врата, тъмните му очи помръкнаха.

– Май прекали. Бая го ядоса.

– Нищо му няма. Ще му мине. Има дебела кожа, пък на мене ми трябваше един хубав смях след тая дъждовна нощ.

– И все пак не беше редно да му се подиграваш така. Ще ида да поговоря с него. Не бива да се разделяме.

Момчето скочи от двуколката и зашляпа в калта да настигне спътника си. Щом послушникът най-сетне се изравни с по-възрастния монах, Примо се почувства направо в ложата на театъра. Опаа. Малкият ще трябва да изтърпи едно конско, рече си. Ама няма да остане дълъжен. Двамата монаси в дългите си кални раса му заприличаха на марионетката Пулчинело и жена му⁷ във вихъра на скандала, размахващи ръце като плашила. С нетърпение очакваше да види как по-старият халосва помладия по главата – както баща му зашлепяваше майка му, щом нещо ѝ се ядосаше. Но може пък на монасите да не им е позволено да дърпат ушите на любимите си. Накрая възрастният монах забави крачка, докато се изравни с двуколката.

– Накъде пътуваш, синьор? – избоботи той.

Примо си свали шапката и се постара да си придаде достатъчно овчедушен вид.

– Към манастира „Сант Убалдо“ край Губио, ваша чест. Нося дърва на тамошните монаси. Трябва първо да закарам една каручка на тях, а чак след това мога да насека и за себе си от тяхната гора. До следобед трябва да сме стигнали, стига само да не завали пак и гърбината на Юпитер да издеядни.

– Значи работиш за черните монаси бенедиктинци? – попита монахът.

– По-лошо. Хем е писано, че не е редно, ама аз служа на двама господари. Няма да те лъжа, че единия го обичам, а другия – не. Правичката да ти кажа, бих ги зарязал и двамата. Първият ми господар, вика се граф Алесандро, уби един от каруцарите си, щото много се мотаел по пътя. Скочи му с коня ей така, право отгоре. Опростено му беше, с право при това, щото каруцарят му беше крепостен, и изобщо, ама за да си изкупи греха, монасите му наложиха наказание – да им даде част от пасищата си, половината си гори и половината от мене. Та значи, това, дето го виждате пред вас, е половин човек. Половината от мене е на подчинение на манастира, другата половина – на графа. Само дето не мога да ви кажа коя част се бъхти по-здрово. А в това време не ми остават

7. Персонажи от комедия дел арте. – Бел.прев.

сили да се погрижа за собствените си дела.

Монахът отметна качулката си. Закрачи редом с каручката, послушникът се тътрузеше малко по-назад. Известно време се чуваше само дрънченето на хлопатара, скърцането на двуколката и шляпането на подковите в калта.

– Свети Франциск го е казал право – най-накрая рече монахът. – Тъжен е денят, в който Божиите люде са решили, че им е нужна собственост; и още по-тъжен онзи, в който са продали опрощението си, за да се сдобият със собственост.

– Вашият светец е казал бая правдиви неща, ама иначе и той си е най-долен просяк, тъй да се рече. Нали ме разбираш, падре? – Вгледа се в лицето на монаха. – Ясно, виждам, че не ме разбираш. Било лето 1225, когато старият ми татко, тогава на възрастта на твоя послушник, видял светеца в плът и кръв. Братята го водели на муле, сляп като къртица на дневната светлина, ръцете и краката му покрити, за да не се виждат Христовите рани, ако ме разбираш.

– Няма нищо отвратително нито в слепотата му, нито в раните му – прекъсна го монахът. – А болестта на очите я е получил в Египет, докато се опитвал да обърне султана в християнската вяра. Що се отнася до стигмата на разпнатия Христос, това е най-големият дар, който някога е получавал син на смъртен човек.

– О, прав си, разбира се, прав си, но ти не ме доизслуша. Та, както ти казах, татко ми го гледал, когато от храстите изскочил един прокажен, развявал си кречеталото и протягал напред просешката си паничка. „Доведете клетия брат при мен“, рекъл светецът и заопипвал с ръце да достигне главата на прокажения. Щом напипал лицето и устните му, взел да го целува, все едно е най-чистият и най-сладкият от всички човечи. Всеки сам да си го каже, ама за мене това е повече от гнусно.

– Вярно е, и други са на подобно мнение – съгласи се монахът. – Лично аз не бих имал подобна сила. Усърдието във вярата също е Божи дар.

Докато Конрад говореше, двуколката стигна до завой в кишавия път. Утринната мъгла вдигаше перести ивици над сините планини. На няколко левги напред фермерът различи величествените сиви монолитни кули на манастира, връзан в склона на Монт Ингино. Под манастира, в полите на планината, се гушеше село Губио.

– Ето там, братя, свършва моят ден – рече той. – И вие няма да сбъркате, ако останете да пренощувате там. Дом Виторио предлага изобилна трапеза.

Мъглата най-сетне се разсея и слънцето за нула време превърна кишата в пръхвава пръст. Волската каручка вече се придвижваше по-леко към целта си. Някъде между деветия час и вечерня тримата пътници стигнаха пред манастирските порти.

Конрад спря и коленичи, облекчен от раздвижването на мускулите на прасците си и доволен, че приближава края на поредния ден на пътя – а и от факта, че ще се раздели с бърбия селянин, въпреки че по отношение на Амата нямаше да го споходи подобно щастие. Под въздействие на каруцаря тя цял ден се бе забавлявала за сметка на Конрад. Тази жена сигурно е огромно изпитание за майката абатиса и за сестрите си в „Сан Дамиано“! Колкото по-скоро я изпрати обратно зад манастирския зид, толкова по-добре.

Вдиша дълбоко, изпълвайки дробовете си с ухания въздух, все още свеж от дъжда. Надигна се хладен бриз, който раздвижи жълтите листа в гората и секна внезапно, както бе започнал.

Пред тях възрастен монах надничаше през вратичката на портала. Зад барачката му се виждаше дървен мост, който минаваше над водите на река Киаджио и отвеждаше към масивната желязна порта на самия манастир. Зидовете му, с всичките си наблюдателници и бойници, бяха достойни за бойна крепост. Конрад подозираше, че зад главната порта може би има и портик.

На отсрещния бряг на реката се виждаше самотна гургулица, която подскачаше между кафявите плевели и от време на време клъвваше по някое зрънце, повалено на земята от бурята. И аз ще изглеждам точно така само след няколко дни, рече си отшелникът – ще подскачам между мъртви пергаменти с надеждата да открия единичко зрънце, което да осмисли пътешествието ми.

През последния час от пътуването, след като фермерът и Амата най-сетне се източиха от игричките си и от тежкото пътуване под палещите слънчеви лъчи, мислите на Конрад се върнаха към съобщението на Лео. Сърцето му помръкна, като си даде сметка, че съвсем скоро ще пристигне в Асизи, а изобщо няма представа какво търси и че знае за цялата тая работа точно толкова, колкото и при първия прочит на писмото. Разкрий истината на житията, така пишеше Лео – подсказване не по-голямо от зрънцето, което търси гургулицата.

– О, Примо – провикна се портиерът. – Доста се забави. Откарай товара си на северната порта и кажи на иконома да ти сипе една халба.

Докато двуколката се отдалечаваше, двамата си размениха

шеговити забележки. После възрастният монах се обърна към двамата братя.

– Бог с теб, братко – поздрави Конрад.

– И с вас – отвърна монахът. – Ще останете ли да преношувате при нас?

Това, естествено, бе невъзможно. Вкарването на жена зад манастирските стени би било тежко нарушение на всички правила въпреки дегизировката на Амата. Пък и Конрад не беше убеден, че тя ще устои на образа си. Дори да прекарат повечето от времето си в помещенията за гости, все в някой момент щеше да се наложи да влязат в общуване с братята.

– Бог да ви поживи за любезността – отвърна отшелникът, – но предпочитаме да стигнем до Губио, дорде още е светло.

Докато Конрад отклоняваше любезно предложеното им гостопримство, се надигна грохот, който разтърси пътя под краката им. Възрастният мъж не показва никакво притеснение и вдигна ръка към хълма, откъдето приближаваха шестима тежко въоръжени монаси на коне. Галопиращите им атове не бяха грациозни жребци, а огромни бойни коне, надхвърлящи човешки ръст, с широки като бурета гърди. С тях тичаше глутница кучета, които гледаха да стоят по-встрани, та да избегнат гигантските копита и пръските кал. Конете приближаваха право към пътищата, от устата им хвърчеше пяна, ушите им бяха прилепнали назад. Стъписан, Конрад не успя да направи друго, освен да си вдигне ръцете пред лицето. В последния миг водачът им дръпна главата на животното, опъна крака на стрemenата, а силните му ръце обтегнаха поводите. Явно беше мъж със забележителна физическа сила, а украсеният със скъпоценни камъни кръст, който подскачаше на едрата му гръд, го идентифицираше като Дом Виторио, абатът на „Сант Убалдо“.

– Добра стига, братя! – избоботи той срещу Конрад и Амата. Изправи се на стрemenата и сякаш гласът му дойде от върхарите на дърветата, които се виждаха зад олисяващата му глава. – Видно е, Божието провидение ви изпраща при мен, за да не бъде този ден пълен провал.

Конрад ококори очи пред пиките, алебардите и пълните със стрели колчани, които стърчаха над раменете на мъжете, пред боздуганите и арбалетите, повесени на седлата им. Явно бяха преследвали по-свиреп дивеч, не елени.

Абатът проследи погледа му.

– Проклетите перуджанци – обясни той. – Да даде Бог душите им

да се пържат в огън. Наели са шайка разбойници да торможат пътищата ни, но днес не видяхме и следа от копелетата.

Конрад си спомни, че манастирът „Сант Убалдо“ притежава по-голямата част от обработваемата земя и горите около Губио и е нормално да процедира като господарите – от време на време да пази имотите си от нападения и хищници. Поредното проклятие на собствеността, рече си той. Още една причина да благодари за любовта на своя орден към Мадоната на бедността – или поне за предполагаемата такава.

Дом Виторио направи знак на спътниците си към манастира. Огромната порта се отвори навътре под скърцането на вериги и жезла. Когато и последният кон изтрополи по моста, абатът насочи вниманието си към Конрад и Амата. Отшелникът вече бе направил няколко крачки надолу към Губио, докато Амата бе изостанала казад.

– Почакайте, братя. Каня ви за свои гости тази вечер.

– Grazie molte, преподобни братко – отвърна Конрад, – но в Губио разполагаме с дом на нашия орден. Смятаме да пренощуваме там. – Знаеше също така, че в града има и манастир на кларисите, където би могла да отседне Амата, макар че лично той би предпочел да останат под откритото небе. Не му се щеше нещо да се обърка толкова близо до Асизи.

– Глупости. Настоявам да останете. – Властната интонация, с която абатът натърти на думата „настоявам“, показва ясно, че този човек винаги постига своето. – Искам утре да водите службата. В крайна сметка пада се празникът на вашия основател.

Нима вече е четвърти октомври? Конрад не можа да повярва, че е забравил за празника на свети Франциск – най-важният ден в календара на ордена. Ето какво се получава, когато изгуби връзка с бревиария си. Внезапно сърцето му се изпълни с угризения.

– Не сме запознати с ритуала при вас – успя да пророни едва чуто той.

– О, поне бихте могъл да ни прочетете библейските откъси по време на празничната служба. Ще го приема за лична услуга. – Премереният тон на абата намекваше, че евентуалният отказ на госта би бил възприет като лична обида.

Шахмат! Как да откаже на монаха, без да признае, че през последните два дни пътува в компанията на жена? Погледна скришом към Амата. Очите му молеха за помощ. Надяваше се находчивостта ѝ да ги измъкне от неловката ситуация. Кога най-сетне ще открие у нея помощта, която му обещаваше Лео.

Застанала с гръб към абата, тя се усмихна дяволито.

– Нека останем, падре – провлачи. – Никога не съм имал възможността да преношувам в манастир на този орден. – Очите ѝ се ококориха в равнодушна гримаса на невинност. За един кратък миг Конрад си представи как взима първата попаднала му цепеница и я стоварва отгоре ѝ.

От позицията си високо на седлото Дом Виторио се поклонил галантно на Амата.

– Благодаря ти, млади братко – рече той. – Ще бъдете посрещнати топло и сърдечно, като кардинал или папски пратеник. Ако невъзпитаният ви спътник настоява да си продължи по пътя, може да го стори и без вас.

Конрад сведе глава, за да прикрие раздражението, загризало крайчетата на устните му. Победиха го. Нямаше какво друго да стори, освен да се потътри подире им, щом абатът насочи ата си към моста, а Амата заситни почтително след него. Нямаше друг избор, освен да ги последва, пък било то и само за да държи Амата под око. Един Бог знае какви може да ги забърка тази жена, ако я остави без надзор.

VII

След вечерня Конрад преброи към трапезарията да се отправят към сто и двайсетина монаси – доста голям манастир. Всички заеха местата си около двете редици дървени маси, които се простираха от край до край на дългото помещение. Дом Виторио, Конрад, Амата и най-възрастният монах се настаняха на по-малка маса, издигната върху платформа край късата стена в дъното на залата. След като всички седнаха, дежурният четец за седмицата зае мястото си на амвона. След деня, прекаран в път, стомахът на Конрад очакваше с нетърпение да получи малко храна, пък било то и не пълна вечеря. В манастир със строг режим монасите би трябвало да са получили основната си храна за деня на обяд. От друга страна, Дом Виторио нямаше вид на човек, който спазва стриктно канона. Конрад го възприемаше по-скоро като областен кастелан – един от онези гостоприемни домакини, които живеят в крепости и представляват отломки от една замираща феодална епоха. Вероятно бащата на Амата е бил точно такъв. Сладостният аромат на топли меса, който се носеше откъм кухнята, потвърди впечатлението му. Вечерният въздух бе изстинал бързо, но манастирският готвач се бе погрижил в камината да бумти уютен огън. Конрад забеляза, че трапезарията се използва и за

оръжейна. Всички стени бяха окичени с лъскави арбалети, метални щитове и нагръдници, всякакъв вид хладни оръжия, които отразяваха оранжевите отблясъци на огъня. Съдейки по обстановката, имаше чувството, че вечеря в приемната зала на херцога на Сполето. При сигнал, даден от Дом Виторио, четецът започна да чете биографията на бенедиктински светец от пантеона на ордена. Шепотът около масите мигновено се усили. Главите започнаха да се обръщат в посока на гостите. Конрад забеляза, че Амата привлича вниманието на присъстващите все по-категорично; по-лошото беше, че самата тя отвърщаше на погледите на монасите с онази своя широка, завладяваща усмивка.

Нима не разбира, че макар да е преоблечена в мъжки дрехи, в обкръжението на такива разхайтени монаси, тя се намира в огромна опасност? Конрад се почувства като Лот, излязъл да защити двамата ангели, влезли да пренощуват в дома му, от жителите на Содом и Гомор. Не че Амата имаше нещо общо с ангел. Все пак се почувства отговорен за нея.

– Скромност, братко, скромност – надвеси се той и прошепна в ухото ѝ.

За негово облекчение, в този момент поднесоха храната. Вместо рядък бульон, баят хляб от най-доброкачествено зърно и сушен грах, от каквото би следвало да се състои леката вечеря на монасите, готвачът и малката му армия помощници внесоха плата с печено свинско и резени сирене. Един младеж режеше пред очите им огромни комати първокласен бял хляб. Друг пълнеше бокалите с ароматно вино, а през цялото време Дом Виторио засипваше гостите си със сияйни усмивки и любезности.

– Хапнете си, братя. Утре ви чака път. Съберете сили.

Досегашното мърморене премина в лакомо лапане, което напълно заглуши гласа на четеца. Конрад погледна в дъното на коридора и видя ловните хрътки, които обикаляха празното пространство между масите. Сегиз-тогиз някой монах мятеше парче месо или хляб във въздуха, при което песовете се вкопчваха в яростна битка, ръмжейки си един на друг. Сред послушниците в дъното на коридора явно се играеше следната игра – мятаха парче месо в ъгъла на отсрещната маса, принуждавайки някой от братята послушници да се бори за храната си, спасявайки я от набезите на подивелите хрътки.

Макар да го гризеше съвестта, задето се храни с не по-малка охота от монасите, отшелникът се поддаде на глада и отхвърли всички други възражения. Изяде до последната хапчица прекомерно дебелото парче месо, предложено му като на гост. Амата също яде с апетит, а щом

вечерята приключи, се разговори с монасите, докато разтребят масите и ги обърнат с краката нагоре. На плочите заедно с огризките от храна се валяха празни калаени бокали, кучетата виеха като обезумели и продължаваха да се боричкат за остатъците от храната. В цялата суматоха Конрад забеляза как устните на четеца продължават да се движат, докато накрая монахът затвори книгата и се прекръсти.

Вечерята приключи.

Кухненските работници застанаха покрай стената в очакване кучетата също да се нахранят. Монасите се подредиха в редици и се отправиха към манастирската църква за вечерие – последната служба за деня. Щом влязоха в нефа и заеха местата си в хора, Конрад и Амата се отделиха от редицата. Двамата монаси в сиви раса застанаха встрани в северния трансепт, докато черните монаси се помолят за спокоен сън и закрила от Дявола, за когото псалмите им ги предупреждаваха, че ще се яви като *sicut leo rugiens*, т.е. разярен лъв, в настъпващата нощ, в търсене на подходяща плячка. Конрад сведе глава с надеждата Амата да знае достатъчно латински, че да приеме този съвет присърце.

Отшелникът бе живял извън всяка религиозна общност толкова дълго, че бе забравил какво е да чуеш толкова много гласове на възрастни и млади мъже да се обединят в общ напев. Въпреки всичките пропуски в поведението им, рече си той, не може да се отрече, че в пеенето ги бива. Особено от басите гърдата му направо закънтя. Щом базиликата притъмня и поклонниците бяха скрити от погледите си в припадащия здрач, той позволи на радостните си сълзи да преизпълнят сърцето му и да покапят по бузите му. Не знаеше, пък и не го беше грижа дали Амата забеляза това. За момент се почувства напълно сам, както тя се бе почувствала сама предната вечер в планината.

След последния химн настъпи момент на мълчаливо съзерцание, а после Дом Виторио потърси с поглед гостите и им направи знак да го последват. Поведе ги към една килия в близост до кабинета му.

– Обикновено тук спя аз – рече им, – но за жалост павилионът ни за гости в момента се ремонтира. Затова предоставям леглото си на моите почетни посетители.

В стаята мъждукаше едничък светилник, който обаче разкриваше удобства, каквито Конрад не си бе и въобразявал, че могат да съществуват в манастир. Пред прозореца с оловно стъкло бе поставен мек стол за четене, до писалището на абата имаше висока табуретка с тапицерия. Каменните стени бяха украсени с два огромни гоблена – на единия се виждаше глиган, заобиколен от ловна дружинка, на другия – соколар,

който тъкмо сваля качулката на птицата си. Но това, което наистина смая отшелника, бе леглото на абата. Един монах би следвало да спи на най-прост тюфлек, обикновено платнена торба, пълна със слама. Леглото, което видя тук Конрад, имаше дървена рамка, която повдигаше дюшека на доста прилично разстояние от пода. Балдахинът, привързан за страничните пилони, бе с достатъчно широк отвор, че да се види меката завивка и многото възглавници, големи колкото чували със зърно. Спуснат, балдахинът предпазваше както от зимните течения, така и от летните комари. По всяка вероятност дюшекът бе натъпкан с гъши пера. Конрад се запита дали има папа, който да е спал в подобно легло.

Абатът пристъпи към Конрад.

– Леглото е достатъчно голямо, за да събере и двама ви – рече той тихо. – А мога да се разпоредя да донесат отделен дюшек за послушника ви. – Докато изричаше това, мъжът не откъсваше очи от лицето на госта си. Отшелникът разбра, че Дом Виторио не толкова му отправя предложение, колкото го изпробва.

– О, не. Не! – заекна Конрад. Отстъпи към вратата. – В една и съща стая? Не мисля, че е...

Абатът кимна и разпери ръце.

– Разбрах ви. Прав сте, че избягвате дори и най-далечен намек за непристойност. Под нашия покрив, признавам го със срам, има хора, които гледат твърде подозрително на всяка нечестивост на плътта. Те биха изтълкували погрешно споделянето на една и съща стая. Ще настаним момчето в спалнята на послушниците. – Обърна се към Амата: – Ела с мен, синко.

Амата сви рамене и изгледа Конрад. Един вид: Какво да се прави? Нямам избор. Усмихна се и понечи да тръгне след Дом Виторио.

– Стой! – избухна Конрад. Без да мисли, сграбчи момичето за раненото рамо, при което тя извика от болка. Тъничкият ѝ писък изненада и тримата. Шашардисаният Конрад побърза да продължи, опитвайки се да замаже положението и да отклони вниманието на монаха. – Пропуснах да спомена, преподобни отче, че Фабиано си нарани ръката вчера. – Гласът му трепереше точно толкова, колкото да провали всичко, но бе убеден, че единствената им надежда за спасение е в това да продължи да говори. – По-добре той да спи на удобното легло. За мен сламеник в монашеската спалня ще е предостатъчен. Обикновено спя направо на земята.

Последвал госта си към вратата, Дом Виторио изгледа с любопитство Амата.

– Както желаяш, брат Конрад. – Преди да напуснат стаята, се обърна още веднъж: – Не ставай за утрения, млади братко, почини си добре. Ако на сутринта раната ти продължава да те мъчи, ще повикам билкаря да те види на дневна светлина.

Амата се поклони – малко по-въодушевано, както забеляза Конрад. Горкото девойче изглеждаше твърде уплашено да изрече и думичка, за да не би гласът ѝ да я издаде.

Конрад вече беше убеден, че няма да има миг покой, докато не напуснат това място. Коремните му мускули се бяха свили на топка, докато двамата с абата излязоха в галерията; обилната вечеря от мазно свинско гъргореше в червата му. Шляпането на сандалите на Дом Виторио по плочите и дори шепотът на голите стъпала на Конрад отекваха между колоните, ехтяха призрачно силно в тъмата и тишината на непознатата обител. Отшелникът огледа с безпокойство сумрачния двор, едва ли не усещаше скритите сред сенките закачулени фигури, които надничаха тайничко иззад всяка огряна от лунна светлина колона. Моля те, Амата, запази приличие тази нощ, помоли се той, но тя, естествено, не чу усърдната му молитва, понеже бе заета да се настани удобно в просторното легло.

Свикнал със звуци, не по-силни от откъслечното проскърцване на борови клони по стената на хижата му, Конрад се въртеше на дюшека. Спалнята бе така разделена, че всеки разполагаше със своя обособена килийка, но високите дървени паравани не възпрепятстваха звука от какофоничното хъркане на десетките монаси.

Но дори в стаята да бе тихо като в гроб, тревогите му около Амата биха го държали буден. Всяко прошумоляване на дюшек, всяко проскърцване на дъска го караха да застава нащрек. Час по час си представяше как монаси стават от леглата си и се връщат след известно време. Най-сетне към полунощ умората надделя и той потъна в неспокоен сън. Почивката му обаче бе кратка. Сякаш неприлично рано, дежурният монах размаха звънеца в ръката си, за да обяви, че е време да се става за утрения.

Все още в полусънно състояние, Конрад си повтори думите на псалмопевеца, които предния ден бе казал на Амата: „Седем пъти на ден Те хваля и посред нощ славя Твоето име.“ Проклет да е цар Давид и неговото безсъние, пророни той на себе си, но моментално се укори както за скверната си мисъл, тъй и за мудното си тяло. Явно в отшелничеството си в планината се бе отнасял твърде снизходително към своя храм.

Щом дори разюзданите черни монаси го накараха да изпита срам. Конрад разтърка очи, протегна се и се затътри след потъналите в мълчание братя към базиликата. Докато вървеше, потърка длани, за да ги стопли; нощният въздух бе сковал галерията в студ, а слънцето щеше да изгрее чак след пет часа. Вътре в църквата черните монаси се бяха подредили в четири редици, по две от всяка страна на нефа, като свещениците бяха заели места покрай пътеката най-близо до стената, а послушниците – на нивото на земята под тях. Тъй като Конрад не се вписваше в йерархичната структура на манастира, зае позиция в края на едната редица свещеници. Не забеляза Амата. Явно се бе вслушала в съвета на Дом Виторио и бе останала да поспи.

Отшелникът успя да си открадне още няколко минутки дрямка, докато стоящият до него монах намести копринените маркери в огромните Псалтир и Антифонарий и да подреди книгите на поставката, която си делиаха. Когато се насили да отвори очи, почувства известно облекчение, като забеляза, че и другите изглеждат не по-отпочинали от него. Дори Дом Виторио като че бе спал зле. Очите му бяха подпухнали, бузите му – на петна, а гласът му скрибуцаше като ръждясалите вериги на подвижен мост, щом подхвана благословия, за да открие службата: *Jube, Domine, benedicere*.

Химните, псалмите и песнопенията се заизнизваха един подир друг от устата на Конрад, докато не настъпи моментът за първото четене. По сигнал на Дом Виторио той се поклони леко и се качи на амвона, въздигнат над мястото на абата. Един от монасите вече бе отворил книгата на откъсите, които гостът трябваше да прочете.

Професионализмът на Конрад си каза своето и той започна да нарежда първите четири поучения от Службата на изповедници. Колкото повече напредваше, толкова повече харесваше ролята си в литургията на черните монаси и се изпълваше с гордост, че свети Франциск е на такава почит сред членовете на друг, на моменти дори считан за съпернически орден. Щом отгърна страницата, за да започне петото четене обаче, внезапно онемя. Три пъти прочете заглавието: *Lectio de Legenda Major Ministri Bonaventurae*.

Затова ли Бог ме подложи на тази мъчителна нощ?, запита се той. Нататък следваха откъси от текста на „Пространното житие“ – биографията на свети Франциск, написана от Бонавентура. Може би най-сетне бе настъпил моментът да прозре смисъла на Леовото съобщение. В главата му за пореден път изникна откъс от писмото на учителя му, докато ръцете му стискаха двете страни на аналоя: Прочети с очите си, разбери

с ума си, почувствай със сърцето си истината на житията. Вълна от покашляне откъм хора под него го сепна и го върна към настоящето. Редици отегчени бледи лица се вираха в него откъм осветените от факли пътеки; Дом Виторио за пореден път се покашля деликатно. Конрад сведе глава в знак на извинение и продължи да чете:

Franciscus, Assisii in Umbria natus – Фрациск, роден в Асизи, Умбрия... И скоро отново бе погълнат от текста. Някъде по средата на седмото поучение обаче Конрад пак засече. Откъсът описваше как две години преди смъртта на Франциск серафим с шест ярки огнени крила се явил на светеца и положил на дланите и стъпалата му Христовите рани.

Конрад и бездруго би направил пауза на това място. Моментът, когато ангелът полага светата стигма върху тялото на свети Франциск, бе най-драматичният и вълнуващ в хрониките на ордена. Всеки монах би трябвало да се разчувства. Но докато сърцето му преживяваше изреченото от устата, в главата му за пореден път изплува един от въпросите на Лео: Отде серафимът? Дали Лео е имал предвид този серафим? Най-вероятно не, защото тук е ясно, че ангелът е слязъл от небето. Тогава какво е искал да каже Лео с този въпрос?

Де да можеше да спре и да поразчепка връзките, които започнаха да се оформят в главата му... Но трябваше да продължи нататък. Когато най-сетне стигна до края на този откъс, се опита пак да си събере мислите, докато монасите изпеят респонзориума и следващата ектения. Но движение в предната част на базиликата допълнително го разсея. Един от послушниците, облечен в черно расо, влезе и се просна пред централния олтар, за да изкупи закъснението си. Щом зае мястото си в хора, той прошепна нещо в шепата си на послушника зад него и двамата тихичко се изкикотиха. Конрад проследи погледите им към тъмния неф и видя, че Амата също току-що е пристигнала. Тя се отправи към мястото в края на редицата послушници, обърнала лице към закъснелия, и (нима е възможно?) сякаш се усмихваше крадешком на младежа. Конрад присви очи, за да фокусира по-добре на полумрака в базиликата. Наистина ли я видя да се усмихва или бе просто игра на светлината? В здрача факлите потрепваха и от разстоянието, на което се намираще амвонът, той нямаше как да е сигурен.

Хорът пак го върна към задълженията му. Почти като да беше част от службата, монасите се заеха усърдно да кашлят, този път по-силно и с повече раздражение, както си даде сметка Конрад. Започна последното поучение. Все още не напълно разсънен, пък и под товара на толкова много нови въпроси, мозъкът му сякаш бе станал муден и трмав като

вола на Примо.

Какво го е грижа за поведението на Амата? Докато приближаваше финала на пасажа, го изпълни неочакван гняв. Сцената на свети Франциск на смъртния му одър не можеше да се сравнява с вихъра от мисли, които бушуваха в главата му.

Нима моят гняв не е справедлив? В края на краищата нали съм отговорен за нея.

Но не съвсем. Бог ѝ е дал свободна воля, също като на всяко друго човешко същество. Пък и не би ѝ се наложило да преспива тук, ако не бе собствената ѝ дяволитост.

Жената обаче е крехък създ. Нуждае се от моята сила. Трябваше да намеря начин да охранявам стаята ѝ.

Все някак успя да стигне до края на службата и тръгна да слиза от амвона. И тогава се надигна онзи заядлив глас: Ревнуваш, а, брате Конрад?

Но това е нелепо! Стрелна Амата с ядовит поглед, докато минаваше покрай нея през нефа, за да се върне на мястото си. Видя как момичето трепна, но побърза да отвърне поглед от нея.

Щом се върна обратно ири съседа си в хора, се отпусна на седалката и заби поглед в късо подстриганата увесена глава на мъжа пред себе си. Крехкото вратле на Амата пламна в аленочервено, слабите ѝ рамене потръпнаха едва забележимо. Гръдта на отшелника се изпълни със скръбен стон, погълнат от грегорианското песнопение на братята. Премести поглед към златната ниша над главния олтар.

Прости ми, Господи, за подозренията, обхванали сърцето ми, помоли се той. Оклеветих я, оклеветих я непростимо.

VIII

– Конрад, вземи торбата с храната! Направо ми откачи рамото. – Амата и отшелникът току бяха прекосили дървения мост пред манастира и все още бяха пред погледа на портиера.

– *Mi scusi*, сестро. Потърпи малко. Да покажем на Дом Виторио, че раната ти е по-добре. Иначе ще иска да те прати на доктор.

– Как пък не! – отсече момичето.

– Защо говориш така? Чу какво каза човекът снощи.

– Аз пък ти казвам, че тая сутрин не би ме пратил в болницата. Все едно, вече сме извън манастира. – Тя понечи да сваля торбата от рамото

си и потръпна, после я подаде на отшелника. Икономът щедро бе допълнил провизиите им. Там, където пътеката започна да се спуска към града, Амата спря и посочи назад към „Сант Убалдо“ – черна крепост, изпъкнала на фона на розовещото небе. Над манастира облаците, гъсти като кално руно, бяха започнали да розовеят.

– Не ти ли се вижда странно – попита момичето, – че слънцето винаги изгрява от изток?

– Моля? Че какво общо има това...?

– Не си ли се замислял? Всяка вечер слънцето изпада от западния ръб на света, но призори вече се е завърнало в изходна позиция. Как е стигнало до там през нощта? Не те ли кара да се запиташ?

– Не, ни най-малко. Знам, че с Бог всичко е възможно, и това ми е напълно достатъчно.

– И през цялото време, докато ние пеехме в тъмното, слънцето вече е огрявало нашия нов папа. Дом Виторио каза, че вече сигурно е на път, че се е качил на кораба от Обетованата земя и приближава Венеция. Тази сутрин помоли ли се за неговата безопасност и за сигурността на всичките млади моряци с него?

– Дори не бях чул, че изборът е направен, докато не бе нарушено мълчанието след утрения. Естествено, желая на Светия отец лек път. Да, и на всички, които пътуват с него.

Амата се усмихна с онази престорено свенлива и доволна усмивка, която Конрад вече бе свикнал да вижда на устните ѝ. От вечерня насам се опитваше да се държи мило и снизходително, сякаш за да компенсира подозренията, обзели го преди това. Тя не се запита на какво се дължи тази смяна в поведението му, а напротив – откликна с ентузиазъм. Но все така упорито избягваше всичките му въпроси относно това как е прекарала в покоите на Дом Виторио. Конрад предполагаше, че е решила нарочно да го дразни, което, разбира се, той напълно заслужаваше, имайки предвид всичките ония ужасни неща, които си помисли за нея. Даваше си сметка, че би било напълно безполезно да я разпитва за закъснелия послушник.

Камбанният звън, призоваващ на утринна молитва, изпълзя надолу по пътеката, давайки знак на нощната стража да отвори градските порти. Губио се бе проснал по дъното на долината като гигантско черно стъпало, палецът му пробиваше напред в клисурата, оградена от Монте Калво на запад и Монт Ингино, където се намираха те. Отвъд стените му Конрад мярна руините на древния римски театър. Явно Игувиум, както е било известно градчето по времето на Цезар, някога се е

простираше надолу покрай бреговете на Киаджио, преди вековните войни с враждуващи градове-държави да го натикат зад сегашните му ограждения.

Измъченото простъргване на градските порти, които се отвориха, за да пуснат вътре новия ден, наруши тихата дрямка на зората. Отшелникът си припомни последното си идване в Губио през пролетта, когато получи свитъка от брат Лео.

– Присъствала ли си на *Corsa dei Ceri*, сестро? – попита той.

Амата поклати глава отрицателно. Той спря и остави товара си.

– Веднъж бях свидетел. Всеки петнайсети ден на май, в навечерието на патронния празник на града, мъжете на Губио изкачват на бегом планината Ингино – от градските порти до манастира. Три отбора от по десет човека носят нагоре по пътеката три гигантски дървени свещи, всяка от тях висока колкото шест човешки боя и тежка като олово, а най-отгоре – с по една осъчна фигура на светец. Най-напред, то се знае, е свети Убалдо, придружаван от свети Георги и свети Антонио Абате. Прекрасна традиция. Мъжете пухтят нагоре по хълма, светците се поклащат на коловете, а целият град ги гони по петите.

– Онази година, когато си бил тук, кой светец спечели?

Конрад сви рамене.

– На практика надпреварата не е толкова важна. Свети Убалдо, бидейки светец покровител на града, по принцип винаги печели. Свети Георги винаги е втори, а свети Антонио – последен.

– Че тогава защо изобщо се гонят? – засмя се Амата. Отшелникът продължи надолу по пътеката.

– Трябва да разбереш, сестро, че ритуалите съществуват само за да умножават вярата на селяните. Те са неуки и не могат да черпят вдъхновение от светите книги, както правят начетените свещеници и духовните лица. Вярващите се нуждаят от изображение, около което да се обединят. Чрез тази надпревара те всяка пролет събуждат задрямалата си вяра. Годишните надбягвания правят за душите им онова, което завръщането на топлото време прави с нивите им.

Щом слязоха от пътеката, поздравиха портиера и се озоваха в града. Покрай тях претича момченце с изподрани клечести крачета, което водеше стадо кози. Миниатюрните звънчета на вратлетата на животните подрънкваха звънко, докато малките подскачаха около натежалите вимета на майките си или се боричкаха едно с друго. Конрад погледна стадото. Въпреки здравата връзка, която си бе изградил със създавания, обитаващи горите около отшелническия му дом – сред които имаше и

диви кози, – той споделяше общоприетото мнение за тези животни. Не можеше да се каже, че ги възприема съвсем като демони, макар понякога да му се струваше, че в свръхестествените им жълти очички се крие нещо сатанинско. Тайната им сила като че бе по-скоро свързана с древните сатири с техните смъртнобледи кости, извити рога, увиснали гърди или тестиси и проскубани рошави бради – а кръвта им тъй гореща, че ако се вярва на средновековните басни, можела да разтопи даже диамант. Докато се разминаваше с животните, Конрад потръпна и се прекръсти.

В тази висока част на града повечето къщи бяха построени от камък. Навсякъде около Конрад и Амата се отваряха врати и кепенци, домакините подхващаха утринните си задължения. Пътеката вече се бе спуснала на цели две хиляди фута от манастира до градските стени. Също толкова тесните и стръмни непавирани улици бяха все още хлъзгави от падналия преди две нощи дъжд, така че трябваше внимателно да подбират пътя си, за да не се подхлъзнат или стъпят в купчина боклук, изхвърлена през прозорци и врати.

Конрад познаваше добре улиците на Губио. Възнамеряваше да минат през „Пиаца Гранде“, да продължат по „Виа Паоли“ до „Пиаца дел Меркато“, да прекосят напърно през пазара и да излязат от другия край на града през Портата Марморера. Щеше му се да напусне града възможно най-скоро. Сбутаните една в друга къщички, чиито горни етажи почти опираха един в друг, и разбуждащите се домакинства му създаваха клаустрофобични усещания. Амата обаче идваше в Губио за пръв път. Разпитваше го за всяка къща, независимо от големината ѝ – от чудатата катедрала „Сантис Мариано е Якопо Мартире“, чиято задна стена бе буквално врязана в планината, до Палацо Преторио. В небето се вдълбаваха крепостни кули без прозорци, собственост на аристократични фамилии, из уличките се гушеха дървените къщурки на по-бедните прослойки – и всичко това удивяваше момичето. Щом най-сетне стигнаха до „Пиаца дел Меркато“, много от търговците вече бяха отворили сергиите си и започваха устремно деня, унищожавайки с груба категоричност и последните остатъци от нощно спокойствие.

– Buon giorno, братя – подвикна им жена, крепяща на главата си делва. По петите я следваше дребничко, срамежливо момиченце, понесло пита, голяма почти колкото него самото. Детето бе облечено с расо и покривало като монахиня, несъмнено в изпълнение на даден от родителите ѝ обет. Босите му крачета бяха порозовели от студа и Конрад се запита защо майката не е осигурила и на дъщеря си обувки като своите.

Вероятно детето бе просто слугинче.

По традиция хлебарят винаги отваряше пръв и ароматът на топъл хляб изпълни устата на Конрад със слюнка. Амаът го погледна умолително и даже притисна молитвено ръце, но той само сви рамене.

– Знаеш, че нямаме нито грош, сестро. А разполагаме с толкова храна, че не е редно да просим още.

Лицето ѝ се изкриви в престорено намусване, но той се постара да не забележи гримасата ѝ. Тази сутрин тя бе по-разпусната от всякога!

Отшелникът заобиколи площада по периферията и се насочи към манастира на свети Франциск от другата му страна. В по-млади години вероятно би удължил разходката си и би посетил братята си от Губио, но след всичките тези години, прекарани в самота, се чувстваше малко или повече чужденец. По гърба му премина тръпка, щом закрачиха покрай манастирския зид, обзе го странно чувство на безпокойство. Отпред видя отворената Porta Marmorea и пустия път, който водеше към Асизи. Ускори ход, подгонен от усиливащата се глъчка около тях.

Тъкмо да прекосят пазара, когато откъм дъното на площада се разнесоха три остри изсвирвания на тромпет, които заглушиха суетнята на търговците.

– Покай се! Покай се! – извиси се нечий глас. – *Penitentiam agite!* Царството небесно ще настъпи по-скоро, отколкото очакваш.

Подранили купувачи, които се бяха скупчили пред сергиите, се обърнаха и тръгнаха към източника на шумотевицата.

– Това е Якопоне! – подвикваха гласове към главите, подаващи се от врати и прозорци.

Групичка малчугани, обезсърчени от неуспешните си опити да свалят с камъни котка, избягала на покрива, доволни награвиха нови камъни и се пъгнаха сред възрастните. Замерянето на луд би било повече от задоволителна компенсация за котката. Освен това той беше и по-едра мишена, стърчеше с цяла глава над събралото се множество.

– Да побързаме да се доберем до пътя, докато вниманието им е насочено другаде – рече Конрад през рамо. Когато Амата не му отговори, той се обърна и я видя да търчи зад хлапачите. Фиксира я в тълпата и хукна подире ѝ. Тя някак си бе успяла да се добере до най-предните редици. Мъжът, наречен Якопоне, се беше възкачил на постамент на мраморния фонтан в центъра на площада и стрелкаше с гневни погледи хората. Всички прозорци около площада вече бяха отворени, а няколко бледи благороднички дори бяха излезли на балкончетата си – рядка поява пред широката общественост, даде си сметка Конрад. Дами от тези

кръгове излизаха на улицата само за неделната литургия, за да не си окалят разкошните шлейфове. По принцип на публични места можеха да се видят само слугини и жени от простолюдieto.

Якопоне вдигна ръце към небето и се завъртя бавно в кръг, като втренчи в зяпачите кървясалите си светлокафяви очи, потънали дълбоко в орбитите си. Скулите изпъкваха релефно на изнуреното му лице, криво-ляво поприкрити от проскубана брадичка. Беше само с една пре-паска през слабините, наметнат с черна пелерина от овча кожа с голям червен кръст на гърба, който стигаше от врата до долния край и от рамо до рамо.

– Тъкмо се връщам от Рим – подхвана той. – Ходих да разгледам папския двор.

Неколцина от зяпачите се изкикотиха, но смехът им бе принуден и околните ги сръчкаха да мълчат. Не повече от двама-трима от присъстващите биха могли да направят подобно изявление. Якопоне не обърна внимание на шушукането.

– Искам да ви разкажа за работния ден на кардиналите в Рим, на *cardinals carinales*. Всяка сутрин след папската консистория, на която обсъждат делата на крале, различни съдебни процеси, както и други светски въпроси, те – *grabinales* – ядат и пият като прасета за угояване. После се затътрят клатешком към покоите си за обедна дрямка. Цял следобед лентяйстват из апартаментите си, изтощени от безделие, или пък се забавляват с домашните си кучета и коне, с накитите си, с благородните си племенници и племеннички.

До тук думите му се нижеха относително спокойно. Направи кратка пауза, после вдигна обвинително пръст срещу църквата „Сан Джовани Батиста“ в отсрещния край на площада и избоботи:

– Нима е чудно, че франките са изкопали ужасяващо кърваво писмо от адските дълбини, написано от ръката на самия Луцифер и адресирано с любов до най-близките му приятели – църковните прелати? „Безкрайно ви благодарим, пише там, за всички души, поверени на вашите грижи и предадени нам.“

Конрад за пръв път чуваше за подобно писмо. Внезапно го скова неимоверен страх, сякаш зъл дух от отвъдното се бе промъкнал в тялото му, оставяйки след себе си вкочанен труп. През тълпата премина почти осезаема вълна.

– Дали е само съвпадение – продължи да нарежда Якопоне с гръмо-вен глас, – че думите прелат и Пилат звучат толкова близко, след като заможните и благородни прелати с действията си разпъват на кръст

бедния Христос така, както злият Пилат стори преди дванайсет века?

Пак замълча, за да остави думите да попият в съзнанието на слушателите, но този път една благородница в алено-червена одежда изкрещя с треперещ глас, който отекна над площада:

– Лъжеш! Кракът ти не е стъпвал в Рим, а за тези свети мъже нямаш право да говориш хули. – Тя разтвори длан пред разярената си гръд, като покри с пръсти филигранната си брошка. На балкона зад нея изникна слуга и закри голите ѝ рамене със зимно наметало, поръбено с черна кожа.

– Продължавай, Якопоне – извиси глас жена от тълпата. – Нали чичо ѝ е точно от тия тлъсти кардинали.

Якопоне на свой ред загърна по-плътно в наметалото си кльощавото си тяло. Стрелна с поглед балкона и затвори очи.

– Нека ви кажа нещо за жените, за *vanitas feminozum*. – Думите излизаха от устата му като мелодия, очите му бяха затворени, сякаш рецитираше наизуст стихотворение или пееше песен. – Жено, ти притежаваш силата да нанасяш смъртни рани. Погледът на игуаната е фатален, твоят – не по-малко. Но игуаната не напада, ако не бъде настъпена случайно от човек, докато ти се движиш накъдето и както си пожелаеш и тровиш с погледа си.

Боядисваш си лицето за съпруга си, така казваш, комуто доставяш удоволствие. Ала лъжеш. Той не изпитва доволство от твоята суета, както знае, че се гласиш за друго.

Умна си обаче, дяволски умна. С хитри номера превръщаш жалкото си същество в изискана дама. Бледата ти кожа розовее, тъмните ти коси стават руси с помощта на зловонни корени. За да загладиш лицето си, използваш крем, подходящ за стари, спаружени чепици. А когато родиш момиче, ако носът ѝ е крив, почваш да го дърпаш и щипеш, докато най-сетне го наместиш. Липсва ти сила, за да се биеш, ала слабостта на ръката ти се компенсира от енергичността на езика ти.

Докато напяваше тези слова, върху лицето на Якопоне припадна ведрина и спокойствие, очите му останаха затворени дори когато благородницата взе да крещи в отговор.

– Този човек е луд! Прогонете го отвъд градските стени!

Едно момче в близост до Конрад поде вика на жената.

– Pazzo! Pazzo! Луд! – закрещя той. Замахна с ръка, за да хвърли камък срещу проповедника, но Конрад го стисна за китката и камъкът изрополи безобидно край фонтана.

– Изобщо не е луд. Той е свят *bizzosone* – рече Конрад, използвайки

думата за пътуващи каещи се грешници. – В думите му е скрита мъдрост, която дори невежите малки момченца би трябвало да доловят.

Якопоне отвори очи и сякаш за пръв път видя Конрад и Амата. Внезапно върху чертите му плисна вълна от мъка. Сведе глава и пак подхвана с напевен глас, но този път словата му отекваха мрачно и тежко като погребален химн.

– Брат Риналдо, къде си? На небето ли или на по-горешо място? Сега си там, където истината е чиста, картите ти са на масата, изправени сме пред добро и зло. Твърде късно е, за да творим софизми, проза или рими. Едничка истината е на път. Ти направи доктората си в Париж. Голяма чест и огромни разходи, но сега, когато си мъртъв, започва последният изпит. За теб съществува едничък въпрос: наистина ли си мислиш, че най-голямата чест е да си беден и презрян монах?

Песента изуми Конрад. Охарактеризирането на женската суета беше едно; презрителното отношение към монах покойник – съвсем друго.

– Петните паметта на един добър човек, синьор Якопоне – намеси се той, достатъчно силно, че всички да го чуят. – Двамата с брат Риналдо учехме в едни и същи класове в Париж. Той никога не се е стремил към почести заради самия себе си. Бог го бе надарил с вродена интелигентност.

Якопоне не отвърна. Само сведе очи и скръсти длани в молитвена поза. За изненада на Конрад, от гърлото на каещия се грешник се изтъргна бледо подобие на собствения му глас.

– Аз съм монах. Изучавал съм Свещените текстове. Молил съм се, изстраждал съм болестите с търпение. Помагал съм на бедните, спазвал съм обетите за послушание, за бедност и дори за целомъдрие... – Якопоне отвори едно око и смигна на Амата, – ...така, както ми е било по силите, смирено съм понасял глад и студ, ставал съм рано за молитва, утрень, изобразителни. – Внезапно гласът му стана груб, лицето му почервеня от гняв. – Но ако някой си позволи да ме нагруби с думи, веднага му отвърщам с огън. Видяхте ли сега какво стори с мен расото на този монах. Чуя ли и думичка, която да ме разгневи, трудно прощavam и забравям.

Якопоне изгледа кротко Конрад под възгласите и подсвиркванията на тълпата. Някой блъсна Конрад в гръб и той политна към разчистения център на кръга, като едва не се удари в проповедника.

– Съчинил съм още една възхвала на смирението – прошепна Якопоне в ухото му. – Искаш ли да я чуеш?

Конрад потрепери от яд и гърлото му така се стегна на възел, че

изобщо не успя да отговори. Под мишницата му се плъзна ръка, която го дръпна обратно към тълпата.

– Да ти кажа, падре, прав е – рече Амата. – Доста си избухлив. – Момичето се усмихна широко в опит да го умилостиви. Накрая той все пак отпусна ръка и се остави да го издърпа назад.

Почти не чу края на проповедта. Думите на Якопоне и Амата го изпълниха с угризения. Около тях хората започнаха да стенат и да се удрят в гърдите, да молят прошка от Бога и един от друг, а Конрад безмълвно се извини за гордостта си. Гласовете им постепенно се извисиха до общ вой, който секна внезапно.

Якопоне приседна изтощен на ръба на фонтана.

– Вървете си, деца – махна с ръка той. – Уморен съм вече. Вървете си с мир и служете на Господа.

Загребва шепа вода и я излочи с език. Жителите на града се пръснаха по сергиите, но по-бавно и замислено, отколкото бяха дошли, защото проповедникът им бе дал храна за ума.

Щом площадът се обезлюди, Конрад се приближи към каещия се грешник.

– Прости ми, синьор Якопоне. Не знам какво ми стана. Не съм избухвал така от години. Чака ме още толкова много работа.

Извинението му бе прекъснато от тъничък кикот. Вдигнала ръце на кръста, Амата се изпъчи пред него.

– Брат Конрад – смъмри го тя, – просто от години е нямало пред когото да си изпуснеш нервите. – Тя се извърна към Якопоне и направи съкрушена гримаса. – Току-що го измъкнах от планината.

– Отшелник ли си? – попита Якопоне. Конрад кимна.

– И си решил да се върнеш в града?

– Временно. Имам мисия – в Асизи. Нямам представа колко ще се забавя.

– И аз бих предпочел да стана отшелник, но явно съм свързан с обществения живот. Не бива да забравяш, брат Конрад, че ако човек живее подобаващо, Бог наистина е в него и с него навсякъде – на улицата и сред хората, в църквата и наред пустинята. Или в отшелническа килия. Той си има само Бог и мисли само за Бог, и всички и всичко за него не са нищо друго освен Бог. Нито пък би могъл някой да го смуги, защото той не търси нищо друго освен Бог. Човек, който се налага да Го търси по специален начин или на специални места, все още не е постигнал Бог.

Конрад сведе глава и се изчерви като момче, поучавано от

наставника си.

– Аз съм точно такъв – призна той.

– И такива са всички, които съм срещал през живота си, включително и аз – додаде каещият се.

– Накъде ще поемеш отгук? – поинтересува се Конрад.

– Нанякъде. Наникъде – сви рамене Якопоне.

– Ами тогава ела с нас. Изпитвам остра нужда от духовни разговори.

– Както кажеш. Изглежда, Божиите планове за днешния ден тепърва ще се разкриват. – Той се надигна сковано и пооправи полите на тежкото си наметало.

Докато двамата разговаряха, русокос младеж не ги изпускаше от очи. Щом се наканиха да вървят, той свенливо пристъпи напред.

– Мир тебе, синко – рече Конрад, след като онзи не каза нищо. – С какво можем да ти помогнем?

– Казвам се Енрико – отвърна момчето. Поколеба се, внезапно осъзнал, че е изрекъл повече, отколкото бе предполагал, че ще каже, после преглътна и се приготви да продължи. – Дочух, че отивате в Асизи?

– Да, така е.

– Може ли да дойда с вас? И аз пътувам нататък, решил съм да живея при монасите от „Сакро Конвенто“.

IX

Енрико извади от пояса си парче пергамент.

– Нося писмо от епископа на Генуа. Той моли генерал-министъра на ордена да ме приеме за послушник.

– Знаех си, че си някъде от север – рече Амата. Момчето се ухили и се поотпусна, прокара пръсти през косата си.

– Ами да, от енория Верчели. В Умбрия май няма много русокоси.

Тя му се усмихна в отговор.

– Срещат се почти толкова често, колкото избираме нов папа. Макар че точно преди четири дни срещнах един брат с руса коса и сини очи.

Видът на момчето й се понрави. Филцовите му ботуши, късата вълнена туника и наметалото с качулка показваха, че е син на селянин. Явно бе човек, навикнал на тежък физически труд – личеше си по

напуканите ръце и яките крака. Типично за северняк, той също беше едър. Ако се поохрани, сигурно ще стане колкото Дом Виторио. Наред с другото, Амата хареса и усмивката му, макар че се усмихваше прекалено лесно. Но най-много я впечатлиха светлите му сини очи – ясни и красиви. И на тях обаче им липсваше нещо – нямаше го живецът в тях, волята. Погледът му издаваше свенливост, мекия характер на човек, роден за последовател.

Слабите сини очички на мамино синче, рече си тя. Цял живот ще има нужда от жена, която да му казва какво да прави. А ако някога напусне ордена, от него ще излезе мъж, на когото няма да може да се разчита.

Амата се усмихна на себе си. Момчето още не е влязло в манастир, а аз вече го виждам как изневерява на жена си.

Конрад върна писмото на Енрико.

– Няма какво да го гледам. Разбира се, че си добре дошъл с нас. Пътът може да си поговорим за ордена. Трябва да знаеш, че Асизи не е най-доброто място, където човек може да бъде възпитан в Правилото на свети Франциск.

Амата се прозя. Добрият стар Конрад. Неизменно верен на идеите си – готов да се качи на амвона и за пореден път да разкаже за разцеплението между конвентуалите и спиритуалите. Якопоне поддържаше темпото и също изглеждаше заинтригуван – за разлика от нея. Остави ги да я изпреварят и напусна града последна. Предпочиташе да гледа напредването на утрото, каруците, поели към лозята в градската околност. Ако се съдеше по скръбното мучене на едър рогат добитък, децата из стопанствата още не бяха нахранили животните. Нивята ухаеха на прясно окосено сено, натрупано на купи около високи колове и притиснато от разперени клони. По покривите на къщите зрееха кратуни, по клоните на дърветата съхнеха житни класове. В далечината се чу дрезгавият звук на кречетало, надигнаха се гневни гласове на стопани, подгонили сърни от нивите си. Зимата приближаваше. Как я бе описал баща й? Сезонът, който разделя удоволствието от жътвата от тръпката на пролетта.

Щом й омръзна да наблюдава околността, използва местоположението си зад тримата мъже, за да си представи телата им, движещи се под дрехите. Якопоне беше жив труп, тънък като просешка тояга под дебелата си наметка. Тя вече го бе видяла с очите си, защото препаската около слабините му не оставяше нищо на въображението – освен човек да се запита дали скритият му орган е пропорционален на целия му ръст. Виж, това би било интересно да се види! Конрад от своя страна

имаше слабоватото тяло, съвсем малко по-високо от това на Енрико и вероятно не по-тежко. Сигурно и той беше девствен въпреки приятелството си с Мона Розана. Походката му беше скована, липсваше ѝ изящество, ръцете и раменете му почти не помръдваха. Но пък, от друга страна, той вероятно бе изгубил представа, че все още живее в тяло. Но Енрико – о! Наслади се за пореден път на приятно мускулистите прасци на момчето и си представи как продължават краката му нагоре към елегантните бедра и стегнатия задник – сладостна фантазия.

Още някой и друг ден, и тя ще се върне в „Сан Дамиано“, за да бъде пак сестра Амата. Тази мисъл я потисна. Въпреки всичките недостатъци и строгост на Конрад тези четири дни, прекарани с него, ѝ бяха доставили удоволствие. Харесваше ѝ да се движи в компанията на тези трима мъже, нищо че се влачеше подире им и изобщо не ги слушаше какво говорят. Мъжете сякаш не бяха податливи или просто не обръщаха внимание на жалките рани, които караха сестрите ѝ да ридаят горко и да се оплакват по цял ден на майката абатиса. Ако не бяха толкова речовити, тримата биха могли да минат за простовати и добродушни селяни, с каквито бе пълно наоколо.

Боже, толкова ѝ се щеше да напусне манастира! Не че абатисата се държеше зле с нея. Животът ѝ бе направо разхайтен в сравнение с аскетското съществуване на доброволно влезлите в манастира сестри. Пък и наистина нямаше къде другаде да отиде – без семейство, без пари, без средства за защита и издръжка.

И въпреки това светостта и божествената любов никога не я бяха блазнили. Човешка любов – любовта, която майка ѝ бе изпитала с баща ѝ и бе подготвила и за дъщеря си – това ѝ се щеше да изживее. Истинска любов, а не изневяратата на чичо ѝ Бонифацио или похотта на Симоне дела Рока и синовете му. Тя праметна дългите си ръкави пред слабините си и потънала във фантазии, започна да се гали. От устните ѝ се изтръгна неволен стон, който накара Конрад да спре и да се обърне. Тя пламна и бързо вдигна ръце, но той я бе видял.

– Стомахът ли те боли, брат Фабиано? – попита той с искрена загриженост.

Каква невинна душа!

– Да, падре – изхленчи тя. – Определено ме боли стомахът. – Изкриви лице за по-голяма убедителност. – Но не забавяйте крачка заради мен. Ще ви настигна.

Тръгнаха пак и Якопоне продължи прекъснатия разговор.

– Не, Енрико, не е задължително едно стихотворение да изразява

чувства. Понякога то свидетелства за опит. За да създаде едничък ред, поетът трябва да обиколи много градове, да се срещне с много хора. Трябва да рови и надава вой с животните, да се стрелва в небето с птиците, да се обтяга с най-неуловимото движение на разцъфващата пъпка. Трябва да пътува обратно през времето към чужди пътища и неочаквани срещи, към детски болести и – ще ме прощаваш, падре – дори към вечери, изпълнени с любов, всяка от тях различна от всички останали, и бледата женска кожа... бледата кожа на жени... заспали между чаршафите.

Щом заговори за любов, гласът му затрепери. Отвърна глава от Конрад и Амата видя болката в помръкналите му очи. Арогантността и увереността, с която бе говорил на площада, бяха прекръшени, цветът напусна лицето му и то стана бледо като платно.

Майко божия, рече си Амата. Онази жена на балкона е била права. Той е луд – луд от мъка по нечия любов. Не ѝ се вярваше Конрад и Енрико да са забелязали.

Известно време пътниците вървяха в мълчание, накрая Якопоне се покашля. Когато заговори отново, гласът му пак стържеше мъчително, пропит от силна емоция.

– Поетът трябва да седи край умиращия, до отворения прозорец, да се вслушва в стенанията навън и в накъсаното дишане вътре. И на последно място, трябва да позволи на тези спомени да избледнеят, а после да прояви безкрайно търпение, докато те се завърнат при него.

– И значи стиховете се раждат от тези спомени? – попита Енрико.

– Не още, сине. Все още не. Не и преди да се превърнат в негова кръв и плът, в безименни мисли, неразривно свързани със самия него. И тогава, в един изключително чист и рядък момент, поетът успява да пресеете от тях първата дума на своя стих.

– „Вкусете и вижте, че Господ е благ“⁸ – цитира Конрад.

Амата си припомни мисловните прескоци на отшелника в дома му. Неразбиращият поглед на Енрико ѝ се видя забавен. Якопоне също го забеляза.

– Брат Конрад има предвид, че псалмопевецът, когото той цитира, е поет и мистик и разбира, че опитът лежи в основата и на двете роли. Да четеш за Господ Бог в Библията или да слушаш за Него в проповеди не е достатъчно. Трябва да Го вкусиш, да Го изживееш. Един фермер може да ти хвали и прехвалва удивителния аромат на своите маслини, но думите му не биха означавали нищо, докато не вкусиш сам маслина.

8. Псалм 34:8. – Бел. прев.

Опитът е в основата на всичко.

Избра най-подходящия момент да му го каже, помисли си Амата, точно сега, когато му предстои да се затвори в манастир за един бог знае колко години. Ако му сече пипето, ще го направят схоластик, както са се опитали да сторят с Конрад. Е, и тогава за какъв опит му говорят? Дълги, непроизносими думи! За него би било по-добре, ако се направи на глупак. Така поне никога няма да разбере какво е изпуснал. Вървяха нагоре по стръмния път, който свързваше Губио с Перуджа, следвайки билото на планината Гуалдо. През една пролука в плета, опасващ няколко земеделски ниви, Амата мярна Асизи далече на юг. Изводът ѝ беше, че Губио е мрачен, тъжен и кален град. Но Асизи, кацнал на скалистите си основи, увиснал между Монте Субасио и долините на реките Тешо и Киаджио, приличаше на прозирен медальон на фон от зелен филц. Църквите от розов и коралов мрамор, стените и кулите, облени от сутрешната светлина. Неговата топлина контрастиреше рязко с мрачния Губио, точно както благоуханият въздух, надигащ се от долините на Асизи, се сблъскваше със студените ветрове, фучащи около планинските укрепления над Губио.

Философите на поезията, потънали в разговори за достойнствата на опита, бяха пропуснали гледката. Хрумна ѝ да им обърне внимание, но Конрад беше подхванал любимата си тема.

– При всички положения, Енрико, отиди в „Сакро Конвенто“. Научи каквото можеш за нашите традиции, научи се да четеш и да пишеш, изучи се в Париж, ако са склонни да те изпратят там. Но никога не забравяй, че един ден ще ти се наложи да избираш: искам ли да бъда истински син на свети Франциск и да живея по неговото Правило и Завет, или съм съгласен да вървя по по-лесния път на брат конвентуал? Знай още и че ако избереш да се причислиш към братята спиритуали, да тръгнеш по пътя на абсолютната бедност, това означава, че си избрал пътя на гоненията. Този избор е донесъл смъртта на мнозина братя.

Амата изсумтя. Да го бяха кръстили Сериозния брат! Да можеше да се промъкне на пръсти зад отшелника, да го сграбчи около кръста, да го отлепи от пътя и да не позволи краката му да докоснат прахта, докато не ѝ обещае да се смее най-малко по дванайсет пъти на ден. Тълната се бе смяла насреща му, той самият дори се бе смял на себе си, докато ѝ разказваше за университетските си години, ала това разделение на ордена тотално бе изсмукало светлината на духа му. Още по-ужасното беше, че колкото повече приближаваха Асизи, толкова по-плътено го обгръщаше тъмнината.

Може би е просто уплашен. Може би като говори така на Енрико, напомня сам на себе си, че вече е направил своя избор – че се подготвя за всичко, което предстои.

Хората са големи чудаци. Това, което за тях е жизненоважно, нещата, за които са готови да страдат и дори да умрат, за нея беше далечно и неразбираемо. Как изобщо дръзват да говорят за опит, като изобщо не напускат границите на собствените си глави? Наистина са големи глупаци! Е, не всичките, продължи да разсъждава тя. Якопоне е мислещ човек, но също така явно си е и поживял, а страстта му едва не го е унищожила. Енрико също би трябвало да е понаучил това-онова, ако си сдържал очите отворени в двора на баща си.

Докато гледаше как се поклаща туниката на момчето, в главата ѝ изплува порочна и сладостна картина. Може би под прикритието на нощната тъма или в уединението на самотна горичка...

Изведнъж осъзна, че другите трима пак са спрели и я чакат да ги настигне.

– Тук слизаме от главния път – рече Конрад. – Пътеката ще ни отведе към римския мост на дъното на клисурата.

Като повечето планински пътеки и тази беше стръмна и тясна. Амата вътрешно се зарадва, защото щеше да се наложи да вървят един подир друг, което поне за известно време щеше да сложи край на проповедите на Конрад. Освен това щяха да се пхнат под сянката на дърветата; жаркото слънце се беше изкатерило почти до средата на безоблачното небе. Видя река Киаджио, която се виеше ниско долу, кална от дъждовете, паднали преди две вечери, а край бреговете ѝ се мерзелееха кулите на „Санта Мария ди Валфабрика“ и замъкът „Кокарано“. Тези места ѝ бяха познати от пътешествията ѝ с господарката.

Предположи, че Конрад ще предпочете да заобиколи по-отдалечко „Валфабрика“ – също бенедиктински манастир, – а най-вероятно нямаше да приближи и замъка. „Сант Убалдо“ се бе оказал прекалено вълнуващ за неговите възприятия. Конрад без съмнение би се чувствал по-добре да прекара нощта под открито небе, сред дивите горски обитатели. Е, самата тя не би имала нищо против, стига да си накладат приличен огън и да го поддържат през цялата нощ. Пък и в тъмното можеха да се случат какви ли не приятни неща. Устоя на изкушението да се подпре на раменете на вървящия пред нея Енрико – като по този начин встрещи Конрад за пореден път. Търпение, Амата. Да видим как ще се развие действието. Дали заради мисълта за дивите обитатели, но тя се спря и се загледа между сенките на дърветата, после се обърна и проучи

внимателно пътя зад себе си. Обзе я странното чувство, че някой ги наблюдава, но пътеката се виеше толкова на ситно, че накъдето и да погледнеше, виждаше съвсем къс отрязък от пътя. Потръпна и хукна напред да настигне другите. Изведнъж ѝ секна всяко желание да изостава.

Надяваше се, като излязат на по-широкото местенце, Конрад да спре и да отвори вързопа с храната, но той, естествено, не беше от хората, де то обръщат внимание на глада. Сякаш нещо го дърпаше упорито напред. Амата само се надяваше да не е заради нея. Не че след утрешния ден мнението му за нея ще има някакво значение. Тя ще се върне в „Сан Дамиано“, а той ще продължи да си блъска главата над загадката на Лео.

Исусе Христе! Завръщането в Асизи тежеше и на нейните плещи, при това много повече, отколкото си бе представляла. Щеше да ѝ липсва свободата извън манастирските зидове, щеше да ѝ липсва пътят въпреки всичките опасности и неизвестности – всъщност точно опасностите и неизвестностите щяха да ѝ липсват най-много. Те бяха подправката, от която се нуждаеше ежедневната гозба на „Сан Дамиано“.

Предположенията ѝ се оправдаха – Конрад ги поведе покрай „Вал-фабрика“ още същия следобед. Енрико и Якопоне продължиха брътвежите си за гражданското право, все едно знаеха за какво говорят, а отшелникът бе потънал в собствените си мисли.

Той не спря почти до мръкнало, когато стомахът на Енрико също започна да се бунтува. Якопоне гризеше кората на една клечка, която си бе отчупил покрай пътя, но иначе изглеждаше безчувствен към глада точно колкото Конрад. Сигурно би могъл да кара като пророк фанатик на рожков и мед – или дори на въздух, ако се наложи.

Щом навлязоха дълбоко в гора от коркови дъбове и борове, Конрад най-сетне омокна.

– Можем да пренощуваме тук – рече той. – Знам една пещера току край пътя. Все още имаме време да съберем дърва за огрев, преди да се е стъмнило съвсем. – Изглежда ги с грейнало лице, изпълнено с гордост. – Днес се справихме чудесно. Утре до обяд сме в Асизи.

– Ще започна аз – рече Конрад, след като се навечеряха. Четиримата пътници се събраха край огъня. На входа на пещерата два бухала бухаха в дует. – Моят пример за добродетелност е един светец на Бедността...

О, няма ли край, рече си Амата.

– ... не брат минорит, както вероятно сте очаквали, нито член на

религиозен орден – продължи отшелникът. – Банкерът Донато засрами дори нас, които сме положили официално обет за бедност. Някога той бил заможен човек, но любовта му към Бога го правела тъй състрадателен към хората, че дарил на бедните всичко, което притежавал. Ако след това бе влязъл в нашия орден, то би последвал примера на брат Бернардо – първия син на свети Франциск. Но bankerът стигнал още по-далеч. Продад себе си в робство и раздал получените пари пак на бедните. И до днес не съм чул за човек, последвал примера му.

– Аз, струва ми се, съм чувал за одного – пророни Якопоне. – Става въпрос за един лихвар от Тоскана – Лучезио от Погибонси.

Каящият се грешник сведе глава. Пушекът от огъня го обгърна, но той с нищо не показва, че го е забелязал. На Амата ѝ се стори, че е станал неподвижен като камъка, върху който седеше. Но за днес тя вече бе видяла пукнатината в камъка.

– Срам ме е да призная, приятели, но в предишния си живот и аз бях лихвар – подхвана той. – Давах на заем пари срещу убийствени лихви, против всички правила на Бога и църквата. И това не беше единственият ми грях. Също като Лучезио в младежките му години, се бях отдал с цялото си сърце на изкачването на йерархическата стълбица на обществото, като изкачвах стъпалата благодарение на парите си – и на чуждите пари. Бях стигнал достатъчно нагоре, че да съм сред първенците в моя град. – Вдигна глава, на лицето му се изписа горчива усмивка, разтърси опърпаното си наметало. – Не е за вярване, нали?

Но синьор Лучезио имаше предимство, с което аз не можех да се похваля. Още в самото начало на своя път на глупостта той срещнал свети Франциск, който го подтикнал към разкаяние. И лихварят разпрода цялото си имущество в помощ на вдовици, сираци или пилигрими. След което поел към опустошените от чумата блатисти райони с натоварено с лекарства муле. В началото бил презрян дори от собствената си жена, която го нарекла идиот – и нищо чудно предвид факта, че доскоро заможната госпожа за една вечер останала без пукнат грош заради мъжовата си щедрост. Но след като осъзнала подбудите му, тя взела при сърце неговата кауза и впоследствие била наречена „buonna donna“.

Ами ти как си обеднял толкова?, запита се Амата. Това ми е интересно. Любопитството ѝ обаче остана незадоволено, защото Якопоне за пореден път потъна в мълчание. Очите му се втрениха в огъня, докато постепенно в тях не заблестя болката, която момичето бе забелязало по време на пътуването им.

– И аз бих искал да ви дам един пример – моят е за справедливост –

обади се Енрико, вдигнал ръка като ученик, за да привлече вниманието им.

Слушахме те, направи му знак Конрад.

– Някога баща ми работеше като портиер на градските порти в Генуа. От него научих, че местните управници са окачили извън градските стени камбана на тъжителите. Всеки, към когото била проявена несправедливост, имал право да удари камбаната, и магистратите били длъжни да разгледат случая му. С годините въжето на камбаната се прокъсало и някой го заменил с лоза.

Случило се така, че един рицар не пожелал да плати за фуража на стария си боен кон и го пуснал извън градските стени сам да си търси храна. Конят бил толкова гладен, че загризал лозата и камбаната взела да бие. Съдиите пристигнали и решили, че така конят заявява правото си да бъде изслушан. Проучили случая и постановили, че рицарят, комуто животното служило безрезервно на младини, е длъжен на свой ред да се погрижи за старините му. Градоначалникът бил на същото мнение. Той дори заплашил да хвърли рицаря в тъмница, ако онзи остави пак коня си да гладува.

Якопоне повдигна дълбоките си, потънали в размисъл очи и се засмя.

– Хубава история, синко. Нека и аз ти разкажа една история за справедливостта. Всъщност може да се каже, че е един вид въпрос лично към теб. Искам да ми кажеш как би отсъдил в този случай.

Прочут готвач изправил един от чираците си – с доста голям нос въпрочем – на съд, защото онзи с огромния си нос бил погълнал аромата на изисканата гозба на готвача, като при това не заплатил нищичко за удоволствието. Е, има ли право на обезщетение или не?

– Да бяха хвърлили готвача в затвора, задето губи времето на всички – предложи Амата.

Енрико разпери ръце. Конрад също отказа да отговори.

– Никога не съм успявал да вникна в начина на мислене на един граждански съд – отвърна той.

Якопоне огледа многозначително седящите около огъня.

– Именно затова едни хора стават съдии, а други – не. Съдията в този конкретен случай се оказал много мъдър човек – много по-мъдър от мен, когато господарят ми за пръв път ми зададе този въпрос. Той разрешил спора в полза на готвача.

– Не! – възрази Амата.

– Не, ама да – ухили се Якопоне. – Наложено наказание било

следното – наредил на чирака с големия нос да заплаќа за аромата, а глобата се състояла в това да раздрънка неколку гроша в джоба си достатъчно силно, че да ги чуе готвачът.

Енрико и Конрад изръкопляскаха.

– Мъдро решение – призна отшелникът. – Този човек е бил същински Соломон.

– Ти бил ли си съдия, сир Якопоне? – попита Амата.

– Бил съм нотариус, братко, но не и съдия. По принцип се смята, че всички ние сме членове на една и съща гилдия, но аз не бих казал, че носих с достойнство името си. – Бързо смени темата. – А ти какво ще кажеш, нямаш ли някоя история, която да споделиш с нас?

Тя стрелна с очи Конрад, но после реши, че ще е най-добре, докато говори, да съсредоточи погледа си върху Енрико.

– Моята история е пример за глупост.

– За глупост ли? – в гласа на Конрад прозвучаха нотки на притеснение, което ѝ се понрави.

– Да. За глупостта на един пътуващ търговец. Чух тази история от брат Салимбене.

– От Салимбене ли? – възкликна за втори път отшелникът. Сега вече звучеше откровено разгневен.

Тя се впусна в разказа, преди той да успее да я спре.

– Живял някога пътуващ търговец, който заминал на дълъг път. Завърнал се две години по-късно в дома си и заварил новородено. „Ей, жено, откъде се взе това дете?“, попитал той. „Ясно е, че не е мое.“ „О, скъпи съпруге, отвърнала жената, прости ми за нехайството. Един ден си позволих да изляза съвсем сама из ветровитите планини. Снежният крал ме изненада и скочи отгоре ми. Опасявам се, че това момченце е резултатът.“

Търговецът не казал нищо, но когато няколко години по-късно заминал по работа в Египет, взел детето със себе си и го продал в робство. Когато се върнал у дома, жена му го попитала: „Къде е синът ми, съпруге?“ „Уви, вярна ми съпруго, проплакал той, със седмици плавахме из тропическите води, облени в пот и полуживи. Ала бедничкото ти момче, нали е син на Снежния крал, страдаше най-много от всички, и накрая просто се разтопи.“

Енрико избухна в смях.

– И каква е поуката според брат Салимбене? – избоботи Конрад.

– Че търговецът е бил голям глупак, щом е оставил жена си сама цели две години.

– Трябваше да дадеш пример за добродетелност – избухна Конрад, но се сепна посред изречението си. От другата страна на огъня каещият се грешник ридаше, заровил лице в шепите си. Амата вдигна ръка на рамото му.

– Какво те тревожи, сир Якопоне? – попита тя. – Лошо ли разказах историята си?

Той поклати глава и изтри очи с крайчеца на пелерината си.

– Извинете ме, братя – рече накрая, щом успя да се посъвземе. – Мислех си за Умилиана от Керки, която бих искал да ви дам като пример за покаяние.

Думите му излизаха на пресекулки.

– Тя обитаваше гола стая в задното крило на една от най-богатите банки във Флоренция, където водеше живот на скрито покаяние... в пост и ридания... за да изкупи греховете на заможните си братя, живеещи в съседство.

Огледа отново присъстващите със скръбните си очи, при което Амата толкова се развълнува, че едва сдържа собствените си сълзи. Той махна вяло с ръка да прогони пушека, завихрил се пред лицето му.

– Тази жена бе собствената ми скъпа съпруга, достойна за светица. Докато аз печелех огромни суми чрез лихварство, управлявайки имотите и сметките на клиентите си... неизменно в мой интерес; докато залагах на зарове спечеленото и доброто име на семейството си... и безмилостно принуждавах тази благочестива жена да се труфи по най-суетен начин, като глупаво украшение към моя престиж – през цялото това време тя се каеше, с надеждата да спечели обратно изгубената ми душа и да я спаси от властелина на злото.

– И защо вече не си с нея? – попита Амата. – Къде е тя сега?

– Отиде си, дете. Вече от четири години е мъртва. Една вечер я изпратих да ме представлява на сватбеното тържество на мой клиент. Казах ѝ, че по-късно и аз ще отида – бях твърде зает с бумагите си и с броенето на богатствата си. Но преди да отиде на сватбата, върху жена ми се стоварила лоджия, натъпкана със сватбари.

Донесоха смазаното ѝ тяло у дома. Когато прислужничката ѝ и бавачката на бебето ни свалиха скъпата ѝ одежда, за да я изкъпят за погребението, установиха, че отдолу е облечена с власеница. През цялата година на брака ни тя е измъчвала нежната си кожа заради моите грехове. А аз изобщо не го бях забелязал. И през ум не ми е минавало, че е правила подобни неща. – Той затвори очи, както бе сторил сутринта на Пи-аца дел Меркато, и подхвана напевно: – Спомням си жена с маслинен

кожа, с мека, гарвановочерна коса и изящни дрехи. Споменът за нея продължава да ме тормози; толкова ми се ще да си поговоря с нея.

Амата се премести по-близо до каещия се грешник. Прииска й се да обгърне раменете му с ръка в утешителна женска ласка – но знаеше, че е невъзможно. Единствен Конрад беше наясно, че тя не е Фабиано, че не е корав мъж. Затова си позволи само да му предложи слова на съпричастност.

– Толкова ми е мъчно за вас, сир Якопоне.

Дълго време никой не проговори, докато накрая отшелникът не наруши болезнената тишина и надвисналата пелена от мъка.

– Време е да се оттегляме за почивка – рече тихичко той, изпълнен с уважение към ситуацията. – Но един от нас трябва да остане буден, за да стои на пост и да поддържа огъня. Предлагам да дежурим на смени.

Тялото на Амата копнееше за почивка след усиленото ходене, наложено от Конрад, но сега, когато настроението на вечерта помръкна, бляновете й от по-рано – да прекара една последна нощ на усамотена полянка в обятията на стегнатото тяло на Енрико – я обладаха наново.

– Още не ми се спи – обади се тя. – Коремът ми не се е успокоил. Аз ще поема първото дежурство.

Фантазиите й биха били двойно по-сладки, ако бе доловила в тялото на момчето и следа от страстта на Якопоне.

Мъжете разстлаха събраните клони на безопасно разстояние от искрите, които изхвърчаха извън очертанятията на огнището, за да легнат върху тях. Амата си стъкми ложето, после изпълзя към мястото на Енрико при входа на пещерата.

– Не заспивай – прошепна тя, докато минаваше покрай него. – Имам още една история за разказване, но не е за ушите на двамата старци.

Х

Орфео се измъкна от койката си малко преди зазоряване. Небето беше матово като калаен поднос; още не се беше развиделило дотолкова, че да се различат очертанятията на кораба. Спалните помещения в задната част на съда, които той споделяше с новоизбрания папа и останалата част от антуража на Тебалдо, бяха силно парфюмирани, за да се убие вонята, разнасяща се откъм палубата на гребците. За разлика от венецианците, които наемаха свободни мъже за екипаж на галерите си,

англичаните следваха генуезката традиция и задвижваха бойните си кораби с турски роби. Привързани към веслата денем и към койките за спане нощем, те се въргяха в собствените си изпражнения и се радваха на всяка вълна, блиснала над парапетите. Фактът, че моряците на крал Едуард търпят подобна воня, само потвърждаваше ниското мнение на Орфео за северните народи. Кимна вяло на кормчията, който стоеше на вахта под тента на кърмата, после си запроправя път на пръсти между робите. Прекоси по дължина бойния кораб и се изкачи по платформата на най-високата част на бака, където вятърът го блъсна право в лицето. Свежият морски бриз прочисти дробовете му, успокои го и му вдъхна нови сили.

Най-накрая седна, опрял гръб в парапета и свил рамене към гърдите си. През последните два часа Орфео се бе въртял и мятал в кревата, свил юмруци под прогизналите от пот чаршафи. Трудно си поемаше дъх. Когато успя да се унесе в дрямка, сънува, че е нападнат от орда безлики, закачулени фигури, които се появиха от гъста мъгла, за да изчезнат обратно в нея след броени мигове, осуетявайки опитите му да се защити. И сега, вече напълно буден, предчувствието за надвиснала опасност продължаваше да го гложди. Нищо, че морето беше гладко като огледало, а на небето не се виждаше нито едно облаче. Духаше точно толкова вятър, колкото да държи издуто квадратното платно. Конвоят им бе непокътнат – три бойни кораба и галера с провизии. Какво по-спокойно утро за един мореплавател.

По отсрещния парапет пропъзля светъл лъч. Орфео погледна над кърмата, където изгряващото слънце обагряше източния хоризонт. Първите лъчи трептяха по вълните зад кораба. Той протегна ръка към снопчето светлина и розовият цвят на кожата му се смени с коралов, после с оранжев – сякаш бе потопил пръстите си в боята за вълна на баща си.

Орфео простря крака и ги опъна до масивното желязно туловище на абордажната кука. Пак затвори очи и се опита да върне съня си. Дали наистина е в опасност? Или Бог иска да го предупреди за друго – може би за онзи подпухнал убиец, когото някога наричаше свой отец. Нима баща му най-сетне е получил вечно проклетие? Опита се да възкреси в съзнанието си чертите на стареца, но не успя да извика никакъв образ. Лицата на братята му едно след друго изтласкваха това на баща му. Но не, тези лица също не бяха обектите на съня му. Съсредоточи въображението си върху Марко, понесе се през Армения към непознати земи, но пак не почувства нищо. Последва образ на момиче, по-скоро дете, при това непознато. Този спомен учести пулса му. Пак тя!

Беше зърнал това момиче един-единствен път, изправена на една от кулите около портите на фамилията й замък, гледаше го с тъмни бадемови очи, косата й – праметната през рамо на дълга черна плитка, пристегнатата с кожен ремък. Докато бащите им се караха за налога, поискан от кастелана, Орфео отвърза от ръката си жълта копринена кърпа и оформи от нея кукла. Пъхна пръста си вътре и го сви в изящен поклон. Когато понечи да последва примера на куклата и лично да се поклони, девойката се скри от погледа му.

Може би именно тук бе източникът на кошмара му. Колкото повече се приближаваше до родната си земя, толкова по-настойчиво го преследваше причината за напускането му. Често си бе представял замъка след нападението: разрушените стени, опожарените дървени сгради, обитателите – посечени или молещи за милост в предсмъртна агония, в това число и очарователното девойче. Главорезът, нает от баща му – Симоне дела Рока, – беше педантичен и безскрупулен.

Нима наново ще изживея всичко това, рече си той. Затова ли, Господи, ме лиши от надежди, от копнежи? Потръпна и пак се сви на топка, соленият вятър изведнъж захладна.

Но нали задачата му бе да ескортира папата до остров Негропонт⁹, а от там – до Венеция, напомни си той. Светият отец искаше от него само това. После Орфео ще се хване на работа на някоя галера, пътуваща за Леванта.

Гонгът, с който будеха робите, го сепна. Чу се дрънчене и стържене на вериги, съпроводено от дружни възгласи на недоволство. Сам гребец, Орфео разбираше прекрасно неохотата на робите рано сутрин. Беше му отегчително да е просто пасажер и завиждаше на робите, че си имат внимание. Само дето условията, в които бяха поставени тези нещастници, му се струваха наистина мизерни.

Клетите! Те ненавиждаха веслото. За тях то бе символ на падението им. Докато той виждаше в същото това оръдие освобождение от миналото си. Орфео беше в състояние да наблюдава гребците часове наред, да следва ритъма на синхронизираните им движения – здрав тласък напред, докдето успеят да се протегнат, после бавно издърпване назад и връщане на пейките като един. Обожаваше този танц в ритъма на гонга на кормчията.

Преди началото на новата година отново ще е в открито море, успокой сам себе си той. Отново ще плава, ще работи, ще почива, ще се

9. Евбея. – Бел. прев.

наслаждава на съня след крайно изтощение и най-сетне ще сложи край на тези откъслечни кошмари.

По-възрастните мъже спяха, без да вдигат шум. Майката и бащата на Енрико винаги го будеха с хъркането си. Леглото, което той споделяше с братята си, се намираше на една ръка разстояние от постелята на родителите му, в същата стая, където семейството готвеше и се хранеше. Някои нощи хъркането беше толкова нетърпимо, че той се измъкваше през ниската портичка, която отделяше тяхната стая от обора, и отиваше да се сгуши в сеното при животните.

Напрегна взор да пробие тъматата отвъд входа на пещерата. Фабиано бе някъде там, самичък. Храбростта на послушника го удиви. Братята му често се бяха опитвали да го предизвикат да остане да спи навън в гората, за да докаже смелостта си; той обаче предпочиташе да се примири с насмешливите им подмятания.

Енрико изгаряше от желание да остане буден, за да чуе историята на другото момче, но се съмняваше, че ще може още дълго да се бори със съня. Клепачите му натежаха и тъкмо се отпусна, когато дочу тихичък гласец.

– Брат Конрад? Сир Якопоне?

После послушникът коленичи край младежа и долепи пръсти до устните му. Енрико се извъртя и се подпря на лакът. Фабиано му направи знак да го последва.

– Чакай ме тук – рече му, щом излязоха от пещерата. – Отивам да хвърля още една цепеница в огъня и веднага се връщам.

Почти пълният диск на месечината, допълван от светлината на огъня в пещерата, озаряваше близките дървета в призрачен здрач. Шумоляха листа, ала съвсем тихичко, галени от лек бриз. Енрико се заслуша в стъпките на дивите животни, огледа храстите за движение или блясък на очи. Отдъхна си, когато видя Фабиано да се връща. Момчето го хвана за ръкава и го издърпа встрани от пещерата.

– Дали да не останем по-близо до огъня? – Установи, че също шепне.

– Намерих една полянка отатък пътя. Не те е страх от тъмното, нали?

Енрико предпочете да не отговаря.

– Но нали обеща да стоиш на пост – рече вместо това.

– Няма да се отдалечаваме. Историята е съвсем кратичка.

Щом напуснаха светлата оръжност и се озоваха в тъмния шубрак,

Енрико усети как губи почва под краката си. Под стъпките му изпука клон. Фабиано се закова на място и се обърна към пещерата.

– Внимавай. Не искаме да се събудят.

Щом излязоха на полянката, послушникът се обърна и застана с лице към него. Изглеждаше доста по-нисък, отколкото на лунна светлина. Стояха толкова близо един до друг, че послушникът изви глава назад, за да погледне другия в очите.

– Това е историята на млад отшелник на име Рустико и красива девойка, наречена Алибех.

– Не е за отшелник Конрад, така ли?

– Не, определено не е за Конрад! – изкикоти се Фабиано. – Едва петнайсетинагодишна, Алибех избягала от дома си, защото не желала баща ѝ да я омъжи. Единственото ѝ желание било да води свят живот в молитва в пустинята. Скитала се от пещера на пещера, разпитвала отшелниците, които срещала там, и ги молела да ѝ разкрият Божия път. Старите мъдrecи, наясно, че дори те не са защитени от изкушения, я дарявали с корени и билки, с диви ябълки и фурми и я изпращали да дири помощ при следващия отшелник. И така тя се озовала в пещерата на Рустико.

Млад и горделив, Рустико решил да подложи на изпитание волята си и я приел в отшелническата си килия. Скоро обаче установил, че не е способен да устои нито на красотата, нито на невинността ѝ, понеже станало ясно, че момичето няма никакъв опит с мъжете. Няколко дни по-късно най-сетне се поддал на огъня, изгарящ слабините му. Помолил момичето да коленичи пред него, за да ѝ покаже как да закопае дявола в ада.

Фабиано подръпна предницата на Енриковата туника.

– На колене – рече послушникът. – Ти ще играеш ролята на Рустико.

Енрико се подчини, а другото момче коленичи пред него. Под коленете им изхрущяха сухи листа, но този път Фабиано не каза нищо за шума.

– „Първо, казал Рустико на момичето, трябва да си свалим дрехите и бельото.“

– Налага ли се да го правим? – проплака Енрико. – Далеч от огъня е студено.

– Виж, ако ще хленчиш за щяло и нещяло, ще съсипеш цялата история – скастри го Фабиано.

– Извинявай. Досега не съм правил подобни неща.

– Разбирам – усмихна се послушникът.

Енрико свали туниката си през главата. Чу шумоленето на дрехите на Фабиано, който стори същото. Нощният въздух го накара да потръпне и той се поколеба за миг, преди да захвърли одеждата си настрани. Впери умолителен поглед в послушника.

Това, което видя, го накара да вдиша с пълни гърди вледеняващия нощен въздух. Беше виждал по-малката си сестра гола, но нейните гърди бяха едва напъпили, нямаха нищо общо със зрелите плодове, които изпъкнаха насреща му сега, големи почти колкото тези на майка му, когато кърмеше поредното бебе. Очите му обходиха тъничката ѝ снага, плъзнаха се надолу по извивката на хълбоците, по бедрата, до туфата гъсти черни косми, подканващи да бъдат проучени, към пъпа, дълбок като бездна на оскъдната светлина. Протегна ръка към меката плът на корема ѝ, но не посмя да провери дали е истинска, като я докосне. Отвори уста да проговори, но момичето пак сложи пръст на устните му. После пое нишката на историята си, сякаш не се беше случило нищо необичайно.

– „Рустико, извикала Алибех, какво е това нещо, което ти притежаваш, а аз не, и което се надига като купол пред тебе!“

„Уви, дъще, отвърнал той, това е дяволът, за когото ти говорех. Бог ме наказва с този звяр, който ми причиняваше страдания във всичките ми дни, така че неведнъж съм си мислел, че болката, причинена ми от него, ще ме довърши. Но ето че сега, в отговор на молитвите ми, Той ми изпраща теб. Понеже те е дарил с нещо, което аз не притежавам – с ад, в който да бъде погребан този дявол, за да се облекчи болката ми.“

Момичето започна да гали Енрико.

– Сигурно ти е студено – рече тя. – И аз зъзна, но студът ми въздейства по различен начин. – Тя плъзна ръката му по гърдта си и нагласи пръста му на твърдия изпъкнал възел на зърното си. – Ако не ми помагаш, не мога да продължа с разказа си. Нали чу какво каза Алибех. Трябва да се надигнеш като купол. – Гласът ѝ му вдъхна кураж. – Нервно ли ти е? Отпусни се. Нали помниш какво казаха мъжете? Трябва да натрупаш житейски опит. Това включва и ноци с дами с бледа кожа.

Той стисна зърното ѝ между палеца и показалеца си любопитно, предпазливо, сякаш внимаваше да не я нарани. Задиша учестено, накъсано, кръвта в слепоочията му запулсира. Примигна с очи, за да проясни главата си.

– Така е по-добре – рече тя и продължи да го гали. – Не се притеснявай, всичко е наред. Още не си дал обет. О, да, така наистина е по-

добре. Заслужаваш да те нарека „Големия Рико“. А ти можеш да ми ви-
каш Амата, понеже така се казвам.

Той се засмя тихичко и продължи да масажира гърдите ѝ с две
ръце.

– Големия Рико. Като сир Якопоне.

Тя вдигна ръка върху неговите и го възпря.

– Якопоне ли? Какво се сети за него точно сега?

– Якопоне му е прякор, а не истинско име. – Той отвори очи. – Каза
ми, че означавало „Големия Якопо“. Съгражданите му го наричали така
заради високия му ръст.

Тя престана да го гали. Пръстите ѝ се стегнаха и го сграбчиха.

– Ох! Какво толкова казах?

Тя се дръпна от него.

– Какви съграждани? В Губио ли? – попита.

– Не. Не в Губио. Каза ми, че е от Тоди, най-далечния ъгъл на
Умбрия.

Момичето се отпусна на пети и свали ръцете си от него. Притисна
длани в корема си и протесна.

– Защо, Господи? – изхлипа тя. – Защо ми отнемаш всички, които
са ми скъпи?

Вдигна юмрук пред устните си и загриза яростно кокалчетата си.
Отвори широко уста, все едно се канеше да изкрещи, но покрусата изви-
раше от толкова дълбоко в душата ѝ, че не се чу никакъв звук.

– Какво има? – попита Енрико.

Но тя напълно бе забравила за него. Извъртя се на една страна и се
изтърколи върху горската шума, като продължи да притиска корема си
и да стене. Започна да маха с юмури срещу невидим враг.

– О, скъпа ми братовчедке, каква ужасна смърт.

Не е на себе си, рече си той. Взе да се притеснява да не би шумът да
събуди останалите. Облече се. Не искаше да го заварят така с нея. Хрум-
на му да изтича обратно в пещерата, но точно в този момент тя се прос-
на по гръб.

О! Che bella! Che grazia di Dio! Кожата ѝ искреше на лунната свет-
лина, съвършена и безупречна, плувналите ѝ в сълзи очи блестяха като
скъпоценни камъни. Заприлича му на приказно създание, горска нимфа,
полегнала на черната земя. Погали я по корема.

– Недей – отблъсна ръката му тя. – Не мога точно сега.

– Но какво стана?

Не му отговори веднага. Енрико взе да се притеснява, че

отсъствието им ще бъде забелязано. Накрая, когато вече почти се канеше да върви, тя проговори.

– Синьор Якопо дей Бенедети от Тоди, известният нотариус. – Произнесе името бавно, с почит. – Поне така го наричаха, преди да си изгуби ума. Най-високият мъж в Тоди. По времето, когато бях отвлечена от дома си, той беше сгоден за братовчедка ми Вана. Никога досега не го бях виждала, Енрико. Жената, смазана под онзи балкон, бе собствената ми мила братовчедка. Беше ми като по-голяма сестра – най-обичаната сестра за едно момиче, човекът, който ме разбираше най-добре.

Тя седна изправена и погледна равнодушно дрехите си. Енрико проследи мълчаливо как тя се облича, заинтригуван не толкова от самите одежди, колкото от онова, което скъта отдолу – нещо бяло и релефно, което привързва към корема си, и тъмен калъф, прикрепен над китката. Тя вдигна глава и улови погледа му.

– Този свитък е хроника на историята на братята – обясни тя. Гласът ѝ прозвуча тежко и авторитетно. – Утре ще го занеса в „Сан Дамиано“. Там имаме няколко сестри, които умеят да пишат. За изненада на брат Конрад, ще им го дам да го препишат, така че ти си мълчи.

Тя протегна ръка, за да може той да я огледа по-обстойно.

– А този нож е за да ме предпазва от опасности. – В гласа ѝ пак се усети гордост. – Последният, който ме докосна пряко волята ми, вече не може да преброи до десет на пръстите си.

Вече беше напълно облечена. Прехвърли колана през кръста си и стисна момчето за ръката.

– Съжалявам, Енрико. Бях планирала по-друг завършек. Може би друг път ще имам възможност да ти доразкажа историята. Но поне ще запазиш спомена за сестра Амата и видяното тази вечер. – Успя да го дари с тъжна усмивка.

– Амата – повтори той. – Обичаната. Приляга ти. За себе си съм сигурен, че те обичам.

– Изобщо не си го и помисляй. Лош късмет е да ме обича човек. Сериозно ти говоря. – Вгледа се мрачно в лицето му и от усмивката ѝ не остана и следа. – Време е да се връщаме – рече накрая.

Двамата се отправиха по посока на пътя и забелязаха трептенето на огъня откъм пещерата. Най-неочаквано Амата се закова на място и му направи знак да пази тишина. Той последва примера ѝ и се прикри зад едно дърво.

Тя изруга тихичко и прошепна:

– Засада!

Амата преброи пет тъмни сенки. Веднага си помисли за ловната дружинка на Дом Виторио и плячката, която преследваха – главорезите, наети от жителите на Перуджа да тормозят пътниците. Да не би да са ги проследили от Губио? Спомни си обзелото я на пътеката странно предчувствие. Помоли Бога да не се окаже същата шайка или някои като тях, но дълбоко в себе си беше наясно, че се опитва да се самозаблуждава. Кой ако не главорези и крадци биха кръстосвали пътищата посред нощ в търсене на лагерни огньове. Огънят, който предпазваше спящите от диви животни, примамваше разбойници като тях.

Мъжете се спряха недалеч от дървото, където се спотайваха Амата и Енрико, и започнаха да чертаят планове за действие с дрезгав шепот. Разгърнаха се, заставайки на десетина крачки един от друг, с явното намерение да нападнат пещерата от различни страни. Амата забеляза, че носят тояги и копия, но вероятно криеха и други, по-малки оръжия.

– Ще убият Конрад и Якопоне – рече тя, долепила устни до ухото му. – Трябва да ги предупредя. Ти чакай тук.

Тя запълзя към пътя и усети как по врата ѝ пробягват иглички. Ококорила широко очи, си пое няколко дълбоки глътки въздух, забавяйки неизбежния момент, когато щеше да ѝ се наложи да опита да се стрелне помежду им и да ги изпревари. Помисли си за Конрад и как той бе рискувал живота си, за да ѝ помогне да премине онази скала, и този спомен я подтикна напред.

– Събудете се, братя! – изкрещя тя. – Бандити! Ставайте!

Спусна се с все сила през гората оттатък пътя, но един от мъжете я докопа за ръкава. Завъртя я и вдигна тоягата си над главата ѝ. Тя инстинктивно се сви към гърдите му и оръжието прелетя покрай нея, без да я засегне. Онзи изсумтя, после изрева от болка и изпусна сопата на земята. Успя да сграбчи Амата за китката с две ръце и се опита да я изтласка назад, но тя завъртя ножа си в корема му, мъчейки се да достигне сърцето. Усети как юмрукът ѝ се облива в топла кръв. Накрая мъжът отпусна хватката си, а Енрико скочи на гърба му.

– Бягай, Амата! – изкрещя той, докато двама от разбойниците го извличаха назад. Нападателят ѝ се отпусна и тя издърпа ножа си. На лицето му се изписа неопишуема тъга, той се свлече на колене и след миг падна по корем. Амата се пресегна да вземе тоягата му. Откъм сенките Енрико извика за помощ.

Тя за малко да не забележи мъжа, който летеше насреща ѝ с копие в ръка. Успя да отскочи назад в последната секунда. Робата ѝ се разпра

със звук, след миг се чу и прашенето от раздирането на свитъка на Лео, който я спаси на косъм от изкормване. Шубракът зад нея се раздвижи и нападателят замахна втори път. В този момент върху него се стовари разбеснелият се Конрад и го повали. Монахът се изправи на крака и заста на пред Амата.

– За бога, вървете си – изкрещя той към мъжете.

– Тези хора нямат страх от Бога – извика Амата. – Вземи тази сопа и се бий или душата ти отива на небето. – И тя пъкна тоягата в ръката му.

Онзи с копието се поколеба.

– Насам, братя – извика.

Двамината, които бяха извлекли Енрико настрани, се върнаха при главатаря си. Лош знак, рече си Амата. Явно вече не се интересуваха от момчето. След като и последният от нападателите се върна в глутницата си, четиримата се нахвърлиха върху Конрад и жената. Отшелникът остана неподвижен. Оръжието, което Амата бе напъкнала в ръката му, висеше безпомощно покрай тялото му. Главатарят бе застинал в очакване, пренявайки ситуацията.

– Това е човекът, когото търсим. Да си свършим работата и да се махаме – рече той. Амата отстъпи назад към дърветата. Страбчи Конрад за расото и се опита да го издърпа след себе си.

Той обаче не я последва, не помръдна от мястото си.

– Защо съм ви? Познавате ли ме? Аз не съм от Умбрия.

Гръмовният писък на тръбата на Якопоне, понесъл се откъм пещерата, наруши напрегнатата обстановка. Видяла объркаността, изписана на лицата им, Амата за пореден път се опита да издърпа Конрад надалеч. Междувременно Якопоне вдигаше невъобразима врява сред дърветата, крещеше и боботеше, скъсявайки бързо разстоянието помежду им.

– Опа-а! Бог да ни е на помощ! – извика главатарят.

– Дракон – изкрещя друг.

Амата се обърна и видя по хълма да приближават чифт огромни огнени очи.

Разбойниците се заковаха по местата си, докато привидението приближаваше устремно към тях, и в този миг на забавяне Якопоне скочи помежду им. Пъкна главията в лицето на главатаря, а с втората факла, която носеше, подпали дрехите му. Онзи изквича и хукна – заслепен и подпален – към гората. Другите трима се спуснаха към пътя за „Вал-фабрика“, следвани по петите от дракона. Преди да се откаже от преследването, Якопоне успя да подпали още една дреха.

След като разбойниците се скриха от погледа им, Конрад коленичи край мъжа, нападнал Амата. Обърна трупа и постави ръка на плувналата в кръв гръд.

– Твърде късно е за последно причастие – рече той. – Душата му вече е във вечния си дом.

– Надявам се в пъкъла – отбеляза Амата.

– Ти ли го уби?

Тя долови нотките на страхопочитание в гласа му.

– Не беше кой знае какъв боец – отвърна. Остави Конрад коленичил край разбойника и хукна към пътя в посока Асизи. После се върна обратно на мястото на схватката.

– Енрико – извика тя. – Енрико!

На светлината на факлите, носени от Якопоне, тя различи неподвижна купчина, свита край храстите. Не можа да събере сили да я докосне, но ясно личеше, че е човек. Стомахът ѝ се сви на топка и тя захлипа.

Свлече се на колене край фигурата.

– Не, Рико, не! – изпищя тя. – Не и ти!

XI

Конрад се спусна покрай Амата. Постави ръка върху гърдите на Енрико, както бе сторил с трупа. После доближи лице до лицето на момчето. Амата безпомощно закърши ръце, от устните ѝ се изтръгна отчаяна молитва.

– Диша, но едва. Къде е сир Якопоне?

– Идва, падре – отвърна тя. – Насам! – провикна се след миг към пътя. – Побързай!

Каещият се грешник вдигна факлите си високо във въздуха и като приближи, нададе победен вик.

– Не съм се бил така, откакто прогонихме Бенедето Гаетани и гибелините му от Тоди – рече той.

– Със сигурност ни спаси живота, братко – рече Конрад. – Но може би е твърде късно, за да помогнем на Енрико. Той бере душа. Трябва да го пренесем, преди бандитите да са се върнали. – Махна с ръка към гората. – Дай една факла на Фабиано, сир Якопоне. Да намерим клони, за да направим носилка.

Якопоне хвърли бърз поглед към момчето и хукна презглава към

дърветата. Конрад, потънал в размисъл, покри челото си с длан, после се заоглежда.

– След мен, сестро – рече накрая. – Жалко е да събличаме труп, но дрехата на този разбойник ни е нужна, за да пренесем Енрико. Ще проверим клоните през ръкавите вместо колове.

Тя се запрепъва подире му като замаяна. Не ѝ излизаше от главата мисълта, че ако не беше тя, Енрико нямаше да лежи полужив на пътя – нищо че самата тя за малко не пострада. По-добре на нея да се беше случило. Бог определено дамгосваше всички, които тя обичаше.

Конрад ѝ нареди да се обърне с гръб, докато той съблече мъжа. Тя го послуша и се завъртя бавно, като се втренчи в тъмнината.

– Dio mio, сестро! – изкрещя внезапно Конрад. – Какво си направила! Убила си монах.

Конрад беше свалил горната му дреха. Амата забеляза, че мъжът носеше сиво расо, пристегнато с шнур, каквото имаха тя и Конрад. На кожата връвчица около врата му се виждаше грубоват дървен кръст.

– Опита се да ме убие. – Тялото ѝ се отпусна, думите излязоха от устата ѝ като дрезгав шепот. Нямаше сили дори да се защити. Факлата в ръката ѝ се отпусна, докато почти опря в плешивото теме на мъжа, за да разкрие скованите му, мъртвешки черти.

– Падре! Този го познавам! Видях го сутринта!

– В Губио ли?

– Да. На площада. Стоеше по-назад сред тълпата, заедно с още неколцина от нашия орден. Беше си свалил качулката, та си спомням, че си рекох, че сигурно обича студа.

– Но защо ще ни напада?

Амата разпери ръце.

– Преди малко го чух да казва, че те търсят. – Впери поглед в неподвижното тяло на Енрико и сграбчи Конрад за ръкава. – Страх ме е за теб, падре. Моля те, не отивай в „Сакро Конвенто“. Готвят ти опасен капан.

– Решението си е мое – напомни ѝ той, – а засега не виждам друг вариант. – Огледа замислено лицето на мъртвия монах. – Пък и нима животът е толкова важен? Ако тези бяха приключили с мен по-рано, вече да съм при брат Лео и свети Франциск. – Той се усмихна, вдигна ръка към гърдите си и додаде: – Пък и вече знам смисъла на писмото.

– Но нали Лео иска да останеш жив, за да разпространиш наученото. Убедена съм в това.

Якопоне се появи откъм шубраците, като влачеше подире си два

жилави кола, очистени от клоните. Положи ги до Енрико и отиде при Конрад и Амата.

– Най-напред трябва да погребем този брат – рече Конрад.

– Да го погребем ли? – извика Амата. – Нямаме време за това! Трябва да пренесем Енрико.

– Този човек е бил монах. Подобава да бъде погребан по християнски, а не да бъде оставен за храна на лешоядите. – Конрад свали кръста от врата на мъртвия и го подаде на Амата. – Вземи го, за да обозначим гроба му. Сир Якопоне, помогнете ми да му сваля расото. Ще го завием в наметалото му и ще натрупаме отгоре му могила от пръст.

– После ми дай шнура, дето му служи за колан – рече Амата. – Може да ми влезе в работа.

Тя отиде да ги чака край пътя, стиснала в едната си ръка факлата, а в другата кръста, докато двамата издърпаха трупа на монаха към дърветата. Амата не откъсваше очи от завоите, зад които пътеката се губеше и в двете посоки, опасявайки се да не се завърнат бандитите. Трима от тях бяха избягали към Губио, но главатарят им можеше да се спотайва къде ли не. Виковете му отдавна бяха заглъхнали в студения нощен въздух. Тя напрегна слух да долови някакъв звук въпреки шума, който Конрад и Якопоне вдигаха в шубрака, докато покриваха трупа с листа, борови иглички и пръст. После допря ухо до гърдите на Енрико с надеждата да долови стенание, болезнен хрип или какъвто и да е признак на живот. Тишината, която се разпростираше във всички посоки, умножаваше страховете ѝ.

След чакане, което ѝ се стори безкрайно, Якопоне изскочи от мрака и взе от ръцете ѝ кръста на покойника, като ѝ даде шнура от расото му. Амата се спусна към мястото, където лежеше Енрико, и събра снопче съчки. С тлеещата факла успя да ги подпали и докато пламъкът подскачаше от пръчка на пръчка, огледа лицето на момчето. Бялата му кожа беше цялата изподрана и насинена, русата му коса бе сплъстена от засъхнала кръв. Беше толкова млад – брат ѝ Фабиано би бил на същите години. Тя приседна на земята до него и го погали по челото, прокара пръсти през косата му, за да разреши сплъстените кичури.

Клепачите на момчето потръпнаха, после той отвори очи и я позна.

– Амата. Значи си жива.

– О, слава богу, Рико, и ти си жив.

– Съмнявам се. Навсякъде ме боли. Чувствам се ужасно отпаднал.

– Постъпи храбро, като скочи на гърба на онзи.

Той с мъка се усмихна.

– Първата смела постъпка в живота ми и виж какво стана.

– Шт. Не говори така. „Сакро Конвенто“ е съвсем близо. Монасите ще те зашият и излекуват.

Клепачите му пак се отпуснаха. Главата му се завъртя наляво-надясно в усилието му да остане в съзнание. Амата чу стъпките на другите двама.

– Не забравяй, че съм Фабиано, а не Амата – прошепна накрая, но той вече беше изпаднал в несвяст.

Конрад и Якопоне стъкмиха носилка от коловете и дрехата. Докато вдигаха момчето на носилката и нагласяха коловете на раменете си, Енрико не помръдна. Амата мина отпред, за да освети пътя и издълбаните в пръстта коловози.

– А сега нека Божията милост закриля както него, така и нас – рече Конрад. – Да вървим.

Пътят, макар и черен, продължи близо левга по равно, докато стигнаха разклонението към Порциано. На поляната вдясно се мярна малък селски параклис – вероятно би могъл да им предложи убежище. Конрад спря, за да остави носилката, и побърза да пхне глава през входа. Направи знак на Амата да го последва и потъна вътре.

Светлината отприщи припрян звук, покрай стената припна подплашено дребно животино. Във въздуха над главите им изпляскаха крила и през дупката на покрива излетя ято прилепи. Амата остана неподвижна край вратата, докато шумът стихне, после се завтече подир Конрад към олтара. Вонеше на изгорена плът. Беше слушала разкази за евреи, които колели животни на олтарите и ги горели като жертвоприношения. В техните храмове сигурно мирише така непрекъснато, рече си тя.

Отшелникът избърса прахоляка от каменния олтар и отвори вратата на нишата отзад.

– Тук не е безопасно. Вече не се използва като параклис. Няма причастие, което да ни пази.

– Все пак бихме могли да поостанем поне малко. Друсането може да довърши Енрико.

– Ще почиваме по светло. Опасно е да спираме през нощта.

От мрака зад олтара се надигна стон. Конрад грабна снопа съчки от Амата и го вдигна над главата си.

– Ако си човек, а не звяр, кажи си името – рече той.

– Проклетата да е фанатичната ти душа, Конрад от Офида – изрече стържещ глас. – Не сме искали да ти сторим зло. Заповядано ни беше само да те пленим.

Конрад пристъпи покрай олтара, докато успя да различи свитата до стената фигура. Онзи насочи насреща им копието си, но изглеждаше твърде слаб, за да нанесе сериозен удар.

– Ако искаш да ти помогнем, хвърли оръжието.

– Да му помогнем ли? Та той едва не ме изкорми! – извика Амата.

Мъжът остана в същата отбранителна поза.

– Хвърли го, казах. – Конрад описа широк бавен кръг с факлата. – Или искаш пак да усетиш огъня?

Копието изтрополи на мръсния под. Конрад пристъпи напред, но Амата го спря с категоричен жест.

– Внимавай. Може да има нож.

– Тогава вземи оръжието му и ме прикривай. Все пак си мисля, че ще предпочете да остане жив.

Амата напипа копието в тъмнината и опря острието му в гърдите на ранения. Конрад приближи към него светлината.

– И тоя ли го познаваш? – попита Конрад.

– Не му виждам лицето. Дръпни му качулката.

Щом ръката на отшелника докосна лицето му, онзи изскимтя. Значи това бил източникът на миризмата на изгоряла плът, която тя надуши. Обгорените му черти бяха неразпознаваеми – кървава пихтия, от която в нея се впи едно преливащо от злоба око. Конрад върна качулката на мястото ѝ. Косата на мъжа беше сламеноруса, с обръсната тонзура.

Амата се надвеси по-близо, подпирайки се на олтара.

– Струва ми се, че това е единият от братята, които ме показаха пътя към дома на мона Розана. Поне много прилича на него.

– Но това е изключено! Не каза ли, че вървели пеша?

– Напротив. Яздеха мулета. Както споменах, единият беше много възрастен. Като нищо са стигнали в манастира в Губио вчера. Слава богу, че не останахме да преспим там снощи.

Конрад пак приближи факла до лицето на мъжа.

– Знаеш ли какво означава писмото на брат Лео?

– Не. – Онзи се закашля, върху гърдите му пръсна кървав фонтан. Когато заговори пак, гласът му беше дрезгав, думите излизаха трудно от гърлото му. – Моят спътник каза само... че министърът... ще се радва да види писмото... както и теб. – Понечи да повдигне ръка, но тя се отпусна тежко на гърдите му.

– Името на спътника ти!

Устните на мъжа се изкривиха в зловеща гримаса.

– Амануенсис.

– Това не е име, а длъжност – рече Конрад.

– Амануенсис – отсече упорито онзи.

– Най-вероятно казва истината. – Конрад сбърчи чело. – Бонавентура ме смята за размирник. Не би приел с радост новината за моето завръщане. Е, не че това е причина да бъда тикнат зад решетките.

Мъжът се задави от собствената си слюнка.

– За бога, помогни ми – простена умолително той. – Чуй изповедта ми. Имам нужда да сваля товара от душата си.

– Ще го сторя, братко – отвърна Конрад. – Изчакай навън, Фабиано, не се тревожи. Обещавам да стоя на безопасно разстояние от него.

Амата се отдалечи към прага, стиснала копието в ръка, но застана така, че да дочува приглушените гласове на двамата. Различи силуета на Якопоне на лунната светлина, беше се превил одве край боклука. Безпокойството й нарасна. *Jesu Domine!* Защо Конрад винаги поставя нуждите на другите пред техните? Видя как силуетът на каещия се грешник потъва в мрака, после изплува отново, сякаш перест облак премина пред луната. Конрад през цялото време редеше монотонни слова на ранения брат.

– А сега почивай в мир и освободи разума си от всеки грях – чу го да казва накрая тя. – Ще изпратя братя да ти помогнат веднага, щом стигнем в Асизи.

Свещеникът ѝ подаде факлата и двамата с Якопоне наместиха коловете на носилката на раменете си. Амата се опита да носи запалените съчки с една ръка, но взе да ѝ пари на пръстите и тя с неохота захвърли копието сред дърветата.

Малко по-нататък от параклиса пътеката се заизкачва към възвишенията Ночиано – последният хълм преди Асизи. Калта се беше втвърдила и почти замръзнала под сандалите на Амата и тя се запита как така двамата ѝ босоноги спътници сякаш не усещаха студа толкова, колкото го усещаше тя. Удиви я и силата на двамата аскети. По-ниският Конрад вървеше напред, като почти не забави ход, щом стъпиха на стръмния черен път. Спомни си разказите на баща си за древните спартански воители, най-суровите и страховити бойци в историята, които се хранели в отвратителни долнопробни халета с месо, овесена каша и подобни гадости. Също като Конрад и Якопоне, спартанците избягвали жените. Не ѝ се и мислеше какво ли означава това.

Луната потъна зад планините на запад, но пътеката пред тях, виеща се към билото, стана по-полегата. Амата различи силуетите на дърветата по върха и се зарадва на чуруликането на ранобудните птички.

– Само да изкачим билото, сир Якопоне – подкани го Конрад. – Там ще починем.

Най-сетне там, където пътят се разширяваше при коритото на река Тешо, оставиха товара си. Над ограждащите ги от всички страни планини се разстилаха първите слънчеви лъчи на деня и Амата имаше чувството, че ширналото се под нозете ѝ поле, осяяно с далечни селца, уединени паланки и обработени нивички, плъпнали по отсрещните възвишения, съставлява цяла една миниатюрна вселена. Най-близко от всичките тези селища беше Асизи. Амата усети как я изпълва гняв, щом различи силуета на главната кула и стените на Рока Паида, надвиснали над града. Заби факлата си в калта, мечтаейки си да можеше да се справи толкова лесно и със Симоне дела Рока и синовете му.

Мъжете се протегнаха и разгърсиха ръце. Якопоне си избра подходящ шубрак и посегна към препаската си, за да се облекчи. В същия миг Конрад го сграбчи за дрехата.

– Малко по-навътре в гората, братко. Ще те придружа.

Амата се ухили. Конрад възнамеряваше да продължи да играе играта им – и да се терзае – до края. Нещо зад гърба ѝ прошумоля и тя видя Енрико да се гърчи и да размахва ръце във въздуха.

Спусна се към носилката.

– Тук съм, Рико – успокой го тя. – Почти стигнахме в Асизи. – Сграбчи го за китките и притисна дланите му към гърдите си.

Конрад се върна, преди момчето да е успяло да ѝ отговори.

– Всички сме тук, малки братко – обади се той. Опря длан в челото на Енрико и се втренчи в лицето му. – Току-що изслушах изповедта на ранения; ако желаеш, ще изповядам и теб.

– Благодаря, падре. Моля те, изповядай ме. Усещам, че краят ми приближава.

– Нима не можеш да почакаш, докато стигнем обителта? – попита Амата.

Младежът обърна скръбния си взор към нея.

– Съжалявам. Изпитвам нужда да се изповядам. Веднага. После може да е твърде късно.

– Енрико е прав – подкрепи го Конрад. – Не бива да рискуваме да закъснеем. Отдалечи се по-нататък и изчакай при сир Якопоне. Остави момчето да се изповяда на спокойствие.

Амата се обърна с гръб към двамата и се отдалечи. Усещаше, че угасналото ѝ сърце не би могло да понесе повече – нито поредната смърт на близък човек, нито поредния враг, – и се помоли най-сетне да

се прекърши. Конрад и бездруго щеше да я намрази, след като чуе изповедта на Рико.

Едва съдържа сълзите си. Якопоне се приближи към нея и обгърна рамото ѝ с огромната си лапа.

– Накъсаното дишане на умирация. Грехът и неговото опрощаване. Всичко това е палитрата на поезията, братко. Животът е една епическа поема без финал.

Господи Исусе Христе, Сине Божи, смили се над мене грешния. Господи Исусе Христе, Сине Божи, смили се над мене грешния.

Устните на Якопоне се движеха беззвучно, повтаряйки същата молитва, която бе изричал милиони пъти през последните четири години. За него тя се беше превърнала в нещо толкова естествено, колкото дишането. Чакаше, провесил крака от ръба на широка скала, скръстил ръце в скута си, притворил очи. Лъскав черен бръмбар се мъчеше да излезе от една локва покрай пътя.

Свещеникът Конрад се запъти към него.

– Къде е Фабиано? – Лицето му се беше изкривило от гняв. Изломоти въпроса си като вечно намусения съдия от Тоди, когото Якопоне си спомняше.

Каещият се грешник вдигна пръст към пътя, в посока Асизи. Сивите очи на монаха плувнаха в сълзи и той отърка с ръка брадясалото си лице. Разтвори юмруци и заби поглед в небесата. После отпусна ръце и сведе глава.

– Енрико си отиде. – Отшелникът насичаше отчетливо всяка дума. – Извратеният, самовлюбен Фабиано се отклони от поста си и сега доброто момче е мъртво.

– Децата понякога замерят жабите с камъни за забавление, а жабите умират. – Якопоне скочи от мястото си. – Нарече ме „братовчед“.

– Кой?

– Послушникът ти. „Сбогом, братовчед“, така ми рече. „Споделям мъката ти.“ Нямам представа за какво говореше. Жена ми имаше един братовчед Фабиано. Ама не знам да е ставал послушник при сивите братя. Вана дълги месеци скърбя за братовчедите си. Дори отложихме венчавката. Сега ми се ще изобщо да не се бях женил. И родителите ни изобщо да не ни бяха запознавали. Щеше да си е живо и здраво, бедното момиче. – Вдигна глава да погледне свещеника, но очите му се замъглиха. – Всичко се обърка, всичко се оплете. Ти си умен мъж, брате Конрад. Имаш ли представа какво означава всичко това?

XII

Конрад, естествено, имаше представа. Нещо повече – той знаеше точно защо Амата е нарекла каещия се грешник свой братовчед и защо споделя дълбоката му скръб по неговата съпруга. Но за връзката помежду им бе разбрал от изповедта на Енрико и нямаше право да наруши светостта на тайнството на изповедта.

Отшелникът би искал да съчувства повече на загубата на младата жена, преживяна при смъртта на братовчедка ѝ, ала яростта от поведението ѝ гореше тъй пламенно в гърдите му, че поглъщаше всяко състрадание и съчувствие. Напомни си, че самата Амата е все още почти дете, малко по-голяма от Енрико, но разумните доводи не помагаха. Отвърте му напираше да изкрещи. Да зариде – за мъртвото момче, за Якопоне и изгубената му Вана, за Амата – за всички хора, които драпаха тъй яростно и отчаяно към Страшния съд. И над собствената си прибързаност. Събитията от тази тягостна нощ нямаше да се случат, ако не бе допуснал да бъде въввлечен в лабиринта на Леовите тайни, ако си бе останал в горската колиба. *Chi non fa, non falla*, обичаше да казва здраво стъпилият на земята баща на Розана. Който не опитва, не греша.

Но ето че сега двамата с Якопоне трябваше да понесат най-тежките последствия от неговия избор. И да се освободят от тялото на Енрико.

Той потупа каещия се по гърба.

– Хайде, приятелю. Да изпълним дълга си. – Опита се да го каже делово, като поне за миг загърби мъката, помрачила духа му. – Момчето трябва да бъде погребано в „Сакро Конвенто“. Монасите ще уведомят семейството му.

Двамата мъже вдигнаха носилката и продължиха нататък; по нанадолнището по-високият Якопоне тръгна отпред. Пътеката към града се гушеше под тунел от дървета, където бе толкова мрачно, че Конрад имаше чувството, че са попаднали в някоя от подземните галерии в отвъдния свят. Във въображението му гъсталакът избуя в прословутото растение асфодел, просмукано от черната отрова, капеща от паста на триглавия Цербер – растението, от което магьосници приготвят смъртоносни еликсири. Подобно на древния певец Орфей с неговата лира, те се спускаха дълбоко в недрата на Хадес в търсене на изгубената... на кого?

Легендарният певец поне е имал своята Евридика – неговото основание да се възправи срещу ужасните препятствия; докато Конрад не се стремеше към конкретна цел – най-много да подири няколко неясни

отговора. И въпреки това имаше чувството, че е тласкан неизбежно към катастрофата на личната си трагедия.

Отшелникът се тревожеше и за кльощавия певец, който се тътрузеше по пътеката пред него. След разпалената си реч на площада Якопоне бе потънал в упорита и смущаваща меланхолия, от която излезе само за кратко, колкото да противодейства на нападението в пещерата. Какво ли щеше да стане с него, след като пристигнат в Асизи? Ако градът го приеме за каещ се грешник, няма да му се случи нищо лошо; но ако го сметнат за луд, спрямо него щяха да бъдат приложени същите закони, които се отнасяха и за прокажените, дръзнали да пристъпят отвътре на градските стени. Щяха да го замерят с камъни – най-малко. Както всеки малчуган в Губио знаеше.

Освен това Конрад се питаше какво ще стане със самия него. Щом братята в Губио са го очаквали, вероятно в „Сакро Конвенто“ също са уведомени за пристигането му. В същото време беше напълно наясно, че единственият му шанс да намери отговори на загадката на Лео е скрит зад манастирските порти.

Укори се, задето изпитва страх. Повтори си един ред от „Отче наш“, който си казваше често-често, откак напусна горския си дом: „Да бъде Твоята воля. Амин, амин.“ Напомни си, че най-ужасното нещо, което биха могли да му сторят монасите, бе да го изпратят при хората, които обича най-силно на този свят – брат Лео и свети Франциск.

Най-сетне двамата с Якопоне прекосиха гората и излязоха сред гола скалиста местност. Долу в ниското отшелникът зърна портите, водещи към североизточната част на града. Това беше най-прекият им път към Асизи, но гледката на опърпан отшелник и печален каещ се, понесли на носилка мъртвото тяло на момче, със сигурност би привлякла внимание.

– По дясната пътека – провикна се той.

Пътеката, тясна и лъкатушеща като планински поток, се виеше през хълма над градските укрепления и северните стени. Щом стигнаха до най-западния край, там, където базиликата на свети Франциск и „Сакро Конвенто“ се откъсваха от града във величествено усамотение, двамата заслizaха по склона, сегиз-тогиз петите им се удряха в някоя туфа трева, шръкнала самотно върху ронливия глинест терен. Щом наближиха портата „Сан Джакомо ди Мурорупто“ Якопоне понадигна глава и стисна по-здраво коловете на носилката. „В леговището на звяра“, рече си отчаяно Конрад.

– Бог с тебе, братко – провикна се отшелникът към цивилния

часови на минаване през портата. Мъжът посегна към оръжието си и тръгна заплашително към тях, после сръчка с острието на копие то си неподвижния товар върху носилката.

– Какво е станало тук?

– Наложил се да прекараме нощта на открито – отвърна отшелникът. – Бяхме нападнати от шайка разбойници, които раниха смъртоносно нашия приятел. Носим трупа му в „Сакро Конвенто“.

Пазачът отмести очи към Якопоне и явно не остана особено доволен. Вероятно търсеше белези по грубата кожа на нещастника. Закрачи около тях, като замислено се почесваше по гърдите така, както по-философски настроен човек би попипвал брадата си. Най-накрая ги пусна.

– Ще следя дали наистина отивате там – рече им. От мястото си при портата стражът разполагаше с необезпокоявана гледка към площада пред горната черква на базиликата и към стълбите, водещи към долната черква на „Сакро Конвенто“. Конрад лекичко подбутваше Якопоне да върви през площада. Продължителното мълчание на каещия се го изнервяше, а и им спечели подозрителното отношение на часовия.

Физиономията, която се появи зад зарешетеното прозорче върху манастирската порта, щом Конрад дръпна въжето на камбаната, изглеждаше не по-малко скептична. Отшелникът обаче си отдъхна. Портриерът не му беше познат, а и онзи явно не го познаваше. Пък и съдейки по извивката на горната му устна, младият монах вероятно бе по-притеснен от опърпаните одежди на странниците, отколкото от трупа, който лежеше в прахоляка между тях.

Конрад повтори пак историята с нападението.

– Донесохме момчето, за да бъде погребано – рече той. – Беше тръгнал да става послушник в нашия орден. Носи писмо, адресирано до брат Бонавентура и изпратено от епископа на Генуа.

Монахът сякаш изобщо не чу обяснението му.

– Възнамерявате ли да прекарате тук нощта? – Думите се изтръгваха от устните му като парчета лед, вкочанени като земята, която Конрад усещаше под краката си.

– Аз – не. Поне засега.

Нямаше представа колко точно опърпан изглежда, макар че изражението на портриера беше доста красноречиво. Ако останалите монаси преценяха, че Конрад ги отвращава с демонстрираната си бедност, можеше пак да се озове в тъмницата на манастира, без изобщо да има възможност да припари до библиотеката. Сега, когато най-сетне пристигна пред портите на „Сакро Конвенто“, установи, че се колебае дали да

прекрачи прага.

– Не мога да отговарям от името на спътника си – додаде. Извърна се към Якопоне, ала той се бе изпарил безшумно като роса, изветряла от плочите на покрива.

Конрад разпери вяло ръце.

– Моля ви, помогнете ми да внесем момчето – обърна се той към портиера. – Спътникът ми... – Думите му увиснаха във въздуха, понеже не успя да намери никакво извинение за изчезването на Якопоне.

Вратата се отвори с едно скърцане. Без да каже нито дума, младият монах се наведе към по-близкия край на носилката и издърпа тялото на Енрико през прага; дори не изчака Конрад да повдигне другия край. Странникът явно му се беше сторил ужасно досаден, реакцията му бе свидетелство за това, и колкото по-скоро си тръгнеше по живо по здраво, толкова по-добре за портиера.

Конрад хвърли последен поглед към трупа на момчето, което така и не успя да стане послушник, към двата улея, оставени от страничните колове на носилката... и към расото, от което бяха скалпили самата носилка. Толкова беше разсеян, че за малко да забрави за мъртвия монах и шайката!

– Има още един пострадал монах – продължи той. – Намира се в полуразрушен параклис недалеч от кръстовището за Порциано. Брат Дзеферино.

Портиерът тутакси го погледна. Името очевидно му беше познато.

– Оставили сте ранен монах, за да ни донесете този труп?

– Когато напуснахме параклиса, и двамата бяха живи. Обещах на монаха да изпратя помощ. Сигурен съм, че няма да се поколебаете и ще пожертвате двама здравеняци да се заемат с тази задача.

Портиерът подири погледа на Конрад, опитвайки се да проумее по какъв начин този дрипльо е свързан с Дзеферино.

– Ще се заема с това – рече накрая. Вдигна ръка върху портата, но Конрад го спря.

– Още един въпрос, братко. Случайно сред вас да живее брат на име Якова?

– Брат Якова ли? Не познавам монах с такова име. Да не би да имате предвид синьора Якова? Якова е женско име.

Това беше самата истина. Конрад изведнъж се почувства пълен глупак, задето не бе обърнал внимание на толкова очевиден факт. Вероятно бе разчел погрешно бележката на Лео. Прииска му се да извади писмото още на мига и да огледа съобщението за пореден път, но успя да се

въздържи. Портиерът продължи да го наблюдава, както и цивилният страж, проследил странниците през пиацата и застанал на най-горното стъпало. Конрад се запита дали онзи е проследил и оттеглянето на каещия се грешник. Ако беше така, то стражът определено е преценил, че отшелникът е по-подозрителният от странната двойка.

Придърпа качулката на главата си.

– Благодаря за помощта, братко. Би било много учтиво от твоя страна, ако предадеш писмото на епископа на генерал-министъра ви. Все пак заслужава отговор.

– Брат Бонавентура ще прецени това – отсече портиерът и затръшна вратата.

Изведнъж откъм плетеницата от улици зад гърба на Конрад прозвуча тропмет. Той се усмихна широко. Явно спътникът му бе добре. Рибата бе попаднала в свои води.

Изпитал двойно облекчение – поради факта, че Якопоне не е застръхан, а и поради собствената си моментна безопасност – Конрад побърза да напусне „Сакро Конвенто“. Знаеше, че съвсем скоро ще се върне на това място, но му се щеше да използва останалата част от деня, за да се наслади поне за малко на самотата си. Откакто Амата се появи в отшелническият му дом, той не бе оставал сам нито за миг. След като остави манастира и портиера зад гърба си, забави крачка и пое по „Виа Фонте Марчела“.

Навлязъл в самия град обаче, Конрад осъзна, че ще трябва да се задоволи с усамотение само в мислите си. Улиците се оказаха пълни с живот.

Хлапета, още не достигнали възрастта, на която ще бъдат взети за чираци, профучаваха покрай него на крещящи банди, принуждавайки го да отскача към къщите, за да избегне директния сблъсък. Над площадите жужаха звуците и ароматите на търговията. Щавачи и кърпачи на кожи, майстори на сребърни изделия и производители на вълна, както и бояджии, тъкачи, тепавичари, плъстовачи, майстори на различен вид оръжия, сарачи – всички се бяха отдали на трескав труд. И тогава Конрад се сети, че съвсем скоро предстои Панаирът на жътвата. Търговците и занаятчиите се готвеха за събитието с пълна пара.

За шестте години, откак бе напуснал града, Асизи му се видя по-голям и благоденстващ. Мина покрай няколко бригади зидари, които облицоваха стари дървени къщи с тухли и камък. Централните улици бяха павирани и с прокарана канализация за мръсните води. Удиви се на новите канали, каквито бе виждал само веднъж в живота си, в годините,

прекарани в Париж. Беше толкова близко до ума да се направи. Защо бе отнело толкова време, докато се случи и в Умбрия? А замъците! Замъците на аристокрацията се бяха умножили като плевелите, които избуяваха след като кастеланите напуснаха извънградските си имения и се заселваха в града. Бяха толкова масивни и високи, че покриваха улиците с постоянна сянка.

Следвайки естествения релеф на града, Конрад се спусна към долната му част и портата „Сан Антимо“. Беше решил да прекара следобед сред природата, в долината южно от Асизи, а през нощта да преспи извън стените, в Порциункола – параклиса, наречен „парченцето“, където всъщност е било положено скромното начало на историята на ордена. В храма, където са се молили първите францискански монаси, вероятно още имаше непокътнати килии – поне когато напусна Асизи, се намираща. На сутринта щеше да потърси благодетелката на Лео, която по всяка вероятност бе осигурила пергамента за писмото му – вдовицата дона Джакома.

Щом Конрад остави зад гърба си сенките на замъците и къщите, въздухът се затопли осезаемо. Излезе от очертанятия на града и се отправя към стара горичка от чворести маслинови дървета, натежали от плод. Заоглежда се, докато не откри по-младо дръвче с гладка кора. Избра си огряно от слънце петно и седна, опрял гръб о ствола. Извади комат хляб от торбата с храната и докато дъвчеше, препрочете бавно писмото на Лео.

Нищо ново.

Вдигна пергамента на една ръка разстояние, като закри с него слънчевия диск. Хитроумният брат Лео може да е използвал мастило, което се проявява само при нагриване. Но учителят му го разочарова за пореден път. Съобщението не съдържаше ни повече, ни по-малко от вече известното му.

Прочети с очите си, разбери с ума си, почувствай със сърцето си истината на житията. Жития. В множествено число. Може би оттук трябваше да започне. Но кои жития? Към тях несъмнено се числеше пространната версия на Бонавентура на житието на свети Франциск. Бог му го доказва, като го подтикна да се отбие в „Сант Убалдо“ на четвърти октомври. В „Сакро Конвенто“ едва ли ще е проблем да намери екземпляр на Пространното житие.

„Първото на Тома“ – може би се намекуваше за житие от същото време – първото описание на живота на свети Франциск, направено от Тома от Челано. Но местните първенци на ордена го бяха запретили за

чужди очи преди пет години, заедно с всички мемоари, предшествващи одобреното житие на свети Франциск от Бонавентура. Дори в библиотеката на „Сакро Конвенто“ все още да се пазеше екземпляр от биографията на Тома, едва ли щяха да му позволят да я види. А навярно съществуваха и други жития, които брат Лео би искал Конрад да прочете, макар писмото да не предлагаше повече възможности за тълкуване, отколкото Конрад успя да прозре.

Въпросът за монаха с женско име също не му даваше мира. Лео ясно бе изписал „Брат Якова“. Но и портиерът беше прав – Якова си е женско име. Дали пък Лео не е имал предвид „Яково“ или „Якопо“, или „Яков“? Имаше толкова много варианти. А в същото време той не знаеше откъде да започне. Последното, от което се нуждаеше, беше погрешно изписано име или подвеждаща следа.

В един момент, когато слънцето се изкачи високо на небето, Конрад престана да търси смисъла на писмото. Започна да си повтаря думите наум, докато ги наизусти съвсем гладко и те му станаха близки, като молитва от детството. Най-накрая се изправи с мъка на крака, нави пергамента на руло и го пхна обратно в диплите на расото си.

Надигна се вятър, който запрати в краката и глезените му талози влажни обрুলени листа. Конрад тръгна безцелно през овощната градина, поспря, за да вдигне подкастрен клон. Взря се в ожуленото място, което стигаше до средата му, после заби клона в миризливата смес от сивозелени маслиненни листа, слама и изпражнения, нахвърляни между две редици дървета. Повдигна горния слой на полуразложената маса и отдолу го лъхна топъл влажен въздух. Когато му дойде времето, фермерът ще се сдобие с плодородна почва; и когато му дойде времето, Конрад ще получи отговорите си. Засега и компостът, и намеците на Лео имаха нужда да узреят.

Захвърли осакатения клон настрани. После се сети за един начин за приготвяне на тор, на който го бе научил баща му. Огледа се, за да се увери, че наоколо няма никого, повдигна расото си и се изпика върху купчината. Спомни си колко голям се беше почувствал, когато двамата с баща му уринираха един до друг в градината през онова утро, когато навърши пет.

Макар да му липсваше утехата на бащината любов, не беше човек, склонен да отваря наново вратите на миналото. Спусна расото си и се укори за колебанието си в любовта на своя небесен отец. Да, определено, когато му дойде времето, ще получи нужната съставка, за да помогне на несвързаните слова на Лео да узреят и ферментират. Устните му

се изкривиха в мимика, наподобяваща усмивка, като си представи до какво може да доведе едно Божествено изпикаване.

Отшелникът отчаяно се нуждаеше да запази този ден за себе си. Остатъка от него прекара в блажено обикаляне на свещените за ордена му параклиси. Най-напред се разходи към река Торто, до останките от недозялана колиба, където пионерите францисканци са положили трудното и изпълнено с несгоди начало на делото. Изкачи се на Монте Субасио чак до високите сапегі – пещерите, давали убежище на Франциск в миговете, когато се е нуждаел от усамотение и пост. После, докато сянката пълзеше бавно по склона, се спусна още веднъж към реката край града. Щом тъмнината се сгъсти, Конрад дояде остатъците от храната, която бе взел със себе си, и влезе в параклиса на Порциункола.

Отшелникът постоя неподвижен на пътеката, докато очите му привикнат на слабата светлина. Огледа дървената фигурка на Христос, увесена над олтара, стори му се, че тялото се гърчи на кръста при трептенето на едничката газена лампа. Конрад имаше чувството, че вижда пред себе си моления се свети Франциск, сякаш чуваше думите му, понесени от течението, което свистеше през тесните прозорчета на стаичката.

Лео му бе разказвал как светецът е стоял с часове на колене пред това разпятие и е ридаел. Понякога Франциск се просвал на мръсния под с разперени ръце, докато мускулите му започнали да пулсират, като прибавял собствената си болка и самота към жертвения момент, към кървавата самота на пожертвания Бог. Хората познаваха Франциск като ведър светец, огласящ пътищата с песните си. Бяха чували и суровите му призиви към покаяние и себеотричане. Но никой не познаваше по-добре от Лео дълбините на неговото самоизкупление, нямаше представа как той е подлагал на глад и унижения брата Магаре (както сам наричаше тялото си). Обричаше телесата си на безсънни бдения, без да обръща внимание на болести, умора, лишавайки се дори от най-тънка завивка в мразовитите февруарски нощи. Преживяваше на отвратително безвкусна храна, която на всичкото отгоре смесваше с пепел, докато, нищо чудно, омаломощеният звяр рухне, неспособен да следва рещото се във висините въображение, да догони душата, която – напускала тъй рядко клетката си, за да литне към небесната шир – се откъсваше и продължаваше сама, най-сетне свободна от мудния и неблагоприятен *Fra Asino*¹⁰.

Докато Конрад съзерцаваше разпятието, усети как по снагата му пропълзва изгаряща жега. Обхвана гърба и раменете му, после се разля

10. Брат Магаре (ит.). – Бел. прев.

по ръцете му и ги повдигна във въздуха, докато позата му не се превърна в точно подобие на издъхващия Христос. Главата му клюмна на една страна и в тази поза той застина като в замая, докато всичките му страхове и колебания, терзали го на прага на „Сакро Конвенто“, не се процедира през тялото му – докато не усети с увереността на най-съкровено то си аз, че е готов и не е сам.

– Да, Господи – прошепна с глас. – Готов съм на всичко, което пожелаеш.

Този път сърцето и устните му се движеха в синхрон.

XIII

Щом небето просветля достатъчно, че Конрад да може да изкатери пътеката до града, без да се спъва, той напусна Порциункола. Краткото му усамотение в храмовете на неговия орден го посъживи и донякъде уталожил разтърсващите събития от изминалите дни. Смътните очертавания на градските стени, които едва се виждаха под пелената на мъгливото рано утро, допълнително успокоиха настроението му.

Като наближи маслиновата горичка, в която бе отдъхнал предния ден, мъглата се сгъсти. Забави крачка, за да не изгуби пътеката. Докато вървеше, край него се надигнаха звуци на сънливи мъжки гласове, които постепенно се превърнаха в шумна глъчка. Отшелникът дочу и приглушеното цвилене и риене с копита на коне, дрънченето на метал. Още няколко крачки, и се озова под отворена тента, изправен очи в очи с неколцина изненадани полуоблечени войници – поне предположи, че са такива, предвид оръжията и доспехите, натрупани край завивките им.

– Мир вам, братя – рече той, за да спаси неловката ситуация. – Май съм изгубил пътя в мъглата.

В крайна сметка той бе просто един монах, не представляваше никакво основание за тревога, така че мъжете продължиха да се обличат.

Древният римски път на север минаваше под стените на Асизи, съвсем близо до маслиновата гора. Конрад си спомни Леовото описание на триумфалния поход на Отон IV през зимата на 1209 година, след като папа Инокентий III го коронясва за Свещен римски император. Инокентий, с характерната си дързост, се разпоредил Отон да напусне Рим и да се върне в Германия в деня след коронацията. Папата искал да осуети всяко непочтено действие спрямо императора и шестте му хиляди рицари, бивакуващи във Вечния град.

Въпреки грубото отношение на Инокентий населението на Асизи, състоящо се предимно от предани на императора гибелини, посрещнало преминаващия покрай града им Отон с радостни възгласи. В размирната епоха на бърза смяна на властта мъдрият град подкрепял всички и отдавал нужната почит както на папата, така и на императора. Гражданите надигнали такава врява, че смутили спокойствието на Франциск и неколкоцината му последователи, които по онова време живеели в скромната колиба край река Торто. Франциск, естествено, не обърнал внимание на фанфарите, съпътстващи новоизбрания славен цезар и огромния му кортеж. Вместо това предпочел да изпрати един от братята да разкаже на Отон за преходността на земните блага.

Ала приемникът на Отон, Фридрих II, се поминал в лето Господне 1250, и Карл Анжуйски обезглавил последния от синовете на Фридрих през 1268. Гръбнакът на империята бил пречупен веднъж завинаги, рече си монахът. Папската институция спечелила.

Дали? Присъствието на толкова много войници, бивакуващи край главния път, които разговаряха и се шегуваха на римски диалект, го накара да си зададе този въпрос. Нима германските князе са разрешили унищожителните си спорове и са се обединили около нов лидер?

Огледа мъжете.

– Във война ли сме, приятели? – попита. Един от войниците избухна в смях.

– Не и от тази страна на Обетованата земя, брате. Нима не си чул новината? Новоизбраният папа пътува от Акра за Венеция. Събираме синовете от всички благороднически родове в Рим, за да го посрещнем там и да го ескортираме обратно до Рим. Като минаваме оттук на връщане, в селото ви ще настъпи голямо оживление.

Мъжът се обърна с гръб и продължи работата си. После, сякаш сетил се изведнъж, се завъртя и коленичи пред Конрад.

– Благослови пътуването ни и се помоли за безопасното ни завръщане, благочестиви братко. – Чули молбата на другаря си, другите рицари също прекратиха заниманията си и коленичиха.

– Разбира се – отвърна Конрад.

Извади брeвиария от джоба си и запрелиства, докато не откри молитвата за пътници. Като вдигна ръка над сведените им глави, подхвана: „Чуй, о, Боже, смирената ни молитва и бди над безопасността и благополучието на пътя на твоите раби...“

За всеки случай добави *pro navigantibus*, „за плаващите по море“. Мъжете се прекръстиха при заключителното „Амин“.

Когато отшелникът се раздели с войниците, градските стени бяха напълно изчезнали в мъглата. Все пак беше достатъчно близо до Асизи, за да не му е нужно да вижда очертанията му. Трябваше само да продължи нагоре по хълма, като внимава за дупки.

Веднъж влязъл зад стените на града, Конрад лесно се ориентира към къщата на благородницата въпреки мъглата. Местните вече бяха излезли по улиците, чукаха и режеха с триони, ограждаха щандове за предстоящия панаир, вдигаха сергии или подреждаха талпи върху дървени магарета. Така че на всяка втора-трета пресечка намираше кой да го упъти към целта му.

Както и очакваше, къщата се намираше в горната част на града, по средата между черквата „Сан Джорджо“ и базиликата. От „Виа Сан Пало“ тръгваше вита стълба, която извеждаше към алеята пред дома на дона Джакома. Каменната ограда на имението откъм фасадата бе масивна като крепостна стена, плочите на покрива се скосяваха към водосточни тръби, от чиито краища към отшелника надничаха злокобни гаргойли. Те бяха зейнали широко, а по време на дъжд през устите им се изливаха същински водопади, които не знаеха пощада за преминаващите под тях пешеходци. Единствените отвори на горния етаж бяха тесни пролуки за стрелба, за разлика от кепенците на прозорците долу, които пускаха щедро утрото в дома. Аленочервен щит, вграден в каменния трегер над входа, изобразяваше прайд златни лъвове, скочили за лов, орли с протегнати остри нокти и гнездо отровни змии, чиито езици се стрелкаха заплашително към всеки, който дръзне да приближи до прага.

Конрад отпусна рамене. Брат Лео му бе поразказал едно-друго за собственичката на къщата: потомка на норманските аристократи, които няколко десетилетия по-рано завладяват Сицилия; в продължение на осем години омъжена за Грациано – първородния син в безскрупулния клан Франджипане¹¹, които се отнасяли към папите, все едно са техни непослушни деца. Наследница на воини и вдовица на един от най-влиятелните римски аристократи, тя напуска двореца си и Вечния град след смъртта на свети Франциск и се преселва в Асизи, за да е близо до гробницата му.

Конрад никога не бе влизал в дома на толкова високопоставена персона и се опита да си я представи – вероятно прегърбена от възрастта, но при все това с кралска осанка, косата и ушите ѝ скрити под воал,

11. Римската фамилия, прочула се с превръщането на Колизеута в крепост. – Бел.прев.

придържан със златна диадема, пурпурната ѝ сатенена рокля извезана със скъпоценни камъни или изящни копчета, с шлейф, който се носи след нея, докато тя обикаля да нагледа как върви управлението на домакинството и слугите, ръцете ѝ склучени отпред, за да разкрият красотата на дългите разкроени ръкави – последна мода сред аристокрацията. Конрад хвърли още един поглед към зловещия щит, после удари вратата с тежкото месингово чукало. Металическият звук изпълни уличката. Конрад очакваше през решетката на прозорчето пак да го погледнат чифт подозрителни очи като в „Сакро Конвенто“, но вместо това вратата се отвори широко. Младежът, който го поздрави, бе пълната противоположност на фасадата на дома – приветлив и мил и толкова красив, че Конрад си рече, че сигурно така изглеждат ангелите, възплътени в човешки тела. Непорочното му лице бе оброчно от тъмна коса, подстригана на права линия на челото и накъдрена към раменете. Носеше бледосини три четвърти панталони, филцови пантофи и къса синя туника с бял кант – като облеклото на Непорочната Божия майка. По подгъва на туниката му беше извезана многократно латинската дума „АМА“, обичай.

– Мир теб и добре дошъл, братко – рече момчето. – С какво можем да ти помогнем?

– Бих искал да разговарям с господарката ти. Казвам се Конрад от Офида, приятел съм на брат Лео.

Младежът се поклони.

– Госпожата не е излязла от параклиса. – Докато той говореше, стомахът на Конрад изкъркори – беше огладнял. Без никаква пауза пажът додаде: – Ще ти бъде ли удобно да я почакаш в кухнята?

Конрад кимна с благодарност и последва младежа във фойето. В къщата ухаеше приятно на запалени борови цепеници, чуваше се как в няколко стаи покрай коридора пращи огън. Стените бяха украсени с гоблени, върху плочите на пода бяха застлани чисти тръстикови рогозки. В ъглите, където не можеше да достигне слънце, мъждукаха свещи. По тежките резбовани столове покрай стените имаше меки алени възглавници. Всичко в дома на доната Джакома говореше за уют и гостоприемство.

– Мамо, имаме посетител – провикна се водачът на Конрад към готвачката, докато минаваха през черната кухня и приближаваха към ароматите на прясно изпечен хляб, сушени подправки и брашнена каша. Нощви с омесено и неопечено тесто си чакаха реда. Жената погледна Конрад от масата, където режеше парчета бяло като сметана сирене.

Изглеждаше горе-долу на възрастта на госта и имаше светлата кожа на момчето – несъмнено от годините, прекарани край димящите казани, – макар че по бузите и над горната ѝ устна се виждаше мъх, който потъмняваше иначе безукорната ѝ кожа. По бялата ѝ престилка имаше петна от супи и сосове, голите ѝ ръце бяха набрашнени.

– Хлябът тъкмо поизстина – рече тя. – Заповядай, братко, закуси с маестро Роберто.

От масата му махна по-възрастен мъж, облечен със същата бледосиня ливрея като на момчето, на главата с кръгло синьо кепе. В погледа му се долавяше частица от сърдечността и любопитството на другите двама, но наред с това Конрад забеляза и нотка подозрителност.

– Май не сме те виждали по нашия край, братко – рече той, след като Конрад се настани на пейката срещу него и я намести така, че да му е удобно.

– Идвам за пръв път.

– Познат е на брат Лео – прекъсна го момчето.

– О! В такъв случай си добре дошъл. Аз съм икономът на господарката, така че е мой дълг да внимавам кой влиза в къщата. Нашата господарка понякога се отнася твърде лекомислено към собственото си благополучие. Оставя се да я измамат какви ли не шарлатани, дето искат да се сдобият с безплатна храна и подслон. Най-страшни са религиозните – омайват я с приказки за видения, дето били получили, за ангелски гласове, дето били чули, опитват се да ѝ продадат кучешки зъб от Йоан Кръстител или чиния, използвана на Тайната вечеря. Вече са ни предлагали достатъчно, че да можем да нахраним всички апостоли, че да остане и за още цяла маса хора. Надявам се, разбираш. – Присви очи, за да подчертае и бездруго застрашителните нотки в гласа си.

– Сигурно е дълбоко благодарна да има до себе си предпазлив човек като вас, който да се грижи за делата ѝ – отвърна Конрад.

Готвачката се засмя.

– Грешиш, братко. Никой не може да се грижи за делата на господарката. Тя решава всичко сама. Просто ни казва какво иска и ние с охота изпълняваме желанията ѝ.

Жената сервира на всеки от двамата мъже по дървена паница, пълна догоре с гъста брашнена каша, чаща мляко и комат хляб, върху който беше сложила по парче сирене. Икономът сведе глава.

– Моля те, братко, кажи молитвата. Очакваме гостите ни, когато са духовници, да си заслужат храната, като се помолят за мир на душите ни. – Изрече молбата си като предупреждение и Конрад с радост се

съгласи.

Щом дояде кашата си и облиза паницата си с последната коричка хляб от комата си, Конрад долови още един аромат, по-сладостен от кухненските ухания. Вдиша дълбоко и ноздрите му се изпълниха с наслада.

– Ухае на франджипани, разбира се – рече икономът. – Някои му казват и плумерия¹². – Още преди да довърши изречението си, той се надигна и погледът му се плъзна покрай Конрад. – *Вuon gіorno*, Джакомина.

– Добър ден на всички. – Жената имаше дрезгав, леко треперлив глас. Отшелникът се изправи на крака, като едва не се преметна през пейката, смутен, че не е чул дона Джакома да влиза в кухнята.

Веднага разбра защо. Възрастната жена се движеше безшумно с босите си крака, като се подпираше на бастун, куцукайки през кухнята. Носеше сивокафява монашеска туника. Тогава Конрад си спомни нещо, казано му от Лео: че тази жена е избрала пътя на францисканец терциарий¹³. Дона Джакома беше едра жена с внушителна осанка – както и добава на потомка на славен род на герои. Но изненадата на Конрад се дължеше на факта, че по облото ѝ лице нямаше нито бръчица – само на едната ѝ буза личеше белег. Видът ѝ беше на петдесетгодишна жена. Бялата ѝ коса също го изненада – носеше я непокрита и подстригана като на монахиня, но скромно вчесана така, че да покрива ушите. Под бретона ѝ искряха проницателни и живи зелени очи – като на котка.

Поведението на благородницата моментално направи впечатление на Конрад, понеже беше едновременно очарователно и рядко срещано. То обясняваше приветливото отношение на прислугата към него – стопанката на този дом излъчваше по деликатен начин авторитет, който оказваше силно въздействие върху хората от непосредственото ѝ обкръжение. В главата му изплува една дума – *gentilezza* – аристократизъм, надхвърлящ благородническия сан, придобит по рождение или поради заможност. Вече започваше да разбира защо Франциск и Лео са заобичали тази жена и са я почитали като свой приятел.

Конрад се представи още веднъж и обясни причината за посещението си. Сподели, че има някои въпроси относно писмо, което получил

12. Красиво екзотично цвете с наситен аромат, наречено „цветето на боговете“. – Бел.прев.

13. Член на Третия орден на свети Франциск, състоящ се от мъже и жени, които, макар да имат мирски професии, са посветили живота си на Бога чрез молитва и труд. – Бел.прев.

след смъртта на Лео, и каза, че би бил щастлив, ако госпожата му отдели малко от ценното си време.

Докато той говореше, тя се оживи.

– Значи все пак го получи? Притеснявах се, че задачата надхвърля възможностите на майката абатиса. – Повери я на най-... вироглавия член на своя орден. – Дона Джакома махна към момчето. – Пио, изведи брат Конрад на двора, откъм слънчевата страна. Мъглата вече започва да се вдига. – После додаде към отшелника: – Само да приключи някои дела с маестро Роберто, и ще дойда при вас.

Конрад последва пажа към коридора, който водеше към сводеста галерия около вътрешен двор. От горния етаж висеше дървена лоджия, а в дъното на дворчето, в най-отдалечения от улицата край, се издигаше висока кула – убежището на членовете на домакинството в случай на нападение над града; Момчето показа на госта каменна пейка, където Конрад да поседне на припек и докато чака, да се наслаждава на ромона на мраморния фонтан в средата на двора.

Дона Джакома не се забави. Щом я видя да приближава, отшелникът извади писмото от расото си и го разгърна пред нея още преди тя да се е настанила.

– Надявам се, разчиташ почерка ми – подхвана тя. – Научих се да чета и пиша още като дете, но не ми се е налагало да го правя често – нито едното, нито другото. Но брат Лео настояваше да продиктува писмото лично на мен, а не на секретаря ми.

– Сигурно е имал основания, макар че до момента не съм успял да разбера какви. – Той прокара пръст по ивицата около текста. – А да е споделил с вас смисъла на написаното лично от него?

Дона Джакома се взря с любопитство.

– Нямах представа, че там има текст, който е част от писмото. Пръстите на Лео толкова се бяха парализирали, че му бе нужно доста време, докато завърши украсата. Накрая го оставих насаме. Работеше с такова спокойно и ведро изражение – досущ като дете, което украсява изпълнено с любов писмо до майка си. Впрочем наистина си помислих, че прави точно това – украса. – Присви очи, за да различи думите, които Конрад й сочеше, но накрая поклати глава. – Моля те, прочети ми го. Зрението ми вече не е като на младини.

– Започва така: „Брат Якова знае добре що е съвършено смирение.“

Бузите й пламнаха.

– Това ли е написал?

– Ами да. Ужасно съм озадачен. От петнайсет години съм в този

орден, но не съм срещал брат на име Якова. Може би вие го познавате? Все пак сте тясно свързана с нашия орден още от самото начало.

– О, милият брат Лео. Не бях чувала това име от години.

– Значи все пак познавате брат Якова?

Зелените ѝ очи се насълзиха.

– Аз съм брат Якова. Или поне бях. Преди повече от петдесет години свети Франциск ме направи почетен член – заради силата на моята добродетелност, така каза. – Засмя се. – Сравняваше ме с Аврам и Яков и с другите патриарси израилеви. Знам, че от неговата уста това беше върховен комплимент, но с две невръстни синчета покрай мен изобщо не се чувствах силна. – Попи очите си с ръкав и се усмихна. – Прости ми тази слабост, брате – липсата на сила. Въпросът ти отприщи вълна от спомени. – Тя зарови пръсти в диплите на робата си, първо намачка плата, после го приглади; опитваше се да се стегне. Конрад се възползва от паузата, за да се окопоти на свой ред. Това бе поредната загадка, пред която го изправяше Лео.

– Е, в такъв случай бихте ли ме научила на съвършено смирение? – отрони той.

Нервните ѝ пръсти се отпуснаха в скута. Погледът ѝ се заби в тях.

– При последното си посещение, в седмицата, когато написа това писмо, брат Лео повдигна пред мен въпроса за смирението – дори специално подчерта тази дума. – За стотен път го помолих да ми разкаже какво е видял на Монте ла Верна онази нощ, когато серафимът положил раните Христови върху плътта на нашия блажен отец. През всичките години, в които се познаваме, във всичките писма, които ми е писал, в разговорите ни брат Лео никога не ми е говорил за стигмата – макар да е присъствал лично, когато всичко това се е случило със свети Франциск. Този път не беше по-различно. Както и преди, не ми разказа нищо, само повтори отговора на Франциск, когато хората го питали за преживяното: *secretum meum mihi* – тайната ми си остава за мен. Все пак обаче Лео сподели нещо с мен – за първи път. И то беше, че не можел да говори поради свещен дълг. Каза, че непосредствено след смъртта на нашия учител брат Елиас го извикал при себе си и му забранил да говори по този въпрос – завинаги.

Тя се намести на пейката, за да застане лице в лице с Конрад, и наклони глава на една страна.

– Това говори ли ти нещо? На мене ми се стори много странно. След смъртта на свети Франциск, самият брат Елиас говореше доста често за раните. – Очите ѝ за пореден път се наляха със сълзи. – Елиас

дойде да ме вземе лично и ме заведе в малката колиба, където душата на нашия учител току-що бе напуснала тялото му. Главата на Франциск бе отпусната на възглавница, която бях донесла от Рим, но все още не го бяха увили в погребалната плащаница. Беше само с препаска през слабините, също като Христос на кръста, и аз видях с очите си гвоздеите, които стърчаха от ръцете и краката му, както и белега от острие отстраня на тялото му. Приживе раните му бяха винаги покрити, така че никой освен брат Лео да не ги види – той единствен се грижеше за светеца и го преобличаше.

Брат Елиас повдигна тялото му от постелята и се обърна към мен: „Щом си го обичала приживе, редно е да го поемеш в обятията си и след смъртта“. О, чудо, ала тялото му изобщо не бе вкочанено; дори изглеждаше по-меко, отколкото приживе, понеже през онези негови последни години крайниците му много често биваха сковавани от болка. С лекота го вдигнах; след годините, прекарани в пост, бе лек като перце. В онзи момент си представих как ли се е чувствала Магдалина, приемайки мъртвия си Бог до гръдта си – а брат Елиас през цялото време стоя до мен, същински апостол Йоан.

Последните думи на дона Джакома сепнаха Конрад.

– Ти представяш Елиас в доста по-различна светлина, отколкото го вижда брат Лео.

– За жалост Елиас се промени след погребението. Той обичаше свети Франциск, докато нашият учител бе все още жив, бдеше над него, както майка се грижи за болното си дете. Но наред с това нашият светец бе и неговата съвест. Когато съвестта му умря, Елиас се поблазни от властта и величието – и в личен план, и за ордена като цяло.

– Според слуховете той дори се занимавал с черни изкуства.

– Това, надявам се, са измишльотини. Но, общо взето, си прав. Според някои търсел философския камък. Когато кардинал-протекторът на нашия орден Уголино стана папа, той си построи дворец в Асизи, за да има къде да отсяда при посещенията си в града. Това място е пълно с тайни стаички и кътчета.

– Виждал съм го, макар и само отвън – рече Конрад.

– Според мълвата, щом брат Елиас научел, че някой брат от ордена приживе се занимава с алхимия, изпращал хора за него и буквално го вземал за заложник в папския дворец. Той не само принуждавал такива братя да продължават да практикуват тези си занимания, ами се съветвал и с ясновидци и тълкуватели на сънища.

– Което е все едно да вярваш в онези, които извикват мъртъвци –

изкриви устни Конрад.

Човек като него не би се поколебал да сключи сделка с Нечестивия, продължи наум той.

– Има един случай, който мога да ти разкажа от свое име, понеже присъствах лично – сбърчи чело дона Джакома. – Елиас така ме разгневи, че оттогава не съм му казала и думичка – на него и на още неколцина местни първенци. Обръщам се към тях само за да излея гнева си. – Ръцете й пак взеха да мачкат дрехата.

– Какво са сторили? – поинтересува се Конрад.

– Предадоха ни – всички нас, чието единствено желание бе да се кланяме на гроба на свети Франциск. Дълги години дарявахме средства и чакахме търпеливо да бъде довършена долната черква на базиликата. Очаквахме деня, когато светите мощи ще бъдат положени в храма. И когато този ден най-сетне дойде, в Асизи надойдоха поклонници откъде ли не, събраха се десетки кардинали и епископи. Процесията тръгна от „Сан Джорджо“. Аз се радвах на огромната привилегия да вървя редом с монасите от „Сагро Конвенто“.

Тъкмо излязохме на площада пред горната черква, когато бяхме атакувани от орда рицари. В този момент цивилната охрана изтръгна ковчега от ръцете на носачите.

– Лео ми е разказвал за отвличането – кимна Конрад. – Но ми е любопитно да чуя и твоята версия на случилото се.

– Настъпи пълна суматоха: Джанкарло ди Маргерита, тогавашният кмет, крещеше заповеди на хората си и на рицарите; монасите от предните редици на процесията викаха за помощ и дори проклинаха войниците. Далече зад нас песнопенията продължаваха, понеже братята, които вървяха по-назад, нямаха представа какво се случва отпред. Щом монасите, сред които и Лео, се опитаха да защитят ковчега, бяха повалени на земята. Неколцина бяха ранени, конете на рицарите потъпкаха мнозина други. Лично аз се опитах да сваля от седлото един от тях, в резултат на което получих удар през лицето.

Конрад пак огледа белега на бузата й.

– Тежко ли пострада, Джакомина? – Без да се замисли, той използва умалителната форма на името й, както се бе обърнал към нея икономът. Изчерви се, засрамен от тази проява на фамилиарност.

Отнесеното й изражение му показва, че не е възприела думите му като обида.

– Бузата ми започна да кърви, всъщност месото зейна до кокал. Но най-много ме заболя да видя как отнасят ковчега. Похитителите се

залостиха в църквата и държаха вратата затворена, докато скрият тялото. Така и не бе намерено. Почувствах се дълбоко измамена, не знаех дори къде да коленича, за да съм по-близо до учителя си.

– Но прелатите вероятно са се опълчили.

– Да, но напразно. Дори Светият отец, който таеше топли приятелски чувства към Елиас, докато беше кардинал-протектор на ордена, заклеми крадците като безочливи и дръзки варвари. И даже сравни кмета Джанкарло с кощунствения Оза, когото Господ порази заради дързостта му да се улови за Божия ковчег.¹⁴

– И всичко това е дело на Елиас?

– На Елиас, Джанкарло и останалите. Веднъж ги попитах, беше ми нало вече доста време: „Защо го направихте?“ Джанкарло ми отговори, че процесията била изгубила контрол над ситуацията и той се опасявал да не би тялото да бъде разкъсано на парчета от търсачи на реликви. Елиас додаде, че разбойници от Перужда искали да ни откраднат светеца. Обясненията им бяха съшити с бели конци! Процесията си вървеше съвсем мирно и кротко. Всички бяха безмълвни и благочестиви като на неделна служба в манастира на кларисите. Ако злосторници от Перуджа бяха имали намерение да откраднат тялото на свети Франциск, можеха спокойно да го сторят през четирите години, докато то беше положено в „Сан Джорджо“. Пък и ако бяха дръзнали, насреща им щеше да тръгне истински кръстоносен поход. Щеше да им се наложи да избият до крак населението на Асизи – наред с всички жени, деца и мъже, – та да успеят да избягат с ковчега.

– Но нали спомена, че били замесени и други монаси?

– Не бяха монаси. Господарят на Рока и синовете му водеха рицарите. Видях още и брата на свети Франциск – Анджело, – който стоеше край портата на черквата заедно с един благородник.

– Кой по-точно?

– Не знам. Бях го виждала веднъж преди това, при освещаването на мястото от епископ Гуидо – преди да започне строежът на базиликата. Елиас ми го посочи и каза, че бил щедър благодетел. Собственик на имение в община Тоди.

– О! – Конрад затвори очи и се облегна на колоната зад пейката. Сключи пръсти над главата си и натисна с все сила, докато си спомни какво точно му бе казала Амата по този въпрос, докато разговаряха в колибата му. Беше нещо свързано с хълма Коле д'Инферно, където сега

14. Царства, 6:6,8. – Бел.прев.

се намираха базиликата и „Сакро Конвенто“. Но споменът за тъмните й очи, впити без свян в неговите, объркваше мислите му. Не можеше да се сети.

Е, все едно. Поне намери брат Якова. Беше направил първата стъпка в разгадаването на Леовото *secretum meum mihi* и знаеше, че тайната по някакъв начин е свързана с видението на серафима, което свети Франциск бе получил на Монте ла Верна.

XIV

Седнал под обсипаните с есенни листа клони в двора на дона Джакома, Конрад отпусна на колене отворения си брeвиарий. Господжата не му даде нови отговори, но в други отношения се оказа повече от склонна да му помогне. Още щом той сподели с нея, че се налага да продължи пътя си към „Сакро Конвенто“, тя осъзна колко неуместен може да се окаже опърпаният му вид. Веднага изпрати да повикат прислужницата, която се грижеше за външния вид и бръсненето на мъжете в имението. Но за Конрад бе недопустимо да го доближи жена. Беше проумял урока за падението на Самсон и съзнаваше опасността от това жена да докосне главата му. В същото време си даваше сметка, че е време да си поднови тонзурата, затова прие предложението на домакинята да наеме бръснар от града. Мъжът свърши работата си съвестно, обръсна темето и врата на монаха, оформи внимателно тонзурата му. По-късно Конрад сподели с маестро Роберто и дона Джакома, че бил поразен от прилежанието, с което човекът почистил пода, след като свършил работата си – събрал внимателно всички косъмчета. Икономът избухна в смях. Дона Джакома обясни на Конрад реакцията на Роберто.

– Човекът е дочул, че си близък приятел на брат Лео, когото всички ние почитаме дълбоко. И че Лео често споменавал колко свят човек си. Е, брате, не се изчервявай. Той наистина имаше високо мнение за теб.

Та бръснарят, бидейки скромнен човекче, просто се е потрудил да си осигури известен потенциален приход, един вид застраховка за старините му. Ако, да речем, умреш и бъдеш канонизиран, подстриганите косми от косата ти биха могли да му гарантират прилично съществуване за доста дълго време.

– И даже би бил доволен да не се разтакаваш много-много – додаде Роберто. – Все пак канонизацията е бавен процес. Нашият човек е обръснал не един монах. И съхранява косите на всички ви, ей така, за

всеки случай, като ги слага в отделни бурканчета, обозначени с надписи, които само той си разбира.

Бризът във вътрешния двор, където Конрад се бе настанил да почете, разхлади приятно голия му врат и бузи. Той затвори бревиария си, усмихвайки се на прстодушната вяра на хората и на способността им да се приспособяват към условията на момента. Откъм сенките към него закуцука домакинята, пъхнала под мишница топ сив плат. Явно го бе изчакала да довърши ежедневната си служба.

– Местните хора често ми носят дарове за монасите – рече тя. – Наясно са, че не ви е позволено да имате пари. Вчера една дама ми даде две soldi¹⁵, с които ти купих плат за ново расо. В замяна тя моли единствено да се помолиш за избавлението на душата ѝ.

Джакома го изчака да ѝ отговори. Конрад сви рамене и вдигна ръце.

– Предполагам, е редно да приема подаръка и да се помоля за жена-та. – Стисна протърканото си расо. – Но моля те, дона Джакома, запази моя стар приятел в дома си, за да си го взема, когато тръгна да се прибирам към планината. – Погали закърпената ивица на ръкава с нежността на майка, която милва наранената ръчичка на детето си.

– Само ако ми позволиш да го изпера. С цялото ми уважение към събратята ти спиритуали, брате Конрад, моят дом не е толкова добронамерен към паразитите, колкото е кожата ти.

Конрад кимна и се усмихна насила. Нима това е същата жена, която свети Франциск хвалеше за силата на добродетелността ѝ? Всяка домакиня би изразила същото безпокойство. Почеса се по ръката и усети игличките и струпеите на стотина мънички ранички и гризвания – всичките онези постоянни наказания, тъй благотворни за усмиряването на плътта му.

– Постъпи както смяташ за редно. – Опита се да успокои стягането в челюстта си, което идваше с всяко ново предложение за промяна. Сърцето му се бунтуваше, въпреки че разумът му разбираше нуждата от цялата тази маскировка.

Дона Джакома помълча известно време. Когато проговори, бе едва ли не със свян – нещо нетипично за нея. Но след като чу безумното ѝ предложение, Конрад разбра защо.

– Расото ще бъде готово утре. Ако желаеш, мога да заръчам на прислугата да ти напълни вана с топла вода.

15. Пари (ит.). – Бел. прев.

Сега вече наистина прекрачи границата!

– Мадона, сигурен съм, че във времето, прекарано край нозете на нашия учител, неведнъж си го чувала да говори за покварата и греховността на къпането. – Конрад си се представи без дрехи и пламна засрамен. – Човек не само е изложен на собствената си голота, прости ми, че дори споменавам тази дума, но една безволева душа може да се изкуши да изпита наслада от топлата вода, да се поддаде на приятната ѝ мекота, обгърнала кожата...

– Достатъчно, брате. Очаквах подобен отговор от теб. Аз бих била покрусена да те изложя на изкушение, както и ти би бил покрусен да подложиш приятелите си паразити на изстребление.

Дори да се бе усмихнала в сенките, още преди Конрад да успее да види ясно лицето ѝ, тя се обърна и се отдалечи по алеята. Дума да няма – беше добра и великодушна жена, по-мила от всяка, която бе срещал след Розана; но колко жалко, че е останала подвластна на суетата и стремежа към чистота, характерни за не толкова възвишени и задълбочени жени.

На празника на епископ Дионисий и мъченик Елефтерий, на третия ден от посещението на Конрад при доната Джакома, из улиците на Асизи започна Панаирът на жътвата. Монахът реши да изпробва променения си външен вид по широкия свят. В ново расо и сандали, без брада и с прилежно бръсната глава, той се чувстваше неловко като чужденец в непозната страна. Надяваше се пребиваването сред толкова много хора да му помогне да свикне с промяната, която му предстоеше да изживее с отиването в „Сакро Конвенто“.

Панаирът щеше да продължи цели три седмици, но най-любопитните от всички прослойки на населението вече се тълпяха из улиците, нагъсто като звезди в безоблачна нощ. Навсякъде Конрад виждаше роби в най-чистите им туники, семействата им скупчени около тях с ококорени очи, отскачаха пред двуколките и ръчните колички, пред магаретата, натоварени със стока, заплеснати по чудесата, изложени на показ из сергиите. На икономите и управителите щеше да им бъде доста трудно през следващите няколко седмици да съблюдават стриктното спазване на задълженията от страна на робите: поправката на сбури, остренето на коси и мотики, мъкненето на дърва за огрев и поправянето на покриви.

Работниците щяха да си имат дежурно извинение. Нима не им трябва сол за съхраняването на месото? Не се ли полага съпругите им да отидат да купят бои за вълнените пелерини на децата? По време на

панаира жените едва ли щяха да стоят вкъщи и да плетат или да чепкат вълна, или да правят свещи за нощните шкафчета на господарките си. Все някъде между дребните покупки селяните щяха да намерят време да докоснат я пауново перо, я съвършена розова кожа, да подвикнат на акробатите и на танцуващата мечка, да проронят по някоя сълза с певците, които продават стиховете си на всеки, който може да чете. Икономите, свидетели на всичко това, можеха само да оплакват неизбежните загуби, докато самите те се шляят из панаира, купувайки материали за работилниците на жените си: циновър и ализарин¹⁶ за дрехите на господаря, ножици за стригане на овце, гребени за вълна, вретена, метални четки и мас.

И докато икономите имаха възможност да свият обръча на ангажиментите си за идните няколко седмици, за цивилната охрана предстоеше най-усилното време в годината. В магазините и павилионите, където от сутрин до здрач се лееше вино, неизбежно избухваха и кавги. Шумна свада, долитаща от открита тента точно насреща му, напомни на Конрад, че това също е неразривна част от панаириите.

Надърна през входа, където продавачът на вино беше вдигнал високо в ръката си монета, така че всички да я видят.

– Цяла сутрин седи и се налива с виното ми, а накрая ми плаща ей с това! Един сребърник за толкова пиене! Или се бръкни по-надълбоко, или, свети Никола ми е свидетел, ти нахлупвам каната на главата.

– Vaffanculo! – изломоти селянинът. – Виното ти и бездруго си е наполовина водица, най-слабото vino di sotto, което съм опитвал. За половин пиене плащам половин сребърник.

Мъжгата се надигна на крака и се подпря с една ръка на масата. Вдигна другата към продавача и за ужас на Конрад изопна показалеца и кутрето си в сатанински знак.

– Да пропадне дано воднистото ти вино в най-долния кръг на ада – извика той, като гледаше между пръстите си – и дим от сярата да кипи в очите му, да бъде погнато от всички сатанински псета с огнени зъркели из полетата на Хадес, с наковалня, завързана за топките.

Другите посетители също надигнаха глас, повечето взеха страната на продавача, понеже свадата попречи и на тях да се черпят на спокойствие.

– Счупи му главата и го изритай навън – извика човекът най-близо до пияния.

16. Яроччервена и кафявочервена боя. – Бел. прев.

Но селянинът още не беше приключил. Извиси глас, за да заглуши възмутените викове на останалите, и размаха пръст насреща им.

– И нека всеки, който се обяви в защита на онези, които разреждат виното, бъде окован с глава, набутана в задника на Сатаната, и прангите му да бъдат заключени с кофар, а ключът да потъне в най-дълбокото благо, откъдето да може да го извади само слепец без ръце и крака...

Проклятието му спря дотук, понеже винопродавецът скочи и стовари празната кана върху главата му. Онзи политна назад към пейката, тилът му се разби в плочника, а каната се счупи в челото му. Докато останалите нададоха възторжен вой на одобрение, продавачът сграбчи клиента за глезените и го издърпа извън тентата, като главата му подскачаше по паважа и оставяше кървава дия.

– Proprio uno stronzo – промърмори продавачът. – Мерзавец такъв. – И заряза онзи да пъшка на площада в краката на Конрад, туниката му – вдигната над хълбоците. Беше толкова замаян, че не можеше дори да седне.

Конрад се наведе да огледа по-отблизо мръсното, омазано с кръв лице. Селянинът примигна глуповато насреща му, вдигна ръка пред очите си, за да не му свети слънцето. Изведнъж се облещи и се опита да изпъзли назад.

– Леле! Църквата вече е тук. Значи сигурно съм умрял.

– Не мисля. Вярно, главата ти пострада доста, ама ще се оправаш. Явно е твърда като боен шлем!

Мъжът се отпусна и главата му пак изтрака на паважа. Той изстена и затвори очи.

Конрад коленичи край него и устните му се изкривиха в сардоническа усмивка. Може би пък е сгрешил, като се оттегли за толкова дълго в пустошта. Може би Амата все пак има право – лесно е да си светец в планината. Истинските светци изпробват вярата си, като помагат на такива като този, „като служат на бедните чедра Христови“, както му заръча Лео. За миг сякаш прозря новата мисия пред себе си, видя се да спомне между хората и да ги поучава – той, най-бедният от бедните. Тази мисъл му стопли сърцето. Непременно ще го направи – само да приключи работата си в „Сакро Конвенто“. След това може да застане лице в лице и дори да приеме с широко отворени обятия подробностите от така наречения истински живот: опръскания с вино и кръв жакет на пияния селянин; начина, по който рошавите вежди на Роберто се срещат над основата на носа му и засенчват сериозното му лице; дръжката на бастуна на дона Джакома под формата на птичи клон от слонова кост; Амата...

Тук мисълта му засече, понеже в главата му изплува мисълта за „дългите крака на Амата“ – бледи, изящни и силни, такива, каквито ги помнеше от онази сутрин, когато прекосяха сипея, и каквито най-вероятно ги е видял Енрико през последната си земна нощ. Беше време Конрад да тегли чертата. Ако каже „да“ на тези крака или дори на спомена за тях, значи с положителност го очаква съдбата на младия Енрико от Верчели.

XV

Тази нощ Конрад спа неспокойно. Дълго след като слънцето изгря, мислите му продължаваха да кръжат около Амата. Той сновеше из просторната стая и сегиз-тогиз спираше, за да надзърне към новия ден през процеците на кепенците. Маестро Роберто се отдалечи през стената от тесни къшурки, докато накрая се изгуби от поглед надолу по една стълба.

– Buon giorno, padre – прошепна дона Джакома зад гърба му. Изненада го за пореден път, приближавайки се безшумно по коридора с босите си крака. Явно това ѝ беше любимият номер, безобидна шегичка. Сигурно поставяше бастуна си много внимателно, за да не вдига шум. Когато не се стараше да го изненада, той чуваше потракването на бастуна ѝ. Джакома се взря в лицето му.

– Да не би да се притесняваш как ще те приемат в „Сакро Конвенто“ днес?

Конрад се обърна с лице към нея.

– Не съвсем, мадона. По-скоро скърбя... оплаквам една душа, която със сигурност е прокълнатата. Наскоро се запознах с... умна млада жена. Всъщност дори прекалено умна. – Усети как го обзема предишният му гняв. – Сестра, чиято религиозност по никакъв начин не възпрепятства безпътността, разяла сърцето ѝ. – Последните думи бяха изречени буквално на един дъх.

Дона Джакома се ококори и повдигна вежди.

– Жена приятелка, братко? Явно си изпълнен със сериозна загриженост за нея, щом като говориш тъй разпалено.

– Не съм казвал, че ми е приятелка! – възмути се Конрад. – Съдбата кръстоса пътищата ни в продължение на няколко дни. Всъщност говоря за сестрата, която ми донесе писмото на Лео.

Благодородницата продължи да го гледа с огромните си зелени очи.

Чакаше той да продължи и отшелникът установи, че наистина има нужда да сподели мислите си. Дона Джакома го покани да седне на кресло с висока облегалка. Конрад я изчака да се настани и тя и се впусна да й разкаже, доколкото бе запознат, миналото на Амата.

– Няма да говоря за злодеянията й, понеже за някои от тях узнах, докато давах последно причастие на одного. Няма да споделя и подозренията ми относно нощта, която прекарахме в „Сант Убалдо“, понеже наистина са само подозрения. Но от онова, което видях с очите си, мога да съдя с категоричност, че сестра Амата губи почва под краката си и приближава хлъзгавата пътека на проклятието.

Жената приглади дрехата на скута си – жест, който Конрад вече разпознаваше като израз на неудобство.

– Бедничкият ми брат. Как ли само е разбила илюзиите ти, особено след такова добро начало между вас двамата.

Между вас двамата ли? Конрад никога не бе възприемал себе си и Амата като двойка, ала благодетелката му явно имаше право. По всичко личеше, че дона Джакома е проникнала до най-тъмните кътчета на душата му и е извадила наяве разочарованието, което той самият не бе разпознал. Вярно беше. За известно време Амата буквално го бе омагьосала. Припомни си обзелите го чувства, когато я подхвана на ръба на скалата.

Благородницата въздъхна и отпусна длан на гърдта си.

– И злочестото дете. Какво ли е преживяло през последните пет години, та да бъде измъчвано толкова жестоко днес. Толкова жалеше за майка си.

Конрад рязко вдигна глава. Не бе очаквал дона Джакома да откликне със съчувствие към „детето“, както я нарече тя.

Видяла реакцията му, дона Джакома сви устни.

– Скъпи ми Конрад, нито за миг не съм поставяла под съмнение високото мнение на Лео за теб. Всеотдайните на каузата хора като теб са рядкост дори сред братята ни; единствено самонадеяна старица би си позволила да съди човек с твоите духовни проникновения. Но все пак ти си живял откъснато от света. Не съм убедена, че си даваш сметка за битките, които ежедневно водят повечето мъже и жени, за да доживеят до утрешния ден.

Имаш ли дори най-смътна представа какви унижения е преживяла Амата по време на своето пленничество, какво означава да живееш по волята на онзи безскрупулен убиец и синовете му? Познавам този тип хора. Дори бях омъжена за един такъв и живях под един покрив с

братята му. Тези недорасли момчурляци пускаха леопарда, който им беше домашен любимец, да обикаля свободно из къщата ни и избухнаха в смях, когато животното уби и изгриза една от прислужниците. Тази жена имаше четири невръстни дечица, приятели на моите синове.

– Знам, че сестра Амата крие нож под монашеските си одежди – изкриви лице Конрад.

– И защо според теб? – Благородницата си отговори сама на въпроса: – Защото има нужда от него! Защото няма на кого да разчита да я защити. Защото е била принудена още от единайсетгодишна да се грижи сама за собствената си безопасност.

– Но това все пак не оправдава другото ѝ поведение.

– Внимавай как я съдиш, брате. Твоята Амата е била лишена от детството си по най-жесток и категоричен начин. От години ѝ е отнето правото да изпитва привързаност като всяко нормално дете. Нима не е редно да ѝ бъде простено, ако се е заблудила в търсенето на привързаност сега? След като нашият благословен Спасител можа да прости на Мария Магдалина, която, напреднала във възрастта и греховна, осъзнава напълно действията си; след като Той прости на прелюбодейката и дори я защити пред съселаните ѝ, готови да я замерят с камъни, не смяташ ли, че и ти би следвало да простиш на това бедно, заблудено момиче?

Конрад се намести на стола си. Беше наясно, че стъпва по хлъзгав терен и че всеки опит да опровергае мнението на госпожата би могъл да влоши допълнително положението му.

– Жените се нуждаят от любов – продължи дона Джакома. – Всяка жена има нужда да бъде прегръщана и милвана, да ѝ се казва, че е най-специалната жена на света. Да, трябва да чуеш това, независимо че животът ти минава толкова далеч от тези неща. Ние не седоволяваме с теории и разсъждения като вас, мъжете, които интелектуално ни превъзхождате. Моят съпруг понякога се държеше чудовишно. Остави ме вдовица преди шейсет години и след смъртта му аз посветих живота си на Бога. И въпреки това, нищо че е минало толкова много време, понякога празното легло ме натъжава. Продължава да ми липсва гордият баща на децата ми, също както ми липсват и самите ми синове.

Благородницата попи очите си с кърпичка, която извади от ръкава на монашеското си расо. После забеляза изражението на Конрад и от усните ѝ се изтръгна кикот.

– Затвори си устата, падре. Ще глътнеш някой комар. Струва ми се, че не си ме разбрал. Не говоря за плътско желание. На моята възраст аз почти не си спомням тези мигове. По-скоро имам предвид

партньорството, онази връзка, която дава възможност на нас, жените, да обичаме и да прощаваме и най-лошите постъпки на мъжете – което, убедена съм, сме длъжни да научим лично от самия Спасител, понеже Той прави същото. Няма да намериш описание на такава любов в книгите по теология, понеже теолозите не познават това чувство. Все едно да се опитам да опиша как изглежда сатирът, при положение че нито съм го виждала, нито съм го докосвала, макар да съм чувала, че съществуват подобни уродливи същества.

Тя си пое дълбоко въздух и размаха ръка пред лицето си, за да се разхлади.

– Трябва да знаеш, че дори рядко срещаната независима жена, която има свободата и възможността да си избере сама любовта, а не да се омъжи насила, няма гаранция, че е направила мъдър избор – особено ако в младежките си години не е била възпитавана от добра, любяща и властна майка. След смъртта на Грациано бях уплашена до смърт. Мисля, че избрах следващата ми голяма любов да бъде нашият небесен Отец – колкото от страх, толкова и от набожност.

Конрад отпусна глава към гърдите си. Дона Джакома, както и Амата, го удиви. Най-вероятно повечето жени биха изумили неопитен мъж като него.

И за пореден път се почувства унизен, задето не е взел под внимание слабостта, независимо дали ще бъде наречена „плътско желание“ или „любов“, която правеше жените (особено младите) толкова податливи на изкушенията на Нечестивия. От негова гледна точка Амата бе подвластна на смъртния грях похот – същият, който бе сграбчил и Франческа Полента преди нея. Какво му каза Амата по време на пътуването им, когато говореха за Франческа и нейния Паоло? „Нима е толкова греховно да обичаш?“ О, боже, може би пък тя наистина не прави разлика между похот и онази любовна връзка, която описа дона Джакома. Но и той не бива да я съди. Тук госпожата има право, по-скоро би трябвало да си припомни, че Сатаната е използвал смъртния грях гордост като препъникамъка, с който да постави пречка пред решилите да се взират в чуждата съвест.

Конрад почувства безпомощността в очите си, щом отвърна на прочувствения поглед на дона Джакома. Едва преди десет дни животът му все още бе безкрайно прост.

– Даде ми доста теми за размисъл – отрони той едва. – Бог да те възнагради, задето отвори дома си... и спомените си... за мен. – Поколеба се, после попита с леко треперлив гласец: – Ако не чуеш нищо за

мен до две седмици, би ли попитала генерал-министъра какво става?

– Смелост, брате – насърчи го дона Джакома. – Брат Бонавентура вече сигурно е информиран, че си ми на гости – монасите знаят съвсем точно кой минава през града. Той ме уважава и няма да допусне зад неговите стени да пострада мой приятел.

Конрад едва разпозна „Пиаца ди Сан Франческо“. Както и на всеки друг площад в града, сергии и стоки заливаха всяко незаето кътче. Високо над суматохата на площада той различи камбанарията на горната черква и изящната зидария, която оформяше листцата на розетния прозорец – единствените разпознаваеми белези. Заобиколи навалищата откъм северната страна, като мина близо до портата, през която двамата с Якопоне бяха внесли тялото на момчето седмица по-рано. Часовият му махна.

– Добро утро, брате – провикна се онзи. – Не ни забравяйте в молитвите си днес.

Конрад отвърна на поздрава му. Човекът явно не го разпозна. Продължи нататък покрай горната черква и заслиза по стъпалата към „Сакро Конвенто“. Макар слънцето да бе скрито зад плътна завеса от облаци, новото расо му държеше доста горещо. Започна да се облива в пот, мускулите на прасците и бедрата му отмаляха нетипично, все едно вървеше покрай каруцата на фермера в калта по пътя към „Сант Убалдо“. Приседна на стъпалата, съзерцавайки колонадата на манастира, която се виждаше в ниското.

Характерният поздрав на часовия по-скоро го натъжи, отколкото го зарадва – с външния си вид Конрад внушаваше порядъчност. Това не би могло да е причина за свършена радост – напротив.

Лео му беше разказвал тази история поне пет-шест пъти – една зима нощ двамата със свети Франциск вървели от Перуджа към Порциункола. Расата им били влажни и кални, и толкова студени, че по краищата им се образувал лед, който се удрял в босите им крака на всяка крачка. „Братко Божи агнец, знаеш ли какво е свършена радост?“, попитал най-неочаквано Франциск.

Както учителят на Конрад му обясни по-късно, не били яли цял ден и Лео, който не притежавал дарбата на Франциск да говее толкова строго, си помислил, че точно в този момент най-близко до определението за свършена радост е топла яхния. Все пак проявил достатъчно съобразителност да не сподели слабостта си със светеца. „Ти ми каже, отче“, предпочел да отговори той. „Представи си, брате, че към нас по този път

се приближи вестносец и ни съобщи, че всички учители теолози от Париж са влезли в нашия орден. Това не би била съвършена радост. Или че всички италиански прелати са станали францисканци – епископи и архиепископи, а освен тях и кралете на франките и англичаните. И това не би било съвършена радост. Или че моите братя са отишли при невярващите и са ги накарали да повярват, или че съм получил такава Божия благословия, че да мога да излекувам болните и да извърша какви ли не чудеса. Казвам ти, брате Божи агнец – съвършената радост не е нито едно от тези неща.“ „Но какво тогава е съвършена радост?“

Франческо отвърнал: „Щом стигнахме Порциункола, подгизнали от дъжда и премръзнали от студа, похлопахме на вратата, а отвътре се чуха стъпките на портиера, който попита гневно: «Кои сте вие?» А ние отвърнахме: «Двама наши братя», а той не ни повярва и рече: «Не, вие сте двама мошеници, които се навъртате наоколо да лъжете и да крадете. Махайте се!» И не ни отвори, а ни остави да стоим отвън на снега и дъжда, измръзнали и гладни. И тогава, ако ние понесем всички тези обиди и жестоко отхвърляне търпеливо, без да изпитаме гняв и без да се оплакваме, и ако помислим, че портиерът наистина ни познава, и че Бог му е казал да застане срещу нас – ето това, брате, е съвършената радост.

А ако продължим да хлопаме по вратата, и портиерът излезе ядосан, а аз все така повтарям: «Аз съм брат Франциск», а той каже: «Махай се от тук, глупав, необразован човеко. Не стой при нас, защото ние сме толкова много и тъй важни, че вече нямаме нужда от теб. Иди във владишкия хоспис и похлопай там.» И вземе чвореста тояга и ни сграбчи за реверите и ни изхвърли в калта и започне да ни бие, докато покрие телата ни със синини и рани – и понесем всички тези злини, и приемем обидите с радост и любов в сърцата, като решим, че трябва да споделим страданията на Благословения Христос търпеливо от любов към Него – ето това е съвършена радост и спасение на душата!“

Конрад потърка финия плат на расото си между палеца и показалеца. Предната седмица се бе озовал несравнимо по-близо до съвършената радост – тогава, когато портиерът на „Сакро Конвенто“ се отнесе с него като с бясно псе. Ако Лео бе проявил слабохарактерност, то Конрад се държа откровено глупаво. Нима не би било по-разумно да се върне при дона Джакома и да се яви в „Сакро Конвенто“ в старите си одежди, като остави последствията в Божиите ръце? Като избра практичния начин да си осигури достъп до манастирската библиотека, нима не стана като онези себелюбиви братя, които така презираше – дето предпочитаха

сигурността пред бедността, учеността пред простотата и привилегиите пред смирението? Нима Елиас не обоснова отстъпването от строгото Правило на Франциск именно с практичността?

Конрад се подпря на стената, покрай която се спускаше стълбището, и продължи към долната площадка. Озова се точно пред двете резбовани порти на долната черква, врязани дълбоко в арките си. Отляво и отдясно на вратите се спускаше по една сводеста галерия с колони с канелюри, подканваща минувача да влезе в храма. Конрад не устоя на поканата. Ще намери гробницата на Лео и учителят ще му каже какво да прави.

Долната черква, която използваша монасите, беше по-мрачна и аскетична от обществената базилика, разположена над нея. Прозорците ѝ бяха по-малки и заоблени отгоре по някогашния начин, докато франкският архитект на горната черква бе предпочел новия стил със заострени арки. Не че монашеският храм бе ошетен откъм орнаменти. Погледът на Конрад веднага се плъзна към дъното на нефа – към централния олтар, разположен в центъра на обръч от арки с пищно украсени колони. Възнамеряваше да започне търсенето на Лео именно от тук.

Закрачи около олтара, като оглеждаше плочника за следи от скорошна зидария. Докато обикаляше олтарния камък, ръката му се отпусна върху гладката повърхност. Изведнъж се сепна от смущаваща подробност. Пръстите му напипаха неравност – фигура, издялана в светия камък. Първата мисъл на Конрад беше, че сигурно някой калпазанин е осквернил светото място. Недодяланата фигурка на човек приличаше на детска рисунка със сковано разперени ръце и крака, главата ѝ – просто окръжност; цялата фигура също бе вписана в окръжност, малко по-голяма. Над външната окръжност вандалът беше изрисувал две арки. Какъв срам – днешните деца нито уважаваха най-великия местен светец, нито дори се страхуваха от гнева на самия Господ Бог!

Отшелникът огледа целия неф. Иконописецът Гуинта от Пиза бе изрисувал сюжети от живота на Франциск, съпоставяйки ги на отсрещната стена със сцени от живота на Исус, комуто светецът подражаваше по-стриктно от всеки друг човек. От последното посещение на Конрад от долната част на стената бяха изчезнали доста голяма част от фреските. През определен период от време работници бяха разбивали стените, за да отворят място за странични малки параклиси с отделни олтари. Тъй като в ордена се обръщаше все повече внимание на образоваността, се приемаха огромен брой свещеници, а свещениците се нуждаеха от олтари, където да водят ежедневните си литургии. Самият Конрад

никога не се бе чувствал изкушен да го прави, изпълнен с вярата, че е способен да се доближи до Бога и без посредничеството на ритуал, но братята конвентуали, естествено, се придържаха към общоприетата практика.

Тръгна от параклис на параклис, докато направи пълен кръг до южния трансепт и до параклиса на Сан Джовани Евангелиста. Надписите, издълбани в черните стени, обозначаваха няколко гробници. Тук бе положен брат Анджело Танкреди – братовчед на света Клара, а до него – брат Руфино. Последното беше изненада. Конрад не бе чул за смъртта на Руфино. Датата на смъртта оповестяваше, че е починал същата година. При предишното посещение на Конрад при неговия учител Лео Руфино обитаваше миниатюрна килийка в Порциункола.

– Почивай в мир, стари приятелю – рече той гласно. После видя надписа, който търсеше:

Frater Leone Qui Omnia Viderat Obitus Anno Domini 1271

Надписът беше съвършен, даже ироничен: „Брат Лео, който бе свидетел на всичко.“ Или, според тълкуването на Конрад: „Брат Лео, който не пропусна нищо.“

Коленичи пред плочата и допря чело о студения камък Нито зададе на глас, нито си помисли някакъв конкретен въпрос, тъй като беше убеден, че Лео разбира колебанията му и без намесата на думи. Остана в това положение в напредващото утро, но отговор така и не дойде. В един момент се улови да си припомня уверението на Лео, че Амата ще му помогне. Вероятно мигът колебание, съпътстващ този спомен, бе причина за мълчанието на Лео.

Мисълта му се отнесе към апостолите, пътуващи към Йерусалим със своя учител. Как са го следвали, объркани, понеже Исус току-що им бил казал, че щом пристигнат в града, Той ще страда и ще умре. Изгубили общия оглед върху мисията си, измъчвани от несигурност и от привидната безполезност на всичко, случило се до този момент. И точно когато се чувствали най-уморени и съсипани, Исус им се явил преобразен в компанията на двама пророци от праисторически времена и тогава те отново си спомнили Кой ги е повел.

Може би, рече си Конрад, е очаквал прекалено много. Нима си е

въобразявал, че Лео ще му се яви в цялото си великолепие, придружаван пак от свети Франциск – за втори път в продължение на две седмици? Дори апостолите са видели преображението му само веднъж.

Изправи се на крака и разтегна мускулите си. Достатъчно е отлагал. Нека „тримата другари“ – както бяха известни Анджело, Руфино и Лео сред събратята си монаси – се наслаждават на последната си почивка заедно, след като са понесли толкова трудности заедно в първите години на ордена. Това прозвище бе толкова широко разпространено, че братята бяха озаглавили мемоарите си – вече забранени – за времето, прекарано със свети Франциск, просто *Legenda Trium Sociorum* – „Житие от тримата другари“.

Отшелникът внезапно се завъртя и се върна при надгробната плоча на Лео. Възможно ли е Бонавентура или някой от предшествениците му генерал-министри на ордена да е измъчвал Лео или някого от приятели-те му? Защо бе осакатен другарят?, беше попитал Лео в писмото си.

– Моля те, отче – помоли се той, – кажи ми кой от твоите другари си имал предвид? Как да отговоря на въпроса защо, след като дори не знам за кого става въпрос?

Но пак получи мълчание в отговор.

От добрите братя е, помисли си дона Джакома, докато изпращаше Конрад с поглед. Съжаляваше, че го ядоса, макар че в същото време вярваше, че е време той да сложи край на изолацията си. Беше прекалено млад – всъщност направо дете в сравнение с нейните осемдесет и две години. И толкова наивен. Бе видяла същата наивност и упоритост у свети Франциск. Може би подобни качества превръщат хората в светци: божествено вдъхновена преданост и целеустременост, за която сивото не съществува в черно-белия свят на доброто и злото.

Замисли се над историята за изтерзаната млада жена, която ѝ разказа за той. При този спомен зрението на старицата се замъгли; прииска ѝ се да крещи от болка за съдбата на това дете момиче, на всички жени, да пищи от неподправена ярост и да освободи трупаната с десетилетия горчивина в стомаха си. Мъжете притежаваха огромна сила за безпощадност и унищожение, докато техните жеки, деца и слуги бяха оставени да понасят резултата както успяват.

Докато икономът ѝ се върна от пазар, дона Джакома беше взела решение как да постъпи.

– Маестро Роберто, заръчай на Габриела да приготви синята ми рокля и покривалото за глава. Дватама с теб заминаваме за „Сан

Дамиано“. Имам работа с майката абатиса.

Мъжът сбърчи чело в изненада. Господарката му вече рядко напус-
каше дома си.

– Ще изпратя да докарат носилка – предложи той.

– Няма да е необходимо – прекъсна го тя. – Внезапно се почувствах
изключително силна.

XVI

Преди да изтече сутринта, Конрад бе получил своя килия в спални-
те помещения за свещениците и закуси с повечето от братята в трапезарията. С повечето, но не с всички. Брат Бонаventura и първенците на „Сакро Конвенто“ явно се хранеха другаде – най-вероятно на по-милос-
тива трапеза в болницата, – което за Конрад беше повече от добре дош-
ло. Той предпочиташе да остане колкото се може по-незабележим – раз-
бира се, доколкото позволяваше ограниченият състав на общността, а
това означаваше да избягва директни сблъсъци с генерал-министъра.
След леката закуска в средата на деня братята се разотидоха, а той се от-
прави към библиотеката.

– Брате Конрад! Каква приятна изненада. – Един висок брат го
сграбчи за раменете и опря сухата си буза о неговата. – Мир тебе, брате.

– И тебе, Лодовико. Радвам се да видя, че все още си библиотекар
тук. Откакто дойдох, срещнах толкова много непознати лица, че се зачу-
дих дали не съм попаднал в друг манастир.

– Ще намериш и нови попълнения в колекцията ми – рече библио-
текарят. Конрад огледа рафтовете в помещението – покриваха двойно
по-голяма площ. Не пропусна да забележи и че Лодовико използва мес-
тоимението „ми“ – явно чувството за собственост бе доста разпростра-
нено тук.

Въпреки сърдечния прием коравото лице на библиотекаря остана
безизразно като камък. Конрад бе забравил плоския нос, увисналите
клепачи и необичайно високото чело, което караше човек да си мисли,
че докато е бил бебе, майка му го е фраснала по главата. Лицето му при-
личаше на маска – сякаш не бяха истински човешки черти, а нарисувана
от художник идея за лице. Зад гърба му послушниците го наричаха *Fra*
Brutto-come-la-Fame – брат Грозен-като-гледа. Лодовико също не бе
сред братята, които се хранеха в трапезарията – което обясняваше до-
пълнителните педи в обиколката на кръста му, добавени за шестте

години отсъствие на Конрад.

В сравнение с по-големите манастири на черните монаси или университетските школи, залата над северната колонада на „Сакро Конвенто“ изглеждаше като достроена – както вероятно и беше. Служеше едновременно за библиотека и за скрипториум и всяка ниша разполагаше със собствено високо писалище и комплект инструменти. Но прозорчетата, които се смаляха още повече от наскелите ги оловни решетки, не пропускаха достатъчно светлина нито за четене, нито за преписване. В момента писалищата бяха празни и Конрад предположи, че преписвачите предпочитат да работят преди обедния шести час, понеже след това слънцето вече не осветява източната стена на библиотеката.

Свети Франциск не беше против познанието като такова, но не насърчаваше духовните си братя да учат, вярвайки, че това е хем ненужно, хем опасно: ненужно, понеже един брат би могъл да спаси душата си и без да е учен, а опасно, защото може да доведе до интелектуална гордост. Елиас построи „Сакро Конвенто“ скоро след смъртта на основателя на ордена, когато желанията на светеца все още имаха някаква тежест. Но дори и този светски брат не можа да предвиди, че двайсет и пет години по-късно орденът ще се превърне в една от най-начетените институции в християнския свят.

Самият Конрад не можа да се съдържи и изпъчи гърди – образно казано, – като си припомни, че лектори на ордена в Париж, Оксфорд и Кеймбридж, Болоня и Падуа бяха сред най-изисканите умове на църквата: хора като Одо Ригалди, Дънс Скот и Роджър Бейкън, който можеше да съперничи дори на блестящи проповедници като Алберт Велики и Тома от Аквино. Не че миноритите и проповядващите братя бяха съперници, въпреки завистливите опити от страна на светските теолози да изправят един срещу друг различните просешки ордени.

Увлечен от учтивостта на Лодовико, Конрад не обърна внимание на думите му. Библиотекарят го хвана за ръката и го поведе към една стена, цялата в заключени шкафове с витрини – вероятно хранилища на изключително ценни ръкописи. Зад шкафовете, в най-далечния край на стаята, имаше няколко дървени библиотеки, също заключени с железни катинари.

– Тъй като ти му беше най-близкият приятел, съм убеден, че тази бележка ще те впечатли – продължи библиотекарят. – Намерихме я под дрехите на брат Лео след смъртта му. Написана е, както изглежда, веднага след като раните Христови са били отпечатани върху тялото на нашия блажен учител.

На гвоздеи над витрините бяха закачени няколко чифта бели ръкавици. Лодовико взе единия и подкани Конрад да последва примера му. След като отключи един шкаф, библиотекарят взе захабен лист и го положи на дланите си. Десетилетията допир с мазнините на Леоовото тяло бяха потъмнили грубия пергамент. Учителят му явно бе прегънал документа на две, преди да го скрие под туниката си – по гънките и ръбовете се виждаха следи от увреждане.

Библиотекарят внимателно разгъна бележката. Текстът беше кратък, една педя широк – горе-долу колкото по-дългичък параграф. Беше изписан и от двете страни с различен шрифт, с черно и червено мастило. Като забележа, че Конрад изпитва затруднения с дешифрирането му, библиотекарят прочете на глас написаното с най-едър шрифт от горната страна:

Да те благослови Господ и да те опази!
 да погледне милостно към тебе Господ със
 светлото Си лице и да те помилува!
 Да обърне Господ към тебе лицето Си и да ти
 даде мир!¹⁷

Конрад позна благословията от Книга Числа; епископът на Асизи повтори същите тези слова, докато го ръкополагаше за свещеник. Под Мойсеевите слова авторът бе добавил послепис: „Да благослови Господ и тебе, брате Лео“, и бе подписал благословията с гръцката буква тау – кръст, въздигнат между буквите на Леоовото име.

Конрад протегна защитената си от ръкавица ръка към пергаментата от овча кожа.

– Може ли?

Библиотекарят положи отрязъка върху дланите му, все едно поставяше птиче яйце в гнездото му. Конрад го занесе до най-близкия прозорец. От другата страна на листа разпозна дребния почерк на Лео. Написаното представляваше хвалебствен славослов, вероятно продиктуван от свети Франциск на неговия секретар.

„Ти си свят, Господи, единственият Бог. Ти вършиш чудеса... Ти си Три и Едно... Ти си добър, толкова добър, величествено добър... Ти си любов, Ти си мъдрост, Ти си кротост, Ти си търпеливост, Ти си красота, Ти си вътрешен мир, Ти си радост, Ти си справедливост... Ти си вечен живот, величав и достоен за възхита... Милостив Спасител.“ Макар

17. Числа, 6:24-26. – Бел.прев.

хвалебствените слова да бяха великолепни и вдъхновени, Конрад остана разочарован. В съобщението никъде не се споменаваше образът на серафима, вдъхновил това хвалебствено словоизлияние. Разгледа пергаментата още веднъж от другата страна и посочи на Лодовико няколко изречения, написани с по-дребен шрифт и червено мастило. Две кратки изречения над и под буквата тау удостоверяваха, че Франциск е написал благословията и символа собственоръчно.

– Брат Лео явно е добавил коментарите си по-късно – обясни библиотекарят. Текстът сякаш наистина бе написан от Лео – ако не друго, поне почеркът му беше по-дребен от този на учителя му. Лодовико прокара пръст по пергаментата, като привлече вниманието на Конрад върху по-голям параграф, написан със същото червено мастило и от същата ръка – над благословията. Без да дочака реакцията му, библиотекарят зачете на глас иззад рамото на Конрад.

„Блаженият Франциск две години преди смъртта си се оттегли за четирийсет дни на Монте ла Верна в чест на благословената Дева Мария, Божията майка, и на благословения архангел Михаил. И Божията ръка бе положена връз него. След видението и словата на серафима и полагагането на стигмата Христова върху неговото тяло той сътвори тези хвалебствия, написани на обратната страна на този пергамент, като ги изписа собственоръчно, благодарейки на Господа за милостта, с която е дарен.“

Лодовико взе пергаментата от ръцете на Конрад и го върна на мястото му в шкафа. Конрад се затътри подире му, удивен както на смисъла на прочетения накрая параграф, така и от готовността на Лодовико да му го покаже.

– Странно, не мислиш ли, брате? – попита гостът.

– Кое, Конрад?

– Хвалебствията. Написани са с почерк, различен от благословията на Лео. Явно са били диктувани, макар че човекът, добавил тази бележка, твърди, че са написани собственоръчно от свети Франциск. Това ме кара да се замисля дали братът, комуто са диктувани – склонен съм да приема, че това е брат Лео, – и онзи, който е писал с червеното мастило, са две различни лица.

Лодовико се сепна и се надвеси над шкафа, вперил очи в пергаментата. За първи път Конрад като че ли долови трепване върху маската – гримаса, която накара краищата на широките устни да увиснат в нещо, наподобяващо смръщване, едва забележим пробив във въоръжението на библиотекаря.

Преди брат Лодовико да е успял да отговори, Конрад додаде:
 – Би ли ме упътил къде да намеря хрониките на нашия орден?

Завръщането на Конрад в „Сакро Конвенто“ премина гладко – дори прекалено, както отбеляза самият той пред дона Джакома два дни по-късно. Хапваха супа в кухнята на благородницата, докато той ѝ разкаже как е преминала визитата му. Беше ѝ благодарен както за горещата течност, така и за огромната камина. Есенните дни и особено нощите съвсем захладняха, а покритите с намазени кожи прозорци в къщата на донна Джакома не предлагаха надеждна закрила от времето. Маестро Роберто току-що бе поставил уплътнения по процепите, но Конрад си каза, че зимата ще бъде трудна за възрастната жена въпреки всичките кожи, килими по стените и камини.

– Портiererът, който се държа толкова грубо с мен и сир Якопоне миналата седмица, сега беше повече от любезен – продължи Конрад между две глътки чорба. – Вероятно изобщо не ме е познал. Но никой от братята не ме притесни по какъвто и да е начин, нито пък ме попита нещо. Чувствах се, как да го кажа... невидим. Имаше нещо неестествено в начина, по който се държаха с мен – по-скоро бих казал, че изобщо не се държаха по никакъв начин.

– Глупости – отвърна донна Джакома. – Вече ти казах, брате, прекалено много се тревожиш. Бонавентура няма да те притеснява. А научи ли нещо полезно, което да осветли по някакъв начин писмото на брат Лео? Прехвърлям го в главата си, откакто си ми го показал.

– Засега не.

И ѝ разказа за бележката на свети Франциск до Лео.

– Намерих и препис на писмото, което Елиас е изпратил до всички абати на манастири след смъртта на нашия учител – додаде. – Преписах някои фрагменти от него. – Извади от расото си свитък с бележки. – Дори аз съм склонен да призная, че написаното е великолепно. Беше твърде дълго, за да го препиша цялото, но тази част ми се стори особено вълнуваща, тъй като описва резултата от видението на Ла Верна:

„Използвам случая, за да споделя с вас радостна вест – ново чудо. Никой никога не е чувал за подобни чудотворни знаци, освен в случая на Сина Божи, който е Бог Христос.

А именно, много преди смъртта си нашият брат и отец Франциск бе видимо разпнат; той носеше на тялото си петте рани – истинската стигма Христова. Ръцете и краката му бяха пронизани от гвоздеи; раните не изчезваха от тях и черният цвят на гвоздеите се виждаше ясно.

Отстрани на тялото му личеше рана от копие, която често кървеше.

Докато душата му все още не бе напуснала тялото, той не бе лицепрятен; видът му не бе привлекателен и на никой от крайниците му не бяха спестени страшните мъки... Ала сега, когато вече е мъртъв, е красив за гледане, сияе с приказно сияние и подканя всички да го гледат и да се радват...“

Гърлото на Конрад се сви и той спря да чете. Вдигна глава и се покашля, видя благородницата да бърше сълзите си о пръст.

– Точно такъв го видях и аз в нощта, когато имах възможност да го взема в обятията си – рече тя. – Кожата му беше бяла като слонова кост. – След малко додаде: – Усещаш ли любовта в тези думи, брате? Елиас не винаги е бил чудовище.

Тя стана, но направи знак на брата да остане на мястото си.

– И аз искам да ти покажа едно писмо. Почакай тук на топло, дока-то го донеса.

Благородницата се завърна не след дълго, стиснала един лист в свободната си ръка, докато с другата се подпираше на бастуна си.

– Това също е дадено на брат Лео от свети Франциск. Пожела да остане у мен в знак на благодарност за дребни услуги, които съм му правила. Както ще видиш, подаръкът на Лео надхвърля многократно всичко, което бих могла да сторя за него.

Тя разгъна пергамента на масата пред Конрад. Беше в по-добро състояние от бележката в библиотеката, макар също да бе зацапана от кафяви следи от пръсти. Ако не друго, писмото поне потвърждаваше – дори още повече от благословията – специалното отношение на светеца към най-добрия му приятел.

„Брате Лео, пожелай на своя брат Франциск здраве и мир.

Обръщам се към теб, сине мой, като майка. Бих искал да ти кажа всички неща, които сме си говорили пътьом – накратко, под формата на съвет. А след това, ако трябва да дойдеш при мен за съвет, чуй това: както прецениш, че е най-удачно да служиш на Господа Бога и да следваш стъпките Му и бедността Му, направи го с Божията благословия и по моя воля. И ако вярваш, че е нужно за доброто на душата ти или за да намериш покой и решиш да дойдеш при мен, Лео, ела!“

Ето ти и истинско любовно писмо. Конрад прекрасно си представяше каква агония е изживял Лео през периода на раздяла със своя учител, разбираше, че това писмо от свети Франциск е облекчило страданията на кървящата му душа.

– Брат Лодовико би бил повече от щастлив да обогати колекцията

си с това писмо – рече той.

– Мина ми през главата. Давам си сметка, че дните ми тук са преброени, а ми се ще това съкровище да попадне на място, където ще получи подобаващ прием. Обмислям да го дам на монахините в „Сан Дамиано“ – макар и в отговор на услуга от тяхна страна.

Конрад плесна с ръце.

– Е! Прекрасно, мадона. Ако трябва някой друг освен вас да притежава това писмо, то Лео определено би предпочел този вариант. Днешните братя би трябвало да се засрамят пред кларисите и начина, по който те спазват Правилото ни.

– Радвам се, че си съгласен, брате. – Тя се усмихна и нави писмото на руло, после го погледна със зелените си очи тъй спокойно и отнесено, че го остави без ума и дума.

От застоялия въздух в библиотеката на Конрад му се докяха. Каква разлика с морския въздух при отшелническия му дом, който долиташе през планината откъм Анкона. Но все пак мирисът на мастило и лепила за хартия, мекотата на ръкописите, щом плъзнеше ръка по подвързиите им, редичките латински заглавия, разделени по категории, го изпълваха с копнеж по студентските години. Оценяваше и пълната тишина в библиотеката, където можеше да ходи необезпокояван и почти напълно сам между рафтовете с книги.

Странно, но първата следа, която подсказваше връзка с писмото на Лео, откри в една от библиотеките, пълни с еkleктична литература. Наред с предписанията за победа в кръстоносните походи се мъдреха книги като *De inquisitione* на Давид фон Аугсбург и *Summa contra haereticos* на Якопо дей Капели, в които се описваха точните задължения и поведение на онези братя инквизитори, които днес наброяваха стотици. Конрад разлисти и илюстрирани наръчници за свещеници: *Liber de Virtutibus et Vitiis*, *Dormi Secure* от Сервасанто да Фаенца, и многобройни книги с примери, всички сякаш извлечени от басни, бестиарии и романи – като цяло ярки, но от гледна точка на Конрад не особено поучителни. Нима проповедниците наистина вярваха, че притчите им за еднорози, дракони и антилопи извисяват духовете на слушателите им към Бога? Свети Франциск, подобно на самия Исус, проповядваше с прости примери. „Сеячът излезе да посее семето си“ – образи, понятни за обикновените хора.

Но вниманието на Конрад бе привлечено най-силно от етажерката с духовни наръчници. Там той откри две книги, написани от учителя си в

университета – Жилбер от Турне. Повечето от ръкописите в този раздел разглеждаха разпятието и чувствата, но в някои си личеше рационалната германска мисъл – като например *De Exterioris et Interioris Hominis Compositione* на Фон Аугсбург. Лодовико беше отделил цели два рафта с наръчници, писани лично от плодовития Бонавентура; сред тях Конрад най-сетне попадна на кратък трактат, озаглавен *De Sex Alis Seraphim* – „Относно шестте крила на серафима“.

Верен на логическата си мисъл и научна подготовка, Бонавентура описваше как всяко от шестте крила представлявало стадий на духовно развитие. Конрад се възхити на находчивата употреба на символа, който имаше толкова специално значение за неговия орден. Това, което го изненада обаче, бе, че намери същия образ използван пак, при това нееднократно, и в следващата книга на Бонавентура, която попадна на вниманието му.

„Когато се качих на Монте ла Верна... ми се яви чудото, споходило и блажения Франциск на същото това място: видението на крилат серафим с формата на разпнатия Христос... Веднага разбрах, че това видение представлява екстаза на нашия отец, докато е потънал в съзерцание, както и пътя за постигането на този екстаз.“

Образът на серафима очевидно притежаваше особена притегателност за Бонавентура. Но какво ли е имал предвид, използвайки глагола *effingere*, когато е написал: „това видение представлява екстаза на нашия отец, докато е потънал в съзерцание“? Нима свети Франциск не е получил истинско видение? Да не би цялата история да е просто символно представяне? Категорично не, но...

Ако бе написано от друг автор, Конрад вероятно би могъл да пренебрегне такова незначително на вид замъгляване на различията, но Бонавентура бе изключително педантичен в размислите си. Той също известно време бе изнасял лекции в монашеското училище в Париж, беше съвременник и приятел на Тома от Аквино. И определено не бе човек, небрежен към думите. Конрад занесе книгата на едно писалище и си извади бележки. Запита се колко ли пъти ще може да си каже „Аве Мария“, преди Лодовико да е дошъл. През първия ден от престоя си в библиотеката установи, че стърженето по пергамент изправя Лодовико на крака безотказно и своевременно – както магнитът привлича желязото.

И този път не се забави, рече си Конрад. Сандалите на библиотекаря изтрополиха по плочките зад гърба му.

– О, *Itinerarium mentis in Deum* – обяви Лодовико и огледа писалището, видимо незаинтересован. – Превъзходна творба. Брат

Бонавентура ще се радва да разбере, че изучаваш писанията му с такова усърдие.

Което, убеден съм, ще му доложиш още на вечерята, добави мислено Конрад. Испита внезапен порив да прочете още веднъж биографията на свети Франциск, написана от генерал-министъра на ордена. Искаше му се да хвърли още един поглед на този серафим. Ако пък случайно, докато чете, попадне на слепеца, споменат в писмото на Лео, толкова по-добре.

XVII

При първите лъчи на зората Конрад забърза заедно с преписвачите към библиотеката. Часовете с подходяща слънчева светлина намаляваха с всеки изминал ден, докато календарът бързаше към навечерието на Санта Лучия – най-дългата нощ в годината. Монахът се отправи директно към етажерките, където се съхраняваха хрониките за създаването на ордена. За негова изненада те съдържаха само няколко кратки житиета на неканонизирани светци на ордена, историята на първите братя в Англия, написана от Тома от Екълстън, и подобна хроника от Джордано ди Гиано, описваща разрастването на ордена в Германия. Нито дума за Умбрия, люлката на цялото движение – празнина, която тайният ръкопис на Лео би запълнил прекрасно. Преписи на „Пространното житие“ на Бонавентура заемаха останалата част от лавицата. Писарите, надвесени над високите писалища, преписваха същата творба – последици от позорния указ от 1266. Освен възбраната върху по-ранните легенди, провинциалните министри бяха постановили, че всеки манастир на ордена трябва да притежава поне един препис на историята на Бонавентура. През определени периоди от време централният манастир изпращаше гостуващи братя до манастири в провинциите, като всеки гостуващ монах водеше по едно муле, натоварено със съответните преписи. Според информацията, която брат Лео бе дал на Конрад, гостуващите монаси по времето на Елиас по-скоро са били „конфискуващи монаси“. Те се прибирали в Асизи с дисаги, натоварени със съкровища, иззети от провинциалните министри, решили да си запазят позициите. Конфискувало се всичко – от златни бокали до безценна солена риба, увита в платно.

Лодовико бе залепил препис от указа на шкафа с хрониките. Щом минеше покрай него, Конрад потръпваше от възмущение, потресен от съдбата на всичките онези монаси от първото поколение, които на

практика са били наказвани за честността си.

„Капитулт постанови всички легенди за блажения Франциск да бъдат унищожени поради факта, че житието на генерал-министъра е написано така, както той го е чул от устата на онези, които са били неотлъчно до блажения Франциск и са били наясно с всички въпроси.“

От устата на онези, които са били неотлъчно до Франциск? Определено не от устата на Лео, нито на Руфино, нито на Анджело Танкреди – нито на когото и да било от най-близкия до него кръг от хора.

Конрад чу за пръв път за този указ четири години след издаването му, когато посети Лео през 1270 – годината, преди учителят му да почине. Според самия Лео официализираното житие, чийто автор е Бонавентура, било пълен провал – портрет на един нереален светец, отдалечен от нашия свят, въздигнат на пиедестала си и недостижим за хората; изопачено изображение на онзи Франциск, когото той бе следвал. Описанието на Бонавентура нямаше нищо общо с жизнения младеж, вървял начело на пролетните пиршества из улиците на Асизи като краля на Трипудианти; с прахосника на парите на отстъпчивия си баща, който следвал неотстъпно най-новите модни течения. Безделникът, трубадурът, шегобиецът бе „изтрит“, за да остане само чудотворецът.

„Изпиха му кръвчицата и духа, гневеше се Лео, измукаха го с пиявици като знахари, сякаш човешкото в него е смъртоносна отрова, която трябва да се източи, за да се запази светостта му. Всичките ни братя спиритуали са потънали в скръб.“

И не само скърбяха. Лео довери на Конрад, че мнозина от отшелниците скрили притежаваните от тях ръкописи; монахините от „Сан Дамиано“ направили същото. Именно тогава учителят помоли своя ученик да запази и препише и неговата хроника за ордена. Макар че Леовият ръкопис не съдържаеше отговорите, които Конрад търсеше сега, това очевидно бе важна връзка към миналото на ордена. Конрад потръпна, като се сети, че двамата с Амата са единствените, които знаят за съществуването на този свитък. При първа възможност трябва да каже на дона Джакома – в случай че го сполети нещо непредвидено и той няма възможност да се върне в колибата си. На момичето едва ли можеше да се разчита, пък и нали тя пак е зад стените (слава на Бога) на манастира си.

Разкъсван от противоречиви мисли, Конрад отвори „Пространното житие“. Помоли се на Светия дух да го дари с благодатта на мъдростта и разбирането, и потърси направо тринайсета глава – за серафима.

CAPUT XIII

ЗА НЕГОВАТА СВЕТА СТИГМА

„Две години преди да изпрати духа си обратно в рая, Франциск бе отведен надалеч от божествено провидение до висока планина, наречена Ла Верна. Там той започна четирийсетдневен пост в памет на свети архангел Михаил...

Чрез божествено вдъхновение той научи, че ако отвори Евангелията, Христос ще му разкрие Божията воля. След като се помоли с голяма отдаденост, той взе Евангелието от олтара и помоли своя спътник, предан и свят монах, да го отвори три пъти в името на Светата троица. И трите пъти то се отвори на Страстите Божии, и така Франциск разбра, че трябва да следва Христос в злочестината и скръбта на неговите страсти... Тялото му вече бе изтощено от водения дотогава суров живот и непрекъснатото носене на Божия кръст, ала той бе вдъхновен повече от всякога да понесе всяко мъченичество...

Щом наближи празникът на Възхваляването на Светото разпятие, дорде се молеше в планината, Франциск видя серафим с шест огнени и блестящи крила да слиза от небесата. Образът се спусна бързо и затрептя във въздуха край него. И тогава той видя между крилата му разпнатия човек с приковани към кръста ръце и крака... Франциск загуби ума и дума... преизпълнен с радост за това, че Христос е тъй милостив към него, че да му се яви като серафим, ала това, че Го видя прикован към кръста, прониза душата му с меч на състраданието и скръбта.

Щом видението се разсея, в сърцето му остана невероятният плам, а върху тялото му бяха отпечатани чудодейни белези... Дланите и стъпалата му сякаш бяха пронизани с гвоздеи, чиито глави стърчаха от средата на дланите и от вътрешната страна на всяко стъпало, а остриетата стърчаха от другата страна... Дясната половина на тялото му сякаш бе пронизана от копие, виждаше се червена рана, която често кървеше и цапаше туниката и бельото му.

Когато Христовият слуга осъзна, че няма начин да скрие стигмата, отпечатана на тялото му толкова явно, го загризаха ужасни съмнения... Повика неколцина от братята си и ги попита какво да стори. Един от тях на име Илуминато бе озарен от Божията благодат и разбра, че се е случило чудо, понеже светецът още беше като замаян. И му рече:

«Брате, не забравяй, че когато Бог ти разкрива божествените си тайни, те не са само за теб, а са предназначени и за други.» Светецът обичаше да казва: *Secretum meum mihi*, моята тайна си е за мен, ала щом чу словата на Илуминато, описа с най-големи подробности видението, като добави, че онзи, който му се явил, му разкрил множество тайни, които той няма да разкрие, дорде е жив.“

Конрад вдигна глава от бележките си и видя как брат Лодовико рови в библиотеката край писалището му.

– Би ли ми казал, брате – попита той, – защо ми е познато това име – Илуминато? Да не би да е играл някаква важна роля в ранната история на ордена ни?

– Мисля, че ще намериш отговора в девета глава – отвърна библиотекарят. – Брат Илуминато придружавал свети Франциск в пътуването му до Египет. Бил с учителя ни, когато той опитал да обърне във вярата султана и се завърнал у дома през Обетованата земя.

– Където свети Франциск получил онова заболяване на очите, което причинило слепотата му?

– Така разправят. Яркото слънце на Светите земи явно го е пронизало право в очите.

Лодовико се върна при шкафа, в който ровеше. Конрад добави към бележките си едно изречение от писмото на Лео. „Първото на Тома бележи началото на слепотата“, написа той и го подчерта три пъти. Загриза си нокътя и забарабани с перото по писалището. Нима е възможно самият Франциск да е „слепецът“ от писмото на Лео? Но откъде започва слепотата му, ако не от Изток?

Докато Конрад се взираше в изречението, преписвачът, който седеше пред него – монах горе-долу на неговите години, – завъртя едрия си ханш на стола и примигна насреща му през влажните си кървясали очи.

– Чух, че питате за брат Илуминато – рече той. Докато говореше, човекът триеше очите си, които явно бяха постоянно възпалени.

– Миналата седмица дочух някои от по-възрастните братя да си говорят за този Илуминато. Според единия той бил секретар на брат Елиас след избирането му за генерал-министър.

На Конрад едва не му секна дъхът. По времето на Елиас секретарят – като Илуминато или Лео преди това – бил наричан с древната дума „амануенсис“. Възрастта на спътника на Дзеферино – по думите на Амата – и името, с което монахът го назова, явно съвпадаха.

Лодовико, който се бе отдалечил едва на няколко крачки от писалището на Конрад, не пропусна да се включи в разговора.

– Нашият брат има право. Бях забравил този факт за брат Илуминато.

Може би Илуминато е човекът, с когото Бонавентура се е съветвал при създаването на своето житие, помисли си Конрад; един от онези, „които са били неотлъчно до блажения Франциск и са били наясно с всички въпроси“. Колко любопитно, че Бонавентура го посочва по име в тази глава, но не упоменава брата, който пръв е писал за Франциск – тоест Лео.

– Брат Илуминато жив ли е? – попита Конрад.

– Да, макар че, естествено, е доста възрастен – отвърна библиотекарят.

– Толкова, че да пътува, яхнал муле?

Брат Лодовико се усмихна любезно.

– Съмнявам се, че вече изобщо пътува.

– Напротив, брате – намеси се по-младият монах. – Преди седмица мина през Асизи и се отби да побеседва с брат Бонавентура. Това беше причината братята да се сетят за него. Жалко, че го изпуснахте, брат Конрад.

– Да, определено е много жалко – отвърна Конрад. – Но така или иначе, благодаря и на двама ви за помощта.

– Стига вече безцелни приказки, брате – додаде библиотекарят. – Пречиш на брат Конрад да си върши работата, и и бягаш от своята.

Порицаният монах сведе очи.

– Да, брате. – Завъртя се обратно на стола и се надвеси над писалището си.

Значи, въпреки съмненията на Лодовико въпросният Илуминато продължава да пътува. И ако наистина е възрастният монах, когото е срещнала Амата, което вече ми се струва повече от вероятно, Бонавентура вече знае всичко, което един опитен секретар е запомнил от писмото на Лео.

Тъй като разговорът бе прекъснат за момента, библиотекарят се върна към задълженията си, като не изпускаше от поглед словоохотливия преписвач. Конрад се съсредоточи върху бележките си за видението на серафима. Подчерта една-единствена дума от дългия параграф на Бонавентура: Илуминато.

XVIII

– Avanti! Дий, твърдоглаво добиче!

Илуминато ръчкаше мулето си със сандали и го шибаше по задницата. Колкото повече се изкачваха над езерото Трасимено и ведрата долина на Киана, толкова по-непокорно ставаше животното. В далечината пред себе си Илуминато различи гордия силует на етруската цитадела Кортона. Злокобна в дързостта си, отдалечена и застрашителна сред снежните върхове, Кортона се бе оказала удачно убежище за последните години изгнаничество на брат Елиас. Въпреки че Илуминато бе предупреждавал някогашния генерал-министър да внимава да не попадне в собствената си клопка, Елиас се големееше като светски крал с едрите си, широкоплещести коне, с младежите в разноцветни ливреи, които очакваха заповедите му като епископски пажове, с изисканите блюда, приготвяни от личен готвач. Подпомаган в амбициите си от уменията в изтезаването на главния си тъмничар, той се бе стремил към абсолютна власт в братството. Десетилетие по-късно монасите, с помощта на папата, го принудиха да падне на колене. Докато Илуминато се клатушкаше и подрусваше на гърба на мулето, си помисли, че Бонавентура имаше на какво да научи Елиас относно укротяването на амбицията с търпение. Настоящият генерал-министър имаше възможност да се издигне по-нависоко в църковната йерархия от когото и да било в ордена, но всяка стъпка нагоре, защо не дори до папския престол, щеше да бъде благодарение на кардиналите.

Илуминато също бе чакал, докато колелетата на годините се търкаляха бавно и все по-ситно. Наградата ми е сигурна. Бонавентура му я обеща, когато старият свещеник му каза за Леовото съобщение до Конрад.

На централния градски площад Илуминато слезе от гърба на мулето и махна на две момчета, които тичаха наблизо. Явно не се впечатляваха от вятъра, който развяваше опърпаните им туники.

– Братлета, ще ми помогнете ли да се ориентирам – провикна се свещеникът. – Бог ще ви възнагради, ако ни заведете с мулето ми до църквата.

Малчуганите го изгледаха с любопитство, единият отвърна нещо неразбираемо. Илуминато откликна на местния диалект, като размаха ръце, хвана се за гърба и посочи нагоре по улицата, повтаряйки Chiesa, chiesa. Децата най-сетне го разбраха и се приближиха свенливо.

Над града Елиас бе построил по-малък вариант на базиликата, която бе издигнал в Асизи. Дори след като папата го прогони от ордена, дори след като премина на страната на империята и сподели съдбата на отлъчения от църквата Фридрих, Елиас продължи да носи сивата туника на францисканците, както направиха и дузината братя, останали му верни. Когато най-накрая се оттегли в Кортона, той се опита да възстанови част от миналата си слава, като построи манастир и църква със същото име, дори със същата фасада, като прочутата базилика. За себе си издигна каменен отшелнически дом. Някак си успя да се покае на смъртния си одър, получи опрощение от местния свещеник и бе погребан в същата тази църква. Илуминато си каза: Сигурно съм първият пилигрим, тръгнал да търси гробницата на развенчан генерал-министър.

Идването в Кортона не беше негова идея. Съгласи се, макар и с неохота, на предложението на Бонавентура, че този аванпост би бил възможно най-удачната отдалечена точка, където да изчака назначението си. Не можеше да допусне Конрад да го разпитва. Още едно последно превъртане на колелото, преди желанието му да се осъществи.

Но каква награда ще получи накрая! Епископ на Асизи. Настанен в епископския дворец в близост до „Сакро Конвенто“, той ще може да продължи да задоволява глада си за намеса в политиката на ордена и за вътрешна информация, която върви заедно с това. За известно време наистина вярваше, че е назначен на предишния си пост, за да умре от отегчение: отец изповедник в манастир на клариси, който кима сериозно (или полузаспал), докато онези невинни душици споделят с него прегрешенията си. Но за късмет – случайната среща с момчето на пътя край Анкона – се озова в центъра на потенциалната вихрушка от събития. Усещаше кръвта си да пулсира с нов живец в старите му вени. Бонавентура моментално схвана важността на Леовото писмо и опасността, която представлява то за доверието към ордена. Отначало генерал-министърът прие новината с типичното си хладнокръвие. „Нека Конрад да заповяда“, рече той невъзмутимо, докато бавно въртеше пръстена на пръста си. „Ще си тръгне, без да е научил повече, отколкото е знаел на идване.“

„Ами ако някак прозре истината?“

„Тогава изобщо няма да си тръгне.“

Но в такъв случай Илуминато трябваше да разкаже на Бонавентура и останалата част от историята – че си е позволил да заповяда Конрад да бъде задържан, ако мине през Губио. Сърцето му се сви, като видя как челото на Бонавентура се набръчка, но това беше само в първия момент.

Генерал-министърът потуша по плота на писалището си с върховете на пръстите си и удари звънеца. Секретарят му, Бернардо от Беса, сигурно е чакал току пред стаята, защото влезе незабавно с восъчната си плочка и стилус в ръка.

– Брат Илуминато, би ли повторил казаното току-що. И продиктувай на брат Бернардо бележките, които си водил във Фосато ди Вико, както и каквото си спомняш от писмото на Лео.

След като секретарят приключи, генерал-министърът благодари още веднъж и отбеляза, че бързите действия на Илуминато няма да останат невъзнаградени. Епископът на Асизи наскоро си бил отишъл от този свят и мястото му останало незаето в очакване коронацията на новоизбрания папа. Бонавентура вече имал на бюрото си писмо до папата, в което молел този свещенически пост да бъде зает от някой от неговите братя. „Гебалдо Висконти от Пиаченца ми е личен приятел. Споделяме еднакви възгледи за недъзите и покварата на духовенството. Той би предпочел тези постове на властта да бъдат заети от повече францисканци.“

Сърцето на Илуминато запърха, когато генерал-министърът намекна, че той, с неговата трупана с години мъдрост, да не говорим за явното му разбиране на необходимостта да се обуздаят разногласията в ордена, би бил идеалният кандидат за това овакантиено място. Като генерал-министър той щял да бъде доволен да оповести това в послепис към писмото си.

Но Бонавентура даде това обещание преди да се появи трупът на онова момче на главната порта на „Сакро Конвенто“. Случаят може би щеше да остане незабелязан, ако по-късно същия ден група монаси не бяха донесли и брат Дзеферино – пресъхнал от жажда, полусляп и блънуващ за отмъстителен ангел с пламнали очи. Момчето имаше някаква връзка с този разярен дух. Раненият брат разправяше още и че Конрад, благодарение на чудесна намеса, се спасил от плен. Още по-лошото беше, че от манастира в Губио пристигнаха още двама братя, които търсеха изчезнал брат.

– Мъртъв е – отвърна монотонно Дзеферино, когато Илуминато заведе двамата братя в лечебницата. Стрелна Илуминато със здравето си око. – Уби го онзи уж безобиден куриер, дето занесе писмото на Конрад. Така заплатихме за усилията си тази седмица, нали, брате? – Илуминато реши да не споменава за обещанието на Бонавентура.

През цялата следваща седмица възрастният свещеник избягваше генерал-министъра. Бонавентура ненавиждаше всякакви спънки в

безоблачното функциониране на „Сакро Конвенто“, а това включваше и смъртта и раняването на послушници и монаси. Но в крайна сметка Илуминато не успя да се скрие от началника си. Бонавентура изпрати да го повикат.

– Конрад е в Асизи – рече той. – Отседнал е у вдовицата Франджи-пане, очакваме го да се появи тук всеки момент. Мулето ти вече си е отпочинало. Препоръчвам ти да отидеш да отдадеш почестите си на гроба на своя последен учител. Несъмнено той ще има нужда от молитвите ти.

– Ами епископският сан?

– Когато му дойде времето, ще ти изпратя вест в Кортоната.

Илуминато нямаше друг избор, освен да коленичи, да целуне гравирания пръстен на Бонавентура и да си тръгне. Щом се изправи обаче, потупа камъка лапис лазули, който сияеше в златната си обшивка.

– Убеден съм, че разбирате, че Конрад представлява непряка заплаха – най-малко – за Братството на гробницата?

– Мина ми през ума – отвърна Бонавентура, – макар че писмото, преразказано ми лично от теб, не казва нищо в тази насока.

Сега, когато беше към края на пътуването си, Илуминато се чувстваше повече изгнаник, отколкото епископ. Облегнат за опора на едно от хлапетата, докато другото водеше мулето му и продължаваше да бърбори безспир на дивашкия им диалект, свещеникът изкачи стръмните вити улички до църквата. Повтори благословията към помощниците си, завърза животното си и влезе да потърси някого, който би могъл да го упъти към гробницата на Елиас.

Нефът на черквата се издигаше студен и мрачен, празен като пещера. Затътри се през влажното помещение към едничката газена лампа, която гореше в трансепта, и похлопа на страничната вратичка, водеща към манастира. Бадемовите очи на монаха, който му отвори, изглеждаха уморени и стари като самата черква.

– *Per favore*, брате, къде се намира гробницата на брат Елиас? – попита Илуминато.

Монахът сви рамене.

– *Un momento*. – Потъна обратно в манастира, след малко се върна с фенер. – Последвай ме.

Мъжът поведе Илуминато зад централния олтар към задна стаичка, която явно се използваше за склад. Покрай стените бяха нахвърляни хаотично платформи, на които се подреждаха момчетата от хора. Една маса в средата на стаята бе отрупана, че чак преливаше от купчини стари мухлясали ръкописи. Братът ритна встрани камара листа под масата,

при което се вдигна гъст облак прах. Накрая застана на четири крака и зачисти голяма каменна плоча. Отгоре се провидя името на Елиас.

– Ето я – рече монахът.

Ето я? Нима този изкуфял безмозъчен брат няма какво друго да каже освен „ето я“? Как е възможно – властният управител, комуто Илуминато служи дванайсет години, на чиито политически умения и архитектурен гений някога се дивеше цял свят, да събира слоеве прах под някаква си маса? Стомахът на свещеника се преобърна. Бе възмутен от унизителния край на Елиас.

– И никой не охранява костите му?

– Ха. Това би се понарявало на тщеславната му душа – да си мисли, че костите му са достойни да бъдат охранявани. Не, пък и бездруго те вече не са тук. След смъртта му един брат *custode* ги изхвърли от църквата направо на хълма. Вълците ги разнесоха. – Монахът се изкиска зловещо. – Ако искаш да намериш нечестивите му останки, търси бял прах в най-близката купчина вълчи изпражнения.

Мъжът заби поглед в Илуминато. Нито лицето, нито гласът му издаваха и най-незабележима следа от чувство.

– *Sic transit Gloria mundi*. Славата е преходна, брате – додаде накрая.

– Не бих казала, че някога съм познавала брат Илуминато – отвърна доната Джакома на въпроса на Конрад. – Още в самото начало монасите бяха толкова много. Не помня да съм чувала името му сред онези, които заминаха със свети Франциск за Рим. – Седеше пред огъня в дневната на дома си, покрила коленете си с вълча кожа, лицето ѝ изглеждаше спокойно на танцуващите отблясъци от огъня.

– А по-късно – попита отшелникът, – когато е служил при Елиас?

– Казах ти вече – след като Елиас скри тленните останки на свети Франциск, почти не сме си говорили.

Конрад поднесе бележките си към светлината, докато продължаваше да рови из листата. Пио внесе в стаята чиния сладки и гостът вдигна глава.

– Мама държеше да ви ги донеса, докато са още топли, мадона.

Благородницата се усмихна и направи знак към събеседника си

– Любимите на нашия учител – рече тя, докато момчето поднасяше чинията към Конрад. – Марципан. Когато научих за състоянието на свети Франциск, взех с мен в Асизи малка кутия от тези сладки, заедно с плат за погребалната му плащаница. Обичаше аромата на бадеми, а

специално за него ги бях опекала под формата на кръст. – Споменът извика радостен блясък в котешките ѝ очи. – Днес готвачката е изпекла ореоли, в памет на приближаващия празник на Все светии.

Конрад си взе сладка и остави захарта да се стопи на езика му, преди да започне да дъвче. Оставаше му още много да учи за истинския аскетизъм, след като светец като Франциск не е смятал, че дъвченето на сладки отхлабва усърдието му. Що се отнася до самия него, трябваше да признае, че безкрайното разнообразие от деликатеси, приготвяни от готвачката, беше не по-малко свързано с честотата на посещенията му у дона Джакома, отколкото съкровищницата от спомени на домакинята. Хареса му да си мисли, че ненаситният му апетит по някакъв начин го свързва със свети Франциск. Изтръска трохите, попадали по записките му, към огъня и продължи да търси, докато не попадна на друга част от легендата на Бонавентура.

– Ето го второто описание на стигмата, от времето на смъртта на Франциск. Бонавентура споменава рицар на име Джанкарло. Дали случайное е онзи кмет, когото ти спомена – дете помогнал на Елиас да отнесе тялото на светеца. – Преведе латинския текст: – „По блажените му ръце и нозе се виждаха гвоздеите, чудодейно подаващи се от плътта му по Божия воля... така се връзваха в плътта му, че при натиск от едната страна мигновено изскачаха още повече от другата... Раната отстрани на тялото му, която не бе причинена от какво да е човешко действие... беше червена и плътта се свиваше на колело, като наподобяваше прелестна роза. Останалата част от кожата му, която преди беше по-скоро тъмна, както по рождение, така и от болестта, беше станала сияйно бяла, като даваше представа за великолепието на светците на небето...“

Сред малцината, комуто бе дадено да види тялото на свети Франциск, бе образован и благоразумен рицар на име Джанкарло. Невярващ, досущ като Тома Неверни, той ревностно и дръзко, пред погледа на монасите и много граждани, не се поколеба да пипне гвоздеите и да докосне ръцете, стъпалата и тялото на светеца. Когато почувства белезите, раната на съмнението в собственото му сърце и в сърцето на останалите се разсея.“

Дона Джакома кимна.

– Сигурно става въпрос за Джанкарло ди Маргерита. Беше безсрамен и нагъл още преди хората да го изберат за кмет. Добре си спомням тази сцена: стоеше изправен в аленочервената си тога и хермелиново наметало. – Тя затвори очи. – Да, и носеше шапка от катерича опашка – наперен петел сред дроздове, един такъв надут и нагласен сред

монасите в сивите им туники. Години след това разказваше за случило-то се. Превърна се в неуморен защитник на стигмата пред всички неверници.

– Неверници ли? Нима е имало такива?

– О, да, и то доста. Съмнение, при това не лишено от завист, особено сред другите ордени. Но те, естествено, не са видели това, което видяхме ние.

Конрад поглади голобрадото си лице.

– Пропуснах шанса си да говоря с Илуминато. Имаш ли представа дали този Джанкарло е още жив?

– Не мога да кажа. Оттегли се в имението си във Фосато ди Вико преди около две десетилетия. Не съм го виждала в Асизи оттогава, нито съм чувала нещо за него.

Конрад си събра записките и ги притисна с две ръце към гърдите си. Затвори очи в очакване на вдъхновение, а червеното пламъче продължи да подскача през клепачите му. Нищо. Пак нищо, само въпроси, както обикновено обхващи.

– Искам да те помоля да пазиш записките ми – рече накрая. – Някой ден тези фрагменти ще ми проговорят с един глас и всичко ще се изясни, но още не е дошъл моментът. Утре смятам да разпитам брат Лодовико за „първото на Тома“ и нямам представа каква ще бъде реакцията му. Може би стъпвам на мочурлива почва или земята под краката ми ще се разтърси от земетресение. Или, дай Боже, да успее да хвърля мост над празнотата, която чувствам ето тук.

Маестро Роберто влезе на пръсти в дневната, докато Конрад говореше.

– Scusami, Джакомина. Стаята е готова за огледа ти, веднага щом се освободиш.

– Чудесно. Grazie, Роберто.

Насочи ведрия си поглед към Конрад.

– Не знам дали съм ти споменавала, че и двамата ми синове си отидоха от този свят бездетни. Никога не съм имала внуци. Тежка съдба е да надживееш децата си.

През цялото това време държах тяхната стая неотворена и непокътаната. За мен тя се превърна във водовъртеж, който изсмукваше радостта от гърдата ми всеки път, щом пристъпех прага ѝ. Но това ще се промени. Разпоредих да я почистят и пребоядисат.

Конрад изчака обяснението ѝ, ала тя явно бе изпаднала в настроение да бъде загадъчна.

– Всеки от нас има своите празнини, които да запълва – додаде накрая домакинята.

– Първото на Тома ли? Разбира се, брате.

Конрад се отпусна на стола си, останал без ума и дума, докато Лодовико отиде да му донесе търсения текст. Оказа се твърде лесно. Библиотекарят реагира така, все едно чува тази молба всеки ден.

Лодовико се върна, натоварен с доста масивна книга. Щом я остави пред Конрад, писалището проскърца и се олюля на разклатените си крака.

– Нямам представа откъде знаеш, че разполагам с това произведение, но се радвам да ти го покажа. Това ми е най-новата придобивка. Сдобихме се с един от първите преписи единствено благодарение на личното приятелство на брат Бонавентура с Тома, завързано по време на обучението им в Париж.

Обяснението обърка Конрад. Нима генерал-министърът е достатъчно възрастен, че да познава Тома от Челано? Възможно е. Но Конрад никога не беше чувал Тома да е учил или дори да е прекарвал по-дълго време в Париж. Усмихна се неопределено, като изчака библиотекарят да се обърне, после отгърна кожената корица на книгата и огледа титулния лист:

SUMMA THEOLOGICA Auctore Tomas de Aquino

И под заглавието, с по-дребен шрифт: Liber Primus.

Първата книга на „Сума на теологията“ от Тома от Аквино. Конрад простена. Тази лисица Лодовико. Нищо чудно, че беше толкова любезен. Бил е подготвен за молбата на Конрад. Явно брат Илуминато има добра памет и е предал дословно тази част от Леовото съобщение.

Монахът разпери пръсти и измери дебелината на книгата. Прочитането на цялото произведение би му отнело до края на есента. Но добре, ще се включва в играта ти, рече си той. Имам време. И търпение. А и кой би могъл да каже, че не този Тома е имал предвид Лео? Със сигурност е научил за произведението на Тома от Аквино, преди да умре. Може би е имал предвид именно духовна или теологическа слепота, а не слепец. Въздъхна дълбоко, после се съсредоточи върху текста и започна да чете:

ЧАСТ ПЪРВА

Първи въпрос

За светото учение,
какво представлява то и докъде се разпростира

Конрад се загледа през оловните рамки на прозорците. Въпреки мъглявината, скриваща жълтеникавите поля далече долу, успя да различи мястото, където се сливаха реките Киаджо и Тибър, за да поемат заедно към Рим. Прозя се широко. След два месеца няма да се пита кой е слепецът. Защото слепецът ще е самият той!

XIX

– *Nic vobis, aquatilium avium more, domus est.*

– Ваше светейшество? – обърна се Орфео към папата, който стоеше до капитана на кораба под бяло копринено платнище. Тебалдо Висконти отпусна ароматния помандер, който закриваше частично лицето му.

– Познаваш ли поетите, Орфео? – попита Тебалдо.

– Само онези, които съм изучавал като дете.

– Касиодор е написал за този град: „по вълните се носи като чайка“.

Морякът заслони очи и се взря отвъд издугините, свистящи покрай носа, към града на хоризонта. Не видя прилика. Ако трябваше да сравни Венеция с нещо, той би избрал привързано ковчеже със съкровища, което отказва да потъне въпреки многобройните опити на императори и съседни сили да го потопят. Когато Пипин, внукът на Карл Велики, заплаши да прекъсне доставката на храни за венецианците, надменните граждани отвърнаха, като замериха войските на Пипин със самуни хляб.

– Началото на вашето посрещане – посочи капитанът над водата. По вятъра се носеше флотилия от галери с изправени мачти и плющящи платна, която бързаше да скъси оставащите левги между папския конвой и пристанището зад тях. Нагъсто като ято аншоа, те пореха вълните и вече бяха толкова близо, че Орфео чуваше възгласите на екипажите им: *Vi-va Pa-pa! Vi-va Pa-pa!* Бойните кораби с високи мачти, с редиците им палуби и бойници се врязаха като внушителна планина сред флотилията, която се разцепи на две, за да им стори път. Папата излезе изпод навеса и вдигна ръце да поздрави ликуващите моряци, като продължаваше да стиска своя помандер.

– Е, започна се – рече тихо.

А за мен това е край, помисли си Орфео. През тези седмици,

прекарани заедно, той се научи да уважава Тебалдо, но също така нямаше търпение да бъде освободен от задължението си и отново да разполага със самия себе си.

Щом навлязоха в пристанището, на мястото на галерите се появиха по-малки плавателни съдове: миниатюрни grippi, с които се купуваше вино от Кипър и Крит и се доставяше във Венеция; плоскодънни sandoli; рибарски бар-жи и оборудвани с платна braggiozzi, използвани от рибарите в Киоджа. Дори саловете, които докерите използваха, за да разтоварват големите търговски кораби, бяха на вода и едва се крепяха под тежестта на тълпи ликуващи хора.

Орфео надзърна над парапета и се усмихна широко на искреното, необузвано въодушевление, което ги заливаше отвсякъде. Венеция се гордеше със своите сто хиляди жители и сякаш всички те бяха наизлезли и се намираха или във водата, или покрай брега. Папският кораб пропълзя към кея пред катедралата „Сан Марко“, където към глъчката на посрещачите се прибавяше и звук на тропети, цимбали и барабани. Откъм каналите изплуваха гондоли и връвата се обогати с ритмично пляскане, причинено от веслата на гондолиерите във водата. Елегантните лодки се пъчеха гордо с позлатените си и богато украсени носове и изрисувана декорация; техните felzi, каютите, предназначени да пазят пътниците от лошо време, бяха застлани с лъскави платове и пищни драперии. Едва сега Орфео забеляза, че гондолите всъщност ескортират bucintoro на дожа на Венеция, а там, в центъра на официалната баржа, стоеше самият дож. Щом бойният кораб приближи, мъжът падна на колене. Двата съда се понесоха редом и Орфео успя да види добре лицето на Лоренцо Тиеполо. За времето, което морякът бе прекарал в Акра, на този пост не бе настъпила промяна.

Звукът на тропетите бе заглушен от пронизителните камбани на базиликата „Сан Марко“, щом папата и дожът стъпиха на брега. Тълпата се разцепи като Червено море, за да пропусне процесията от църковни сановници и архиепископи към кея.

– Остани до мен – прошепна Тебалдо на Орфео, докато духовниците приближаваха. – В цялата тази суматоха имам нужда от познато лице до себе си.

Орфео се поклони и зае място точно зад папата. Хилядите очи, впечени в тяхната посока, изведнъж го накараха да се чувства на най-видното място и му се прииска просто да се стопи в тълпата. Тебалдо се обърна.

– Не. Не зад мен. До мен.

Прелатите поведоха папата, дожа и техните свити между две гигантски знамена с рисунки на катедралата „Сан Марко“ и издигнати на борови пилони с височината на корабни мачти. Зад знамената Орфео различи петте оловно-сиви купола на базиликата, на върха на всеки от които се кипреше по една тумбеста луковица. Отвън църквата бе облепена в мозайки, а всеки от петте сводести входа бе покрит с мраморни релефи на светци, ангели и митични герои, чиито изображения продължаваха и към пазвите на сводовете. От всяко равно местенце на фасадата стърчеше гора от статуи, изработени от отдавна покойни каменоделци.

Папата подбутна Орфео и кимна към четирите коня с релефни бронзови мускули над главния вход, които сякаш напиреха всеки миг да скочат от терасата като легендарния Пегас.

– Надявам се един ден да си върна всичко това – прошепна Тебалдо в ухото му. – Някоя цена не е достатъчно висока, когато става въпрос за обединяването на църквата.

Орфео бе добре запознат със становището на папата по този въпрос. По време на плаването им, нощ след звездна нощ, Тебалдо Висконти бе разкривал душата си пред младия гребец – като старейшина на племе, който споделя познанието на дедите си. Или може би от уважение към светия чичо на Орфео.

– Поставил съм си две основни цели – говореше той, докато двамата седяха облегнати на палубата, втренчили поглед в небето. – Първо, да обединя източната и западната църква; и, второ, да прекратя злоупотребите сред духовенството. Възнамерявам и за двете задачи да използвам събратята от ордена на твоя чичо, дано само Бог ме дари със сила и време. Настоящият генерал-министър Бонавентура споделя възгледите ми по този въпрос. Според него днешните ордени, в сътрудничество с университетите, могат да реформират нашата Света майка църква, да изкоренят ересите и да направят гигантска крачка към осъществяването на Божието царство на земята. Ето от такъв човек имам нужда до себе си в моята работа.

Имаше предвид разграбването на Константинопол. Макар набеget да бе осъществен още преди рождението на Тебалдо, папата познаваше добре историята на случилото се. Беше прочел ужасяващите свидетелски показания на Никита Хониат¹⁸ и разказа на Орфео как Енрико Дандоло, спящият дож на Венеция от 1202, опорочил четвъртия кръстоносен поход за благо на своя град.

18. Тогавашният управител на Филипопол. – Бел.прев.

Когато тези така наречени „християни кръстоносци“ завзеха Константинопол, опожариха повече къщи, отколкото има в трите най-големи ломбардски града. Изхвърлиха тленните останки на свети мъченици в отходните канали, дори разпиляха светите тяло и кръв на Нашия спасител. Изтръгнаха скъпоценните камъни от свещените потири за причастие на „Света София“ и ги използваша като чаши за пиене. След като унищожиха главния олтар на храма, вкараха вътре конете и мулетата си, за да изнесат плячката. Никита пише, че когато някое животно се подхлъзвало и падало, кръстоносците го пронизвали с мечовете си, осквернявайки църквата с кръв и изпражнения. След това тези рицари качили най-обикновена уличница на патриаршеския престол и я накарали да танцува неприлични танци на светото място. И нямали милост в похотта си нито към невинните моми, нито към девите, посветени Богу.

Настъпи тягостна тишина, папата не откъсваше очи от изток.

– Голяма част от украсата на „Сан Марко“ се дължи именно на това нашествие, включително онези великолепни коне, които гледат към площада. Тези вестители на Антихриста откраднаха дори ръката на свети Стефан, главата на свети Филип и парчета плът от тялото на свети Павел. И което е по-важно за дожа, договорили търговски отстъпки из цялата Източна империя и успели да изтласкат търговците от Генуа и Пиза от региона. Спокойно може да се каже, че венецианските ти приятели са готови да разменят и душата си за доходоносни търговски пътища.

Щом процесията приближи главния портал на базиликата, вниманието на Орфео премина от конете към дожа и хората му. Морякът знаеше, че наследникът на Енрико Дандоло, дума да няма за търговците, които изпълваха „Риалто“, не биха се поколебали да отровят кой да е избран папа, ако дочуят подобен коментар за статуите. Ако се съди по сияещите им лица обаче, явно не бяха чули мнението на Тебалдо, останало заглушено под собствения им ентузиазъм. За момента венецианците бяха доволни да удостоят госта си с тържествена литургия в базиликата, преди Тебалдо да се оттегли за почивка в двореца на дожа.

Най-сетне, щом над „Пиаца ди Сан Марко“ се спусна нощта, Орфео успя да се откъсне от папската свита. Като остави зад гърба си грейналите свещници и натруфените в най-лъскави дрехи венециански сановници, плюс изискани ястия, каквито обикновено стомахът му не поема за цяла година време, той се измъкна на полупразния площад. Ситният дъждец, който блестеше по паважа, отразяваше светлините, които се

изливаха от прозорците на двореца на дожа. Тръгна покрай кея, докато се озова на позната му улица, по чието продължение бяха разположени магазинчета, а сегиз-тогиз биваше пресичана от по-тесни алеи. В дъното на една от тях се развяваше малък флаг с любимото му *gidotto*. Точно тази вечер нямаше желание нито да играе карти, нито да хвърля зарове, но възможността да пийне по чашка с някой стар приятел моряк го подмами да влезе в таверната. Щеше му се да се върне на работа, а на подобно място можеше да се осведоми за свободните места за гребци не по-зле, отколкото на пристанището.

Пъхна се през ниската врата и напрегна взор да огледа обстановката през дима и сенките. Това не беше място, където се събират търговци, занаятчии или еснафи. Постоянните посетители на *Il Gransiero* бяха моряци като него, клошари, коминочистачи и ловци на раци, които срещу бакшиш ти подаваха ръка да слезеш от гондолата. Засега разговаряха кротко, но с напредването на вечерта сякаш да станат по-шумни, докато биенето на пиянската камбана не оповести затварянето на таверните и те не се отправят, клатушкайки се, по домовете и постелите си. Мъжете в помещението бяха загърнати в най-прости наметала, увили краката си с парчета плат, за да ги стоплят. Жените, които пиеха с тях, носеха обикновени сиви шалове; около вратовете им висяха ситни синджирчета – украшението, което венецианската традиция бе запазила за жените от бедните прослойки. Откъм тавана Орфео дочу кикот и стонове на други мъжки и женски гласове. Усмихна се: приятно е да си у дома, приятно е за малко да се откъснеш от великолепието, съпътстващо папата.

В най-отдалечения от вратата ъгъл съзря онова, за което бе дошъл. Двама негови познати пиеха с трети, когото той виждаше за пръв път, но явно също беше моряк, ако се съди по облеклото му. Единият от приятелите му вдигна глава изненадан, щом Орфео грабна близкия стол и се запъти към масата им.

– Орфео, Боже мили! Какво правиш тук? Братята Поло върнаха ли се вече?

– Не. Пътуват за Катай, както беше предвидено. Аз пристигнах тази сутрин с папата.

– *Il Rara?* – Мъжът шракна с пръсти и подсвирна тихичко. – Издигаме се, а?

– Отегчен съм до смърт, Гиулиано. Не съм пипал гребло от два месеца. Ще стана мекичък като нашата Сесилия. – Протегна ръка към пушкава млада жена, която тъкмо минаваше покрай масата им, крепейки на рамото си бъчонка вино.

– Тази мекота ти харесваше, когато нощем мъжествеността ти се втвърдяваше – не му остана дължна тя. Пълните ѝ устни се извиха нагоре, щом ръката му се плъзна около кръста ѝ. – Ще поостанеш ли?

– Не знам. Тази вечер се надявам да разбера.

– Е, ако решиш... – Разроши косата му със свободната си ръка, после се измъкна от прегръдката му със смях. Сесилия му харесваше. Добра и ведра душа, рече си, докато я гледаше как се отдалечава. Разполагаше с цял куп нови истории, които да ѝ разказва в леглото по-късно.

– Чу ли, че дождът организира военен поход срещу Анкона? – попита Гиулиано. – Няма по-добър лек за скуката от морска битка и ступване на някой и друг търговец. Тръгваме веднага след Все светии, щом голямата патърдия около папата поотшуми. Парадът на гилдиите ще продължи цяла седмица, ама ние няма да го дочакаме – ще сме заминали. Двеста кораба. Наемат всеки моряк и стрелец, който се навие.

– Заплащане?

– Дванайсет либри бисквити¹⁹, дванайсет унции²⁰ осолено свинско, двамайсет и четири унции фасул, девет унции сирене и бъчва вино. Стабилно хапване и пийване – засмя се той.

– Питам за дукати – за нещо, дето ще ми дрънка в джоба, като се върна.

– Монети, а? Приискали му се парици. Не си се променил, а, Орфео, все към сухото те влече? – Гиулиано смигна на другарите си. – Все пак е син на търговец, не забравяйте. Видяхте ли настървението, блеснало в окото му, не по-различно от око на евреин?

Посегна под надрасканата маса. Щом отвори шепа, вътре грейна златна монета.

– Два такива превъзходни портрета на Лоренцо Тиеполо, amico. И най-апетитното – цялата плячка, която успееш да замъкнеш на борда. Не подценявай тази възможност. Напоследък народът в Анкона позабогатя.

– И богатството ще ги отведе в гроба – рече мъдро непознатият с неприятна мазна усмивка.

Орфео огледа изпълнените с очакване лица. Възможността наистина не бе за подценяване, пък и щяха да се приберат в рамките на месец. Странно, но установи, че се колебае.

Отвърна на погледите им, като сбърчи вежди.

19. Около 5 кг. – Бел. прев.

20. 1 унция е около 30 грама. – Бел. прев.

– Ще си помисля тази вечер и утре ще се видим тук – рече накрая. – Трябва ми разрешение от Светия отец. Уговорката ни наистина беше да го придружа до Венеция, но все още не ме е освободил официално. – Ухили се глуповато. – Аз съм му талисманът, нося му късмет.

– Аха, нищо чудно, че си станал толкова мекушав – отбеляза Гиулиано. – Още вино! – извика пронизително. Двамата му другари започнаха да блъскат с чашите си по масата, докато Сесилия не се появи с бъчонката.

Докато се навеждаше през масата, червената ѝ коса обърса бузата на Орфео. Дългите ѝ къдрици бяха току-що парфюмирани и ако бе имал някакви съмнения, че го е направила заради него, то допирът на коляното ѝ о бедрото му ги разсея. Погали я по задната част на крака и я щипна, докато тя се отдалечаваше да обслужи съседната маса. Това щеше да му е последната чаша с приятели.

Повечето венецианки бяха червенокоси, но малко от тях си позволяваха да носят косите си свободно, както правеше Сесилия. Несъмнено някой свещенослужител бе постановил, че да се показва косата или ушите е нескромно. Но Сесилия си нямаше много вземане-даване с църковни деятели – пък и да имаше, те едва ли биха обърнали внимание на непокритата ѝ глава. Орфео си представи грандамите на града, които всеки ден дефилираха по мраморните стъпала на дворците си, кацнали на високи като кокили zocoli, облечени в брокатени одежди и накичени с толкова бижута, че всяка една от тях можеше да закупи цял град от мащаба на Асизи. Дългите им плитки и млечнобялата им кожа бяха изкуствени като сърцата им; по нищо не биха могли да се мерят с простодушната Сесилия. Вдигна глава да види къде е отишла. Засече погледа ѝ в другия край на помещението и желанието, което заблестя в очите ѝ, сви слабините му в сладостна болка.

– Вече мога да си пиша името – рече Сесилия. – Един приятел ме научи. – Надигна се на лакът, за да види по-добре лицето му. Орфео отвърна на сънената ѝ усмивка и я погали по косата. Пръстите ѝ описваха буквата „С“ около дясното му зърно и продължаваха през гърдите – „Е-С-И...“.

Слабата светлина, която се процеждаше едва-едва през опърпаното покривало на прозореца, го изнервяше като жужащ комар. Искаше му се да положи главата на момичето на рамото си и пак да затвори очи, но знаеше, че приближава време да се връща в двореца. Изведнъж се омърлуши. Сесилия застина с ръка на гърдите му, челото ѝ се сбръчка

тревожно.

- Пак се натъжи, Орфео.
- А дори не знам защо.
- Не знаеш ли? Ей сега ще ти кажа.

Той стисна брадичката ѝ между палеца и показалеца си и придърпа лицето ѝ към себе си за целувка.

- Ами кажи ми тогава, о, мъдра жено, че да се просветля и аз.
- Не се шегувай – намуси се тя и лицето ѝ придоби замислен вид. – Жените разбират някои неща. – Изопна се до него и намести главата си в ямката на мишницата му.

– Помниш ли, веднъж сподели с мен, че си решил да напуснеш дома си? Беше участвал в някакво сбиване и аз току-що бях почистила раните ти. „Мога да се сбия с всекиго за удоволствие, така ми каза, но Сатаната да ме прибере, ако някога убия за пари.“ Ако тръгнеш с останалите срещу Анкона и плякосваш кораби, няма да си по-добър от баща си, дето опожарил онзи замък. На твое място щях да остана още малко при моя папа. И при моята Сесилия.

Орфео я докосна по бузата с устни, после отпусна глава на възглавницата.

- Моята Сесилия – повтори. – Най-мъдрата жена в целия християнски свят. Проклет да съм, ако не си последният оракул.
- Сега се чувстваш добре, нали?
- О, да. В древността мъжете биели път с месеци, за да търсят жрици и оракули. Коленичели пред тях и ги отрупвали с подаръци.
- Това ми харесва. Защо вече не се прави?

Орфео се засмя и я прегърна сърдечно.

- Защото, жено, която все пак не знаеш всичко, жриците вече са забранени. Тези времена са отминали – за жалост. – Целуна я още веднъж, нежно, по шията точно под брадичката, гризна я лекичко със зъби. – Но когато ми е нужен мъдър съвет, пак ще те потърся.

При друг случай, в друга ситуация, би останал при Сесилия – точно както каза тя. Знаеше, че тя винаги ще го чака, каквото и да се случи. Но неговият живот бе движението. А Сесилия, с нейното топло и щедро сърце, нямаше да страда от липса на мъжки ласки.

Все още не съм стигнал доникъде, ядосваше се Конрад на себе си. Не намирам никакви отговори. Губя си времето с този Тома от Аквино.

Оказа се, че не е толкова търпелив, за колкото се мислеше. След близо седмица четене не бе записал почти нищо върху новите си листа

пергамент. Възшност бе си отбелязал само един параграф, в който се описваше непълноценната природа на жената. При това си направи труда да го препише само защото се надяваше един ден да го прочете на усататата сестра Амата, която очевидно недоразбираше мястото на жената във великата верига на съществуването. Намери тъжна утеха в този откъс, давайки си сметка, че блестящият теолог и дори гъркът Аристотел потвърждаваха инстинктите му.

Въпрос ХСII, Раздел 1

Начева се тъй. Изглежда, че жената не е трябвало да бъде създадена при първосъздаването на нещата.

1. Наистина в книгата си „За раждането на животните“ Философът казва, че „жената е непълноценен мъж“. Но при първосъздаването на нещата не може да има нищо непълноценно и ущърбно. Следователно жената не е трябвало да бъде създадена тогава.²¹

Въпреки личната му антипатия към диалектичката и систематическа теология Конрад трябваше да признае, че завижда на проникновено разбиране на природата на Тома. Също така съжаляваше, че като студент не бе обърнал повече внимание на Аристотел. Макар да му се бяха удавали безброй възможности да наблюдава дивите животни, обитаващи района около отшелническия му дом, той така и не направи онзи пробив към следващото ниво на разбиране – към същинското прозрение, скрито под, така да се каже, външни възприятия. Кой да помисли например, че влажността на вятъра влияе върху репродуктивността?

Конрад се измъкна от стола и загледа с копнеж заключените шкафове, подредени като стражи покрай съкровищницата на Лодовико. Ако „Сакро Конвенто“ все още притежава преписи на забранените биографии и в частност първото житие на свети Франциск от Тома от Челано, те със сигурност се намират в тези шкафове. Изпъна гръб и приклепна няколко пъти. Библиотекарят изглеждаше вгълбен в работата си в другия край на помещението.

Конрад се заразхожда между лавиците, като от време на време се спираше и издърпваше по някоя книга. След като върна всички книги по местата им, хвърли поглед към пътеката. Когато дръзна да се приближи до шкафовете, беше извън ползрението на Лодовико и преписвачите.

21. Тома от Аквино, „Сума на теологията“, ч.1, превод от латински Цочо Бояджиев, ИК „Изток-Запад“, 2003. – Бел.прев.

Железните кофари висяха огромни и внушителни, но отблизо той шбеляза, че самите шкафове са направени от мека борова дървесина. Понатисна с пръст една от страничните дъски. Дървото поддаде. С подходящия инструмент...

Отдръпна ръката си. Боже мили! Толкова ли съм закъсал? Ами да, вероятно да. По-уместният въпрос беше дали има смелостта да се отдаде на отчаяния си порив за действие. Проникването в библиотеката нощем нямаше да е проблем. Лодовико никога не заключваше. Но сдобие ли се с нужните ръкописи, Конрад ще трябва да напусне манастира, като се измъкне покрай портиера и през заключената външна врата. А после щеше да се наложи да се справи и с двуногите хрътки, които Бонавентура със сигурност щеше да прати подире му. Все пак имаше надежда да им избяга, стига да не го хванат, преди да е стигнал планините. Гората щеше да му бъде съюзник. От друга страна, ако не успее да избяга, би означавало да обрече живота си на генерал-министъра.

Шумоленето на сандали по съседната пътека сложи временно край на вътрешния му спор. Наведе се и се улови да надзърта между лавиците към коленете на Лодовико. Докато библиотекарят стигна до края на пътеката, Конрад тихичко се върна на писалището си. Щом Лодовико се появи иззад ъгъла, носът на отшелника бе толкова ниско над „Сумата“, че би могъл да го използва за попивателна, ако мастилото още не бе засъхнало. Вдигна глава за момент и срещна отпуснатите краища на устата на Лодовико, след това библиотекарят се завъртя и изчезна.

Два дни по-късно, в нощта срещу първи ноември, манастирът щеше да празнува Все светии. В края на дългия ден на молитва и служба братята щяха да са изтощени и да копнеят за топлите си постели. Ако събере достатъчно кураж да разбие шкафа, трябва да го направи тогава. Освен другото това бе нощта и на новолуние. С благоволенieto на едно облачно небе, което да закрие макар и тънкия лунен сърп, Конрад би могъл да се движи незабелязан из манастира.

XX

На сутринта, определена за официална аудиенция при папата, Орфео тръгна за базиликата преди Тебалдо, за да помогне с приготвянето. Докато малка армия венецианци се занимаваха с цветята и килимите, той помогна на групата, която трябваше да пренесе масивния трон на „Пиаца ди Сан Марко“, където папата щеше да приеме дожа и другите

знатни особи. Работниците носеха и един по-малък трон за дожа, после Орфео помогна да вкарат в огражденията и мулето албинос на папата. Като предпазна мярка над двата трона бе вдигнат платнен навес – от юг и запад се събираха буреносни облаци.

Навсякъде около Орфео местните се опитваха да си проправят път към по-предни позиции с по-добра видимост. Отряд рицари бяха дошли чак от Рим и се подреждаха в защитен обръч около площада, за да държат тълпата на безопасно разстояние. Щом настана третият час, камбаните на „Сан Марко“ удариха и от базиликата отвърна хор мъжки гласове, които запяха *Te Deum Laudamus*. Гласовете се усилиха, щом църковните сановници се появиха и прекосиха краткото разстояние през площада до двореца на дожите.

Орфео пристъпваше нервно в очакване на Тебалдо. Венецианците особено държаха на външната показност. Как ни щеше да се появи папата? Досега бе виждал Тебалдо само в неформална обстановка – на кораба или в двореца. Дали изобщо бе предвидил да си осигури гардероб, който да може да съперничи на пищните облекла на Лоренцо и госпожа догаресата? За местните богаташи външният вид беше всичко.

Сред тълпата, която стоеше най-близо до двореца, се надигна въодушевен шепот. Орфео проточи врат и с облекчение видя Тебалдо, който приближаваше трона си със сведена, непокрита глава, босоног, облечен в най-обикновено черно расо на селски свещеник. Сякаш изобщо не забелязваше тълпата от хора, устните му се движеха в безмълвна молитва. Когато най-сетне вдигна глава и забеляза Орфео, който стоеше зад трона, изражението му сякаш казваше: „Реформата започва от тук.“

Междувременно дожът бе пристигнал на кея „Сан Марко“, след като бе прекарал нощта във фамилия си дворец. Държавната баржа бе вързана срещу площада и жуженето на тълпата, примесено с възгласи на почуда и одобрение, подхвана наново, щом Лоренцо стъпи на брега. Беше сменил кръглото си кепе със златна корона, инкрустирана със скъпоценни камъни. И той беше облечен в роба, но по-къса от тази на папата и бяла на цвят, по краищата с хермелин. Под нея се виждаше пурпурен клин, а отгоре бе наметнал златоткана наметка. Догаресата и придворните ѝ сляха от баржата след него. Тя се плъзна след съпруга си, облечена в аленочервена рокля с шлейф от златоткан бродат, с хермелинови волани около маншетите. Лицето и цялата ѝ глава бяха скрити под дълъг воал, прикрепен от мъничка корона. Дамите зад нея бяха облечени в тъмносини рокли и аленочервени пелерини, на главите си носеха шапки и кадифени тюрбани, инкрустирани със скъпоценни камъни и

ефирни воали.

Щом стигна до папата, Лоренцо свали златотканото си наметало и се просна в цял ръст на паважа. Изправи се на етапи, като целуна най-напред стъпалата на папата, после коленете му, докато накрая се изправи съвсем. Тебалдо на свой ред стана. Взе главата на дожа между дланите си и го целуна по двете бузи, после го прегърна.

– Добре дошъл, възлюбени сине на църквата – рече той. – Седни от дясната ми страна.

Дожът зае мястото си под радостните възгласи на тълпата.

Камбаните забиха пак и хорът продължи да пее *Te Deum*. Тебалдо хвана дожа за ръката и го отведе в базиликата, където от папата се очакваше да се включи в тържествената литургия в чест на Все светии. Орфео разчиташе във всяко движение на папата смирение и строга отговорност към новите му задължения. И облеклото, и думите му съответстваха на онова, за което бяха разговаряли по време на пътешествието им. Орфео изведнъж се почувства безкрайно горд, че е част от антуража на човек като папата.

Литургията продължи почти до обяд. После Тебалдо яхна мулето си, докато Лоренцо му държеше стремето. Дожът отведе госта си до кея. Моряците, поели към Анкона, вече се бяха качили на корабите си, които в същия този момент минаваха един подир друг покрай брега.

– Бихте ли благословили нашия флот, Ваше светейшество? – помоли Лоренцо.

Папата отвърна кротко, но достатъчно силно, че Орфео да чуе думите му. За жалост, освен до него казаното достигна и до слуха на другите, които се намираха в близост до двойката.

– Ще се моля за безопасното завръщане на хората и корабите ви – рече той. – Не мога да се моля за успеха на начинание, което смятам за разбойническо. Жителите на Анкона също са мои чеда.

Лицето на Лоренцо пламна, щом Тебалдо се обърна, вдигна ръце към корабите и направи голям кръстен знак над флотилията.

Изведнъж, въпреки радостните възгласи на моряците, Орфео се почувства неловко. Щеше му се церемонията да приключи час по-скоро и вече да са тръгнали на път, ескортирани от римските рицари. После му хрумна, че човекът, организирал въоръжения ескорт, може да е имал не само церемониален интерес в изпращането на воините си чак до Венеция.

След като и последният кораб напусна пристанището, дожът поведе мулето обратно през площада, където папският трон бе преместен на

място с по-добра видимост. Парадът на гилдиите и поднасянето на даровете щеше да започне скоро и както бе предрекъл Гиулиано, вероятно щеше да продължи няколко дни. Щом Тебалдо се настани, дождът прошепна нещо на един от хората си. Съобщението сигурно нямаше нищо общо с отказа на папата на кея. Въпреки това, докато гилдията на стъklarите, облечени в алено-червени роби, влизаше на площада, размахвайки тържествено знамена, бутилки и чаши, Орфео се промъкна сред тълпата и си проправи път към капитана на римската гвардия.

Нощта се оказа тъмна като в рог – идеална за кражба. През целия ден над Асизи висяха ниски черни облаци – ранен предвестник на зимните бури, които щяха да заровят планините под пелени от сняг през идните месеци.

Каменният под на спалното помещение смразяваше босите крака на Конрад, но той прие с благодарност тази несгода. Дюшемето можеше да проскърца и да го издаде въпреки зловещото хъркане на монасите. Джебът му тежеше от желязната пръчка, която бе намерил край ковашкото огнище. Имаше намерение да изкърти една-две дъски от шкафовете, после да ги върне по местата им, без да оставя следи зад себе си. Дори при това положение пак щеше да се наложи да напусне „Сакро Конвенто“. Може и никоой да не забележи кражбата, но така или иначе нямаше къде да чете и дори да скрие ръкописа на Тома от Челано, след като го намери. Но пък ако успее да прикрие липсата, щеше да си осигури достатъчно време да се измъкне небрежно, посред бял ден, пхнал откраднатия ръкопис под расото си.

Още не можеше да повярва, че е решил да извърши кражбата – нищо, че вече се измъкна от спалнята и тръгна на пръсти през главната галерия. Дали Лео и Франциск биха одобрили методите му, пък дори да знаят целта му и да го насърчават в постигането ѝ? Вървеше плътно покрай стената, където сенките бяха най-дълбоки, като опипваше с пръсти гладките следи от длето, оставени от зидарите върху гранитните блокове. Обзе го странно чувство – все едно ръцете му обхождаха историята на ордена. Представяше си зидарите, които се потяха под заповедите на Елиас и издигаха основите, оформяха гигантските блокове, които пристигаха всеки ден от кариерите, вдигаха камъните и дървения материал високо във въздуха с огромните си лебедки. Не беше ли точно това причината, поради която искаше да разбие шкафовете – за да стигне до корените на ордена, които Бонавентура и местните магистри се опитваха да изтръгнат?

Когато тази длъжност бе заемана от Джовани от Парма, той се бе опитал да даде подслон на братята спиритуали. Онези, които искаха да се придържат към първичното правило за бедност, продължаваха да се чувстват част от ордена. Но Бонавентура гледаше по друг начин на своите монаси. Те вече нямаше да бъдат пътуващи проповедници, които просят храна или заплащат за нея, като ринат оборски тор, хранят болни и прокажени, спят в краварници, готови са да се подчинят и да приемат унижение от всекиго.

Седем години по-рано, когато генерал-министърът прогони Конрад от Асизи, се опита да оправдае все по-голямото охолство, в което тънеше орденът: „В началото братята бяха прости и неукни, започна той. Именно затова заобикнах живота на блажения Франциск и ранната история на ордена – поради факта, че приличаха на началото и развитието на църквата. Както църквата е започнала с прости рибари и постепенно се е разраствала, привличайки изтъкнати и начетени философи, така трябва да стане и с нашия орден. По този начин Бог знае, че нашият орден на братята минорити е основан не от благоразумни люде, а от самия Исус Христос.“

Монасите на Бонавентура трябваше да бъдат образовани, школувани в университет проповедници, хора, към които широката общественост да изпитва уважение и да цени. Целта е да се разсее мълвата, че орденът се е отклонил от някогашните си идеали. И в процеса на създаване на този монах от нов вид той същевременно затвори устата на своите противници. Един идеализиран орден има нужда от идеализирани членове и идеализиран образ на основателя си. Конрад предпочиташе да мисли, че тези обикновени гранитни стени представляват повече от истинската история на ордена, отколкото великолепната проза на Бонавентура.

Тъкмо се бе добрал до ъгъла преди последната отсечка, водеща към библиотеката, когато в очите му блесна лъч светлина. В този миг той видя пред себе си вратата на библиотеката толкова ясно, все едно беше ден, което означаваше, че онзи, който евентуално наблюдава, сигурно също го е видял. Откъм долината се надигна грохот, който отекна нагоре към манастира.

Той вдиша струя хладен въздух и изчака бумтежа в гърдите му да стихне. После изтича по останалите стъпала до библиотеката, преди поредната мълния да е разцепила мрака. Светкавиците биха могли да обречат мисията му на провал, но гръмотевиците бяха добре дошли. Щом коленичи край някой шкаф, ще изчака да блесне светкавица, ще намести

желязото и ще изкърти дъските под заглушителния шум на гръмотевицата.

Конрад използва спорадичните ивици светлина, за да налучка пътя до писалището си, където предния ден си бе оставил газеник – уж за да почете по-късно следобеда, когато светлината в библиотеката ставаше оскъдна. Мъдър ход, рече си, докато опипваше плота на писалището и рафта под него. Лампата я нямаше. Едва ли бе дал причина на Лодовико да заподозре плановете му. По-скоро библиотекарят е разтребвал и не е искал да рискува разлята газ да повреди някой от безценните му ръкописи. За щастие Бог, който е предвидлив, му бе осигурил друг източник на светлина.

С всяка следваща светкавица Конрад се придвижваше все по-близо до един от шкафовете, докато накрая коленичи, готов за действие. Бързо си изработи система – по време на гърмежите къртеше, при последващите светкавици се оглеждаше. Странните форми на библиотечните рафтове, камарите книги, писалищата и столовете хвърляха неочаквани сенки, съвсем различни от сенките на предметите денем. Някои като че се изместваха с всяка светкавица.

Изтрепя поредната гръмотевица – този път по-мощна и по-отблизо. Явно бурята приближаваше към града. С рязко движение на инструмента той успя да освободи долната част на дъската. Завъртя я с една ръка, другата вкара в дупката. Шкафът беше пълен с ръкописи. Издърпа един през отвора и го положи на коленете си в очакване на следващата светкавица, за да различи заглавието. Тя се оказа съвсем кратка, като му даде възможност да прочете една-едничка дума – Sociorum – и да види, че две от сенките бяха надвесени току над него.

Монахът, който го изведе навън, не каза нито дума и не свали качулката си; Конрад предположи, че високата фигура, която остана вътре, за да прибере ръкописа и да оправи шкафа, е на Лодовико. Пред библиотеката ги очакваше младеж с фенер. Светлината разкри лицето на най-младия послушник в „Сакро Конвенто“ – дете на име Убертино от Казале, дошъл в манастира едва предната седмица. Конрад и момчето се бяха засичали няколко пъти и Убертино винаги бе демонстрирал желание да подхване разговор с него; гледаше по-възрастния си събрат с благоговение, като че се прекланяше пред герой. Това забавляваше Конрад, който си припомни собственото си благоговение пред брат Лео, когато самият той бе горе-долу на възрастта на това момче. Остана поразен, че Бонавентура е замесил толкова млад човек в мръсните си дела; може би

генерал-министърът иска момчето да се увери с очите си какво очаква всеки непокорен брат.

Разпозна без колебание силуета на възрастния брат Тадео, който имаше характерни увиснали рамене и гърбица. Поредната светкавица освети гънките на качулката му, тъжните воднисти очи и увисналата челюст на дългогодишната хрътка на генерал-министъра. Бонавентура вероятно е предполагал, че Конрад няма да се съпротивлява, щом е възложил залавянето му на възрастен монах и млад послушник. Пък и изобщо отшелникът не беше войнствено настроен. Беше заловен в момент, в който извършва нещо нередно, краде от библиотеката. Това бе дързък опит да се заобиколи възбраната върху ранните жития на светеца. Сега му оставаше само да се осланя на Божията воля и да приеме справедливостта на избраното за него наказание.

Свещите в кабинета на генерал-министъра потрепваха на течението от отворената врата. Сморщеният Бонавентура седеше зад писалището си, обичайно спокойното му лице бе скрито зад сънлива маска. Конрад забеляза, че тонзурата и тънките му вежди са посребрели през годините след последната им среща; около кафявите му очи се бяха надиплили бръчици. Четиринайсет години по-рано трийсет и седем годишният Бонавентура бе избран за генерал-министър на ордена. Годините не му се бяха отразили добре и Конрад знаеше, че главна роля в тревогите на генерала играят именно такива вироглави братя като него. Порази го още и странното сияние, което обгръщаше като ореол главата на Бонавентура. Накрая осъзна, че е просто светлината на факлата, отразена от лъскавия му череп.

Бонавентура се облегна на стола си и забарабани с пръсти, докато оглеждаше монасите, застанали пред писалището му. Най-сетне погледът му се проясни.

– Оставете ни, братя – рече той. – Чакайте под колоните.

Генерал-министърът отпусна островърхите си пръсти на устните, докато двамата излязат от стаята. После завъртя погледа си към Конрад.

– Значи дотук се стигна – рече той някак самоуверено. – И какво да те правя сега?

Отшелникът сведе глава като виновно дете и не отговори.

– Конрад, Конрад, продължаваш да ме разочароваш. Не че поведението ти е изненадващо, имайки предвид вредното влияние на брат Лео върху теб, но въпреки това съм разочарован.

– Криеш нещо – сопна му се неочаквано Конрад.

– Нима? – Бонавентура вече беше напълно себе си, скрит зад

обичайната си маска на спокойствие. – Дори това да беше вярно, не би трябвало да те засяга. Като верен наш брат ти би трябвало да знаеш, че не бих допуснал нищо да навреди на святата репутация на нашия орден.

Конрад усети как го обзема непреодолимо желание: да стреля напосоки с цялата налична информация, с която разполага.

– Защо забрани първото на Тома? – избухна той. – Защо бе осакатен Другаря? Откъде дойде серафимът? – Докато говореше, всички фибри на тялото му завибрираха.

– Служи на бедните чеда Христови – отвърна с подигравателна усмивка Бонавентура. – Търси брат Якова. – Завъртя пръстена си. – Знам всичко за бележката на Лео.

– Защото Илуминато срещна куриера.

Усмивката не слизаше от устните на Бонавентура и веждите му се понадигнаха.

– Няма спор. Но пак ти казвам, за мене писмото не е важно. А това, което би трябвало да има значение за теб, е, че Съветът в Париж, нашите мъдри провинциални министри, а не аз, при това по причини, които самите те разбират най-добре, забраниха житията на Тома от Челано, както и житието от тримата другари. Те взеха своето решение и наш дълг като покорни синове на свети Франциск е да се съобразим с него. Онези от нас, които не го сторят, следва да получат своето наказание, за да служат за пример на останалите.

Бонавентура накара събеседника си да загуби ума и дума, но не заради заплашителния тон, а със смисъла на казаното. Конрад реагира като пекар, който изведнъж се сеща, че е забравил самун хляб във фурната. *Idioto!* През цялото време е било пред очите ти, толкова явно. „Осакатеният Другар“ не е човек – не е нито Анджело, нито Руфино, Масео или който и да е друг от братята, погребани в базиликата. Лео е имал предвид историята, която са сътворили тримата – спомените и разказите за Франциск, които явно са били променени като скопен кон. Беше държал ръкописа в ръцете си преди броени минути – *Legenda Trium Sociorum*. Бе се оказал тъй близо до още едно парченце от мозайката на Лео!

Бонавентура продължи да нарежда монотонно:

– Но, брате, тъй като дона Джакома с милостивото си сърце прецени, че е редно да се сприятели с теб, този път ще ти простя – но само този път. Ще напуснеш „Сакро Конвенто“ незабавно. Не желая повече да те виждам в този манастир, нито дори в базиликата, нито да чувам, че си разговарял с когото и да е от монасите тук. Ще постъпиш разумно, ако

се върнеш в планинската си килия и забравиш това безплодно дирене. Ако науча, че не си постъпил така, и появиш ли се още веднъж в полезрението ми, ще понесеш цялата тежест на дадените ми правомощия. Погрижи се никога повече да не ме подлагаш на изпитания.

Бонаventura допря показалец до бузата си, точно под окото, като леко подръпна долния си клепач.

– *Ci sariamo, a? Ясно ли е?*

Щом генерал-министърът бавно се надигна и заобиколи писалището си, Конрад си спомни какво бе казал на Амата за свирепите лапи на грифона. Образът се настани още по-устойчиво в главата му, когато звярът разпери наметалото си, сякаш криле на прилеп, и протегна обсипаната си със скъпоценни камъни ръка, за да бъде целуната.

Вратът на Конрад се схвана. Той се отдръпна от протегнатия юмрук.

– Целуни пръстена, брате – рече със зловещ глас Бонаventura. – Като благодарност за свободата си, която не е късно да ти бъде отнета, и като знак за онова покорство, което винаги ти е липсвало болезнено – целуни пръстена.

Стаята се разтърси от мощна гръмотевица. Пламъците на свещите аха да угаснат – затрептяха като подгонени от вятъра знаменца. Конрад сведе глава. Падна на коляно, пое ръката на генерал-министъра и поднесе лапис лазули към устните си. Сведените му очи се ококориха внезапно, щом видя надписа върху камъка – недодялана фигура, вписана в окръжност под две арки.

XXI

Значи това е съвършена радост, помисли си Конрад. Успя да се усмихне въпреки капките дъжд, които се стичаха по носа му. Стуши се в една ниша на стената край главния вход на дома на доната Джакома в очакване да съмне; вятърът свистеше на ледени спирали по стълбището към нейната уличка. Бе избрал заобиколен маршрут из градските улици, като избягваше „Пиача ди Сан Франческо“ и нощната стража. За късмет проливният дъжд стопяваше ентузиазма на градската охрана да патрулира из районите си.

Съзнаваше какъв късмет извади, че се измъкна невредим от Бонаventura. Но също така беше наясно, че засега не може да се върне в отшелническия си дом – не и когато лично генерал-министърът му

подказа прясна следа. Трябваше да намери начин да се добере до тези стари биографии.

Клепачите му едва се крепяха отворени от умора. Реши да рискува и да поседне, макар че така краката му стърчаха извън нишата. Обви коленете си с ръце, за да се подпре на тях като на възглавница и заспа в тази поза; остана така, докато една жена не го дръпна за ръкава.

– Заповядай вътре, брате. Запалили сме огнището. Комшийката те видяла от другата страна на улицата и ми каза.

Колко ли време беше спал? Напрегна замъглен взор и установи, че е съмнало, макар че небето беше все още тъмно от тежки буреносни облаци. През ромона на дъжда успя да различи звъна на ангелоса²² на базиликата на свети Франциск. Жената го поведе към вратата на дона Джакома. Явно беше прислужница, но той я виждаше за първи път. Щом пристъпиха прага, тя си свали пелерината и изтърси дъжда от нея. Отдолу бе облечена с дълга до глезените синя рокля, с бяла забрадка на главата – цветовете, в които се обличаше домакинството на благородниците. И тя като господарката си беше боса.

– Насам, брате – рече и го поведе към кухнята. – За пръв път ли идвате тук?

Значи жената явно е нова или просто през този дом минават толкова много монаси, че не го е забелязала досега. Но пък и той не си я спомняше. Макар да беше с гръб към него, гласът ѝ му се стори познат.

– Напротив – отвърна той, докато тя му посочваше място на масата. Там вече се бе настанил маестро Роберто, несъмнено в очакване на горещата си каша.

– Брате Конрад – провикна се той. – Приличаш на мокро коте. Бояхме се, че си ни забравил.

При споменаването на името му жената се извърна рязко и сърцето на Конрад скочи право в гърлото му. Амата! Лицето ѝ, обрамчено от забрадката, изглеждаше променено, чисто и красиво, макар и някак изнурено. Но не можеше да сбърка тези черни, бадемови очи въпреки уплашения поглед, какъвто не бе виждал в тях досега. Той отвърна на погледа ѝ и бузите ѝ пламнаха.

– Какво правиш тук? – попита отшелникът. – Къде са ти монашеските дрехи?

Роберто се засмя.

22. Камбаната ангелос се удря три пъти на ден – сутрин, при отваряне на градските порти, по пладне и вечер. Тя дава знак на католиците, че е време да прочетат молитва, обикновено „Аве Мария“. – Бел. прев.

– Нима не го позна с новата прическа, госпожичке?

– Scusi... scusami – заекна Амата. Изтича навън, заровила лицето си в шепа.

Роберто продължи да се смее.

– Плашливо девойче. Но сигурно и сам го знаеш. Мадона каза, че двамата сте били най-добри приятели.

– Моля?

– Нима ти не я посъветва да изпрати на абатисата писмото на свети Франциск и да осигури на момичето почтен дом?

Конрад се отпусна срещу иконома, като се мъчеше да си спомни последния си разговор с дона Джакома.

– Така ли съм казал?

– Благословено дъждовно утро, падре – чу се гласът на готвачката зад него. – Имам нещо специално за теб. Пазех ги го, дорде се върнеш. – Сложи пред него чиния сушени фурми. – Вътре имат бадем и са оваляли в захар. Ама не ги пипай, преди да сложиш в корема си нещо топло.

Конрад се надяваше да не изглежда толкова шашнат и объркан, колкото се чувстваше. Между липсата на сън, безмилостно лошото време и събитията от последните шест часа имаше чувството, че стои на ръба. Но огънят в кухнята го постопли, кашата на готвачката му даде сили, а вкусните фурми, която тя най-накрая му позволи да опита, разсеяха част от преживяната сутринта травма. Едва-що беше облизал захарта от пръстите си, когато в стаята влезе с куцукане дона Джакома.

– Брате Конрад, чух, че си се върнал. Но, о, Боже, на какво приличаш! Ще кажа да ти донесат старата туника, преди да си измръзнал съвсем. Като приключиш със закуската, изчакай ме в стаята си. – И преди той да е имал възможност да даде някакво обяснение или да попита за промените в домакинството ѝ, тя излезе.

Конрад се обърна към Роберто, но той само сви рамене и разпери ръце.

– Чака ме работа, падре. Оставаш сам – и се ухили.

После и той излезе. Готвачката изчезна в килера. Конрад се почеса по главата, лапна една последна фурма, след което отиде да облече удобното си старо, любимо расо.

Докато вървеше по коридорите, не мярна никъде Амата. Щом се преоблече в сухи дрехи обаче, дона Джакома го заведе в голямата дневна. Там, край огъня в най-далечния ъгъл, полускрита зад пъстър параван, седеше младата жена.

– Вие двамата трябва да си поговорите – рече благородницата. – И,

Конрад... – замлъкна, после додаде със сериозен глас: – Не бъди груб. Майката абатиса ми каза, че откак се е върнала от Анкона, не е на себе си.

С излизането на дона Джакома той усети как раменете и вратът му се схващат. Как само се защитават една друга жените! Изведнъж усети как го обзема гневът, който бе изпитал край смъртния одър на Енрико и когато си бе представил Амата просната гола пред момчето или в пищеното легло на Дом Виторио, в компанията на похотливите монаси от „Сант Убалдо“. Навън бурята продължаваше да бушува, дъждът премина в град, който забарабани по плочите на покрива. Той си помисли как в планината цялата тази дъждовна буря покрива суровите борове с меки снежинки. Защо замени онова блажено спокойствие с тази буря, която свиваше вътрешностите му на топка – един Бог знае.

Амата сведе глава и заби поглед в скута си, където едната ѝ ръка се движеше неспирно върху другата. Конрад се приближи сковано към камината, като подмина стола, поставен насреща ѝ. Поне веднъж да я накара да вдигне глава, за да го погледне, да почувства авторитета на духовническия му сан, а не да се кокори насреща му очи в очи, все едно му е равна.

– Знаеш ли, че момчето умря. – Гледаше горната част на сведената ѝ глава.

– Знам.

– Само това ли ще кажеш? Знам?

– А какво искаш да кажа? – Гласът ѝ потрепери. – Че малко след като те напуснах, болката от смъртта му се вряза в сърцето ми, че усетих точно кога душата излетя от тялото му, че оттогава плача ден и нощ?

– Разкажанието няма да го върне. Първо на първо, ако не го беше извела от пещерата...

Тя вдигна рязко глава. Лицето ѝ се изкриви от болка, лъщящите тъмни кръгове под очите ѝ го изненадаха. В отговора ѝ прозвуча намек за някогашния ѝ сарказъм.

– Да не би да говориш за нещо, което си чул в тайнството на изповедта, падре? – Черните ѝ очи святкаха ядно. – Ти не разбираш нищо, брате Конрад. Нищичко!

Искаше да го засегне – и до известна степен успя. Но в същото време той изпита странно облекчение, че в тона ѝ се усеща познатата му разпаленост. Беше права за изповедта на Енрико, но в същото време той усещаше, че разбира повече, отколкото тя си мисли. Беше израснала в

провинцията, в castella, несъмнено заобиколена от примитивно село; докато той – в търговския пристанищен град Анкона и сред префинената атмосфера на Париж. Но все пак и той знаеше едно-друго за селото. Някога, когато се установи в Неапол след завръщането си от Париж, обиколи провинциалните райони на юг от Умбрия.

Цели два месеца кръстосва пеша нажежените тесни долини, пропавяйки си път на север към Асизи. Докато отминаваше селце след селце, матовите черни очи на жените го следваха от отворените врати крадешком, все едно се опитваха да претеглят мъжествеността му. Ако се обърнеше да ги изгледа сърдито, те заравяха лицата си в шепа и надничаха през процепите между пръстите си.

– Не приемай от тези жени нищо за пиене – предупреждаваха го възрастните мъже с изпълнени със страхопочитание гласове, – ни вино, ни дори чаша вода. До една са вещици, които забъркват любовни еликсири. – После мъжете надвесваха жълтите си болнави лица към него и нареждаха в ухото му: – Менструална кръв, разбъркана с билки.

Предупреждаваха го още да не спи в пещери край селата, защото били населени с гноми – душите на умрели некръстени местни деца. Разбира се, всеки мъж мечтаеше да улови някое от тези същества за червената качулка и да го принуди да му разкрие скрито съкровище; но за младия брат Конрад би било по-безопасно да пренощува в местната църква. Бе се отбил в не едно такова селище, а жените се втурваха към църквата да му изповядват греховете си на различните си диалекти, като твърдяха, че не можели да имат доверие на местния свещеник и да разкрият пред него най-интимните си душевни терзания.

Доколкото успя да ги разбере, според тези жени плътската любов е естествена сила, на която не може да устои никаква воля, добри намерения или добродетелност. Ако мъж и жена се озоват сами в затворено пространство, няма сила на небето или земята, която да предотврати съешаването им – светкавично и безмълвно, както самец оплодява разгонена женска, а тези жени като че ли бяха непрекъснато разгонени. Той усещаше едва прикритото желание в думите им, дори докато му се изповядваха, долавяше го в бавните им издихания, във всеки дъх, с който свършваше някоя дълга въздишка. Подозираше, че все пак се изповядват и на местния свещеник – при това доста често, но че търсят непознат отец, както в случая идваха при него, не само за опрощение на безнадеждните си щения. Възможно ли е Амата да е израсла в подобна атмосфера на неконтролирани страсти, водена от същите примитивни желания, в свят, където е неприложим дори най-основният морален кодекс?

Едва ли, заключи той. Тя бе дъщеря на дребен благородник, пък и вече му бе говорила за набожността на родителите си. Но явно се е случило нещо, което е разклатило невинността от детството ѝ.

Накрая все пак седна на стола срещу нея. Изопна гръб на твърдата облегалка и остана изправен и неподвижен. От своя страна момичето седеше свито на стола си, скръстило глезени и ръце, обърнало глава към огъня.

– Бих искал да разбера – рече накрая той. – Ще ми обясниш ли?

Амата придърпа около раменете си тъмносиния си шал. Очите ѝ придобиха онзи отнесен поглед, който той бе видял при пътешествието им през планината, когато му разказа за убийството на семейството си.

– Един следобед си играех сама в плевнята с котило новородени котенца – беше около два месеца преди нападението. Същото лято тялото ми бе започнало да се променя и май вече мисълта за бебета беше започнала да се загнездва в главата ми. Предния ден бях видяла от кулата на имението ни най-красивото момче на света – точно докато търговецът на вълна и баща ми се караха. Завладяна от спомена за него, докато си играех с котенцата, прекарах почти цялата сутрин в блянове за това как се омъжвам, как си имаме деца и аз ги кърмя от гърдите си – е, от гърдите, които един ден щях да имам, – както котенцата сучеха от своята майка.

По едно време чух към плевнята да приближава конски тропот откъм двора. Татковият чичо Бонифацио от Тоди ни бе дошъл на гости. Не се бе отбивал в Колдимецо почти две години и когато слезе от коня си, ме изгледа някак особено, сякаш ме виждаше за първи път. Попита ме какво правя и аз му разказах, като споделих и глупавите си фантазии. Той ме огледа от главата до петите много сериозно и ме попита дали вече съм започнала да кървя. Не бях. После се поинтересува дали съм още девствена. „Да“, казах аз. Сигурно съм се изчервила ужасно, понеже въпросите му ме смутиха. „Какъв голям късмет!“, възкликна той. И ми обясни, че ако девойка даде девствеността си на духовник като него, тя си гарантира щастлив брак и цял куп здрави дечица.

Конрад, разбрал накъде отива разказът ѝ, усети как кожата му настръхва.

– Чичото на баща ти е бил свещеник?

– И все още е. Епископът на Тоди.

– Епископът! – Поклати глава, като се опитваше да преглътне нарастващото си отвращение от чутото. – И ти повярва на глупостите му.

– Бях на дванайсет, Конрад! Нямах никаква представа. На тази възраст ти не би ли повярвал на всичко, което чуеш от устата на епископ?

Отшелникът кимна.

– Да, разбира се, че бих повярвал. Моля те, продължавай.

– Както и да е, той продължи да ми говори така, каза ми какво симпатично малко момиченце съм, докато в същото време си разседлаваше коня и го връзваше на място. А очите му... спомням си безумния блясък в погледа му. Когато приключи с коня си, бузите му бяха станали аленочервени. „Ела с мен“, каза ми, при това с тон, на който едно дете по никакъв начин не би могло да откаже. Хвана ме за ръката и ме поведе към задната част на плевнята, при сеното.

Обеща, че няма да ме боли, Конрад. Но ме боля ужасно, толкова силно, че чак крещях от болка. Баща ми сигурно е бил наблизо, на път да посрещне госта. Когато влетя вътре да види какво става, Бонифацио отскочи от мен, огромният му уродлив член продължаваше да се подава от расото му. Посочи ме с пръст. „Това дете е обладано от Сатаната“, така рече. „Виж сам, съблазни ме, без да се посвени от свещеническите ми одежди.“ Започна да дере расото си, докато го разкъса, захвърли кепето си в сламата и го стъпка. Взе да дращи лицето си, докато по бузите му не покапаха капки кръв.

Аз плачех и бях толкова уплашена, и ме болеше ужасно, а дрехата ми бе цялата в кръв. А чичо Бонифацио обезумяваше все повече и повече с всеки изминал миг. Вдигнах глава към татко, но той отвърна поглед. „Успокой се, чичо“, само това каза. „Тя няма да го направи никога повече, пък дори ако трябва да прогоня демона с бой от нея.“

Измъкна колана си и без да каже нито дума, ме сграбчи за китката и ме просна по корем на сеното. Започна да ме бие, като остави такива следи по гърба и краката ми, че дни след това не можех да седна, а през цялото време чичо ми го насъскваше и крещеше на злия дух да излезе от мен.

Амата зарови челото си в шепата. Сълзите потекоха по бузите ѝ, но тя не направи опит да ги избърше. В зловещата тишина Конрад за пръв път забеляза, че през комина се процеждат дъждовни капки, сякаш ангелски сълзи.

Когато продължи разказа си, гласът ѝ трепереше.

– Най-страшното от всичко беше, че след тази случка татко не искаше нито да ми говори, нито да ме погледне, а мама се боеше да ме утешава заради него. И това мълчаливо мъчение продължи до деня на тяхната смърт. Нападателяте го убиха, преди стената на яростта му,

издигната помежду ни, да бъде срината. Така и не дочаках да получа извинение от човека, когото обичах най-много от всичко на този свят.

– Било го е срам да те погледне, Амата. Знаел е, че не е бил прав. Наказал е теб, понеже не е могъл да набие онзи свой лицемерен чичо. Някога Тацит е казал, че в човешката природа е да мразим онзи, когото сме наранили. – Изрече това с дрезгав, плътен глас, от който сам той се сепна. – Никой ли не застава на твоя страна?

– Единствено братовчедка ми Вана, но малко след случилото се тя замина за Тоди. Предстоеше ѝ да се омъжи за сир Якопо. Щеше да ги венчае епископ Бонифацио, кой друг. През онези седмици тя бе единственият ми приятел – тя и брат ми. Фабиано знаеше, че съм получила наказание, защото съм извършила нещо лошо. Не знаеше точно какво, но го болеше да ме гледа толкова тъжна.

– Ами когато те отвлякоха убийците? Как се държаха с теб в Рока?

Амата изтри очите си с ръкав.

– Стараех се никога да не оставам насаме с мъже, но не винаги успях. Накрая откраднах един нож от кухнята – онзи, който носех при пътешествието си с теб. Заклех се, че един ден ще убия Симоне дела Рока и синовете му – или ще се самоубия.

– Симоне дела Рока Паида, закрилникът на града?

– Да, именно там ме държаха в плен, в неговата гротескна крепост. Симоне въртеше меча, с който уби баща ми; синът му Калисто уби мама. Възщност веднъж се опитах да намушкам Калисто. Причака ме в деня преди двете с господарката ми да заминем за „Сан Дамиано“ – предполагам, е видял последния си шанс да ме обезчести. Успях само да го порежа, но поне достатъчно дълбоко, че да има нужда от медицинска помощ. Избягахме, преди да се справи. Иначе, убедена съм, щеше да ме убие.

За пореден път потъна в мълчание. Когато заговори наново, гласът ѝ беше укрепнал.

– Заклех се, че никой мъж няма да ме има, без аз да го пожелая. Мечтата ми за майчинство сигурно не е напълно угаснала, макар че вече приближавам седемнайсет и скоро ще прехвърля възрастта за женене. – Загледа се в огъня, в трептящите хаотично пламъци. – Докато пътувахме, малко се поразлудувах, Конрад. Още ме свива сърцето, като си помисля, че Енрико заплати такава цена за лудостта ми. Толкова ми се искаше да изживея истинска радост от любовта – поне веднъж.

Вдигна глава към отшелника.

– Ако ще се почувстваш по-добре, след като го чуеш – било то като

свещеник, или, надявам се, като мой приятел, нека ти кажа следното: дадох клетва пред нашия Бог и пред благословената Му майка, че никога повече няма да гледам несериозно на любовта.

В очите ѝ нямаше игриво пламъче, макар да се опита да се усмихне.

– Е, сега стана ли ти по-лесно да ме разбереш? – попита накрая.

За пръв път, откак научи за венчавката на Розана, Конрад съжали, че носи монашеско расо. В този момент единственото, което му се искаше, беше да се превърне в обикновен мирянин, отърсил се от игото на безбрачието, да приласкае в обятията си тази очарователна жена дете, да ѝ поиска прошката и да ѝ даде извинението, което тя така и не бе получила от баща си, да изрече клетвата за вечна любов, която Енрико не успя да ѝ даде; да коленичи пред нея и да я моли за прошка, да настоява тя да го приеме при себе си.

Но знаеше, че това е непостижим блян. Обетите, които бе дал, бяха напълно истински – не по-малко от ухабеното му расо. Стана от мястото си и нежно я потупа по рамото.

– Толкова съжалявам, Амата. Кълна се, че ще се моля всеки ден Бог да изцери нараненото ти тяло и душа. А сега отивам в параклиса на доната Джакома, за да изпълня обещанието си. Ако желаеш, си добре дошла да се помолиш заедно с мен.

С дигата на молитвата, поставена помежду им, той се надяваше никога повече да не му се наложи да се изправи пред лицето на точно тази своя фантазия.

XXII

Дъждовната вода се стичаше по покривите, изпълваше водоскоците и площадите на Венеция и се вливаше в каналите – рядко пълноводие в делтата на река По. Парадът на гилдиите бе отложен с два дни. Орфео не го свърташе на едно място и кръстосваше града от Риалто, където търговците се терзаеха и се молеха за безопасното завръщане на товариите им, до пазара, където навъсени продавачи бяха покрили стоките си с платнища, а купувачите бяха единствената дефицитна стока. Търговията не вървеше дори на пазара за роби езичници и за „малките душици“ – християнски деца от Леванта, чиито родители ги бяха продали в робство. Само в еврейския квартал и в закритите занаятчийски работилници цареше оживление. Тук работата никога не спираше. Занаятчиите продължаваха да произвеждат всичко – от карти за игра, през мозайки и

порцелан, до оръжия и стъклени изделия. Гравьори и декоратори украсяваха дървени ракли, ловджийски рогове от слонова кост, ефеси, кожени колани, златна и сребърна бижутерия.

– *Savolo!* – пророни отегченият Орфео, докато наблюдаваше усърдните работници. Почти изпита съжаление, че не е тръгнал с Гиулиано и останалите. Така поне би правил нещо. На третата сутрин след Все светии, крачейки под проливния дъжд, той се върна в двореца на дожите след нощ, прекарана при Сесилия, като се чудеше как най-добре да си запълни времето до обяд. Разтвори пелерината над главата си, като си припомни как жената бе разстлала косите си около лицето му, докато го възсядаше в сумрака преди зазоряване, и как червените ѝ къдрици образуваша преграда между него и останалия свят, зад която двамата можеха да се гледат необезпокоявани. Какво дълбоко разбиране прозираше в тези неостаряващи сиви очи, в загадъчната усмивка, в която нямаше нито укор, нито оценка, нито вина; жената, която го приемаше просто като Орфео гребца, неин стар приятел – ни повече, ни по-малко.

Сесилия познаваше всички в нейното кътче от Венеция, бе наясно с интимните тайни на всеки мъж, жена и дете, със скритите източници, които подхранваха техните действия. Понякога природната ѝ мъдрост я правеше да изглежда на хиляда години – земен дух от типа на всезнаещите зверове, дух от отвъдния свят, като някоя древна магьосница. Тя не се страхуваше нито от времето, нито от събитията. Беше способна да върши всякаква мъжка работа, да вдигне и най-тежкото буре с вино, като при това го понесе с уверената крачка на здраво и силно добиче.

За своя изненада Орфео установи, че за нея той е дори по-удивителен, отколкото е тя за него, вероятно поради бляновете му за пътешествия и големи успехи или преразказаните от устата му истории за Изтока. Тя се държеше с него така, все едно е надарен със свръхестествени възможности, и с търпение приемаше пристиганията и заминаванията му, макар и двамата да знаеха, че един ден той ще си замине и този път ще бъде завинаги.

Щом стигна двореца, му хрумна фриволна мисъл. Трябваше да предложи Сесилия за личен съветник на папата, за да прибави тя своята природна мъдрост към дълбоката духовност на Тебалдо. Но не. Това е невъзможно. Да се постави толкова изкусителен плод на масата на бъдещия реформатор на духовенството, несъмнено би било катастрофално. Пикантността може да изгуби не само аромата си. Все още широко усмихнат, той поздрави римския рицар, застанал на сушина под една колона край входа. По предложение на Орфео рицарската гвардия вече

охраняваше папата денонощно.

– Как е Негово светейшество? – попита той. – Спа ли добре в леглото на дожа?

– Не. Доста неспокойно, *signore, una notte bianca*, доколкото разбрах. На няколко пъти го будили кошмари. Още е в покоите си, закусва. Заръча, като се приберете от града, веднага да му се обадите в спалнята.

– Станало ли е нещо?

Стражът сви рамене.

– Предавам ви съобщението, както го чух. Вече знаете това, което знам и аз.

– Да се надяваме, че най-сетне е решил да тръгваме. Не ми харесва развитието на нещата тук.

Орфео закрочи през просторното фоайе и изкачи стълбището, като вземаше по две мраморни стъпала наведнъж. Щом го познаха, мъжете, застанали от двете страни на вратата на спалнята, се отдръпнаха.

– Ваше светейшество – рече той и като прекоси стаята, коленичи край леглото и изчака Тебалдо да го благослови с ръка.

– *Vuon giorno*, Орфео. – От камарата възглавници, натрупани около него, папата махна с парче пушена змиорка в ръка. – Не толкова официално. Изправи се.

Орфео стана и зачака мълчаливо.

– Закусвал ли си?

– Няма нужда, Ваше светейшество. – Ако въпросът му бе зададен от приятеля му моряк Гиулиано, отговорът на Орфео би бил по-изчерпателен, но човек не може да седне да яде *belli ulchi* и други земни сладости с един папа.

– Е, все пак опитай змиорката. Твърде възхитителна е, за да си я ям сам.

Орфео бръкна в паничката на папата. По примера на Тебалдо гризна изискано от тлъстото месо с предните си зъби.

– Снощи сънувах ужасен кошмар. Каретата ми затъна в гигантски преспи. Ти беше най-отпред, яхнал някакво добиче, и крещеше на чичо си да ни спаси. Изведнъж животното започна да мучи и да врещи и откъм планината зад нас изскочи глутница вълци, едри като коне. Добичетата дърпаха с все сили, но в паниката си се отклониха от пътя и пропаднаха в бездна. Усетих как каруцата литва във въздуха.

– И после?

– После се събудих. Един от стражите твърди, че съм крещял на сън. – Пак поднесе паничката към Орфео. – Аз съм от Пиаченца. Умея

да разчитам знаците на времето в долината на По. Но ти си израсъл в Апенините. Сънят ми пророчески ли е? Как се променя дъждът в планинските проходи?

– Възможно е да вали сняг, Ваше светейшество, макар че това е едва първата по-сериозна буря за тази зима. В най-добрия случай дъждът ще разкаля най-прашните участъци на пътя и ще ги превърне в блато. Но старият римски път е почти изцяло павиран. – Замълча, след малко попита: – Чувствате ли се задължен да изтърпите цялото гостоприемство на дожа? – Знаеше, че задаването на този въпрос не е особено целесъобразно, но търпението му вече бе стигнало пределите си.

Папата не отвърна веднага. Може би неопитността му на новия пост го изпълваше с колебания относно обхвата на задълженията му и рамките на протокола. Орфео отиде до прозореца и вдигна кепенците. Вятърът – влажен, студен и освежителен, го блъсна в лицето. Той напрегна взор да погледне отвъд пристанището. Заслони очите си с длани, за да не му пръска директно в тях.

– *Sangue di Cristo!* – изруга на глас.

Към пристанището едва креташе самотен боен кораб без мачта и бойница, задвижван от весла. В далечината се чернееха още две точки, които се приближаваха по същия начин.

Скочи към леглото и грабна подноса от скута на Тебалдо.

– Ставайте, Ваше светейшество – извика той. – Пригответе се за път възможно най-бързо. Ще кажа на хората ви да съберат багажа и незабавно да оседлят конете.

Гордият флот, който венецианците бяха изпратили към Анкона с толкова почести, флотът, който Тебалдо публично отказа да благослови за успех, бе потопен в бурното Адриатическо море.

Дона Джакома бе възхитена от промяната в Амата след разговора ѝ с брат Конрад. Момичето сякаш се беше източило, вървеше с изправена глава, а от плещите ѝ сякаш бе паднала огромна тежест. Старицата благодарно на отшелника, че изслуша Амата, но той не смяташе, че има нещо общо с промяната у нея. Радостта от срещата със стария ѝ приятел беше очевидна и дона Джакома се надяваше Конрад да изпитва същото, макар той да прекарваше часове наред в параклиса, без да прави видими усилия да се види с Амата. Както винаги, той криеше чувствата си под мъжки стоицизъм, за разлика от Пио, който следеше младата жена при всяка възможност и страдеше от най-очевидни любовни терзания. Пажът размиваше Амата и дори веднъж, докато играеха на крави и

бикове, тя несъзнателно го нарече „Фабиано“ – с името на родния си по-малък брат. Колко ли щастливо детство е имала, рече си благородницата. Дона Джакома се молеше Богу момичето, благодарение на нейните усилия, отново да се почувства у дома.

Голяма част от веселостта на дона Джакома се дължеше на факта, че наблюдава нещо, което тя наричаше „тайната привързаност на брат Конрад“ и опитите му да я преодолее. Поради затрудненото положение, в което той се намираше, Джакома знаеше, че той ще се препъне в следващата задача, приготвена за него. Остави му няколко дни, докато свикне с ритъма на живот в къщата, а през това време тя се постара да събере нужните факти и аргументи, започвайки с таен сборник жития на светци, подарък от съпруга ѝ още в първите години на брака им. Знаеше точно къде се намира книгата, макар да не я беше отваряла близо шейсет години. Лежеше увита в дантеления ѝ сватбен воал в дъното на раклата, която бе донесла от дома на родителите си. На четвъртия ден от завръщането на Конрад, докато мъжете от прислугата се заемаха със задълженията си след вечеря, а жените сядаха около масата, тя заварди отшелника във фойето, като изкуцука иззад една колона и пресече пътя му към параклиса.

– Ама тина иска да чете и да пише – рече тя. Бе започнала да се обръща към момичето с умалително име.

Той се изкикоти.

– Нима? Надявам се, си ѝ обяснила, че това са занимания, неподходящи за жени.

– Нищо подобно. – Изглежда го вледеняващо. – Ти единствен в този дом притежаваш нужните познания, за да я научиш.

Конрад поклати глава.

– Макар да знам, че момичето има чевръст ум, не бих искал да съм виновникът за въвеждането ѝ в гордостта на душата – което обикновено се получава, когато една жена надхвърли обсега на възможностите си. Както се казва в поговорката, *non fare il passo piu lungo della gamba*. Не надскачай сянката си.

Тя не обърна внимание на обясненията му.

– Ела с мен, брате – рече. Поведо го през плувналия във вода двор. Най-сетне дъждът беше спрял, но от балкона продължаваше да капе. В малка стаичка, в която се влизаше само отвън, имаше маса и два най-прости стола.

– Прочети това – рече му и отвори една от книгите на страница, отбелязана с червена панделка. – Житието на светия отшелник свети

Джироламо.

Самодоволството ѝ подразни Конрад. Седна на масата, хвърли поглед на биографията и стрелна Джакома с очи.

– Щом като светецът е искал да учи благородните римлянки да четат и да пишат, докато е служил като секретар на папа Дамас, това е добре, даже прекрасно. Само че Амата не е римска nobildonna.

– Баща ѝ е бил граф.

– Селски дворянин, мадона. Съмнявам се някой от родителите ѝ да е можел да чете. Самата тя ми призна, че е започнала да учи буквите едва след като е отишла в „Сан Дамиано“.

– Ами света Клара, основателката на „Сан Дамиано“? Помисли само колко по-бедна би била църквата без нейните писма до блажената Агнес от Прага – която, между впрочем, ги е чела и е отговаряла лично. Ами Хилдегард от Бинген²³ и абатиса Джута от манастира Дисибоденберг? Никой мъж не е описвал подобни видения и трептящи светлини като Хилдегард.

– О, да, видения. Сигурен съм, че нашата Амата има богат опит от подобно естество, който да сподели с благочестивите четящи люде.

Дона Джакома скръдна със зъби. Лицето ѝ пламна и знаеше, че по бузите ѝ е избила червенина.

– Ами Хросвита от Гандершейм, която преди триста години е писала пиеси и сюжети, достойни да се сравняват с творчеството на който и да е мъж летописец?

– Казвам ти – не мога да го направя – поклати глава Конрад. – Няма да го направя. – Остави книгата с най-категоричен жест.

Дона Джакома удари с бастуна по масата, при което и отшелникът, и книгата подскочиха.

– Конрад, глупак такъв! Тя иска да се научи да пише, за да препише хрониката, поверена ти от Лео – свитъкът, който ти не посмя да донесеш със себе си в Асизи.

– Какво друго знаеш за това? – ококори се той.

– Знам, че ръкописът е на сигурно място в „Сан Дамиано“, но не благодарение на теб. Знам, че Амата е рискувала живота си, минавайки по ръба на скала, за да го донесе до тук; че при преминаването свитъкът, вързан на кръста ѝ, се е закачил за камък и тя за малко да политне в пропастта; че благодарение на блажената намеса на брат Лео този

23. Германска абатиса, монахиня, мистик, писателка и композитор от епохата на Средновековието. – Бел.прев.

ръкопис е спасил живота ѝ, като е отклонил острието на копието, насочено към гърдите ѝ. – Благородницата се изправи в цял ръст и отпусна ръце върху дръжката на бастуна си.

Конрад рязко скочи на крака и се хвана за масата.

– Ти отговори на молитвите ми, Джакомина! Всеки ден, откакто съм се върнал тук, падах на колене в параклиса ти и задавах на свети Франциск и брат Лео един въпрос. Как да вляза отново в „Сакро Конвенто“ и да се добера до нужните ми ръкописи? Изобщо не помислих за „Сан Дамиано“ и за преписите, които се съхраняват там. – Той стисна между зъбите си едно от кокалчетата на ръката си, обмисляйки новата възможност. – Амата в добри отношения ли е напуснала манастира на кларисите?

– Разбира се. Не е сторила нищо, с което да изгуби благоразположението им.

– И от любов към теб и дълбоко уважение към брат Лео майката абатиса би доверила на момичето...

– Изобщо не смей да изричаш онова, което си мислиш, брате. Няма да излагам Амата на повече опасности. Маестро Роберто ми каза, че всяка сутрин от двете страни на улицата пред дома ми застават двама монаси, които наблюдават кой влиза и кой излиза.

– Те следят мен, мадона. Дали са обет да стоят надалеч от светски жени. Амата може да отнесе на монахините дар... топ плат, да речем... В кошница. И да се върне с ръкописите – по-точно с два ръкописа, които трябва да видя на всяка цена. След като е успяла да скрие свитъка на Лео под дрехите си толкова изкусно, че изобщо да не заподозра, че е у нея, със сигурност ще може да надхитри и копоите на Бонавентура.

Дона Джакома се изкуши да изтъкне, че малко монаси могат да се мерят с Конрад по наивност и липса на наблюдателност, но си замълча. Пък и планът му наистина не звучеше толкова налудничав. Тъкмо се канеше да признае, че си заслужава да се обмисли, когато установи, че се е отклонила от целта си.

– Ами уроците ѝ?

Конрад се усмихна като доволен продавач на добитък.

– Ще сключим сделка. Ако Амата ми донесе първото житие на свети Франциск от Тома от Челано и Житието от тримата другари, ще я уча. Чрез подходящи материали, разбира се.

Дона Джакома посочи другите две книги на масата.

– Чела съм ги като момиче. Едната е наръчник по поведение; другата учи младите съпруги как да се грижат за домакинството. Докато се

учи да чете, Аматаина ще научава и някои важни женски тайни.

Отшелникът изпухтя раздражено и презрително.

– От всяка пръчка свирка не става.

Ръката ѝ стисна по-здраво дръжката на бастуна.

– Добре казано от човек, който само преди няколко седмици дойде в дома ми с вид на варварин. След като теб успях да облагородя, брате Конрад, колко ли по-лесно ще ми бъде да обуча момичето. Един ден тя ще стане господарка на този дом и трябва да знае как да се държи и как да се справя със задълженията си.

Дона Джакома за пореден път успя да го изненада.

– Нямам наследници – продължи тя. – Останаха само мъжете от семейството на съпруга ми, които не съм виждала от десетилетия. Симоне дела Рока лиши Аматаина от рожденото ѝ право и от подобаващо възпитание, както и от възможностите ѝ да се омъжи добре. Когато ми дойде редът, тя ще получи къщата ми и всичко в нея като своя зестра – ако иска. Жена с нейния ум, чар и съдба би следвало да е достойна партия за всеки почтен християнин – тоест за всеки, който не е обвързан с обет за целомъдрие.

Макар рядко да говореше със злоба, този път дона Джакома не успя да се въздържи. Конрад бе продължил да се държи презрително към момичето и заслужаваше известно отрезвяване. Тя видя, че заявлението ѝ не се прие добре от него и осъзна, че отново е подпалила конфликта в главата му. Джакома си бе създавала някаква своя фантазия, според която двамата млади биха могли да се съберат или поне да признаят открито чувствата си един към друг. Конрад можеше да направи това, без да нарушава обетите си. А тя бе убедена, че той никога няма да изневери на ордена, независимо от лошото отношение на събратята му към него. Ако Конрад притежаваше някакви качества на герой, то те се изразяваха в неговото упорство и постоянство. Спомни си брат Лео и как пътищата им се бяха пресичали през последните петдесет и пет години от живота му. Може би Конрад и Аматаина щяха да успеят ако не друго, то поне да повторят този модел, който бе носил толкова удовлетворение на Джакома с течение на времето.

За да смени темата, дона Джакома подбутна с бастуна си книгите към отшелника.

– Докато ги прегледаш, аз ще поговоря с Аматаина. – След малко додаде: – Как да ти кажа, тя е готова на всичко, за да ти се хареса. – Сега, след като мисията ѝ бе изпълнена, благородницата си позволи усмивка. – И, брате, моля те, не ѝ казвай за този наш разговор, Тя си е внушила,

че едва ли не съм я откупила от „Сан Дамиано“. Още не знае за плановете ми за бъдещето ѝ.

Амата се измъкна през предната врата на дона Джакома, осветена от студените, искрящи звезди на скорпиона – същото съзвездие, белязало и часа на рождението ѝ... преди колко време? Бурята най-сетне се бе оттеглила към планините, оставяйки само тънка пелена от облаци на изток. Вятърът виеше по стълбището пред къщата на дона Джакома и се мятеше във всички посоки по тясната алея. Направо я смрази въпреки дебелината ѝ пелерина.

Огледа се и в двете посоки по алеята. Както и очакваше, в единия край различи силует с качулка. Монахът, който охраняваше другия край, се бе скрил по-успешно в сенките и се пазеше по-добре от вятъра, но тя бе сигурна, че той също е на поста си. Вдигна кошницата и я закрепил на главата си, като изви гръб в елегантната, изправена стойка на прислужница. Тръгна надолу по стълбите с намерението да стигне до югоизточната порта на града точно при отварянето ѝ.

Вятърът можеше да ѝ създаде проблем. Нямахше да може да спре на завоя на стълбите, за да се вслуша за следящи я стъпки. Е, нека се опитат да я настигнат. Прие с отворени обятия предизвикателството да им избяга, точно както с течение на времето се бе научила да избягва похитителите си в лабиринтите на Рока.

Остана разочарована, когато Джакомина ѝ каза, че Конрад се е паразил за помощта ѝ. Нима той не знае, че тя с радост би отишла да донесе ръкописите, без да иска нищо в замяна? Нима не ѝ каза, че са свързани в това начинание – още тогава, когато завърза шнуровете на расата им, докато прекосяваха сипея? Конрад я объркваше. В някои моменти ѝ се струваше, че ѝ е най-близкият приятел; друг път сякаш бе напълно отчужден и хладен. Когато му разказа как Бонифацио я изнасили като малка, имаше чувството, че е застанала гола пред него. Той сякаш разбра болката ѝ, но от тогава я избягваше. Може би имаше чувството, че е чул твърде много. Или пък е бил погълнат от тази работа с ръкописите. Тя се надяваше, както ѝ каза Джакомина, че той просто е не по-малко объркан от самата нея, що се отнася до чувствата му спрямо Амата и как да ги показва.

Щом стигна до края на „Виа Сан Паоло“, Амата зави на североизток и ускори крачка, докато стигна до катедралата „Сан Руфино“. Скри се зад една от колоните на галерията, откъдето можеше да огледа добре улицата зад себе си, и остави кошницата на земята.

Площадът бе неравномерно осветен. Над Монте Себастиано проблясваха бледите лъчи на слънцето, задушавани от пелена облаци. Амата забеляза един монах да пресича площада от посоката, откъдето идваше тя. Мъжът продължи покрай катедралата в посока североизток. Жената се усмихна широко и вдигна кошницата си. Беше прекалено лесно. Влезе в църквата, прекоси припряното нефа и излезе през една вратичка в трансепта. Озова се на алея, която се виеше в обратната посока към южната порта на града и пътя към „Сан Дамиано“.

XXIII

Конрад стоя взрян в алеята цял следобед. Застана на пост пред кепенците, а дона Джакома кръстосваше от фойето до кухнята и обратно. При всяка следваща обиколка тя го поглеждаше с набраздено от тревога чело. Амата би трябвало вече да се е върнала. Мислеха си едно и също, макар никой да не се осмеляваше да го изкаже гласно.

Удължените сенки на двуетажните къщи в дъното на редицата вече бяха започнали да потъмняват, когато Конрад най-сетне мярна жената на стълбището. Появи се постепенно – първо кошницата, качулката, след което и сериозното ѝ, скрито в сянка лице. Не вдигаше поглед от стъпалата, раменете и гърбът ѝ бяха изправени, за да балансира тежестта. Скочи към входа, преди кракът ѝ да е докоснал най-горното стъпало. Бастунът на дона Джакома изтопурка припрянно зад гърба му в отговор на проскърцалите панти на вратата. Амата се шмугна в коридора и грейна в усмивка. Приклепна на едно коляно, остави кошницата и си свали качулката. Веднага след това се изправи сковано.

– Добре ли си? Добре ли мина всичко? – попита благородницата. Конрад коленичи и повдигна кърпата, покрила съдържанието на кошницата. Хляб. Няколко самуна прясно изпечен хляб от монахините. Вдигна глава към момичето, без да направи опит да скрие разочарованието си. Момичето не обърна внимание на грубата му реакция.

– Вътре няма нищо – рече Амата. – Почукай ме по гърба.

Дона Джакома го направи, при което се чу плътен звук.

– Ръкописите са завързани – обясни куриерката. – Не успях да ги наглася около кръста си, както сторих със свитъка на брат Лео, а в кошницата ми се стори несигурно. Предположих, че в градската стража има хора на Бонавентура. Няма начин да не са били информирани, че монасите стоят на пост пред нашата алея вечер.

Както и очаквах, часовете при портата претърсиха кошницата ми. О, тази кошница беше прекрасна идея, брате Конрад. Тъй като трябваше да балансирам тежестта ѝ на главата си, никой не заподозря истинската причина да не си превивам гърба.

– Ужасно се тревожихме за теб, Амата – рече дона Джакома. – Забави се.

– Трябваше да изчакам да опекаат хляба – усмихна се Амата. – Може би още е топъл въпреки студения вятър. Докато чаках, имах възможност да посетя сестра Агнес. Тя ми беше най-добрата приятелка, докато бях послушница. – Погледна брат Конрад, който още стоеше на колене край кошницата. – Познаваш ли я? Племенницата на брат Салимбене. Тя ми каза, че чичо ѝ се е върнал в Романия и скоро ще е в Умбрия. – Извикоти се, твърде възбудена, за да дочака отговора му. – О, какви истории ни разказа той при последното си посещение при Агнес! Толкова ѝ бях благодарна, че ме взе като свой придружител при портата за посетители. Не бих го пропуснала за нищо на света. Надявам се да успеете да го убедите да отседне при вас, мадона, вместо в „Сакро Конвенто“. Ще разтърси цялата къща. – Тя заотстъпва заднишком по коридора, без да престава да дърдори. – Останалото ще ви разкажа по време на вечерята. Трябва да махна тези книги от гърба си.

Конрад се изправи с помръкнало лице въпреки добрите новини за ръкописите. Улови се, че му минава през главата: Не съм виновен, че не ставам за разказвач. Просто не съм такъв човек. Винаги съм бил меланхолик. Салимбене е сангвиник. Пък и какво падение на духа – да размътваш мозъците на малки момиченца.

Щом Амата се скри от погледите им, дона Джакома се ухили насреща му.

– Ще се погрижа утре рано сутринта въсърнатата ѝ плочка и книгите да са в дневната. Маестро Роберто ще отиде да купи пергамент веднага, щом прецениш, че е готова за мастило.

– Ами моята работа? Според Лео работата с легендите е спешна.

– Вярно е. Ще учиш Амата до *mezzogiorno*, докато слънцето стигне зенита си. Останалата част от деня е за теб.

Не можеше да не се съгласи, че уговорката е справедлива, но в същото време нямаше търпение да се залови с ръкописите. Може да започне след вечеря. Но от опит знаеше, че четенето на ситни ръкописи на свещ или факла напряга очите – беше му се случвало левият му клепач да затрепери, което учителят му в Париж отдаваше на бледосивите му ириса. При положение, че зрението му не беше блестящо, по-добре да

почака и да се труди на дневна светлина. Вдигна кошницата с хляб и последва благородницата в кухнята.

След като бурята утихна, над апенинските долини се разстла неподвижна мъгла. Планинските върхари се издигаха над бледите пелени – реещи се острови в безформено море. Теглената от волове каруца на папата трополеше в мъглата като нереален, призрачен силует; по хълмовете около пътя се стичаше кал и киша – сивокафеникави реки в един загубил солидността си свят.

Бяха изминали няколко дни, откакто папата напусна Венеция. Последните римски рицари още не бяха настигнали основната част на свитата. Тебалдо тръгна толкова внезапно, че мнозина от воините останаха в града, пръснати из венецианските бордеи. Капитанът им бе разположил ариергарда в двореца на дожа, за да упътва закъснелите и да се извини по възможно най-учтивия начин на дожа и догаресата. Хората, които догонваха отряда, описваха сцени на нарастващ хаос и насилие в града, носеха се слухове за надвиснала опасност.

– Отначало хората останаха без ума и дума – извика към прозореца на каретата, в която се взеше папата, един от закъснелите рицари. – Цяла сутрин се тълпят на кея, броят корабите и търсят приятели и роднини сред оцелелите моряци. Градът изгуби повечето от своите двеста галери.

Орфео, който яздеше редом до каретата, се помоли безмълвно за Сесилия. Беше му спасила живота, като го убеди да не тръгва на тази мисия. Помоли се още и Бог да е спасил Гиулиано, макар че някъде дълбоко в себе си инстинктивно усещаше, че приятелят му вече лежи на дъното на морето.

– Баржата на дожа пристигна късно сутринта, малко след третия час – продължи рицарят. – Негова чест постоя при тълпата на кея, после влезе в двореца да търси Ваше светейшество. Лицето му беше бяло като на прокажен. Новината, че сте си заминали, не успокои нервите му. Чух го да праща по един от хората си съобщение на госпожа догаресата да не излиза от къщи. После влезе в двореца и повече не го видях.

– Някъде към пладне тълпата изгуби надежда, че има още оцелели – додаде друг рицар. – Минах сред хората на площада и тъкмо се бях запътил да се връщам на поста си, когато се надигна недоволството – съжалявам да го кажа, но голяма част от него беше насочено към Ваша милост. Тогава с колегата решихме, че нямаме повече работа във Венеция.

Орфео не можеше да види лицето на папата през тесните процепи на прозорците. Но усети болката в гласа му.

– Но аз се молих за безопасността им, ако не за успеха им. Бурята е по Божия воля. Моята благословия не би променила нищо.

Впоследствие и други закъснели воители допълниха картината на драмата, разиграла се в града през последните няколко дни. Когато венецианците установили, че папата е избягал, насочили гнева си към дожа. Бог продължи да наказва Венеция, крещели някои, за греховете на Енрико Дандоло и плячкосването на „Света София“. Неизбежно обвиненията били насочени от Дандоло към неговия приемник – нещастния Лоренцо Тиеполо (човекът, заповядал нашествието) и към съпругата му от гръцки произход.

Епископът на Венеция изнасял пламенни речи пред тълпата пред „Сан Марко“ и подклаждал омразата.

– Бог повече няма да търпи увлеченията по лукса на тази жена. В стаите ѝ се стелят тежки аромати. Венецианският въздух не я задоволява.

Тя отказва да се къпе с обикновена вода, а кара прислугата си да събира росата, която пада от небето. Не благоволява да си вземе месото с пръсти, както му е редът, а заповядва на евнусите си да ѝ го режат на хапки, които забожда със златен инструмент с две остриета, и така поднася парченцата към устата си. Виждал съм тази проява на суетност със собствените си очи, понеже съм присъствал на трапезата им. Нима не е чудо, че дори безкрайното Божие търпение най-сетне закрепя „Стига!“ на това безочие?

По-голямата част от тълпата насочила яростта си към самия дож. Били го видели да стъпва на площада до катедралата; така че той, за разлика от жена му, се оказал подръка. Крещели обиди през прозорците и искали неговия живот в замяна на живота на удавилите се моряци. Въпреки това може би щели да бъдат избегнати допълнителните неразбории, ако бил изчакал да излеят мъката и яростта си. Заобиколен от дворцовата стража, той бил в безопасност въпреки свирепите настроения около него. Но краят на венецианската трагедия тепърва предстоял.

Привечер на третия ден от пътуването на римския кортеж в лагера влетя и последният воин от ариергарда. Несвикнал да прекарва по цели дни на седлото, Орфео тъкмо разгъркваше гърба си зад група войници, които се хранеха с Тебалдо около лагерния огън.

– Нахранете този мъж – провикна се капитанът, щом рицарят скочи от седлото. Тебалдо направи знак на новодошлия да седне на дънера до

него. И други воини и оръженосци наизлязоха от палатките и се струпаха около огъня, някои все още не бяха свалили доспехите си. Войникът свали шлема и ръкавиците си. Щом слугата му поднесе паница и чаша, той вдиша аромата и подхвана историята за отмъщението на венецианците.

– Мога само да предполагам, че Лоренцо е изпаднал в паника. Надявал се е да намери убежище в „Сан Марко“, но е бил наясно, че тълпата ще предугади намеренията му. Така че е решил да се измъкне през заден изход на двореца и да се насочи към църквата „Сан Закария“ през моста Понте дела Палиа.

Рицарят редеше историята си между глътки вино и хапки храна. Дъвчеше бавно, наслаждавайки се на вниманието на аудиторията не помалко, отколкото на печеното месо, чийто сос капеше от мазната му ръка.

– Наблюдавах от горен етаж на двореца. Бог е свидетел, че охраната, която тръгна заедно с дожа, направи всичко възможно, за да го спаси. Размахваха мечовете си във всички посоки. Кръвта се лееше и от двете страни на моста, а хората продължаваха да прииждат.

Пресуши чашата си и я подаде да му я напълнят пак. Всички стояха смълчани, докато слугата му наля още вино.

– Накрая – продължи разказвачът след поредната солидна глътка – при Кале деле Расе един успя да пробие обръча от войници и прониза Лоренцо смъртоносно.

Рицарят се потупа в гърдите да покаже къде е попаднал фаталният удар и сякаш нарочно по ризницата му плисна червено вино.

Слушателите засушукаха. После всички притихнаха, за да остане само тежкия глас на Тебалдо.

– Беше достоен човек. Нека почива в мир.

– Амин – отвърнаха воините.

След почтителна пауза папата додаде:

– Дължим специални благодарности на нашия приятел от Асизи. Ако не беше неговата бърза реакция, наша милост може би щеше да я сполети участта на Лоренцо.

Орфео изведнъж се озова заобиколен от радостните възгласи на рицарите. Някой така здраво го тупна по гърба с гигантската си лапа, че го заболяха ребрата и гърбът. До този момент високомерните римляни го бяха смятали за недодялан дръвник от Умбрия; той пък от своя страна се вълнуваше твърде малко от мнението им, за да се опита да ги убеди в обратното. Внезапно притеснен, той инстинктивно извика едно „Viva

Рапа!“ за да пренасочи вниманието обратно в нужната посока. Останалите подеха възгласа и той се измъкна незабелязано от обръча.

В сенките по периферията на лагера изцвили кон. Орфео забеляза няколко чифта червени очи да лъщят в хрусталака. Взе два камъка и ги чукна един в друг, пристъпвайки към шубрака. Длъгнестите същества с кучешки силуети изчезнаха безшумно в мрака. Той си спомни съня на Тебалдо с едрите вълци. Потръпна и се прекръсти.

Амата вършеше трескаво сутрешните си задължения, за да си остави колкото е възможно повече време за уроците. Всеки ден Конрад изписваше нова буква на восьчната ѝ плочка – първо малката, после главната, – а накрая ѝ казваше как се произнася. След това тя сама повтаряше очертаванията. След една седмица вече можеше да изписва цели думи. През последния час от всеки урок той ѝ четеше от книгата на дона Джакома за поведението и живота на светците, като посочваше всяка прочетена дума, за да може тя, седнала до него, да следва пръста му. После я караше да му прочете написаното по памет, докато започне да разпознава думите.

„Помнете, че е неучтиво да се чешете по главата на масата, да отстранявате от врата си бълхи или други паразити и да ги убивате пред околните или да чешете или разранявате друга част на тялото си, нападнатата от тях.

Когато се секнете, не бива да махате сополите с пръсти, а с носна кърпичка. Внимавайте от носа ви да не висят остатъци като висулките, които виждаме по стрехите на къщите зиме.

Грижете се косата ви да е винаги добре разресана и в нея да няма пера и други боклуци.“

Конрад приключваше четенето за деня с няколко реда от брeвиария си, обикновено някой и друг стих от Псалмите, и с кратка проповед, която учи, че духовното възпитание на душата следва да заема по-главно място от светската мъдрост.

„Жената, чието разбиране е ограничено и която се страхува от Бог – четеше той, – е по-добра от онзи, който притежава голяма мъдрост и притежава закона на Всевишния.“

За Амата неговото постоянство бе едновременно забавно и успокоително.

Благодарение на ежедневните занимания ноември мина неусетно за нея. Следобед, докато Конрад се вираше в текстовете си, тя можеше да разчита на помощта на други в къщата, за да си опреснява и

затвърждава наученото сутринта. В къщата се отбиваха пътуващи монаси и опърпани свещеници, които се задържаха по няколко дена. Онези, които не отхвърляха категорично експеримента на дона Джакома, го приемаха с възхищение. Представете си, обикновена мирянка да се учи да чете и пише! Остава само вдовицата да започне да учи жълто-кафявата си котка да казва молитва, преди да започне да си лочи млякото!

Амата подозираше, че някои от по-младите мъже остават впечатлени по други причини, макар да не правеше нищо, за да ги насърчава. Конрад явно също си го беше помислил, имайки предвид изражението му, когато минаваше през дневната и я заварваше да чете с някой от тези странници.

Почти изцяло лишен от лукавство, Конрад й напомняше за дадения от нея наскоро личен обет. Когато монахът се случеше в подобно настроение, ежедневните им четения в края на уроците бяха не от Псалмите, а от Еклесиаст: „И намерих, че по-горчиво от смъртта е жената, защото тя е мрежа, сърцето й – примка, ръцете й – окови, добрият пред Бога ще се спаси от нея, а грешникът ще бъде уловен от нея.“²⁴

Веднъж той прекъсна урока им, за да й каже направо, че един от монасите, на име брат Федерико, е удължил визитата си само заради нейната компания. Същия ден й цитира един поет с непроизносимо име: „Можеш ли да кажеш или да разбереш какво е жената? Лъщяща кал, уханна роза, сладка отрова, която непрекъснато се накланя към онова, което й е забранено.“²⁵

Ако наистина бе проявила някакъв интерес към Федерико, тази забележка от страна на Конрад вероятно би я обидила. Сега обаче усети, че й е трудно да запази сериозността си пред суровото му възмущение. Колкото повече я упрекваше, толкова повече загриженост усещаше тя зад грубите му слова. Беше му далеч по-лесно да я сравни с „лъщяща кал“ и да нарече монах като Федерико *un cane in chiesa*, куче в църквата, отколкото да каже „тревожа се и съм загрижен за теб“, но тя никога не пропускаше да долови чувството зад упрека му.

– Имам план как да те предпазя от такива безпринципни братя – рече един ден той и изпрати един слуга да извика дона Джакома.

Щом благородницата дойде при тях, Конрад предложи Амата да прекарва следобедите, като затвърждава наученото с малкия Пио.

– Така не само Пио ще се учи от Амата, но и повторението ще

24. Еклесиаст, 7:26. – Бел. прев.

25. Салимбене, XIII в. – Бел. прев.

освежи собствената ѝ памет.

Пио бе повече от доволен, когато дона Джакома се съгласи, понеже новият ангажимент щеше да му осигури още една причина да се навърта около Амата. Разстроеният брат Федерико се изнесе от къщата, Конрад изглеждаше доволен, а Амата също нямаше нищо против. Уроците с момчето бяха повече като игра, понеже той намираще книгата ѝ с предписания за доста глупава. Тя четеше:

„Ако получите порив да се оригнете, направете го възможно най-тихо, като винаги извърщате лице. Ако плюете или кашляте, не бива да гълтате онова, което вече се е отделило в гърлото ви, а го изплюйте на земята или в кърпичката си.“

Пио отвръщаше, като се оригваше насила, извърщайки глава с подчертан жест, или се изхраваше, след което, стиснал устни, я молеше да му даде на заем кърпичката си. Уроците по писане на восъчната плочка обикновено преминаваха в игра на крави и бикове или на дама, като чертаеха квадратчетата върху восъка, а за пулове използваша въглени от камината.

Конрад не говореше много за напредъка в собствената си работа. Амата знаеше само, че той чете житието, написано от Тома от Челано. В началото ѝ се стори удивен от описанието за младежките години на свети Франциск, дадено от автора. Монахът твърдеше, че версията на Бонавентура казвала по заобиколен начин, че като млад основателят е бил „привлечен от светското“. „Колко силна е Божията милост“, додаде Конрад. „Само Неговото могъщество е способно да сътвори светец след такова начало. Бонавентура омаловажава Божията милост и сила, като отдава цялата заслуга на величието на духовния прелом на Франциск.“

Амата си спомняше достатъчно и бе чула достатъчно, за да разбере, че истинската цел на подробното запознаване на Конрад с житието на Тома е свързана със слепота или слепец. Явно вече доста дълго той не откриваше онова, което търси. Един декемврийски следобед това обаче като че ли се промени.

Конрад влезе в дневната, където Амата и дона Джакома разговаряха над ръкоделието си.

– *In illo tempore* – мърмореше си той под носа. – По онова време. – Погледна към тях, но сякаш изобщо не ги забеляза. – Защо все пак е толкова важно. *In illo tempore*. – Прекося цялото помещение, сключил длани на гърба си, мина покрай стената и се върна обратно покрай тях, после излезе, без изобщо да ги погледне. Двете жени се спогледаха и избухнаха в смях.

XXIV

До първата седмица на декември зимата в Асизи бе във вихъра си. Свистенето на вятъра през покритите прозорци на стаята, където Конрад четеше, се превърна в непрестанен вой, сякаш всички духове на небето и земята се бяха обединили в прискърбен хор. Планината Субасио и околните хълмове отдъхваха в неспокоен сън. През полупрозрачния плат на прозорците проникваше само унила светлина – дори по обяд. Принуден да чете на оскъдната светлина, която му осигуряваше огнището, или на свещта, Конрад напредваше бавно. Свирепи талози връщаха дима обратно в комина и го задавяха със сладко-горчивия мирис на хвойнови клони, които една селянка докарваше с мулето си всяка сутрин. Винаги можеше да занесе ръкописа си в по-светлата дневна, където учеха Амата и Пио – там прозорците бяха по-големи и коминът дърпаше добре, – но многото непознати, които минаваха през къщата, и необходимостта да работи тайно го правеха подозрителен. Веднъж брат Федерико си позволи да нахълта в стаята на Конрад, докато той работеше. Конрад направи всичко възможно да го заблуди с версията за новата книга на Тома от Аквино „Сума на теологията“, която беше чел наскоро в „Сакро Конвенто“, докато междувременно, без да спира да говори, успя да затвори ръкописа на Челано зад гърба си. Всеки пътуващ учен би бил заинтригуван – съвсем разбираемо – да попадне на подобни книги в дома на мирянка, било то с благороден произход или не. А забранените ръкописи определено представляваха изключителен интерес. Така че Конрад продължи да работи в самота, с възпалени очи, въпреки лютивия дим и лошата светлина. Познаваше сюжета на житието от Челано от разговорите си с Лео. След смъртта на свети Франциск орденът решава да възложи задачата за написването на агиографията на секретаря на светеца. Лео е най-близкият човек на Франциск, пък и простичкият му, четивен стил подхожда съвършено на суровия живот на неговия учител. Но вместо това Елиас и кардинал Уголино избират брат Тома от Челано, въпреки че монахът не познава лично Франциск и че по-голямата част от религиозната му кариера е преминала в Германия. Тома бил написал великолепен химн за смъртта и възмездието, *Dies Irae*, с което доказал, че има изящен език. Но като човек, който не познава лично светеца, той трябвало да се опира на информацията, давана му от първия човек в орденa, а именно брат Елиас. И, разбира се, Елиас изиграл важна роля в процеса на работа на Тома – дотолкова, че след като генерал-

министърът изпаднал в немилост и бил прогонен, неговият приемник, брат Кресцентиус, поръчал на Тома да напише второ житие, в което Елиас не се споменава нито веднъж. За да помогне на Тома с втората книга, Кресцентиус моли всички братя, които са познавали Франциск, да запишат спомените си. Именно така се ражда Житието от тримата другари.

Конрад започна подробния оглед на житието от Тома от първия ред на първата глава. Не искаше да рискува да изпусне нещо – думите, белязали „началото на слепотата“. Прочете разказа за сляпа жена, излекувана от Франциск, но нищо в тази случка не му се стори свързано с фразата на Лео. Продължи да търси и след падането на снеговете. Ръцете на селянката, която носеше дърва за огрев, станаха червени от скрежта, тя започна да се увива с тежък вълнен шал над наметалото, а Конрад продължаваше да отмята глава след глава от животоописанието на Франциск, написано от Тома. Прочете епизода с получаването на стигмата на Монте ла Верна и явяването на серафима, както вероятно Елиас го е разказал на Тома. И тогава в главата, която следваше непосредствено след видението, попадна на простичките начални думи *in illo tempore*, „по онова време“.

„По онова време тялото на Франциск започна да страда от различни и по-сериозни в сравнение с дотогавашните болести. Изпитваше чести неразположения, понеже наказваше тялото си и го караше да му се подчинява през всичките предходни години.“

Че Тома има предвид лето Господне 1224, годината на получаване на стигмата, ставаше ясно от следващото изречение. Душевният прелом у Франциск се е извършил през 1206 година.

„Понеже за тези осемнайсет години, които изтекоха сега, тялото му не знаеше почивка или бе отдъхвало съвсем за кратко... Но след като, според законите на природата и устройството на човека, е наложително физическото ни тяло да се разлага ден подир ден, докато вътрешното ни аз се обновява, този най-драгоценен съсъд, в който е скрито божественото съкровище, започна да се разпуква... И така, понеже той все още не бе претърпял с плътта си останалите мъки Христови, макар тялото му да носеше белезите на Бог Христос, си навлече много тежко заболяване на очите.“

Ето го – в едно-единствено изречение. Той вече е носел белезите на стигмата, когато е започнал да ослепява. Заболяването на очите му не се е получило в резултат от пътуването му до Египет през 1219, както Конрад винаги бе чувал. Монахът продължи да чете:

„Докато недъгът му се влошаваше ден след ден и положението като че ставаше още по-ужасно от липсата на грижи, брат Елиас, когото Франциск бе избрал да заеме мястото на негова майка и да бъде баща по отношение на останалите братя, най-сетне го убеди да не отказва да приеме лекарството.“

Когато Елиас е диктувал това, явно е нямал причина да крие времето на ослепяването, нито своето собствено участие в опитите за излекуване. Кой тогава след време е разпространил легендата за жаркото източно слънце, пронизващо очите на светеца, ако не Елиас – и защо? В биографията на Тома не се споменаваше името на спътника на свети Франциск при пътуването му до двора на султан Мелек ел Камел. Но името на Бонавентура се споменаваше!

Конрад се сети за отговора на Лодовико, когато попита библиотекаря защо името на Илуминато му се е сторило познато. „Придружаваше нашия учител при опита му да обърне султана във вратата.“ Пак Илуминато! Несъмнено именно той е разказал на Бонавентура подробностите от пътуването на Франциск на изток, точно както Елиас е вменил своята версия на Тома. Но това не обясняваше на Конрад защо Илуминато е изпитвал необходимост да обяснява по различен начин ослепяването на свети Франциск години след като Тома е приключил своята биография.

Конрад извади бележките, които си бе водил в „Сакро Конфекто“, и преписа цялата глава, озаглавена „За жарта на блажения Франциск и болестта на очите му“. Един ден, ако е рекъл Бог, ще прочете отново тези откъси и ще разбере защо точно учителят му е преценил, че моментът на заболяването е достатъчно важен, че да бъде включен в писмото.

Беше по-сигурен от всякога, че тайната на Лео е съсредоточена върху събитията, които са довели до получаването на стигмата или са дошли непосредствено след нея. Впоследствие, когато се запозна и с другата книга, която Амата донесе от „Сан Дамиано“ – преписът на Житие от тримата другари, съхраняван от кларисите, – той съсредоточи вниманието си направо върху тази случка от живота на светеца. Откритото там го накара за пореден път да се впусне да рови трескаво из бележките си.

– Става въпрос за явна лакуна, мадона – обясни той на доната Джакома по-късно същата вечер. – Толкова обширна празнина, че цял пъдарин може да мине през нея. Вече знам как е обруган Другарят, но все още не мога да отговоря на Лео защо. Или от кого. – Съмняваше се, че благородницата ще схване подробностите около най-новото му откритие, но я покани в стаята си, понеже имаше нужда да сподели с

някаго, за да не се пръсне.

– Виж тук – продължи той, като плъзгаше пръст по цяла една страница. – Шестнайсетата глава на „Другаря“ завършва със събитията, случили се през 1221 г. Следва обобщението за стигмата – в лето Господне 1224, – а нататък книгата прескача към смъртта на свети Франциск през 1226.

Къде са петте години след 1221? Тогава са се случили редица важни промени – както в живота на свети Франциск, така и в самия орден. Лео и останалите другари за нищо на света не биха пропуснали нито едно събитие от толкова важен период.

– С изключение само на появяването на стигмата.

– О! Това беше другото, което исках да ти покажа. Погледни това описание на свети Франциск, точно преди появата на серафима. Лео го е описал ясно, но неговият стил е простицък, грубоват. *Cum enim seraphicis desideriorum ardoribus*: погълнат от серафимска любов и желание. Това е изискан латински, мадона. Изискан! Освен това авторът използва изтънчени философски изрази, като *sursum agere*. Никой от нашите трима другари не е писал това. Подобно изречение би могъл да сътвори единствено теолог с парижко образование.

Конрад осъзна, че във въодушевлението си говори все по-бързо и по-бързо. Пое си дълбоко въздух и издиша бавно, преди да погледне бележките си. Междувременно изражението на дона Джакома му подсказва, че съмненията му около латинските фрази вече са минавали и през нейната глава, макар тя да правеше всичко възможно да следва разсъжденията му.

– Изслушай ме още мъничко, мадона – извини се той.

Той разгърна част от бележките си до ръкописа.

– Ето описанието на Бонавентура на същата сцена. – Докато говореше, посочи конкретни пасажии. – Подобен начин на изразяване се забелязва във всеки – тук и тук, и тук, – само че в този откъс, след като видението отмина, което Бонавентура изразява с *disparens igitur visio*, в „Другаря“ се използва *qua visione disparente*, чист аблатив – изборът на по-незрялата мисъл, по мое мнение. Приликата е удивителна, като се има предвид, че Бонавентура съставя своето Пространно житие седемнайсет години след като Лео и другите пишат своята книга.

– В такъв случай как гълкуваш нещата?

Конрад скръсти ръце на гърдите си.

– Мисля, че отговорих на въпроса на Лео: Отде серафимът? Разбрах, че този серафим в Житието от тримата другари идва от

Бонавентура, за когото знам, че е впечатлен от този конкретен образ – възхищение, което несъмнено е провокирано от разказаното от Елиас на Тома от Челано. Според мен човекът, изпълнявал длъжността генерал-министър през 1246 – годината, в която Лео му е предоставил Житието от тримата другари, – е помолвил младия тогава Бонавентура да направи тази добавка. Този човек, който също така е изтрил петте години от ръкописа, е Кресцентиус от Йези. Джовани от Парма, неговият приемник, никога не би простил подобно оскверняване или фалшификация. Когато Бонавентура се е заел да пише своята версия години по-късно, е трябвало просто да препише по-ранното си проучване на тази сцена, правейки само някои граматически подобрения.

Докато излагаше теорията си, Конрад имаше неясното вътрешно усещане, че хвърлянето на Джовани в затвора има толкова общо с оскверняването, колкото и с „еретическия му“ йоахимизъм.

Дона Джакома прекъсна потока на мисълта му.

– Но защо?

– Но защо? – повтори той въпроса ѝ в невярващ шепот, докато продължи да рови из бележките си. – Този въпрос продължавам да си задавам. Но защо?

Тръсна купчината бележки върху „Другаря“ и избута всичко встрани. Шумът от приближаващи сандали в коридора ускори реакцията му. Когато на вратата се появи Пио, той още не бе успял да се изправи напълно.

– Търси те един човек от „Сакро Конвенто“, брате.

– Монах ли? В този час на деня не би трябвало да излизат извън манастира си.

– Облечен е в монашески дрехи, но на възраст е колкото мене. Според мен е търчал през целия път. Беше толкова задъхан, че едва проговори.

– Представи ли се?

– Да. Убертино от Казале.

Бузите, носът и ушите на момчето лъщяха яркорозови – както от студа, така и от тичането. Чакаше току от вътрешната страна на прага и пристъпваше неспокойно от крак на крак, обикновено светлите му очи бяха станали почти черни.

– Buona notte, братко – поздрави го Конрад. – Какво става? Защо си навън след вечерня?

– Измъкнах се, след като всички останали си легнаха. Трябваше да

говоря с теб.

– Как го направи? – Странно, но Конрад се интересуваше повече как Убертино е успял да излезе от манастира, отколкото защо го е направил. Беше изправен пред същата дилема преди месец. Доколкото му бе известно, падне ли мрак, монасите заключваха солидно „Сакро Конвенто“.

Когато към тях се присъедини и дона Джакома, лицето на момчето стана още по-наситено червено. Явно се срамуваше да говори пред жена.

– Има тайна врата, която води от манастира към криптата под долната черква. Не се използва и катинарът е ръждясал и прогнил. Оня ден един от послушниците ми го показва.

– Глупак такъв! Само да разбере, че си дошъл тук, Бонавентура ще те накаже жестоко. Къщата се наблюдава денонощно от негови шпиони.

Лицето на момчето изгуби част от цвета си.

– Не видях никого на улицата. – Стрелна вратата с нервен поглед. Явно не бе обмислил вероятността да има съгледвачи. – Трябваше да те предупредя.

Дона Джакома докосна Конрад по ръката.

– Почакай малко, брате. Не плаши момчето допълнително, и без това го е страх достатъчно. Остави го да говори.

Убертино се усмихна с благодарност.

– Тази вечер сервирах вечерята в лечебницата – заобяснява той на Конрад. – Генерал-министърът има гост, брат Федерико. Говориха си за теб.

Федерико! Нима и той е от шпионите на Бонавентура? Дали не е опитал да измъкне информация от Амата през всичките тези следобеди, в които Конрад изучаваше книгите?

– Федерико каза, че притежавате книги, които брат Бонавентура трябва да види. Генерал-министърът побесня! Каза, че ще бъдат негови – както и вие! Решил е да изпрати Федерико с още един брат тук, за да ги откраднат.

Според него ще си тръгнете от тази къща вдругиден. Следобед в манастира пристигна вестonosец, който каза, че папата е само на два дни път. Щял да отседне в града за няколко дни и брат Бонавентура твърди, че целият град ще излезе да го посрещне. Каза на Федерико, че ще разпoredи да ви заловят, щом се появите на улицата.

Конрад стоеше, изгубил ума и дума. Дона Джакома удари бастуна си в земята и го извади от унеса.

– Бонавентура е станал същият злодей като другите – рече тя. – Властта ги разваля всичките. Таях известни надежди за него.

Пио чакаше на дискретно разстояние надолу по коридора. Благодарницата му направи знак.

– Амата сигурно е в параклиса за вечерните си молитви. Изчакай я да свърши и я доведи тук.

Щом Пио се отдалечи, жената тупна Убертино по рамото.

– Смелчага си ти, моето момче. В младежите като тебе и брат Конрад ми е надеждата за ордена. Искаш ли нещо топло за пиене, преди да тръгнеш обратно?

Момчето поклати глава.

Конрад най-сетне успя да възстанови гласа си.

– Защо пое този риск заради мен?

Убертино се изчерви. Сега, след като бе приключил с трудната част от начинанието си, изглеждаше объркан и развълнуван.

– Мнозина от братята казват, че сте свят човек. Според тях един ден генерал-министърът ще ви хвърли в тъмница до живот. А това не е редно, след като не сте направили нищо лошо.

Конрад успя да се усмихне на невинността на момчето.

– Припомни си какво пише в Светото писание. Историята на църквата е започнала именно така – с преследването на един невинен. – Пое дясната ръка на момчето в своите. – *Mille grazie*, Убертино. Надявам се един ден да успея да ти се отблагодаря. Засега бъди внимателен на излизане от къщата. Не искаме да те хвърлят зад решетките или да те пребият.

Вратата хлопна точно в момента, в който се появи Пио, следван от Амата. Тя погледна дона Джакома въпросително.

– Току-що получихме смущаващи новини, Амата – рече възрастната жена. Сарказмът в тона ѝ брулеше жестоко. – Нашият генерал-министър е тръгнал да гони повишение, че даже сигурно му се ще да го обявят и за светец. Решил е да пожертва благочестивия ни приятел брат Конрад, за да поддържа мнимата илюзия, че в ордена всичко е наред – точно както постъпи и с брат Джовани от Парма.

Думите ѝ разтърсиха Конрад. Все едно ги бе изрекъл самият той! Обърна се към него с изопнатото от притеснение лице.

– Трябва да избягаш обратно в планината – рече му. Планът ѝ го завари неподготвен – не само него, но и Амата. Разочарованието му бе толкова силно, че чак раменете му се отпуснаха вяло; забеляза подобна реакция и у момичето.

– Не му е времето нашето малко семейство да бъде заедно – продължи благородницата. – Идилията, на която се наслаждавахме през последните месеци, си остава просто един промеждутък. – Протегна ръце и хвана и двамата за китките. Конрад трепна, но не дръпна ръката си. – Ако е рекъл Господ, един ден пак ще сме заедно – дано да го доживея.

Пусна ръцете им и се обърна към Амата.

– Можеш ли да върнеш книгите в „Сан Дамиано“? Трябва да действате преди изгрев слънце.

Младата жена кимна.

– Според мен трябва да напуснете града заедно през най-близката порта – северната Порта ди Мурорупто. Трябва да заемете позиции така, че да излезете веднага, щом бъдат сутрешните камбани и вратите бъдат отворени.

Дона Джакома говореше с прецизността на военен капитан, който разполага войските си, стиснала яростно дръжката на бастуна си, докато умът ѝ работеше трескаво, обмисляйки всички подробности.

– Много ли ти е пораснала косата, дете мое? – попита тя. Амата ѝ показа. – Добре. Става. Време е пак да станеш послушник. Цивилната стража няма да е толкова подозрителна към двама братя, тръгнали по свои си дела. Но ако ви видят да пътувате поотделно... – Зелените ѝ очи блеснаха. – Бонавентура не знае, че сме разкрили какво крои, така че изненадата е на наша страна. Можем да действате, докато братята още спят. Съмнявам се и, че генерал-министърът е успял да уведоми градската охрана, но монасите, които стоят на пост на нашата уличка, сигурно ще са по-бдителни от всякога. Амата, остани ден-два в „Сан Дамиано“ и чак тогава се върни. След като Бонавентура установи, че брат Конрад се е измъкнал, ще изтегли часовите си.

Обърна се първо към единия, после към другия, на лицето ѝ се четеше едновременно гордост и страх, внезапната промяна, сполетяла дома ѝ, я изпълваше с гняв и тъга. Изглеждаше изтощена, но изпълнена с решителност. Пак протегна ръце да ги докосне, затвори очи. Вдигна лице към тавана и се помоли:

– Моля те, Господи, нека не се разделям пак с децата си.

XXV

Амата прилекна зад Конрад край входа на къщата, граничеща с площада на свети Франциск. Нощта миришеше на сняг, лед и лапавица.

В свежия въздух и най-лекият шум – плъхове, претичали през отворен канал, вятър, разлюлял веригите на увиснал знак – отзвучаваше призрачно през пустите улици. Щеше ѝ се да може да се облене на монаха, да се постопли от тялото му, ала знаеше, че Конрад по-скоро би предпочел и двамата да умрат от студ, отколкото да я допусне близо до себе си.

Вляво от нея през площада ясно се виждаше базиликата; вдясно – спуснатата решетка на Портата ди Мурорупто блокираше пътя им за бягство. Двамата с Конрад станаха рано призори, щом камбаните на базиликата призоваха монасите на утрения. Измъкнаха се от дома на доната Джакома, след като Амата пак закрепил ръкописите на гърба си. До момента не бяха видели и следа от съгледвачите на Бонавентура, но всяка следваща минута, през която решетката не се вдигаше, увеличаваше неспокойствието на жената. Трепереше както от притеснение, така и от студ, вятърът щипеше безмилостно пръстите на краката, глезените и прасците ѝ. По гърба ѝ се изтърколи капчица ледена пот. Въпреки стиснатите ѝ челюсти зъбите ѝ тракаха, което накара монаха да се обърне и да я изгледа изпод вежди.

– Ангелосът вече трябваше да е ударил – прошепна той.

Явно времето и за него тече бавно, рече си Амата. Макар че небето щеше да остане черно още известно време, всеки удар на сърцето ѝ сякаш потъваше във вечността.

Конрад изведнъж пророни нещо, което тя не чу, затова изви врат да погледне през рамо. Откъм „Виа Сан Паоло“, точно оттам, откъдето бяха дошли те, приближаваха два фенера – право към тях.

След още няколко стъпки тя успя да различи силуетите на монасите, които ги носеха. Внезапно ѝ се припишка. Страхът сви стомаха ѝ на топка и разбърка вътрешностите ѝ.

– Чакай тук – прошепна Конрад и остави на земята вързоп с храна, приготвен за пътуването им от готвачката на доната Джакома. – Бъди готова да тръгнеш веднага щом портата се отвори. Аз ще те настигна по пътя.

Преди тя да успее да му отговори, той се изправи и закрачи през площада с все по-бърза крачка, докато накрая, пред входа на базиликата, почти тичаше. Какво ли е намислил? Фенерите го последваха. Амата остана втрънчена в тъмната стена на базиликата, с надеждата да мерне Конрад да излиза през друга врата, както бе сторила самата тя в деня, когато отиде да донесе ръкописите от „Сан Дамиано“.

Спътникът ѝ изчезна, преди тя да е успяла да сподели с него мисълта, която ѝ се въртеше в главата. Беше се опитала да отвори дума по-

рано, но той се боеше не само да говори, ами дори и да шепне, за да не би по някакъв начин да издадат скривалището си. Реши да чака, докато излязат от града, а ето че сега той изчезна.

Вече си беше изрепетирала речта наум – при това повече от веднъж. С две думи, искаше да му каже следното: дали би й позволил, след като занесе ръкописите в манастира на кларисите, да го настигне в планината? Животът ѝ при дона Джакома бе най-хубавото нещо, което ѝ се беше случило, откак Симоне дела Рока я изтръгна насила от Колдимецо, но въпреки това тя имаше нужда да разполага изцяло със себе си. И макар да знаеше, че няма да успее да изрече точно тези думи, чувствата ѝ към Конрад също бяха укрепнали. Никога досега не бе срещала мъж, който в такава степен да ѝ мисли доброто – въпреки че той не умееше за го изрази по особено мил начин, – като при това не иска нищо в замяна. Още помнеше мекотата на устните му, когато докоснаха челото ѝ на планинския сипей. „Да се разделим с целувка, защото смъртта може би ме дебне.“ В момента Амата имаше нужда точно от такава целувка. Знаеше, че не може да очаква от него нещо повече от приятелство. Но тя притежаваше неприсъща нему находчивост. Само веднъж да се научи да оцелява в планината и ще му бъде от голяма помощ. Дори би могла да го отмени в домашните задължения, та той да има възможност да прекарва повече време в съзерцание. Ще си построи собствена колиба встрани от неговата и ще си живеят хем заедно, хем разделени – като двама свети отшелници, а той ще ѝ бъде духовен наставник.

Монасите с фенерите се изгубиха в базиликата и я обзе страх. Конрад! Къде си, да му се не види?

Камбаната на базиликата удари три пъти – най-сетне! Амата изрече пламенна молитва, после се изправи на крака, без да изпуска от очи портiera, който се появи на прага на караулното:

– „Ангелът влезе при нея и рече: радвай се, благодатна! Господ е с тебе; благословена си ти между жените. Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum...“

Камбаната удари още три пъти и портiererът повдигна тежкия дървен топор, който препречваше вратата. Конрад още не бе излязъл от черквата.

– „Ето рабинята Господня; нека ми бъде по думата. Ave Maria, gratia plena...“

Беше време да върви. Камбаната щеше да удари още три пъти, по време на *И словото стана плът и живя между нас*, последвано от третата пауза за последната Ave Maria и антифона, и накрая –

продължителен звън, по време на който ревностните християни из целия град се надигат от постелите с подпухнали очи.

Амата излезе от сенките и затопурка към портата, но трети камбанен звън така и не последва. Вече беше стигнала почти до средата на площада, когато видя как портиерът спира и вдига глава към камбанарията. На лицето му се четеше объркване. Изведнъж тя осъзна защо я е изоставил Конрад. Не друг, а той бе дръпнал въжето на камбаната. Монасите с фенерите го последваха и което бе най-ужасното, вероятно са го заловили.

Часовият отмести поглед от базиликата към Амата, без да изпуска напречната греда от ръцете си. Внезапно се завъртя и залости обратно вратата. На главния вход на базиликата грейна фенер, който се насочи към портиера. Бегълката се оказа в капан в града!

Над последните къщи на север се издигаше хълмист склон, осяян с храсталаци, който водеше към Рока. Градските стени се връзваха в хълма и образуваха плътен обръч, така че северната стена на Рока също се включваше в градската стена. Амата се метна в храстите. Надяваше се да успее да си проправи път между къщите и крепостта, после да слезе към долната част на града, преди монасите да са алармирали портиерите там. В същото време се молеше монасите и часовият да не я погнат. Знаеше, че храстите не са надеждно скривалище. На светлината на фенерите следите ѝ сякаш да се видят ясно върху тънката снежна пелена.

Още не се беше отдалечила от площада, когато чу зад гърба си пронизителен глас.

– Ей, брате! Стой!

Без да се обръща, тя търти да бяга, но сандалите ѝ се пързалиха по неравния терен и върху ледената кора под снега. Подхлъзна се и извика, после се изтърколи надолу по склона. Докато успее да си стъпи на краката и да се окопоти, сърцето ѝ вече пулсираше в слепоочията.

– Тръгвам след него – чу се гласът зад нея. – Ти мини напрако през града и пази отдолу.

Тя се спусна през храсталака с надеждата да успее да надбяга по-възрастния си преследвач или поне с убеждението, че теренът ще е еднакво труден и за него. Пътном се хващаше за храстите, като усещаше как клоните дерат кожата на дланите и ръцете ѝ, но пък, от друга страна, ѝ помагаша да запазва равновесие, понеже ги използваше за хватки. Глъчката зад гърба ѝ позатихна и тя прецени, че е успяла да надбяга часовия. Но още не се беше отказал – сегиз-тогиз се чуваше по някоя пусвня или звън на метал, които издаваха местоположението му. Пред

нея първите утринни лъчи осветиха силуета на планината Субасио.

Някъде на средата на хълма попадна на просека, която се виеше нагоре през храстите. Въпреки прясно навалелия сняг веднага разпозна пътя към Рока. Спря за малко, обмисляйки да се отърве от часовия, като първо тръгне право нагоре, а след това продължи напред. Явно му беше доста трудно, така че стръмното може би щеше да го обезкуражи достатъчно, че да се откаже от преследването. Бе направила едва няколко крачки, когато спря пак, смутена от неравномерно трополене по пътеката над нея. Твърде късно разпозна звука на предпазливи копита – ездачът изскочи от тъмнината и буквално връхлетя отгоре ѝ. Ако беше препуснал с обичайната си скорост, едрият жребец със сигурност би я стъпкал.

Тя отскочи встрани, но ездачът ѝ отрязва пътя за бягство.

– Чакай, брате – извика той. – Провидението те праща на пътя ми. – Амата разпозна гърления глас на Калисто ди Симоне и застина на място.

За един кратък миг си представи, че нощната стража го е вдигнала на крак, но след малко си даде сметка, че е изключено той да знае за неволите ѝ. Наведе глава под качулката и се опита да стои неподвижна, макар да чуваше, че шумоленето в храстите приближава.

– Свещеник ли си? – попита Калисто. – Баща ми е на смъртен одър. Трябва някой да го изповяда.

Налагаше ѝ се да вземе светкавично решение, притисната между скалата и преследвача си, който щеше да изскочи от храстите всеки миг.

– Да, синьор – отвърна, като се постара гласът ѝ да прозвучи възможно най-плътно. Не беше проронила и думичка, откак напусна дома на дона Джакома, така че дрезгавината на гласа ѝ рано сутрин спомогна за маскировката ѝ. – Закарайте ме. Нямаме време за губене.

Калисто освободи лявото си стреме. Протегна ръка да ѝ помогне, а тя постави сандала си в отвора. Усети как пръстите му обгръщат дланта ѝ, но показалецът остана щръкнал – не се сгъна. Амата се усмихна горчиво под качулката и се метна на седлото зад ездача. Едно малко отмъщение, но тя знаеше, че Калисто никога няма да забрави момиченцето, което се бе опитал да изнасили. За един кратък миг през главата ѝ премина друга мисъл – да прокара ножа си между ребрата му и да му вземе коня. Но така пак щеше да е от тази страна на градските стени, а монах, яхнал боен кон, със сигурност би привлякъл вниманието.

– Хвани ме за колана – провикна се той, докато пришпорваше животното. Тя го послуша, но предпазливо – предпочиташе да го стисне за

врата. Заби пети в задницата на коня, за да го подкани. Беше безкрайно благодарна на дона Джакома, която я посъветва да овърже ръкописите около кръста си – един отпред и един отзад. Така не само се чувстваше по-подвижна, но в конкретния случай предната книга беше един вид буфер между нейното тяло и това на Калисто. Пък и най-вероятно увеличената обиколка на кръста ѝ я правеше да изглежда по-възрастна.

Тя различи гарвановочерния вход на замъка отпред, очертан с факли и зейнал като зловеща паст. Пригответи се пак да влезеш в ада, присмя се тъничък гласец в главата ѝ. Знаеше, че вече трепери само от страх, не от студ, защото усети как по слепоочията и под гърдите ѝ се стича пот въпреки ледения въздух.

Ами ако Калисто е разкрил самоличността ѝ? Ако не я обезглави с меча или топора си, ще я хвърли зад решетките за вечни времена и ще я опорочи завинаги. Испита внезапен порив да скочи от седлото и да се скрие пак в храстите, но нямаше желание в преследването ѝ да се включи и целеустремен воин. Трябваше да изиграе докрай ролята, която си бе избрала. Беше виждала как се дава последно причастие само веднъж – край смъртния одър на дядо си, Ноно Капитанио. Знаеше, че ще ѝ трябва светено масло, а не носеше със себе си нищо подобно. Дали е редно да използва домашно олио, като преди това му прочете някаква молитва? Или пък да се оправдае със спешния случай и да претупа ритуала. Реши, че ще даде възможност на Симоне да се изповяда и да се помоли на Бога, а след това ще решава какво да прави.

– Варда! – извика Калисто, докато препусаха през двора. Входът на Рока се отвори и ездачът продължи към крепостта, без да слиза от коня. Изтрополи по няколко коридора, докато накрая се озова в просторна зала. Амата се изсули от коня, а Калисто скочи и връчи юздите на един слуга. Неколцина домашни със свещи се бяха събрали около легло, поставено в центъра на залата.

Амата не можеше да повярва, че сбръчканата фигура, заровена сред възглавниците, е нейният някогашен мъчител – тази съсухрена, пепеливобледа пеперуда с отскубнати криле и пипала, с малки черни дупчици вместо очи. С изключение на една ръка, избягала навън, завивката го обвиваше до врата като същински пашкул. Тя се запъти направо към кревата, без да си сваля качулката.

– Моля, опразнете стаята и затворете вратите, за да мога да чуя изповедта на човека – рече Амата.

– Той не може да говори – отвърна Калисто. – Само бръщолеви някакви безсмислици.

Амата не бе предвидила подобно нещо. Загледа се в неподвижната фигура.

– Парализиран ли е? Може ли да си мърда ръката или поне някой пръст?

– Парализиран е, но само от едната страна.

– Тогава ще му прочета молебствието за греха, а той ще може да ми отговаря с да или не, като си мърда пръста нагоре-надолу или наляво-надясно.

Калисто кимна и изкара присъстващите от стаята. Щом вратата се затвори след тях и Амата остана насаме със Симоне, тя се обърна към насекомото на възглавницата.

– Чуваш ли ме, нещастен грешнико?

В угасналия поглед на Симоне блесна ужас, очите се обърнаха към източника на гласа.

– Да, ти умираш. Помолиха ме да изтръгна душата ти от геената огнена. Да си полагал някога неискрени клетви или да си споменавал напразно името Божие? – Ръката му се мръдна бавно. – Да, разбира се, че си правил, хиляди пъти, защото съм те чувала със собствените си уши. А да си петнил името на блажената Божия Майка и на съпругата си със своите прелюбодеяния, да си злоупотребявал със слугите си от мъжки и женски пол и дори със собствената си дъщеря, воден от похотта на сърцето си? Не заслужаваш ли заради престъпленията си да гориш в милион вечности?

Ужасът в хлътналите дупки се смеси с молба, но Амата бе непреклонна.

– Нима не уби ти Буонконте ди Капитанио, докато той се молеше в параклиса си на Колдимецо, в компанията на сина си и на съпругата си Кристиана? Нима не взе в робство дъщеря му и не я подложи на найужасни извращения? Не се опитвай да отречеш греховете си, Симоне, защото Бог вижда и в най-скритите дълбини на злата ти душа.

Старият рицар се опита да се изтръгне от хватката ѝ, но тя го стисна за рамото и не му позволи да мръдне. Свали си качулката.

– Огледай ме добре – рече. – Аз съм същата онази Амата, Амата ди Буонконте, чийто живот ти озлочи. Не съм никакъв свещеник. Нямам власт да сваля товара от душата ти, дори да исках. Още тази вечер ти ще танцуваш със Сатаната в ада – тази нощ, както и всяка друга нощ от тук до вечността. Проклет да си, Симоне! Проклет и обречен!

С последни сили Симоне протегна непарализираната си ръка към камбанката на нощното си шкафче, но Амата го стисна за китката и тя

увисна във въздуха. Усети как силата го напуска.

– Докато живееш в плен тук – продължи тя, – ти беше като пиявица, випита в сърцето ми, която изсмукваше всичките ми жизнени сили и кръв. Сега най-накрая ненавистното същество се откъсна и се върна в собственото ти сърце, където се моля да пирува само със себе си, докато се разложиш толкова, че да няма с какво да го храниш.

Рицарят се закашля, слюнката покапа по брадичката му. Започна да се дави и се помъчи да освободи ръката си, бледото като платно лице първо стана розово-синкаво, после – мораво. Щом лицето му потъмня, отстрани на бузите изпъкнаха бели бакенбарди. На Амата ѝ заприличаха на звезди, изплували на чернеещо небе. Това я поразя, макар в същото време друга част от съзнанието ѝ да проумя, че Симоне е престанал да диша. В замаята си тя го стисна за китката, докато усети, че мускулите му се отпускат. После положи ръката му върху гърдите. Извади другата му ръка изпод завивките и я постави върху първата.

– Копеле такова – рече, докато отпускате ръката. Отри очите си, за да прогони горещите сълзи, бликнали най-неочаквано. – Откраднал си дори пръстена, който Ноно Капитанио подари на баща ми. – Опита се да измъкне пръстена с лапис лазули от пръста му, но ръката му се беше деформирала. – Отвратително крадливо копеле – изсъска тя. Заровичка за ножа, привързан за кръста ѝ, като мислеше да отреже пръста му, но в същия момент вратата проскърца. Тя покри главата си с качулката и рече с гробовен глас:

– Отиде си. Нека душата му получи справедливата си награда.

Махна над трупа, като внимаваше да не изпише кръстния знак и без да ще да го благослови, и се запъти към вратата. В коридора Калисто се беше възправил в поза, прилягаща на новия господар на Рока Паида.

– Отбий се в кухнята, преди да си тръгнеш, падре. – Махна на една прислужница да я заведе.

Амата знаеше прекрасно къде е кухнята, както и се ориентираше из всички останали коридори в необятния лабиринт. Колко си пъти тя и господарката ѝ бяха играли на криеница тук? Колко ли пъти бе използвала коридорите, за да избяга от Симоне и синовете му? На едно място, където се пресичаха два коридора, остави прислужницата да продължи напред, докато самата тя изу сандалите си и безшумно се отклони вдясно. Трябваше да побърза да завие още веднъж, преди жената да е осъзнала, че върви сама. Наляво, после пак надясно, надолу по стълбите, и ето че се озова на портата при северната стена на замъка. Махна топора и отвори.

Изведнъж се оказа в безопасност – извън стените на замъка, извън града! Вече можеше да заобиколи Асизи без проблем, като се движи на разумно разстояние от кулите и като използва прикритието на околните гори, и по този начин да се придвижи към „Сан Дамиано“. Щеше да върне ръкописите, а после, ако съдбата е благосклонна към нея, да намери Конрад. Ако е избягал, сигурно се е насочил към отшелническия си дом. Ще го последва там и ще сподели с него плановете си.

Небето бе просветляло и вече беше ясносино. Само един самотен дъждовен облак, черен като въглен, висеше точно над Рока. Докато тя го наблюдаваше, той започна да се премества – отначало бавно, после все по-бързо, докато накрая се разсея на юг. Дмата си помисли: ето къде отлетя черната му, неопроствена душа, заедно с милионите безчестни образи, които подхранваше. Представи си Симоне да се мята в огнено езеро, да крещи от болка, а легиони дяволи да го ръчат с нажежени вили и копия. Благодаря ти, Господи, помолите се тя, заедно ми позволи да не допусна той да получи изкупление.

Бе отмъстила за смъртта на родителите си – па макар и само отчасти. Един ден, по един или друг начин, ще успее да отмъсти и на семейството на Анджело Бернардоне – търговецът на вълна, наел Симоне и кръвожадния му син.

XXVI

Първия ден Конрад прекара в карцера, в очакване Бонавентура да реши съдбата му. Двама монаси го претърсиха и му конфискуваха брeвиария и писмото на Лео, кремъка и ножа за хранене. Беше оставил бележките си в дома на дoна Джакома. Писмото от учителя знаеше наизуст от доста време, така че по-скоро изпита облекчение, че му конфискуваха нещата. Сега вече не притежаваше нищо освен дрехите, които скромността изискваше от него да носи. Монасите му оставиха и двата ката дрехи – старата отъгняла туника, която бе облякъл по свое настояване, когато напусна дома на дoна Джакрма, и новото расо, което тя от своя страна държеше той да облече над другото. Доводът ѝ беше, че облеклото му на монах конвентуал ще вдъхне повече доверие на пазача и той ще го пусне да излезе от града. Монасите обаче му взеха вълненото наметало и отпориха качулките и на двете му раса – знак за безчестното положение, в което се намира.

Влажната подземна килия миришеше на прясно разкопана земя.

Прие радушно допълнителното расо, тъй като нямаше възможност да се движи, за да се топли. Глезенът му бе пристегнат от желязна пранга, закачена за стената, а кожен каиш на врата възпрепятстваше движенията на горната част на тялото му. След няколко часа, прекарани в стаята без прозорци, загуби всякаква представа за времето. Когато монасите се върнаха, не знаеше дали е ден или нощ. Единият освободи глезена му, а другият го изведе от килията за веригата, окачена за каишката на врата му. Спомни си един Панаир на жътвата, на който видя мечка, водена за врата към арена, където трябваше да се изправи в двубой с глутница лаещи хрътки, докато накрая беше нахапана до смърт и кръвта ѝ изтече. Може би точно този спомен бе причина за лошото му предчувствие.

Вкараха го в силно осветена стая и Конрад трябваше да стисне очи за момент, докато привикне. Когато погледна предпазливо и постепенно, видя в единия ъгъл на помещението да бумти огън, а край него беше събрана страховита колекция щипци, клещи и ръжени, както и всякакви железни сечива със странен вид. Над огъня се надвеси трети монах. Похитителите му го бяха вкарали в зала за мъчения!

Обзе го внезапно предчувствие, че Бонавентура е решил да го дамгоса по челото, преди да го пусне – като предупреждение към други непокорни братя. При влизането на Конрад монахът мъчител извади един ръжен от пламъците и духна към нажежения му връх. От метала се откъснаха миниатюрни искрици и връхчето запулсира в яркооранжево. „И ето, следва лапата на грифона“, рече си Конрад.

Двамата монаси го поведоха към една стена, където закопчаха глезените и китките му. Една от прангите прищипа кожата на крака му и той извика неволно. Без да поглежда към него, онзи, който стоеше край огъня, рече:

– Както казало хвърчилото на кокошката, когато я вдигнало във въздуха: „Кудкудякай си колкото щещ, ама лошото тепърва предстои.“

Конрад разпозна гласа, но последния път, когато го бе чувал, в тона на говорещия се таеше недвусмислена болка. Мъжът се завъртя бавно и на фона на трептящия огън Конрад различи сламенорусата тонзура и белега, покриващ половината му лице. Устата се разкриви в уродлива усмивка и Дзеферино впи здравото си око в него.

– Гледката не е приятна, а, брате? Сега ясно ли ти е защо поисках да ме направят тъмничар? Над земята това лице ми докарва само подигравки и отвращение. – Направи знак на другите двама да напуснат стаята. – С мъчения се занимавам отскоро. Не искам да се разстроят, ако оплескам работата – обясни той на Конрад.

– Какво ще правиш?

Дзеферино пак застана с гръб към него и заговори на пламъците.

– Смятам да спазя древния закон: око за око. – Завъртя глава и хвърли на Конрад неприкрито зъл поглед.

– Но защо?

– Защото си пяхаш носа където не ти е работа. Нима мислиш, че предупреждението на генерал-министъра ще ти се размине, че няма да бъдеш наказан? Quando si e in ballo, bisogna balare. Щом си дошъл да танцуваш – танцувай.

– Дзеферино, за Бога! – примולי му се Конрад. – Нали те изповядах, когато се боеше, че приближава краят ти. Изпратих хора да те приберат от параклиса. – След като монахът не отвърна, Конрад продължи: – Христос премахна закона на Стария завет. И го замени с новия закон на любов и опрощение. Прости на врага си „до седемдесет пъти по седем“.²⁶

Дзеферино се изправи и духна за последно в ръжена.

– Но е казал още и: „Ако те съблазнява окото ти, извади го и го хвърли от себе си.“²⁷ А моето око, моето увредено зрение, ме съблазнява неимоверно, брат Конрад. Ти си отговорен за онова, което съм аз днес, за мястото, където се намирам.

Докато монахът прекосяваше стаята, Конрад прехвърляше в главата си един епизод от живота на свети Франциск – момента, когато лечители се опитват да изцерят слепотата му, като обгарят вените от челюстта до веждата му. Въпреки уплахата си Франциск призовава своя брат Огън: „Бъди снизходителен с мен в този час. Бъди внимателен. Овладей горещината си, за да мога да я понеса, докато ме гориш.“ Конрад повтори молбата, като се обърна към неодошевия ръжен.

Мирисът на нагорещено желязо в близост до лицето му прониза ноздрите му и той инстинктивно затвори очи. Щом огнената лапа се вкопчи в плътта му, през клепачите му изригна пурпурна болка. Той закрещя въпреки стоическия образ на свети Франциск, който пазеше в главата си.

– Благодаря се, че загубих зрението си само наполовина, братко! – надвика писъците му Дзеферино; миг по-късно Конрад се строполи в несвяст.

26. Мат. 18:22. – Бел.прев.

27. Мат. 18:9. – Бел.прев.

Орфео никога не бе предполагал, че стените на Асизи ще му се сторят толкова гостоприемни. Последната седмица от пътуването им беше ужасяваща, снегът ставаше все по-дълбок, вълците, които ги следваха, придобиваха все повече дързост. Римляните изгубиха два коня за една нощ, след като обезумелите от страх животни се изскубнаха от въжетата, с които бяха вързани, и избягаха от лагера, като по този начин повлякоха след себе си цялата глутница. Вълците не се появиха цели два дни.

Многото часове, прекарани на седлото, бяха изтощили моряка. Ако не друго, пътуването поне го накара да осъзнае, че предпочита далеч повече дървената койка в галерата пред коженото седло. Койката поне си стоеше на едно място. Възрастният папа беше още по-зле, каретата му подкачаше непрестанно по павирания път, като се накланяше остро ту на едната, ту на другата страна. Тебалдо приветстваше искрено възможността да прекарат някоя и друга нощ в по-главните селища и градове, през които минаваха, защото тогава слизаше от каретата и се поразтъркаваше, докато посрещаше радостните възгласи и добронамерените приветствия на местните, а вечер си лягаше в истинско легло.

Папският антураж бе стигнал до югоизточната порта на Асизи. Хората се бяха подредили покрай стената, надничаха навън и ръкомахаха от отворите на назъбените бастиони; стотици други се тълпяха извън града. Както и при всички други спирки, околните планини кънтяха от викове Viva Papa!

На хълма вляво Орфео мярна манастира на монахините на чичо му Франциск. По пътеката от „Сан Дамиано“ се изкачваше самотна женска фигура в сиво расо, загърнат с къса пелерина отгоре. Тя бързаше презглава нагоре по стръмното към пътя, нетърпелива да се включи в представлението.

Щом папската карета спря пред портата, Орфео скочи от коня си. Тълпата се разцепи на две, за да пропусне знатен гражданин и монах. Папата излезе напред да ги посрещне.

Орфео предположи, че единият е кметът на града, когото той не познаваше, а другият – брат Бонавентура – генерал-министърът, когото Тебалдо ценеше толкова високо. Липсваше само епископът на Асизи.

Младежът поведе коня си напред, докато мирски и религиозни водачи падаха на колене пред папата и целуваха пръстена му. Щом се изправиха, Тебалдо заговори с Бонавентура за църковната реформа и Общото събрание, което възнамеряваше да свика още щом се установи на новия пост. Генерал-министърът отвърна на свой ред, че незаеият епископски дворец е приготвен за посещението на Тебалдо и че той би

искал да обсъди с папата свободния епископски сан. Имал предвид отличен кандидат – от неговите монаси. Двамата се отделиха малко встрани, Тебалдо направи знак на Орфео да се приближи.

– Нека те благословим, сине, преди да си тръгнеш. Знай, че сме ти вечно благодарни за помощта и ако някога се нуждаеш от папска услуга, само кажи.

Орфео коленичи в кишата пред папата. Тебалдо вдигна две ръце на главата си и се помоли тихо. После стисна Орфео за раменете и му помогна да се изправи.

– Не забравяй какво ти казах. Враждата между баща и син обърква нормалния ход на нещата. А сега си върви в мир. Да се множат дните ти, да бъдат изпълнени с изобилие и радост и нека нашият Господ те приласкае в пазвата си в края на дните ти. Ние никога няма да те забравим.

Тълпата бе притихнала по време на папската благословия. Когато се огледа, Орфео забеляза в очите на зяпачите уважение, граничещо с благоговение. Несъмнено хората не разпознаваха в него един от тях, а бяха убедени, че е специален любимец на Светия отец.

В челните редици на тълпата стоеше жената в черното наметало. Беше млада, красива и му се стори смъртно позната, макар че повечето жени в този край имаха същите тъмни, бадемови очи. Тя също го гледаше с любопитство. Опита се да си представи как ли е изглеждала шест години по-рано, но се отказа, дал си сметка, че тогава е била още дете – като самия него.

И други градски първенци пристъпиха напред, за да получат папска благословия. Орфео дръпна юздата на коня си и си проправи път през тълпата към градските порти. Забеляза, че жената го следва отблизо – може би ѝ се щеше да чуе какво ще каже той на портиера. Явно бе заинтригувана. Трябваше да използва възможността да ѝ се представи.

Портиерът го поздрави.

– Имате ли намерение да поостанете в града, синьор?

– Всъщност тук съм си у дома. Но все още нямам представа колко ще се задържа. – Засмя се на озадаченото изражение на часовия. – Не ме ли позна, Адамо? Аз съм Орфео ди Анджело Бернардоне.

– Боже, колко си пораснал – възкликна онзи. – Преди да заминеш, беше още юноша. Я се виж. Вече си зрял мъж.

Орфео се усмихна и погледна небрежно към жената. Свириепото изражение, с което тя го дари на разминаване, го обърка.

Докато се изкачваше през града, Амата се опита да възстанови образа на сина на Бернардоне в главата си – смътно познатият ѝ мъж пред градската порта, който се нарече Орфео.

Въображението ѝ кипеше. Как ли ще страда остарелият вече Анджело, ако бъде убит синът му – вероятно повече, отколкото ако бъде нападнат самият той. Маестро Роберто ѝ бе казал къде живее фамилията. Тя все ще намери повод да ги посети, може би през някой пазарен ден, докато всички членове на клана Бернардоне са навън, за да продават стоката си. От гледна точка на нейната сигурност би било разумно да унищожи цялото семейство – ствол, клони и корени. Но дори да успее да си отмъсти само на този Орфео и някой изтръгне ножа от ръката ѝ, пак ще умре доволна.

Еуфорията, обзела Амата през последните два дни, откак изпрати Симоне дела Рока в ада, се стопи за секунди, след като се върна в дома на доната Джакома.

– Бонавентура го е хванал – посрещна я старата жена още с влизането. Апатичните ѝ зелени очи свидетелстваха за страданието, което изпитваше. За пръв път, откакто Амата я познаваше, благородницата сякаш бе изгубила създатостта си и възрастта бе изписана на лицето ѝ.

– Младият Убертино дойде още веднъж снощи. Каза, че монасите заловили Конрад в базиликата и го отвели в тъмница.

Амата имаше нужда от малко време, докато схване чутото. В главата ѝ все още витаеха картините на отмъщение за Анджело Бернардоне и сина му. Когато най-сетне проговори, гласът ѝ бе тъй безстрастен, както и настроението на благородницата.

– Дойдох да ти кажа, че искам да замина с него.

Възрастната жена килна глава на една страна и въздъхна.

– *Amog regge senza legge* – отрони тя. – За любовта не съществуват правила. – Стисна Амата за ръката. – Нищо няма да излезе, детето ми. Все едно къде живее – на свобода или в плен, – Конрад е самотно Божие чедо. – И додаде: – Но остани при нас и не губи търпение. Може пък да го пуснат.

Амата кимна, макар че почти не чу какво ѝ се каза. Дръпна си ръката и като в замая се прибра в стаята си. Просна се на леглото и покри лицето си с ръце. Докосна оръжието си под ръкава, като се опитваше да пребори унинието си и порива да се разридае. Наистина не ми остава друго освен отмъщението, рече си.

Мислено се върна в Колдимоце и от прозореца на кулата си за пореден път дочу свадата между баща ѝ и търговеца на вълна. Сети се как

синовете на Анджело Бернардоне бяха наобиколили баща си, който ръсеше заплахи и беснееше. Всички, с изключение на един – онова красиво момче, заради което тя започна да си мечтае за бебета. За него сякаш свадата не съществуваше. Направи кукла от жълт шал и се завъртя на седлото си, за да ѝ се усмихне – със същата онази самодоволна усмивка, с която я дари преди малко край портата.

Повече не можеше да сдържа сълзите си и им позволи да се изляят върху възглавницата.

– Не него! – пророни тя. – О, татко, мамо, Фабиано... нима той трябва да заплати цената? – Плака, докато мъката в сърцето ѝ пресъхна. После седна на крайчеца на леглото и изтри лицето си с ръка. Докато опустялото ѝ сърце се вкаменяваше в гърдата ѝ, се закле: – Нека да бъде така. Дори той.

Конрад се опита да понесе мъченията си миг по миг. Това ще го издържа, за по-нататък не знам, така си повтаряше той. Ще го издържа – поне това. Ще го издържа...

Спъна се зад светлината на факлата на Дзеферино, закри осакатеното си око с ръка. Чу ключ да прещраква в кофара и тъмничарят вдигна решетката на килия. Все още разтреперан от шока, Конрад го последва надолу по студените стъпала. В стаята за мъчения Дзеферино бе прикрепил към глезените му пръстени като на сокол и сега прокара през примките на прангите вериги. Щом тъмничарят спусна обратно решетката и факлата се отдалечи по коридора, който сякаш водеше в отвъдното, Конрад бе обгърнат от тъмнина, черна като смъртен грях. Положи усилие да остане в съзнание, но накрая се предаде и за пореден път потъна в бездната.

По едно време – дали бяха минали минути, часове или дни, не можеше да каже – се надигна и стъпи на крака. Вече не трепереше, но усещаше неистово парене в окото.

Не беше в килията, в която го бяха хвърлили най-напред. Тук таванът беше наклонен от стълбите към далечния край, а и тишината не беше толкова гробовна. По стената от дясната му стена шуртеше вода. Заопипва камъните с една ръка, докато стигна до влажното място, после подложи раната на окото си под ледената струя и въздъхна с облекчение. Още докато стоеше там, осмисли иронията на цялата ситуация, как по неведомите пътища Божии и той, и Дзеферино бяха изгубили по едно око, а никой от двамата така и не разбра защо. И на двамата им бе попечено да осъществят мисиите си. Конрад бе хвърлен зад решетките, а

Дзеферино просто живееше в затвора. И въпреки това, независимо от всичките сходства, Дзеферино настояваше, че двамата са врагове.

От най-ниския край на помещението се надигна неприятна миризма. Явно водата се събираше там, за да се използва за отходно място на килията, а после изтичаше навън през дупка в стената. Но щом отходното място мирише, значи е в употреба. Обърна се и огледа плътния мрак с единственото си око.

– Има ли и друг затворник?

От другия край на килията се чу звън на метал. Проскърца дрезгав глас:

– Защо сме тук, мамо? Защо не си тръгваме?

– Как се казваш, брате? – попита Конрад. Гласът си затананика нещо.

– Обгръщат ме дървета като плет и кукувица ми напява нежно.

Конрад пак се надвеси към влажната стена. Ручейчето потече по бузата и расото му като извора на отчаянието. Знаеше, че не един и двама братя са били хвърлени в тъмница през годините – обявени за разколници или еретици, осъдени на доживотен затвор, лишени от книги и от светите тайнства. Министрите изпитваха такъв ужас от тяхното влияние, че не позволяваха дори на братята, които им носеха храна, да разговарят с тях. Всяка седмица присъдите им биваха препрочитани пред управата на различни манастири като недвусмислен намек, че всеки член на ордена, който се осмели да изкаже гласно мнението си, че е извършена несправедливост спрямо затворниците, ще бъде сполетян от тяхната съдба. Конрад бе убеден за себе си, че не е еретик, но Бонавентура можеше да го счита за разколник и да използва този претекст, за да го осъди на доживотен затвор. Колко ли месеци и години му остават, запита се, преди да се превърне в жалък глупак в килията си?

Мъжът запя отново, Конрад знаеше думите на тази песен от детските си години:

Потегля корабът на път далечен
под ярката луна, огряла тази вечер.
Издува вятърът платната вече...
Потегля корабът на път далечен.

Конрад, внезапно притеснен, усети, че знае кой е съкилийникът му. С по-тънък и пронизителен глас подвикна предпазливо:

– Джовани. Джовани! Време е да се прибираш.

– Vengo, mamma – отвърна мъжът с детски гласец. – Идвам.

Шумоленето и дрънченето приближиха, мъжът скъси разстоянието помежду им. Когато стигна на две-три крачки от него, Конрад най-сетне успя да различи очертанията на полугол зомби, който се поклащаше в мрака, блед като призрак. Затворникът би приличал на измит от морските вълни скелет, ако не беше дългата му до раменете бяла коса и проскубаната брада, която стигаше почти до кръста му.

– Бедното момче – рече той. – Изгубило си е пелерината.

Солени сълзи залютяха в обезобразеното око на Конрад, докато си сваляше горното расо. Помогна на създанието да навлече дрехата през главата и ръцете си. После прегърна вдетинения мъж с мечешка прегръдка и го залюля, както бе успокоявал уплашената Амата на сипея, поклащайки се в такт с подрънкващите им вериги.

– *Mettisi il cuore in pace*, Джовани. Успокой сърцето си. Мама вече ще се грижи за теб.

– Хайде да се махаме, мамо. Тука не ми харесва.

– Скоро – успокой го Конрад. – Един ден.

Винаги бе търсил Бог във всичко. Сега съществува, с което споделяше килията, го разтърси до дълбините на душата му. Това бе резултатът от печалната среща с героя, когото той считаше за свой идол – поне в същата степен, в която идолизираше и брат Лео: уважаваният от всички и свален от власт генерал-министър Джовани от Парма.

XXVII

Докато Орфео яздеше към търговския площад, пред погледа му се разкри богато разнообразие от познати гледки: римският храм на Минерва, черквата „Сан Николо“, възправена пред фамилната му къща. Оказа се, че в негово отсъствие са павирали пазара, заличавайки част от стъпалата към храма, и сега най-неочаквано копитата на коня му отекваха надалеч. Вляво от черквата видя постоянната сергия, наета от семейството му. И къщата, и бизнесът им бяха идеално разположени в самото сърце на града; пазарът започваше буквално на няколко крачки от работилницата, в която работниците на баща му обработваха вълната, пристигаща от цяла Умбрия.

Орфео насочи коня си покрай черквата, към каменната къща, където бе прекарал първите петнайсет години от живота си. Стори му се необичайно тихо. Явно домашните му и работниците, както между впрочем

и целият град, бяха наизлезли да приветстват папата.

Влезе в двора, завърза коня си и си пое дълбоко въздух. Дори звукът от почукването на вратата прозвуча някак кухо в притихналия град. Отвори му непознат слуга – висок, широкоплещест мъж, който трябва-ше да се наведе, за да погледне през пролуката. Повече приличаше на войник, отколкото на домашен слуга. Мъжът потвърди, че братята на Орфео ги няма.

– Тогава ще ги почакам вътре. Аз съм най-младият син на синьор Анджело.

Над лицето на слугата се спусна сянка на съмнение.

– Мислех, че познавам всичките синове на синьора. Ако търсите баща си, ще го намерите в кабинета – оправя си счетоводните дела. Ще ви покажа пътя.

– Няма нужда. Знам къде е. – Колко типично за баща му да проиг-рае единствения си шанс да види жив папа, докато си брои парите. Същност Орфео изпита облекчение, че му се удава шанс да поговори насаме с баща си преди завръщането на братята му. Срещата щеше да бъде достатъчно трудна и без публика.

– Все пак ще ви придружа – отсече категорично мъжът. Скръсти ръце и частично отрязва пътя за влизане.

Орфео сви рамене и разпери ръце.

– Разбира се. Едва ли би му било приятно някой непознат да го из-дебне в гръб. – Опитът му да се усмихне не предизвика ответна реакция.

Мъжът отстъпи встрани и двамата се отправиха към крилото с ра-ботилниците. Когато слугата отвори вратата и я задържа, сърцето на Ор-фео щеше да изскочи през гърлото. Отри в дрехата си потни ръце.

Баща му седеше на една маса, поставена на светло под прозореца; беше с гръб към вратата, разгънал пред себе си листа пергамент. Погъл-нат от работата си, той хвърли само бърз, небрежен поглед към Орфео и слугата.

Някога Анджело Бернардоне бе едър и здрав мъж, също като най-малкия си син, но многото десетилетия, прекарани на бюрото, го бяха превърнали в отпуснат старец. На всеки дебел пръст от пухкавата ръка, която държеше перодръжката над овчата кожа, блестеше скъпоценен камък – несъмнено предназначени да предпазват от болка в ставите. На ръкава му се виждаше черна лента.

– Книжата си ли подреждаш, тате, пристигането на папата не те ли вълнува? – Орфео се надяваше сърдечността в думите му да не прозвучи пресилено.

Баща му изрѣмжа нещо, без да вдигне очи от работата си.

– Заради тази проклета система за двустранно счетоводство, дето я измислиха флорентинците. – Тъкмо се канеше да продължи да обяснява в този дух, когато изведнѣж се сепна и се завъртя учудено на стола си. – Кой, по дяволите, си ти?

– Толкова ли съм се променил? Аз съм Орфео. – Пак успя да извика усмивка на устните си въпреки обзелото го разочарование. Вече усещаше, че опитът му за помирение е обречен на пълен провал.

– Не познавам човек с такова име. Напусни дома ми.

Слугата посегна към меча си, но Орфео прекъсна жеста му с ръка.

– И на мен не ми е никак лесно, татко. Пропътувах целия път от Акра с новия папа и стоя пред теб сега поради неговото лично настояване да се сдобря с баща си.

Надиплената като жабо брадичка на Анджело Бернардоне придоби розовината на прасенце сукалче.

– Самият папа, казваш? И това би трябвало да ме разчувства дотолкова, че да простя на неблагодарния си син, който обърна гръб на родния си баща и братя? Не забравяй, че израснах под един покрив с безумеца, когото цял Асизи провъзгласи за втория Христос. Разбираемо е, че не се впечатлявам от свети мъже толкова, колкото ти. Не! Ето как ще се сдобря с тебе, Орфео, доскорошен Бернардоне. И ме чуи добре.

Никога повече няма да бъдеш част от мен или от онова, което ми принадлежи. Ако се ожениш, ще обявя жена ти за вдовица, а децата ти – за сираци. Наследството ти ще разпределя между братята ти. Единственият покрив, който ти предлагам, са ветровете от четирите посоки на света. Обричам те на зверовете в гората, на птиците в небесата и на рибата в морето.

Забоде поглед в счетоводните си книги.

– Ето ти го помиряването. А сега изчезвай от очите ми.

Орфео чу и търпя достатъчно.

– Нима нямаш страх от ада, стари убицецо? Първо, ти и Симоне дела Рока изклахте онези хора в Колдимецо; а сега обявяваш за мъртъв собствения си син? Дори бащата на блудния син закла теле вместо детето си.

Зачервената физиономия на баща му изведнѣж побледня.

– Не бяха избити всичките. Симоне пощади дъщерята. – Тонът му изгуби нападателността си и се успокои.

– Нима детето е още живо?

– Не знам. Бих те посъветвал да попиташ Симоне, защото я взе за домашна робиня, но той се помина преди два дни. – Посочи черната

лента на ръката си.

– Аха. Нищо чудно, че си се стреснал. На съвестта ти тежат грехове.

И наистина осанката на баща му сякаш се бе отпуснала някъде навътре в корубата на масивното му туловище. Ръката на стареца затрепери и той остави перодръжката. Орфео се надяваше, че поне страхът от Божието възмездие, ако не друго, може да спомогне за тяхното подобряване.

И тогава баща му продължи с все същия помръкнал глас.

– Чу какво е желанието ми спрямо теб. – Едрата глава се отпусна за миг към гърдите, после се вдигна, сякаш старецът се бе присетил нещо, очите се взираха в Орфео през дебелиите клепачи. – Бях си намислил да ти подаря нещо. Ще ти го дам сега, с надеждата никога повече да не ми се наложи да видя предателското ти лице – поне на този свят.

Анджело завъртя един от пръстените си. Свали го от пръста си и го хвърли към Орфео. Пръстенът изтрополи по пода. – Дай му го и го изпрати до изхода – нареди възрастният Бернардоне на слугата си.

Мъжът взе пръстена и го подаде на Орфео, който обърна златната халка и с любопитство прокара показалец по синия камък. Сложи си го на пръста си, но се оказа доста голям за него. Сведе леко глава към баща си, а после, без да каже нито дума повече, последва слугата през къщата и излезе на двора.

Младежът поклати глава, докато водеше коня си през площада. Загледан в паветата, си мислеше как ужасно му бе тръгнал денят след благословията на Тебалдо. Първо онази жена край градските порти; после и баща му, който го прогони завинаги от дома си и дори отказа да го признае за живо същество. За пръв път почувства тежестта на решението, взето с младежка привързаност шест години по-рано. Когато тогава затръшна вратата на бащиния дом зад гърба си, не си бе и помислял, че баща му ще завърти ключа.

Единствената добра новина, която чу, откак се раздели с папската свита, бе евентуалното оцеляване на момичето от Колдимецо. Ако новият господар на Рока все още я държи като своя робиня, може би Орфео би успял, като частично изкупление на бащиното престъпление, да откупи свободата ѝ.

Намръщи се на мрачното си настроение. Едва щяха да му стигнат парите да се издържа една-две седмици, камо ли да има средства да откупи взето в робство дете. В моряшката му торба имаше предимно дрехи, а в кесията му – малко сребърни монети. Ако не си намери работа в

най-скоро време, щеше да му се наложи да хлопа по хорските къщи за храна като просещ монах.

Местните се връщаха обратно в града. Тебалдо явно се бе преместил в епископския дворец. Орфео съжали, че не остана с папата. Щяха поне да го хранят, а и в крайна сметка щяха да стигнат до пристанище. Може би най-доброто за него би било да се върне при Тебалдо и ескортиращите го рицари. Беше се сприятелил с някои от тях, така че би могъл да се надява на помощта им, щом стигнат в Рим.

Пикардо, брат му, с когото имаха най-малка разлика във възрастта, го забеляза пръв. Орфео дори се изненада, че брат му го позна веднага и го извика през площада. После се спусна тичешком към него, въпреки че останалите членове на семейството не се отклониха от пътя си. Щом го приближиха, Орфео установи, че за тези шест години нещата не са се променили много: Данте беше все така начело на братята.

– Орфео – рече най-възрастният и кимна, щом се изравниха. – Адамо ни каза, че днес си минал през неговата порта. Не очаквай да те приемем с радостни прегръдки. Въпреки детинския изблик на чувства на Пикардо.

– Вече разговарях с баща ти, Данте – отвърна Орфео. – Сигурен съм, че чувствата ти към мен са не по-различни от неговите. Както винаги. – Гледаше брат си право в очите, без да трепне. Не му се искаше да продължава нататък, но трябваше да опита – без молби и хленчове. – Надявах се да получа малко пари, колкото да мога да се върна във Венеция или поне да ми се отвори възможност да поработя в магазина, докато събера достатъчно средства.

– Ами тогава си намери работа. Някъде другаде. – Данте кимна с глава и продължи напред, останалите мъже от фамилията го последваха. Само Пикардо изостана от групата, не знаеше какво да прави.

Орфео разпери пръсти пред очите му.

– Татко ми даде това. Жалко, че камъкът е повреден. Иначе все някой богат ханджия можеше да ми даде нещо за него. Виждаш ли, Пикардо? Онзи, който излиза да се изпикае наред тържеството, получава само огризки.

Брат му поклати глава. Кафявите му очи последваха Данте, докато едрата му фигура се изгуби зад черквата.

– Какво става? – попита Орфео.

– Не носи този пръстен – предупреди го Пикардо. – Той носи смърт.

– Защо?

– Нямам представа. Но си има своя история. Само членовете от братството на татко имат право да го носят. Само това знам. Ако някой друг бъде хванат с него, братството се е заклело да го убие моментално. Но не знам кои са другите членове.

Орфео се засмя на сериозното изражение на Пикардо.

– Леле, че страшно. – Устните му се разкривиха в цинична усмивка. – Чудесен подарък ми е направил старецът, а? Сигурно на всичкото отгоре го е и напоил с отрова.

– Не е смешно, Орфео. Работата е сериозна.

Орфео пусна пръстена в кесията си.

– Благодаря ти, братко, за загрижеността. Ето, вече никой не може да го види. И бездруго ми се въртеше на пръста. – Метна се на седлото и лицето му придоби сериозен вид. – Ще се видим на пазара, ако преди това не умра от глад.

Пикардо стисна юздата на коня му. Явно не му се искаше да пуска брат си да върви.

– Търговецът на платове Доменико има нужда от човек, който да ръководи търговска експедиция до Фландрия. Ти обичаш да пътуваш, пък и правиш разлика между златоткан брокат и дамаска.

– Някогашният съперник на татко? Звучи ми подходящо. – Наведе се от седлото и тупна брат си по рамото. – Не се тревожи, Пикардо. Няма да се мотая наоколо, та да се чудиш как да реагираш или да гневя баща ни. – Протегна ръка. – Нека Бог те дари с мир, както обичаше да казва чичо Франциск.

Пикардо пусна юздата и стисна брат си за ръката.

– И теб, Орфео. Желая ти го от сърце.

Само за няколко седмици светът над земята сякаш престана да съществува, погълнат от миналото, потънал в далечното бласто на спомените на Конрад. Също като умирация, който вижда живота си да преминава пред очите му, така и той бе понесен от спомените си за Лео, Джакомина и Амата. Усмихна се накриво, щом имената на двете жени завладяха мислите му. Докато живееше над земята, бе полагал толкова усилия да стои на разстояние от тях; сега му се струваха по-близки от всякога. Всеки ден си повтаряше писмото на Лео, за да не го забрави, макар че вече започваше да забравя защо е толкова важно.

Най-често си мислеше за Розана. В главата му се рояха на талози момчешки спомени, но съвсем скоро той изгуби точна представа кои са истински и кои са плод на въображението му. Зачуди се дали тя изобщо

ще узнае, че е бил хвърлен в тъмница, дали в крайна сметка не са разделени завинаги. Дона Джакома не знаеше за съществуването на Розана, а Амата не я имаше как да се свърже с нея, дори да е успяла да избяга от Асизи. За Розана това би било все едно той е изпаднал от света на живите.

Броеше дните по храната, която му носеха. Тя се състоеше от останките от обедната трапеза на монасите и той предполагаше, че паза-чът им я носи след деветия час следобед, въпреки че в килията и бездру-го цареше непрогледна тъмнина през целия ден. Дневната дажба на два-мата затворници се състоеше от десет парченца хляб, глава лук, две ко-панки рядък бульон, в който сегиз-тогиз плуваше по някой зеленчук, и по една ябълка или шепа маслини за всеки. Конрад скриваше лука и част от хляба за по-късно, като съхраняваше храната в кошница на сте-ната, за да не я достигнат плъховете, които влизаха в килията през от-ходния канал. След това двамата с Джовани си изпиваха бульона. Кон-рад гризваше няколко малки хапчици от ябълката си и я даваше на съки-лийника си. По-младият отшелник отслабна, но се надяваше Джовани да се позаглади.

Един следобед, скоро след залавянето му, в копанките на двамата имаше по парченце свинско.

– На какво дължим тази щедрост? – провикна се Конрад през ре-шетката. Не очакваше да получи отговор. Тъмничарят никога не говоре-ше. Но този ден Дзеферино промърмори едно *Buon Natale*, след което продължи да нахрани и другите затворници.

Коледа? Толкова скоро? Конрад горе-долу следеше дните, прекара-ни в килията, но бе изгубил дирята на датите. Монасите в Гречо сигурно вече са се събрали в пещерата и са коленичили пред сцената на Рожде-ството. Представи си селяните от малкото селце, които изкачват каме-нистата пътека, стиснали свещи в ръце, за да видят осела и вола и живо-то детенце, легнало в сламата. Монасите и хората се обединяваха с влъхвите, за да направят своя скромнен дар, с който да покажат преда-ността си към детето Христос.

Конрад въздъхна, разочарован, че тази година няма какво да пред-ложи в дар. Погледна Джовани, свит на черна топка върху ледения пръстен под. Спомни си думите Христови: „Защото гладен бях и Ми да-дохте да ям.“²⁸ Разполагаше с едно-единствено нещо, което да дари. Взе парчето месо от паницата си и го сложи в бульона на съкилийника си.

– Честито Рождество, Джовани – рече той и остави съда на земята до него. От този ден нататък започна да дълбае дупки в стената, за да си отбелязва дните.

Всяка сутрин, или поне предполагаше, че е сутрин, защото чуваше Дзеферино да се размърдва горе, Конрад казваше на глас каквото си спомняше от службата. С течение на времето Джовани взе да повтаря заедно с него откъси от псалми и молитви, тъй като многото повторения отключваха отдавна неизползвани кътчета на съзнанието му. Конрад се обнадежди.

– А сега трябва да платим на Небесния ханджия с единственото, което имаме – казваше той след всяко ядене. И двамата произнасяха заедно пет пъти „Отче наш“ или десет пъти „Аве Мария“, или „Глория Патрис“, или други молитви, за които Конрад бе убеден, че са се запазили някъде в главата на генерал-министъра.

Понякога, за да се постопят, приключваха яденето и благодарствената молитва с танц. Ситнеха като спънати коне, пляскаха с ръце и дрънкаха с вериги, а Конрад водеше пеенето. Съвсем съзнателно избягваше детски песни като онези, които Джовани му бе пял през първия ден от съвместното им съжителство. Избираше или някоя популярна пародия на латински, която знаеше от студентските си години, или някой по-ритмичен богослужебен напев. Надяваше се стъпка по стъпка да отведе Джовани през спомените му от младежките години. С Божията помощ един ден старецът може би щеше да дойде на себе си или поне да стигне до онзи момент в живота си, когато спомените му бяха изгубили смисъл за него.

Около две седмици след Коледа Дзеферино проговори пак. Не че каза кой знае какво, но бе достатъчно да учуди и окуражи отшелника. Двамата с Джовани тъкмо танцуваха и пееха химна на свети Франциск, посветен на брата Слънце, когато Конрад чу някъде отгоре към техните гласове да се присъединява и трети. Когато песента свърши, Дзеферино се отдалечи. Конрад сви рамене и погледна Джовани, който му отвърна с дяволита усмивка, след което покри устни с пръстите си и забели очи. Генерал-министърът вече не питаше кога ще си вървят.

Болката в окото на Конрад, общо взето, поотшумя, макар че от време на време продължаваше да му люти и да пулсира. Но поне доколкото той можеше да прецени, мястото не се беше инфектирало, за което той искрено благодари на Бога. Една нощ, когато болката го връхлетя отново, той започна да се гърчи на пода. Сънищата му, когато успееше да заспи, бяха пълни с кошмари за мъчителни и горящи адове, за бушувачи

морски бури.

В една подобна нощ към края на януари шумът от течаща вода в отходния канал отека в ушите му като грохот на водопад. Вероятно във външния свят валише дъжд или пък снегът бе започнал да се топи и да набъбва пролет, или изкривеното му съзнание, заклещено между съня и будното състояние, усилваше болезнено възприятията му. Килията сякаш се залюля и той сънува, че се е вкопчил в мачтата на кораб, тласкан от огромни като планини вълни. Отчаяният екипаж надаваше ужасени писъци. Във водата около кораба подскачаха и се издигаха левиатани и всякакви други гигантски морски създания и гледаха кръвожадно нещастните човечи, преди да се скрият обратно в морето. В един миг се събраха и нападнаха Конрад – глутница слузести призраци с пламнали очни орбити и остри зъби в разпенената паст. Повалиха го на палубата и започнаха да го хапят по глезените и лицето. Докато се мъчеше да ги отблъсне, вече не беше той, а удавилият се негов баща. Скочи и извика от ужас. Към отходния канал затопуркаха два плъха.

Джовани също се стресна и взе да хленчи тихичко.

– Добре съм – успя да пророни Конрад, щом пулсът му се поуспокои и дишането му се нормализира. – Тази нощ дяволите ме нападнаха жестоко, но вече ги няма. Заспивай, малкият ми.

В добри дни окоето не го болеше толкова и паренето беше поносимо. Джовани прекарваше почти цялото време в сън и така Конрад разполагаше с достатъчно тишина, за да може да размишлява на спокойствие. След като отпаднаха грижите за изхранването му, за разрешаването на загадката на Лео и за справяне с чувствата, които разкъсваха душата му, молитвата му стана по-проникновена и от най-самотните му моменти като отшелник. Не го разсейваха никакви звуци и гледки; тъмнината вън и вътре като че се беше сляла, тялото му се превърна в ефирна дантела, трептяща между двете при всяко вдишване и издишване. На моменти дори това едва доловимо движение спираше и той дълго не си поемаше дъх.

В първия ден на февруари църквата празнуваше ритуалното прецистване на Божията майка, което беше задължително за всички еврейски жени след раждането. Конрад потъна в размисъл за старозаветния Симеон, който чакал с години пред вратата на синагогата пристигането на Месията. След като прегърнал детето Исус за миг, Симеон благословил Бога и рекъл: „Сега отпусках Твоя раб, Владико, според думата Си, смиром, защото очите ми видяха Твоето спасение.“²⁹

Каква ли сладост е изпитал древният пророк. Развълнуван от

картината, Конрад се отдаде на усърдна молитва към Светата дева, като я молеше да приеме тази благодат от Сина си: да му позволи да изпита само за миг същото блаженство, което е познал Симеон, прегръщайки новородения Месия.

Докато той се молеше, тъмнината постепенно изсветля до меко сияние. Засия все по-ярка и по-ярка, докато накрая стана по-ослепителна от слънчева светлина. Като че ли се бе завърнал в своята планина, понеже се озова в горичка от дървета с бели кори, заобиколен от песните на пойни птички. През гората вървеше млада селянка с бебе на ръце. Подбираше внимателно пътя си и отиваше право към Конрад, като без да каже нито дума, му поднесе младенеца. Протегнатите му ръце затрепериха, но спокойната усмивка на жената му вдъхна кураж. Пое пеленачето и го притисна до гърдите си. С изключителна нежност докосна меката му буза с устните си. Имаше чувството, че душата му ще се разпилее – толкова силен бе екстазът, преминал през тялото му. Както тогава в Порциункола, по гърба му пробяга мощна вълна, но този път тя стигна безпрепятствено до тила му, където изригна в златиста светлина, засияла около цялата му глава. Енергията пулсираше под клепачите му, но колкото и да му се искаше да отвори очи, не можеше. Златистата светлина продължи да се разпростира отвъд очертанията на тялото му, сякаш се със синята светлина около него. Дантелата от плът, чуруликащите птички – всичко се стопи в нейното сияние. Нямаше нищо друго освен светлина – отвън, отвътре, докато накрая нямаше нито вън, нито вътре. Силата му угасна и той се отпусна назад на пети, имаше чувството, че всеки миг ще изпадне в несвяст от щастие.

Когато накрая успя да дойде на себе си, се намери още на колене. Момичето и бебето ги нямаше. В килията беше тъмно както преди, но над главата му трептеше фенер. Решетката се повдигна и по каменните стъпала слязоха бавни стъпки. Тъмничарят се приближи до монаха и коленичи пред него.

– Прости ми, брате Конрад – рече Дзеферино. – Нямах представа, че и ти си един от тях. Светлината, която преля от килията ти в коридора... – Той замлъкна, неспособен да намери думи, за да изрази разкаянието си.

Зад него изтракаха вериги. Привлечен от светлината и гласовете, Джовани допълзя до двамата.

Дзеферино остави фенера си на земята и протегна длани. В сумрака

тримата си стиснаха ръцете и затвориха кръга. Стояха така, коленичили, в продължение на няколко минути – три износени карти, изтръгнати от неспокойното тество на века: сбръчканият просяк от Парма с кучешките уши, а около него две опърпани еднооки валета.

– Да благодарим – рече накрая Конрад – на събитията, които свързаха съдбите ни в едно.

Обединили усилията си, той бе сигурен, че ще издържат.

Част втора
IL POVERELLO DI CHRISTO³⁰

XXVIII

Празник на Свети Поликарп
4 февруари 1274

Нено седеше неподвижен на излъсканата капра на волската си каруца, притихнал и вкочанен като ледена висулка, обърнал гръб на безжалостните ветрове, които нахлуваха откъм Алпите и го подбутваха към Умбрия и дома. Като главен колар той водеше целия керван, но в края на деня това не беше особено трудно, тъй като по пътя бяха минали достатъчно коли, че да обозначат ясно посоката. Виж, сутрин беше друго нещо – особено след нощна снежна виелица, зарила коловозите под пресни пелени. В такива дни търговецът обикновено изкарваше напред собствения си кон и предпазливо кръстосваше на зигзаг бялото поле, за да очертае банкетата на пътя със следи от подкови. Добре направи търговецът на платове, като нае този Орфео, рече си Нено. Това момче не се плашеше от работа, пиеше като каруцар, беше куражлия на пътя, но в същото време нито за миг не забравяше, че на грижите му са поверени хора и добитък. А стигнеше ли се до пазарлък, беше истинска хиена! Преди два месеца на празника на свети Реми в Троя той не само разпродаде всичката стока на синьор Доменико, ами натовари наново всичките мулета, с които бяха тръгнали, че на това отгоре прибави и още две претъпкани каруци. Не един и двама фламандски търговци си бяха взели беля на главата, опитвайки се да се пазарят с него.

Щом в ранния следобед керванът мина под крепостния град Кортоня, търговецът се изравни с Нено и посочи към цитаделата на хълма.

– Ето още едно от местата, свързани с живота на чичо ми – рече той. – Тук е прекарал последните дни от живота си брат Елиас – прокуденият генерал-министър на ордена. Освен това тук е живял и епископът на Асизи Илуминато преди избирането си на поста.

Нено кимна мълчаливо. Църковните дела го вълнуваха далеч по-

30. Беднякът на Христос (ит.), едно от прозвищата на свети Франциск. – Бел.ред.

малко от терена, по който минаваха говедата му на път за селцето Теронтола, където беше запланувано да прекарат нощта. Потръпна и напрегна взор да пробие снежната виелица, която бе опустошила околните ниви. Суровата зима бе уморила голяма част от домашните животни, а съчетанието от вятър, сняг и ледена слана бе сковало до смърт лозята и бе съсипало плодните дръвчета. На места жестокият лед и слана бяха разцепили дръвчетата по цялата им дължина; от наранената им плът струеше мязга, повечето от тях бяха напълно унищожени.

– *Poco mondo!* – прошепна си Нено. Дъхът му политна с вятъра и се разпиля на хаотични бели облачета. Ако е рекъл Бог, до няколко дена сяха да са в Асизи.

Когато по-късно следобед каруцата му изтрополи на площада в Теронтола, Нено забеляза десетина вкочанени трупа на обесени животни да се полюшкват на вятъра като сиви знамена. Гледката не беше необичайна за Тоскана. Подгонени от глад, нощем вълците нахлуваха в помалките и неукрепени селища в търсене на домашни животни и деца. Местните им залагаха капани и бесеха непрокопсаниците по площадите – един вид предупреждение към братята им от глутниците.

Керванът най-сетне спря и охраната зае позиции по периферията.

– Поредният ден остана зад гърба ни, Нено – чу се глас зад него. – Обещавам ти, че като се приберем, ще се удавим от пиене.

Нено мярна с периферното си зрение тъмната брада на търговеца. Перна ледените висулки, покарали по обраслото му лице.

– Дума да няма, маестро Орфео – съгласи се той. – Часовите ще трябва да ни изринат от кръчмите на сутринта, щото хич няма и да си лягаме.

Амата придърпа стола си към огъня. За да се постопли в ледената нощ, тя беше навлякла всичките си дрехи, а отгоре се беше увила и в тежкото си зимно наметало. Подпъхна обувтия си в пантоф крак под себе си и като че за стотен път мисълта ѝ отплува към онази сутрин, когато Конрад седна насреща ѝ край същата тази камина, а тя се заслуша в дъждовните капки, свистящи в огъня така, както сега съскаше топящият се сняг. Приятелят ѝ вече втора година бе в затвора въпреки непрестанните молби, които дона Джакома отправяше към брат Бонавентура. Изтощена от всичко това, в крайна сметка изнурената благородница бе принудена да се откаже, защото генерал-министърът напусна Асизи, за да заеме новия си пост на кардинал-епископ на Албано и съветник на папския консistorий по въпросите на църковната реформа. Монасите ѝ

докладваха, че наред с това папа Григорий го е помолил за помощ в организирането на Църковния събор в Лион идното лято.

Очакваха с нетърпение лятото. За своите деветнайсет години Амата не си спомняше да е преживяла по-суров и безмилостен сезон като тази зима. Поклонници, пътуващи до Асизи, които често отсядаха в къщата, разказваха с ужасяващи подробности как пътници, изложени на жестоките вихрушки, рискували да изгубят пръстите на ръцете и краката си, в някои случаи дори живота си, ако се окажели далеч от място за пренощуване. Пилигримите твърдяха, че са докосвали със собствените си ръце вкочанените непогребани трупове както на коне, така и на конници. Едни дори бяха натоварили догоре каручката си с трупове, сякаш дърва за огрев, за да ги откарат до най-близкия манастир. Не могли да ги погребат веднага, понеже земята била вкоравена като скала, пък и един добър християнин едва ли би искал да бъде погребан в неосветен гроб.

В една особено сурова и мрачна януарска вечер, в обкръжението на цялото домакинство, събрано около леглото ѝ, дона Джакома издъхна. Усетила приближаването на смъртта си, тя занарежда молитви за вечен покой, които постепенно се превърнаха в бръщолевене на смъртник; гласът ѝ гаснеше бавно, тялото ѝ губеше мощ, докато накрая тя се отпусна. Амата копнееше с цялото си сърце Конрад да може да присъства и да затвори клепачите над безжизнените зелени очи, но в крайна сметка се наложи тя самата да го стори.

Мъжете в къщата отстъпиха безшумно и напуснаха помещението, за да оставят Амата и прислужничките да започнат своите оплаквания. Жените покорно разкъсаха небесносините си забрадки и взеха да си скубят косите. Разкъсваха шевовете на черните си вълнени роби и дращеха с нокти лицата и ръцете си. Наредени в кръг, обикаляха неуморно из стаята, като блъскаха главите си с юмуци и оплакваха смъртта на дона Джакома с нескончаеми жаловити вопли. Мъчителният им вой се отрази съкрушително на Амата. В сърцето ѝ заседна задушаваша буца, вътрешностите ѝ се свиха от болка и мъка. Жените свалиха покривалата на прозореца и при всяко завъртане една от тях се подаваше навън в ледената нощ, за да оповести смъртта пред целия град и пред небесата. Погребалните песни продължиха два дни, до сутринта, когато дона Джакома бе положена в гробта.

Монасите от „Сакро Конвенто“ удостоиха благородницата с честта да бъде погребана под амвона на долната черква. Амата ги помоли да позволят на благородната дама поне в смъртта си да почива до най-близкия си приятел в живота – брат Лео. Освен това поръча паметна

плоча от червен мрамор, която да бъде поставена над гробницата. По предложение на брат Бернардо от Беса, който изпълняваше длъжността на говорител на отсъстващия Бонавентура, тя пожела на плочата да пише само: „Nis jacet Jacoba sancta nobilisque romana“ – „Тук почива Якова, свята и благородна римлянка“. Като последен жест Амата дари средства за фреска, на която бе изобразена Джакома в расото ѝ на терциарий. Брат Бернардо я уведоми, че вече е поръчано апсидата на долната черква да бъде украсена от великолепен художник – флорентинеца Джовани Чимабуе.

Междувременно Амата трябваше да взима други решения, които не ѝ даваха мира и я караха да седи, втрънена в огъня, докато всички в къщата спят. Изсули се от стола на пода, за да е по-близо до пламъците, които се опитваха да сгреят стаята. Нейната стая, в нейната къща.

Когато нотариусът прочете завещанието на дона Джакома, в което се съобщаваше, че цялата ѝ прислуга се освобождава от задължения към предишната си господарка, а Амата получава солидно наследство („за доброто на моята душа и за един благочестив край, понеже би било похвално пред Господа“), тя не остана изненадана. Шока бе изживяла няколко седмици преди това, когато благородницата я повика в стаята си и сподели с нея намеренията си. Дори сега, спомнила си щедрия жест на старата жена, Амата едва сдържа сълзите си, а светлината на огъня се размаза пред погледа ѝ в оранжева мараня. Имаше чувството, че за втори път е изгубила майка си – веднъж отнета ѝ от ръката на убийци, а втори път – от възрастта.

Накрая на силите си, дона Джакома все пак успя да прошепне на Амата и едно предупреждение.

– Неомъжените благородни девойки трудно могат да вземат в ръце съдбата си. Ако беше властна заможна вдовица като Бланш от Кастилия или съпруга на занаятчия, наследила магазин, инструменти и чираци, или дори селянка, наследила нивите на починалия си мъж, щеше да имаш шанса да те оставят да живееш и работиш на спокойствие. Но мъжете от семейството на моя съпруг няма да ти позволят този лукс. Още щом вестта за смъртта ми стигне до Рим, те ще се опитат да ти вземат завещаното от мен. Някога те ме оставиха на мира само защото имах наследници от мъжки пол, а впоследствие, когато синовете ми загинаха – заради възрастта ми. – Успя да се засмее едва чуто. – Надявах се, че няма да им създавам грижи и ще се помина много по-рано. – Старицата се вкопчи в ръкава на Амата, осеяните ѝ с петна пръсти стискаха плата с неподозирана сила. – След брoени седмици цялата околност ще научи,

че си забогатяла. Ухажорите ще ти се лепят като мухи на мед. Ако искаш да предпазиш наследството си от Франджипани, Аматина, трябва да се омъжиш възможно най-скоро.

Изброявания! Странно, но нещо толкова просто като изброяването – на всичко и на всички – се оказа последното възстановително средство на мисълта на Джовани от Парма. От онзи празничен ден преди две години, когато килията им бе обяна от чудодейна светлина, брат Джовани започна постепенно, но неизменно да се завръща към живите. С присъщата на прохождащо дете почуда и възхищение от научаването на имената на предметите, от новите движения, цветове и аромати той започна да възстановява паметта си. За радост на Конрад съкилийникът му постепенно стана изключително словоохотлив, обичаше да се отклонява надалеч, да броди из отдавна изоставените кътчета на спомените си.

Когато за пръв път изненада Конрад със свое излияние, току-що бяха привършили дневната си паница супа.

– Тъкмо си спомних едно ядене, брате Конрад. Съвсем ясно, като че съм го изял вчера. Доста от нашите братя, сред които и аз, вечеряхме с краля на Франция. Бяхме на посещение в манастира ни в Санс, за събрание на провинциалните министри.

Та въпросната вечеря... се състоеше от най-малко дванайсет ястия: най-напред, череша, после – превъзходен бял хляб; отбрано вино, достойно за всяка кралска особа; зелен фасул, сварен в мляко; риба; раци; специалитет със змиорка; ориз, приготвен с бадемово мляко и канела на прах; пак змиорка, но този път в сос; и накрая – подноси, отрупани със сладкиши и плодове според сезона.

Възрастният монах погледна купичката си и сви рамене. После потупа челото си с пръст, опитвайки се да извика в паметта си още подробности от гостуването си в Санс.

– Следващият ден се падаше неделя – продължи Джовани. – Призори крал Луи влезе в църквата, за да се присъедини към молитвите ни, като изостави свитата си в селото. С него дойдоха само тримата му братя и неколцина коняри, които останаха при конете им. След като коленичиха и се поклониха пред олтара, братята му се огледаха за столове или пейки. А кралят остана коленичил в пръстта, понеже подът не бе покрит с плочи. След като приключи с молитвите, той напусна храма, готов да си продължи по пътя. Тогава един слуга му каза, че брат му Шарл все още се моли ревностно, при което кралят изчака търпеливо,

без да се качи на седлото. Като видях колко горещо се молеше Шарл и как кралят го чакаше, без да каже нито дума, аз получих своя урок, осъзнавайки библейската истина: „Озлобен брат е по-непристъпен от як град.“³¹

Дванайсет и седем се превърнаха в любимите числа в спомените на Джовани поради библейското им значение. Сегиз-тогиз той се отклоняваше от утвърдения модел и изброяваше поредица от шест елемента, както когато си спомни шестте гряха срещу Светия дух или шестте настроения, на които са подвластни човешките действия.

Конрад насърчаваше умствените упражнения. С острия ръб на парче глинен съд той изписваше изреденото на стената на килията им – не че можеха да прочетат написаното в мрака, а просто заради самото писане. Така той надраска седемте смъртни гряха, седемте целебни добродетели, седемте изключителни Божествени дарби, седемте духовни прояви на милост, имената на дванайсетте апостоли, дванайсетте блаженства. Ден след ден нечетимите драсканици се разрастваха върху покритата с мъх стена – като склонения на глагола, изреждани от ученик, изучаващ латински.

В един от сценариите, които обикновено се разиграваха по време на ядене, брат Джовани не казваше нищо, а само от време на време изпръхтяваше – звук, който Конрад постепенно се научи да разпознава като вид медитация. После, щом по-младият затворник събереше паниците, генерал-министърът започваше за изрежда поредната последователност.

– Да поразсъждаваме върху последните седем слова, изречени от Христа. Като видим как нашият Бог е посрещнал смъртта, може да се научим как да отворим обятия пред собствената си кончина.

Конрад взе парчето от глинения съд и се настани пред стената, а Джовани започна да диктува:

– Елои, Елои, лама савахтани – „Боже мой, Боже мой, защо си ме оставил?“³²

Конрад спря, а Джовани додаде:

– Дори Христос е познал безутешността, самотата и несигурността, щом е наближил Неговият час. Той ще ни разбере и утеши, когато дойде и нашият ред.

Едно след друго Джовани изреди всичките изречения, като към всяко прибавяше кратък коментар, и така стигна до последното

31. Притчи Соломонови, 18:20. – Бел.прев.

32. Марк, 15:34. – Бел.прев.

Consummatum est, „Свърши се!“³³. „Отче! В Твоите ръце предавам духа си.“³⁴ И монахът заключи:

– Смъртта слага край на времето ни на земята, но наред с това придава значимост на земните ни дела. Смъртта е времето да превърнем себе си в дар на Господа.

– Ти как мислиш, брате? – попита Конрад. – Дали ще приключим живота си в тази подземна дупка? Дали земните ни дела вече са към края си?

Съкилийникът му кимна.

Ръката на Конрад се отпусна покрай тялото му.

– Прости ми колебанието в Божия замисъл, брат Джовани, но защо на Светата майка църква да ѝ е отказан талантилив човек като тебе? Дори да бе пратен да работиш извън ордена, мнозина свещеници биха могли да се възползват от твоите духовни съвети. Ами ако бе обещал на Бонавентура повече да не говориш за абат Йоахим и неговата ерес? Тогава определено не би имал причина да те държи затворен.

Конрад се примъкна по-близо до Джовани и се тръшна тежко до него. С всеки изминал месец му ставаше все по-трудно да се движи; Джовани едва се крепеше на краката си, единственото движение, което успяваше да извърши, бе да се добере до тоалетната. А дори тогава Конрад го подкрепяше, за да не се подхлъзне.

Джовани впери очи в Конрад и в погледа му се отрази оскъдната светлина, която успяваше да проникне до килията им.

– Нима наистина вярваш, че ме държат тук заради това, че подкрепям ученията на Йоахим? Църквата никога не го е заклеймявала официално, а само интерпретацията на неговите пророчества, направена от Джерардино от Борго Сан Донино. За тези си писания Джерардино на свой ред бе хвърлен в тъмницата малко след мен.

Не, тук съм, а предполагам това важи и за тебе, защото се стремях да подражавам ревностно на нашия основател. Исках да поведя ордена ни така, както го бе водил самият свети Франциск. Пътувах пеш от град на град, като лично посещавах всички наши манастири и се опитвах да водя братята ни с личния си пример, а не чрез написани съвети. Ала онези, които се отнасяха с неуважение към Правилото на свети Франциск и неговия Завет, видяха в мен заплаха за собствения си уреден живот. И ето ме тук... ето ни тук, в това неуредено жилище.

33. Йоан, 19:30. – Бел. прев.

34. Лука, 23:46. – Бел. прев.

Конрад изведнъж застана нашрек. Почти бе забравил Завета на Франциск! Започна да рови из паметта си, полюшквайки се насам-натам. Някъде в писмото си Лео бе споменал, че началото на Завета ще хвърли светлина – ще хвърли искри светлина, такива бяха точните му думи – върху озадачаващото му писмо. Конрад, странна работа, едва ли не бе забравил за тази главоблъсканица, заради която се озова в тъмницата.

Пак се обърна към бившия генерал-министър.

– Макар да е възможно никога да не напуснем това място, отче, си мисля, че Бог възстанови паметта ти с определена цел. Спомняш ли си точните думи, с които започва Заветът?

В първия момент Джовани сведе глава, явно замислен над отговора.

– Ами, започва с разказа на свети Франциск за прелома, извършен у него. Казва така: „Бог ми позволи да започна покаянието си по този начин: докато живеех в грях, се изпълвах с голяма горчивина, когато срещях прокажени. И самият Бог ме заведе сред тях и изпитах жал. А когато си тръгнах, онова, което ми се струваше, че е горчивина, се бе превърнало в сладост; и после напуснах живота си в света.“

Светият ни основател изпитваше особена привързаност към прокажените. Не само лично работеше сред тях, хранеше ги и ги обличаше, къпеше ги и целуваше раните им, но наред с това изискваше от мнозина от първите си братя да правят същото. Наричаше ги *paupers Christi*, Бедните чеда Христови.

Пръстите на Конрад, положени в скута му, се свиха в юмруци.

– И брат Лео ли е работил сред прокажените?

– Почти със сигурност. – Джовани се изкикоти. – Като се сетя пак за гостуванията ми по манастирите... Тогава смених дванайсет секретари. Много държах секретарят ми да пътува с мен, както са пътували свети Франциск и брат Лео. Първият ми секретар, брат Андрео от Болоня, впоследствие стана провинциален министър в Светите земи. След него дойде брат Уолтър – англичанин с ангелски характер; третият се казваше Корrado Рабуино – едър, пълен и черен честен човек. Никога не съм срещал монах, който да поглъща лагано и сирене с такава сладост...

Конрад седеше неподвижен и слушаше с половин ухо отнесенения разказ на Джовани. Лео през цялото време е искал да му подсказе, че трябва да отиде да работи в болница за прокажени, както вероятно самият той е сторил. Спомни си също така и друго, споменато от Лео – гвоздеите на мъртвия прокажен. Конрад си рече: „Ако се бях вслушал

най-напред в тази част на съобщението – *servite pauperes Christi* – вместо да се връщам в «Сакро Конвенто», сега нямаше да гния в тази килия.“ Потръпна, внезапно присетил се за друга, още по-ужасна вероятност: ами ако с влизането в такава болница крайниците му започнат да се разлагат от проказа. Пък и как би могъл да извлече мъдрост тъкмо от това?

– Последният монах дойде при мен от Изео. Бе стар както на възраст, така и като служба в ордена, пребогат с мъдрост. При все това имах чувството, че преиграва с потеклото си – явно всички знаеха, че майка му е кръчмарка...

Боже, ако един ден позволиш да се махна от това място, закле се Конрад, ще отида да работя в болницата „Сан Лазаро“ край Асизи, за да разбере какво ще науча от прокажените, да тръгна по следата на Лео (ако успее) и да видя на какво ужасно място ще ме изведе тя. Дълбоко в сърцето си се опита да повярва, че Бог едва ли не е чакал да изтръгне това обещание от него, преди да го пусне да излети от клетката.

– Събуди се, Амата, имаш посетител.

Амата се обърна със стон. Бе прекарала поредната неспокойна нощ под товара на новата си роля на глава на домакинството, тормозена от неизбежния избор на съпруг, надвиснал над шията ѝ като гилотина. Точно както бе предрекла дона Джакома, през седмиците след нейната смърт се бе изредила върволица от мъже, които искаха да се оженят – или поне бяха петимни да се сдобият с къщата на Амата и със земите, които благородницата ѝ бе завещала като източник на приходи. Ухажорите бяха всякакви – от дребни аристократи с намалели състояния или такива, които търсеха начини да увеличат имотите си, до възрастни търговци и вдовци. Но тя така и не видя риба, която да ѝ се прииска да улови, още по-малко мъж, до когото би легнала с радост в студените зимни нощи. Пио, който вече бе на шестнайсет и с всеки изминал ден се имаше за все по-зрял мъж, бе все така заплеснат по Амата, а сега, когато тя приемаше кандидат след кандидат, ставаше все по-кисел.

Амата примигна срещу надвесеното над нея лице. Повечето от някогашните крепостни на дона Джакома, включително и (за щастие) маестро Роберто, бяха останали като наемни слуги и сега се радваха както на новата си свобода, така и на сигурната си работа. Прислужничката, която стоеше край леглото ѝ, пухкаво девойче с миловидно личице, едва няколко години по-малка от нея, бе израсла при дона Джакома и нямаше друг дом. Амата на шега предложи девойчето на един от обожателите си вместо самата нея и когато мъжът възрази, че момичето няма

зестра, тя му цитира Плавт: *Dummodo morala recte veniat, dotata est satis*, „Ако една жена има висок морал, то тя има достатъчно зестра.“ Онзи я изгледа неразбиращо, понеже не знаеше и дума латински. Ако бе демонстрирал макар и искрица прозрение, било то по отношение на цитата или на неговия смисъл, след като тя му го преведе, Амата би била склонна да му предложи и зестра. Може би дона Джакома я бе образovala прекалено добре, благодарение на многото учители, които бе викала за нея в дома си след хвърлянето на Конрад в тъмницата.

– Дошъл е един господин, очаква те във фоайето – повтори прислужничката, докато Амата търкаше очи, за да прогони съня.

– Колко е часът, Габриела?

– Сутрешната камбана би преди малко. Явно е чакал пред градските порти, дорде отворят.

– Пред портите ли? – Заключението на момичето дойде толкова бързо, че сънливото съзнание на Амата не успя да го схване.

– Ухажорът от Тоди, братът на кардинала. Казва, че иска да говори с теб. Спешно.

XXIX

Амата навлече синя роба над лепената си нощница. Нави плитката на тила си и подпхна висящите краища в боне. Какво ли иска граф Рофредо толкова рано сутринта? Дори благородник от могъщия клан Гаетани би следвало да изчака приличен час, за да се представи. Е, нямаше да я види в най-добрата ѝ светлина; може пък гледката на неизмитото ѝ лице, безмилостно огряно от ранното утро, ще го стресне и изгони. Това поне би било достатъчна компенсация, задето прекъсна съня ѝ. Сред всички кандидати, с които се бе срещнала, Рофредо Гаетани бе направил впечатление на Амата като най-ненавистен и омразен. Найсетне тя разбра причината за тържествуващото настроение на Якопоне след схватката в гората и защо той сравни случилото се с някогашните победи над Гаетани из улиците на Тоди. От кратката си среща с граф Рофредо тя разбра защо леко смахнатият ѝ братовчед, който познаваше благородническият род от дете, ги смята за толкова отвратителни – потвратителни от всички гвелфи и гибелини, разцепващи всеки град в Умбрия. Макар и в разцвета на четирийсетте, Рофредо бе овдовял вече три пъти. Отказа да задоволи любопитството ѝ с информация за бившите си съпруги, а просто махна с ръка, с което изчерпа въпроса за

смъртта им.

– Епидемии. За всичко са виновни епидемиите. И маларията. – Жълтеникавата му кожа предполагаше, че маларията не е подминала самия него, и обясняваше защо е толкова лаконичен в обясненията си. При все това пресметливостта в присвитите тъмни очички, които не смееха да срещнат погледа ѝ, хладното излъчване, засилено от жълтеникавото му сипаничаво лице и оплешивяващото теме, я накараха да изпита страх, че е способен на изключителна жестокост; че пред нея стои човек, болен както отвътре, така и отвън. Тръпки я побиха, само като го погледна. Разговорът им, по-скоро монолозите му, се съсредоточиха върху здравите връзки на семейството му в окръг Тоди и Рим и особено върху високопоставения пост на брат му, кардинал Бенедето Гаганини, за когото Родриго нахакано твърдеше, че един ден ще стане папа. Стисна златния ланец, увесен на гърдите му, и устните му се разтеглиха в лека усмивка, щом заговори за пари и имоти, за богатствата, които е придобил от предишните си бракове, към които Амата щяла да има солиден принос. Поне беше искрен, а не прикриваше мотивите си под изкусни маски. Приключи речта си, като ѝ заяви, че трябва да зачеркне всички останали кандидати, понеже така или иначе е решил да е негова регина по регина – по любов или чрез сила. Пак се усмихна на шегичката си, но този път ръката му опна по-здраво златния ланец.

Тя отиде да се изкъпе веднага след срещата си с него, сякаш имаше нужда да измие от себе си уродливото му ухаждане. Точно този никога няма да ме „има“, закле се пред себе си тя. По-скоро бих умряла.

А ето че е дошъл пак, при това в този неприличен час. Все още не напълно на себе си, Амата влезе в просторното фоайе. Родриго и придружителят му я очакваха в далечния край, близо до входната врата. Пио стоеше малко встрани, без да прави опити да прикрива враждебността си, докато двамата се покланяха.

– Изкарах безсънна нощ, господа, тъкмо се бях унесла в сън, когато ми съобщиха за вас. – Надяваше се в тона ѝ да се усеща частица от неприязънта, която изпитваше. – Какво ви води насам в този ранен час?

Устните му помръднаха със същата лукава подигравателност, която силно я бе подразнила при предишната им среща.

– От сън спомени няма – рече той. – Дойдох да чуя отговора ви.

Тя го изгледа невярващо. Чувството ѝ за благоприятие ѝ подсказваше, че е редно да обуздае надигналия се в гърдите ѝ гняв, но Родриго никак не ѝ помагаше.

– Според мен, господине, дори глупак не би поел риска да изпита

разочарование преди закуска. Но тъй като се изправяте така директно пред мен, нека ви отговоря със същата прямота. Не ви обичам, граф Гаетани.

Отговорът ѝ сякаш не изненада Рофредо ни най-малко, вероятно защото любовта не бе нещо важно за него.

– Разочаровате ме, синьорина. Брат ми също ще бъде разочарован. Той ни очаква в Тоди, за да ни венчае още тази вечер. – Придаде си престорено изражение на страдание. – Отговорът ви също ме притеснява. Може да се окаже изключително опасно да се противопоставиш на един кардинал.

Амата реши, че е била достатъчно любезна с този надут пуяк. Единственото ѝ желание бе да го изрита през вратата и да се върне в кревата.

– Явно никога не сте ме виждали ядосана, синьоре – отвърна тя. – Иначе едва ли бихте говорили тъй небрежно за опасността. Дадох ви окончателния си отговор. А сега настоявам да напуснете дома ми.

Рофредо сведе глава, но този път придружителят му не последва неговия пример. Вместо това мъжът рязко отвори вратата и вътре нахлуха двама рицари, които бяха спотаени в очакване край прага. Пио скочи насреща им, но единият го стисна за вдигнатата ръка. Другият извади нож от колана си и го притисна до гърлото на момчето. Преди Амата да успее да реагира, Рофредо и придружителят му я сграбчиха за китките. Графът ѝ затисна устата с облечената си в ръкавица длан. Тя се опита да се отскубне, но те я стиснаха още по-здраво и Рофредо изкълчи болезнено китката ѝ. Устните му се изкривиха в победоносна усмивка.

– Елате с нас, без да се дърпате, синьорина, или пажът ни ще ви се усмихне широко.

Амата се опита да изкрещи, но ръката на устата ѝ заглуши гласа ѝ. Не можеше да повярва, че това ѝ се случва наистина. Нима е възможно тези проклетни благородници да изтръгват жени от собствените им домове и да ги принуждават да минат под венчило? Срещна погледа на Пио и ужасът, който видя в очите му, отразяваше собственото ѝ чувство за безпомощност.

Пак се опита да се отскубне, изпълнена с ненавист както към собствената си уязвимост, така и към графа, но Рофредо я държеше здраво, стисна я за брадичката и я накара да погледне към гърлото на Пио, по което се процеждаше тънка струйка кръв. Тя престана да се съпротивлява и извика в ръкавицата. Рофредо леко отпусна ръката си върху устата ѝ.

– Моля?

– Пуснете го. Ще дойда с вас.

Пътят за Тоди излизаше от града през Порта Сан Антимо на южната стена на Асизи. Рофредо и неговата банда преведеха жената по пустите каменни улички към долната част на града, като предварително я бяха увили в зимно наметало с качулка, спусната ниско над челото ѝ. Очите ѝ се стрелкаха насам-натам в сумрака, докато минаваха с бърза крачка покрай къщите със спуснати кепенци, в търсене на каквато и да е възможност за бягство. Рицарят, който бе заплашил Пио, сега държеше ножа си опрян в хълбока ѝ. Мина ѝ през ума, че мъртва едва ли би имала някаква стойност за Рофредо; но пък графът не би се поколебал да встъпи в брак, ако краят ѝ приближава. Рицарят му вече бе доказал, че владее острието на оръжието си със завидно умение. Пък и кардиналът може би щеше да я венчае за брат си, все едно дали е жива или мъртва.

За нула време стигнаха до долната площадка на последното стълбище. Амата мярна право пред себе си тройната камбанария на „Сан Антимо“, „Сан Леонардо“ и „Сан Томасино“, а отвъд тях – градските порти. В сянката между две от църквите чакаше карета. Близката развръзка подкоси краката ѝ и тя се строполи на паважа. Напуснат ли очертанятията на града, тя щеше да зависи изцяло от волята на Рофредо.

Усети яката ръка на рицаря да се впива в плътта ѝ и да я изправя на крака, ала камъните бяха хлъзгави от скрежа и тя не успя да се задържи, като този път политна по лице. Щом успя да се надигне, опряна на ръце и колене, мярна нечия фигура, която се промъкваше също на четири крака покрай „Сан Томасо“, заобиколена от групичка развеселени ранобудници – поредната свръхестествена картина в тази необичайна сутрин. Пълзящият мъж бе с черно седло на гърба и звучният му глас кнътеше из притихналите улици.

– Никой ли няма да яхне това нищожество? – Вдигна гъстата си рижа грива и загледа жалостиво към небето.

– Аз ще те яхна – извика му една жена от групичката, – ако и ти се възкачиш на седлото ми и ме яхнеш.

– Якопоне! Aiuto! Помощ! – изкрещя Амата. – Спаси ме от Гаетани!

Преди да е успяла да каже още нещо, рицарят я вдигна рязко от паважа и я шамароса с opakото на ръката си през устата. Рофредо и лакеите му се спуснаха припряно към конете. Докато я извличаха в уличката, тя забеляза как каещият се грешник се изправя бавно на крака със сърдито изражение на лицето. В следващия миг рицарят я блъсна в каретата

и затръшна вратата на последната ѝ надежда.

О, Боже, моля те, моля те! Колелетата на каретата се завъртяха и постепенно започнаха да набират скорост. По люлеенето на пейката тя прецени, че конете са завили зад ъгъла към портата, когато точно пред тях се чу остро изсвирване на тромпет. Каретата се наклони рязко, щом животните подскочиха от шока. Тя усети как нещо я разтърсва, чу се вик от болка, след което настъпи истински ад. В каретата се блъсна нещо тежко и твърдо, преобърна я на една страна, изпука дърво. Уплашеното цвилене на конете се смеси с ядни ругатни и войнствено мучене на вол.

Амата изпълзя от опустошената карета. Краката ѝ все още трепереха от страх, лицето и ръцете я боляха, но въпреки всичко тя успя да си проправи път през суматохата и да се отдалечи бързешком по уличката. Когато не чу да я следват стъпки, забави ход и се пхна зад един ъгъл, откъдето да може да се ориентира в случилото се. Якопоне лежеше свит на една страна наред улицата и не помръдваше, пръстите му продължаваха да стискат тромпета. В останките от каретата се беше врязала търговска каруца, навсякъде по паважа се валяха топове плат. Конете продължаваха да беснеят, като ритяха ту с предните, ту със задните си крака, а полулегналия вол, заплетен в поводите им, накланяше застрашително рогата си към търбусите им.

Рофредо Гаетани, разярен и крещящ с все сила, се нахвърли с ругатни срещу търговеца – братат здравеняк, който не му остана дължен в приказките. Графът и свитата му скочиха от конете, но търговецът само отметна наметалото зад дясното си рамо и извади рапирата си. Явно не смяташе да отстъпва, ако се стигне до бой. Хората на търговеца се спуснаха към него и дори коларят му измъкна брадва от натрошената си каруца.

– Не се и опитвай да ми вадиш оръжие – предупреди търговецът рицарите на Рофредо. – Нено ще ти отсеке ръката още преди да си успял да ми посегнеш.

Местните се бяха подредили на безопасно разстояние и подвикваха подигравки и към двете страни, като неколцина се осмелиха да хвърлят по някой камък. Противниците заеха позиции, но все още се колебаеха, претегляха се един друг и се чудеха какво да предприемат. Погледът на Амата се местеше ту към свадата, ту към Якопоне, после пак обратно, а накрая мярна патрулна двойка – часовете най-сетне бяха чули суматохата и тичаха към мястото с извадени алебарди.

– Каква е тая врява? – провикна се единият.

Двете противникови групи пак закрепяха и заразмахваха ръце, към тях се присъединиха и зяпачите, които най-сетне се осмелиха да приближат. Часовият вдигна ръка, за да ги накара да млъкнат. Амата излезе от скривалището си и отметна качулката си назад.

– Тези мъже от Тоди се опитаха да ме отвлекат, въпреки че съм гражданка на Асизи. – Думите излизаха с мъка от устата ѝ, говоренето ѝ причиняваше болка. Рицарят явно ѝ бе разбил устната, когато ѝ закри устата с ръката си.

– Това е дона Амата – чу се женски глас от тълпата.

– Конете им връхлетяха върху този миролюбив и добър човечец – продължи тя, като посочи тялото на Якопоне. – Ако не беше той, щяха да осъществят плана си.

– Освен това блъснаха каруцата ми и унищожиха половината ми стока – изръмжа търговецът. – А аз също съм гражданин на този град.

И врявата избухна наново. Амата отиде при каещия се и коленичи край него. Чуваше яростта на хората наоколо, насочена към Рофредо.

– Изчезвайте отгук – нареди му часовият. – Излъгахте ни за причината на посещението ви в нашия град.

– Ами каретата и екипажът ми?

– Каретата ви е на трески. За животните се върнете по-гласно, но не очаквайте да си ги получите. Има пострадали жители на Асизи, които следва да бъдат обезщетени, а може да се окаже, че срещу вас има и обвинение в убийство.

Амата вдигна очи точно навреме, за да види обезумелия поглед на Рофредо, насочен към нея. Дано Бог даде никога повече да не ѝ се налага да се изправя срещу това омразно лице. Графът и рицарите му се метнаха по конете си и се отправиха към градската порта. Тълпата ги изпрати с дюдюкания и канонада от камъни.

Жената погали Якопоне по бузата и по проскубаната брада с опакото на ръката си.

– Бедни ми, бедни братовчедо – прошепна тя. – Чуваш ли ме?

Единият часови се надвеси над нея.

– Убиха ли го?

– Жив е, но е лошо ранен.

Някой коленичи до нея на камъните.

– Коларят ми и останалите ще пазят стоката. Искате ли да ви помогна да отнесем този човек някъде?

Тя погледна право в кафявите очи на търговеца. Погледът му не трепна.

– Ще ви бъда благодарна – рече Амата. – Ще се погрижа да му на-
меря лекар. – Прокара пръсти през сплъстената, мърлява коса и додаде:
– Или ако се наложи, да му организирам прилично погребение.

Мъжът пак отметна назад пелерината си и с лекота пое кльошавия
Якопоне в мускулестите си ръце.

– Водете ме. Изцяло съм на вашите услуги, мадона.

В гласа му затрептя такава нежност, че тя се обърна да го погледне
пак. Възможно ли е този човек да флиртува с нея в такъв момент? Над
гъстата му гарвановочерна коса блесна сърдечна усмивка. Стори й се, че
очите му са се втренили в долната половина на лицето й.

Тя вдигна пръсти към наранената си устна и с притеснение устано-
ви, че е подута и кърви. Помисли си, че вероятно има стряскащ вид – не
беше успяла да се срещне, преди другарят на Рофредо да я зашлеви.

Търговецът й се усмихна със съчувствие, но не каза нищо за външ-
ния й вид. Пророни една-единствена дума – „А-ма-та“. Проточи всяка
от трите кратки срички, като ги превъртя в езика си като дегустатор,
който изпробва нова реколта вино. Погледите им се срещнаха, в неговия
заблестя възхита.

– Името ви пасва идеално, мадона.

Амата се облегна на полуотворената входна врата. Търговецът най-
сетне се бе върнал да огледа опустошената си каруца. Всичко свърши
добре! Той си тръгна тъкмо навреме, смутен не по-малко от нея от про-
щалните си думи. Но тогава защо и тя изпитва същото разочарование?

Жената се протегна към най-близкия прозорец. Отчупи една ледена
висулка от кепенците и я притисна към подутата си устна, после влезе в
къщата. Чувстваше се ужасно глупаво. Какво й стана на улицата? Може
би се е почувствала замаяна от страх след случилото се с граф Рофредо.
Или думите й са били плод на отчаяние. Така или иначе, тя не млъкна
през целия път към къщи. Испита неистово желание да разкаже на не-
познатия мъж всичко, което бе преживяла.

– Едва две години по-рано единственото ми желание бе да вода
простичък отшелнически живот в горска колиба, но монасите хвърлиха
приятеля ми в тъмница. Не точно приятел, по-скоро духовен наставник.
После месеци наред не мислех за нищо друго, освен как да отмъстя за
семейството си... за нещо, което се случи, когато бях дете. Но обектът
на отмъщението ми изчезна от града. За щастие, през целия този обър-
кан период живеех при една благородна жена, бях й прислужница, но тя
ме имаше за своя дъщеря или може би внучка. А ето че сега тя не е

между живите и ми завеща къщата и парите си, и съм обсадена от алчни кандидати като граф Рофредо. Всички ми казват, че трябва да се омъжа, за да предпазя онова, което имам, но в същото време всичките кандидати са толкова отвратителни, че се научих да ценя свободата си, което само по себе си ме изненадва, тъй като някога сама исках да се омъжа. – Пое си дъх и накрая изстреля: – И ето че сега едва ли не изпитвам ужас от брака. Вие как мислите, синьор? Имате ли жена, семейство?

Още щом зададе въпроса, тя се изчерви, внезапно осъзнала, че през цялото време е бърборила, пък и от проявената дързост – по всяка вероятност отприщана от решението, което ѝ предстоеше да вземе, при това много скоро. Но мъжът не ѝ се присмя. Спря напред крачка, намести тялото на каещия се в ръцете си и се обърна с лице към нея. Заговори с монотонен глас, без да се задъхва.

– Не, мадона, няхах нито време, нито средства да се ожена. Но нямам скрупули относно брака и съм поласкан, че ме попитахте.

– О, няхах предвид – понечи да възрази тя, но осъзна, че вече и бездруго е казала прекалено много. Напротив, точно това бе имала предвид, но той прояви достатъчно находчивост, че да се направи, че не е разбрал. Тя се почувства длъжна да смени темата.

– Не сте ли уморен? Висок мъж като сир Якопоне сигурно е доста тежък.

Търговецът продължи нагоре по стъпалата.

– Ами. Лек е като перце. Май три години не е слагал залък в устата си. Преди да се захвана с търговия, работех като гребец на венецианска галера. Годишните физическа работа все още ме държат във форма.

– Значи сте пътували доста?

– Да, би могло да се каже. Току-що се връщаме от Фландрия и Франция. Стигал съм чак до Изтока и Обетованата земя. – Усмихна се и погледът му грейна. – Мога да ви разказвам такива истории, мадона...

Разговорът им бе прекъснат от дрънчене на оръжия – по стълбите срещу тях се приближаваха тичешком Пио, маестро Роберто и другите мъже от домакинството на Амата.

– Аматина! Слава на Бога, че си добре – извика икономът. – Тръгнахме възможно най-скоро, след като Пио ни разказа за случилото се.

– Бог да ви благослови. Поодраскаха ме тук-там, но граф Рофредо е прогонен от града. Трябва ми доктор за сир Якопоне. Пострада, докато ме спасяваше.

Роберто набързо прецени ситуацията. Изпрати един от хората си за захар в града. Натовари Пио с повечето от оръжията, които носеха

останалите. После той и още един от мъжете поеха Якопоне от ръцете на търговеца.

– Сложете го в стаята на брат Конрад – заръча им Амата, щом те тръгнаха да се връщат нагоре по стъпалата. – Идвам веднага. Искам само да благодаря на този любезен господин, който толкова ми помогна.

Щом останалите тръгнаха по задачите си, Амата и непознатият продължиха нагоре. Пио използва като извинение факта, че е натоварен, за да изостане малко след другарите си, но жената също забави крачка и той нямаше друг избор, освен да продължи напред.

– Бих искала някой ден да ми разкажете тези истории – рече тя, щом двамата с търговеца пак останаха насаме.

– С удоволствие, мадона. Надявах се да нямате нищо против да ви се обадя идните дни. Сега, когато работодателят ми ми дължи известна сума, бих искал да се занимая с някои семейни дела – един вид, да си отмъстя.

Сигурно някаква женска интуиция я подтикна да зададе следващия си въпрос. Или може би същото лекомислие, с което бе водила целия този разговор, откак напуснаха площада.

– Замесена ли е жена? – попита с усмивка Амата, но той имаше чувството, че сърцето ѝ бие твърде учестено за човек, който проявява най-обикновено любопитство. Този път бе негов ред да се засмее.

– За пореден път ме ласкаете, мадона. Да, предполагам, че в крайна сметка обектът на моята мисия е жена, макар в сърцето си все още да я виждам като дете.

И дал Господ да я виждате все така, рече си Амата. Точно в момента не ѝ се щеше той да мисли за друга жена.

Най-сетне стигнаха до къщата ѝ. Тя предложи на търговеца топла напитка и кратък отдих в кухнята, преди да продължи пътя си, но той отказа.

– Някой друг път, мадона. Трябва да се връщам при хората си и да се залавям за работа.

Той тъкмо се обърна да си върви, когато тя се сети, че в цялата суматоха не го бе попитала как се казва.

– Орфео – поклони се той в отговор на въпроса ѝ. – Орфео ди Анджело Бернардоне. – Вдигна ръка за поздрав и заслиза по стъпалата. – *A presto, madonna* – подвикна през рамо.

Все едно я удари с чук между очите. Амата застина на място, смутена и неподвижна. Цялата някогашна омраза и горчивина, трупана към сина на нейния враг, внезапно изпълниха сърцето ѝ. Тя потропа с юмрук

по портата, докато стъпките му отшумяваха надолу по стръмното, и опря чело в студения дъб. Защо трябва да е такъв чаровник, проклетникът му?

XXX

Орфео поведе коня си нагоре по стръмната пътека към Рока Паида, като с наслада посрещна топлината на зимното слънце, огряло лицето му. Една катеричка изскочи от хралупата си и се стрелна навън, за да огледа по-щателно новия ден. Тънкият клон се огъна под тежестта ѝ и подгони ято гъски, които отлетяха на север с шумни крясъци. Търговецът си напомни, че е време да се обръсне и да подстриже порасналата си до раменете коса, преди да се върне при Нено следобед. Ледените ветрове из планинските проходи вече бяха зад гърба му. Нямахше да му е нужна допълнителна защита около врата, пък и в родния му град не се гледаше с добро око на буйното окосмение по лицето. Дрънченето на монети в джоба му допринесе допълнително за повдигането на духа му. Според условията на сключения със сир Доменико договор получи една четвърт от печалбата от пътуването. Носеше със себе си пари, колкото обикновено се изкарваха за половин година – със сигурност повече от достатъчно, за да откупи свободата на едно пленено дете. Ако, разбира се, момичето все още живее в Рока. Местните, които разпита, не знаеха нищо за нея, а градът все пак не беше голям. Сякаш крепостта я бе погълнала след онова нападение. Единственото, което успя да научи, беше, че старият Симоне се поминал и нещата поел синът му Калисто. Рикарите от Рока живееха в отделен свят, въздигнати над живота на обикновените хорица долу. Намекнаха му, че е доста дръзко от негова страна да се меси в делата им. Но при положение, че смята да им предложи солидно обезщетение – е, тогава вероятно нещата биха стояли по друг начин. Орфео се надяваше новият господар да е по-сговорчив и склонен към пазарлък; благодарение на търговския си опит се надяваше да се споразумее за прилична цена, при всички положения по-ниска, отколкото би платил за робиня на венецианския пазар. В крайна сметка не се беше отказал от мечтите си за собствен бизнес.

Пак се присети за местната девойка, с която се сблъска току-що, и плахо си рече, че е извадил късмет. Беше красива въпреки синините по лицето. От една страна, ѝ се щеше да отпъди ухажорите си, но, от друга, явно приемаше радушно неговата компания. А на всичкото отгоре беше

се добила и със състояние. Макар да прекара последните две години в обикаляне на европейските пазари, за което получаваше доста скромно заплащане, Орфео не бе изгубил надеждата, че един ден ще върти търговия от мащабите на дейността, която развиваха братята Поло. Състоянието на Амата, прибавено към собствените му спестявания, евентуално би било достатъчно за начало – особено ако нещата със синьор Рока минат добре. Тези мисли извикаха усмивка на устните му, а затоплящият се ден допълнително повдигна духа му. Наближаваше пролетта, природата щеше да разцъфне, а заедно с нея – и новите начинания.

Докато се изкачваше към крепостта, от наблюдателниците на замък го следяха неколцина часови. Портата бе отворена, но решетката бе спусната – един вид предпазна мярка. Пазачът я вдигна точно колкото той да мине под нея, при това след като изслуша обяснението му, че идва по работа при господаря. Мъжът пое повода на коня и поведе Орфео към група рицари, събрали се на двора. Направи знак на търговеца да слезе от седлото и да изчака на прилично разстояние. Един от мъжете се отдели от останалите.

– Господарю Калисто – подхвана пазачът, – този човек е дошъл да говори с вас. Представи се като Орфео ди Анджело Бернардоне.

Калисто дела Рока отпрати слугата. Онзи пое юздите на коня на госта и поведе животното към конюшнитеа.

– Името ви ми е познато – изгъркори домакинът и поведе Орфео към приемната. – Откъде?

– Баща ми и предишният господар на крепостта имаха общи дела – преди около осем години.

Калисто се обърна да го погледне, но не каза нищо, преди да влязат в сградата. Настани се в огромно кресло и посочи на Орфео едно канапе наблизко. Докато търговецът си свалеше наметалото, домакинът зачовърка един цирей на шията си.

Орфео извърна глава, чул приближаването на женски стъпки. Прецени, че двете жени, които влязоха, са по-големи от очакваната възраст на момичето. Господарят проследи погледа му.

– Харесват ли ти? – Устните му се разляха в лъстива усмивка. – Ако останеш да ми гостуваш с преспиване, и двете са твои за през нощта.

Калисто го изпробва, рече си Орфео.

– Всъщност това ми напомня за повода да дойда тук – отвърна той. – Търся една жена, ако не се лъжа, вече би трябвало да е осемнайсет-двайсетгодишна.

Ръката на Калисто небрежно се плъзна към ефеса на меча му, макар гласът му да остана приветлив.

– Роднина ли?

– Не. Дори не знам как се казва. Знаеш ли за нападението на баща ти над Колдимецо в окръг Тоди отпреди няколко години?

– Дали знам ли? Та аз присъствах лично! Добра работа свършихме, доста кръв се проля. Изобщо не разбраха откъде им дойде. – Докато говореше, тъмните му очи заблестяха.

Орфео стисна зъби. Прииска му се да сграбчи това злорадо животно за гърлото, ей тук, както си седят, като компенсация, задето не бе имал подобна възможност да стори същото с баща му, но си напомни, че е дошъл с определена цел. Първото нещо, което научава един търговец, е да контролира чувствата си.

– Имаше едно момиче, тогава още дете – продължи той. – Баща ти, струва ми се, я взе за своя робиня.

Калисто скочи на крака.

– Онази кучка! За какво я търсиш? – Протегна ръката, с която държеше меча си. – Виждаш ли този белег? Опита се да ми отреже пръста. Вече едва държа оръжие с тази ръка.

Орфео се изправи възможно най-кратко. Не искаше да гледа събеседника си от долу на горе, понеже настроенятия на онзи явно се меняха светкавично и непредвидимо. Явно беше кибритлия. Орфео нямаше намерение да остане седнал и да се окаже лесна мишена за яростта на домакина. Пък и започваше да се опасява, че момичето може да не е между живите. Щом е дръзнала да посегне на такъв като него, най-вероятно е заплатила висока цена.

– Наказа ли я за стореното?

– Избяга ми малката уличница! Още същия ден напусна крепостта заедно с набожната ми сестра. Дяволът да им го начука, нищо че станаха монахини.

Орфео усети как кесията, увесена отстрани на кръста му, внезапно натеза. Ако детето е на сигурно място зад манастирски стени, значи няма да се наложи да се пазари със сина на убиеца. От друга страна, не можеше да не попита къде, в крайна сметка, е попаднало момичето.

– Как мога да я намеря, ако искам да я видя?

– Доброто ли й мислиш или напротив? – Очите на Калисто станаха тесни като цепки. – Ако й мислиш доброто, те предупреждавам, че съм готов ей сегичка да ти прережа гърлото и да увеса главата ти на портала.

Орфео се сепна вътрешно, макар изражението му да остана

непроменено.

– Няма да се наложи – отвърна. – След като е в Божиите ръце, нямам работа с нея. – Усмихна се фалшиво и кимна, без да откъсва поглед от меча на домакина. Докато свеждаше глава, верижката около шията му излезе изпод туниката и пръстенът, който висеше на нея, се залюля пред гърдите му.

Калисто проследи с поглед движението на пръстена и ококори очи.

– Как се сдоби с това? – попита той и потупа камъка с пръст. – Надписът е доста любопитен.

– Подарък от баща ми – отвърна Орфео.

– Разбира се. – Калисто отстъпи.

Орфео обърна горната част на пръстена към себе си и се вгледа в надписа, инкрустиран върху лапис лазули. Интересът на Калисто го учуди. Може би тази вещ по някакъв начин бе свързана с общото минало на бащите им.

– Разбираш ли какво означава? На мене ми е пълна мъгла.

Калисто смени темата.

– Каж ми, сир Бернардоне, къде си отседнал. В случай че се сетя още нещо за момичето. – Гласът и поведението му отново бяха станали дружелюбни, чак мазни.

– Току-що се връщам в града. Засега можете да ме откриете в дома на търговеца Доменико. – Още преди да довърши изречението си, Орфео съжали, че го е казал. Внезапно си спомни предупреждението на брат си. Поклони се още веднъж и тръгна към конюшните веднага щом благоприличието позволяваше. Дочул стъпките на Калисто зад гърба си, той настръхна. Ако домакиният реши да го нападне, Орфео би бил безсилен да се справи с него и ордата му рицари.

Слънчеви лъчи, сенки, които се блъскат в млечнобяла стена. Топло е вътре. Домашни шумове, метла, която бръсна плочките, в камината прашят цепеници. Лица. Трептят, подскочат, изчезват. Болка. В рамото, в ребрата, в коляното – почти цялото тяло. Пулсираща болка в главата.

Е, Господи Исусе, няма ли да оставиш Твоя слуга да си отиде в мир.

Вана. Идвам. Чакай ме.

Шепот на жена.

– Как е той?

Вана?

– Ту се унася, ту се сепва, Аматаина. Има сериозна рана на главата.

Но докторът е оптимист. Коров е като диво животно. – Нежно докосване по бузата. – Тук съм, братовчедо. Трябва да се пребориш с демона. Не му позволявай да те отведе – не още. – Борба да остане при гласа. Лъскав черен бръмбар, който се мята в кална локва край прашния път.

Желание да си върви, да зареже таз юдол плачевна. Иска вечен покой. С Вана. Чий е този глас?

Братовчедо?

Лицето е с черна забрадка като на монахиня, мерзелее се, надвесва се над него. Ухае на франджипани. Хладна влага на челото му. Сенките се разстилат. Далечен шепот, думите се сливат. Тъмно. Тихо.

Господи Исусе Христе, Сине Божи, смили се над мен, грешника. Господи Исусе Христе, Сине Божи, смили се над мен...

– Дочух, че говорите за Троя. – На пейката срещу Орфео и Нено се отпусна червендалест дебел монах и си напълни чашата от каната им. – Бог да ви поживи за щедростта, приятели – додаде.

– Гърлата човешки са братя – отвърна любезно Орфео. Монахът надигна виното, като опря нос в ръба на чашата.

– Франките обичат да казват, че доброто вино задължително трябва да се описва с три Б-та и седем С-та:

Че то е бяло, бляскаво и буйно,
и силно е, и смелоструйно,
студено, свежо, светло, страстно.
Ех, славно вино – туй е ясно.

– Нима е чудно, че намират наслада в доброто вино – заяви след малко, след като отпи, – че виното „весели богове и човеци“, както е речено в деветата глава на Съдии Израилеви. – Вдигна чашата си. – Поради което с право можем да кажем като мъдрият цар Соломон: „Дайте сикер на загиващия и вино на огорчения по душа; нека той пийне и забрави сиромашията си и да не си спомня вече за страданието си.“³⁵

– Добре казано – похвали го Орфео и извиси глас: – Да бъде мъката навеки прокудена от тук. – Двамата с Нено вдигнаха чашите си, за да се чукнат с монаха. От мрачните ъгълчета на пивницата се чува откъслечни възгласи.

След като преглътнаха, Орфео представи себе си и другаря си.

35. Притчи Соломонови, 31:6,7. – Бел.прев.

– Орфео, доскоро Бернардоне, и Нено, силен и непресторен като воловете на каруцата, която кара.

Монахът сведе плешивата си розова глава.

– Брат Салимбене, току-що пристигнал от Романя, в служба Богу и всички благочестиви мъже... и жени, разбира се, все едно благочестиви или не. – Монахът се изсмя гръмогласно и подръпна брадичката си.

Нено подхвана песен. Думите постепенно се сляха в нечленоразделно бръщолевене, ръката на коларя се отпусна на масата, а главата му полегна върху нея. Орфео го бутна и доля чашата му.

– Събуди се. Може божият брат да ни изречитира някое стихотворение или да ни изпее някоя песен до край.

Брат Салимбене кимна и удари силно по масата. Изправи се и се огледа, обръщайки се към всички присъстващи.

– Стихотворение от маестро Морандо, който преподаваше граматика в Падуа, когато бях ученик там. Мир на праха му. – Отпи пак, после подхвана напевно, все едно чете проповед:

От младо вино щом отпиваш ти,
в очите ти наслада ще блести,
ще бъдеш сладкодумен, бързорек.
А отлежалото и тежко вино
душевна радост носи на мнозина
и с него вижда в бѣдното човек.

Но лошо ли е виното, тогава
то гърлото ти дразни, пресушава
и бързо те напива за резил.
С такова вино който се налива,
като прасе тлъстее и избива
червенина по всеки съгрешил.

Не се гневи на вино разводнено,
че руйното, макар благословено,
ще те опие и позачерви.
Но трябва строго да се забрани
водата бистра тук за дълги дни
– тя носи меланхолия, уви!

Орфео плесна с ръце по масата и тупна Нено по отпуснатите рамене. Махна да им донесат нова кана вино, а Салимбене намести масивното си туловище на пейката.

– Да разбирам ли, че си ходил във Франция, брате? – попита търговецът.

– Преди повече от двайсет и пет години. В лето Господне 1248 пътувах до манастира в Санс, за да присъствам на събрание на провинциалните министри на нашия орден там. Очакваше се да пристигне Луи, кралят на Франция, заедно с тримата си братя. Имах огромно желание да се срещна с него. Провинциалният министър на Франция и брат Одо Ригалди, архиепископът на Руан, също присъстваха, заедно с Джовани от Парма, който тогава беше нашият генерал-министър; и редица кустоши, дефинитори и дискрети от капитула. – Направи пауза, колкото да отпие, забил поглед право напред. – Нашият генерал-министър не искаше да привлича вниманието върху себе си, както е рекъл Исус, син Сирахов, „Не се възгордявай в ден на слава“³⁶, макар кралят да го покани да седне редом с него. Джовани предпочете да вечеря на масата на най-скромните и непретенциозните, като им оказа чест с присъствието си и даде пример на мнозина.

– Да се поучим от благочестивите люде – рече Орфео. Вдигна чашата си. – А също така да прием за здравето на красивите жени, особено на онази, която срещнах днес.

– И за многото очарователни дами, чийто наставник съм имал щастieto да бъде – додаде Салимбене.

Нено взе да похърква, а Орфео и Салимбене почнаха да си разказват истории от преживяното по време на пътешествия. Орфео тъкмо си помисли, че вече са на път да се напият до несвяст, когато от близката камбанария се чу звън.

– Опа! Клисарят май се е нафиркал, та избърза с вечерната камбана.

Пресуши чашата си и я стовари с трясък на плота. Изправи се с видима неохота, разтърси Нено и след като онзи се поразбуди, му помогна да се изправи на крака.

– Addio, signori – провикна се монахът откъм вратата. – Ще се видим пак някоя вечер.

В отговор Орфео му махна с фенера си. Нощният бриз го щипна по прясно обръснатите бузи, които още му се струваха голи и подпухнали. Паважът изглеждаше несправедливо хлъзгав, щом двамата с Нено прекрочиха прага, за да се отправят към къщата на сир Доменико и таванското помещение, където спяха наемните му работници. Уличките се бяха килнали застрашително. Нено спря, за да се поокопити, после се

36. Еклесиаст 11:4. – Бел.прев.

облекчи край една стена. Понечи да запее, но Орфео го подбутна да вървят.

– Скоро ще удари последната камбана, amico. Трябва да се доберем до къщата на сир Доменико преди нея.

Срещу тях по тъмната уличка приближаваха трима мъже със скрити под качулките лица. Орфео изведнъж се сети, че още носи кесията с парите си, та посегна под пелерината и я нави около дръжката на рапирата си. Нено, който изобщо не забеляза мъжете, политна към отсрещния край на улицата и протегна ръка да се подпре на стената.

– Той е – рече най-високият от приближаващите. – Онзи с брадата. – Преди Орфео да успее да реагира, тримата се нахвърлиха върху коляря. На светлината на фенера блеснаха остриета и Нено се свлече на колене със стон.

– Вземи пръстена. Виси на врата му.

– Нищо подобно! Не го носи. Не е и на пръста му.

– По дяволите.

Орфео изрева и нападна мъжете в гръб, като размахваше бясно фенера и рапирата си. Най-близкият се обърна да го погледне, но получи удар по врата. Другите двама изкрещяха и търтиха да бягат надолу по улицата, без да се обърнат да видят кой ги е нападнал. Убиецът, който изостана, вдигна ръка да притисне раната си, а с другата взе да размахва ножа си във въздуха. Орфео вдигна фенера пред себе си като щит и пристъпи към него с вдигната шпага. Онзи се опита да отстъпи заднишком, но се спъна и се прехвърли през падналия Нено. Орфео разлюля фенера над вдигнатия нож и се хвърли напред, като нанесе силен удар с рапирата си, все едно държеше брадва. Продължи да удря, докато крясъците и движението не секнаха. После остави фенера и облегна гръб на прага на къщата, като едва си поемаше дъх. Хлипайки, втренчи поглед в приятеля си, който лежеше неподвижен на земята като купчина мръсни дрехи.

Търговецът обърса лице с опакото на ръката си и опипа верижката на врата си, докато намери закачения на нея пръстен. Стисна го в шепата, проклинайки баща си и Калисто ди Симоне, заедно с убийците на сиъора. Ето че изгуби и приятел, покосен от ръката на господаря на Рока, също както момичето, което се оказа, че е избягало в манастир, бе изгубило своето семейство. Макар и все още в шок от преживяното, той се почувства по-близо до нея от всякога. Закле се, че един ден ще отмъсти и за двама им.

Прииска му се да скъса верижката и да захвърли колкото се може

по-надалеч прокълнатия предмет. Все пак устоя на порива и пъкна пръстена обратно в деколтето си, после прибра шпагата в ножницата. За втори път този ден Орфео падна на коляно, за да вземе на ръце жертва, покосена от необузданата жестокост на благородник. Прошепна в ухото на Нено, макар приятелят му да не можеше да го чуе:

– Е, amico, най-сетне се отърси от този жесток и безсмислен свят.

XXXI

Якопоне отвори очи – жълтеникави и кръгли като златни гуддени.

– Дайте нещо на бедния грешник – примоли се дрезгаво той на жената, която седеше край леглото му.

Тя махна на момчето, застанало до нея.

– Кажу ми майка си, че пациентът ни е гладен. Засега бульон и хляб ще са достатъчни.

Каяният се подуши ръката си и сбърчи нос.

– Намазахме раните ти с мехлем – обясни жената. – Знахарят ти остави и едно прахче – да го пиеш за възстановяване на силите.

– Пази боже от празнодумци – изръмжа той. – Спестете ми техните илачи, извлечени от раздробени изпражнения на прокажени. Никакви мазила и успокоителни. Природата е единственият врач, от който имам нужда. – Намуси се и внимателно прокара пръсти през рижавата си коса. – И мозъкът ли ми е изтекъл?

– Не, макар че имаш бая цицина. Сигурно си се фраснал в камък, когато каретата те събори на земята.

Леко кривогледите кафеникави очи се съсредоточиха върху жената.

– Гласът ти ми е познат. Коя си ти?

– Братовчедката на Вана – Амата. Бях похитена в дома си, преди да имаме възможност да се запознаем. – Разбира се, пътищата на двамата се бяха кръстосали две години по-рано, но тя не намери за нужно да го обърква допълнително, като вкара и образа на послушника Фабиано.

– Малката Амата ди Буонконте? Жива? – Веждите се събраха на „V“ над носа му. Очите му обиколиха стаята, сякаш търсеха отговори от варосаните стени. Накрая се спряха на лицето ѝ, огледаха чертите ѝ, на тежалите клепахи се отпуснаха.

– Тя страдаше най-много за теб – рече Якопоне, а главата му потъна дълбоко във възглавницата. – Питаше се какво ли те е сполетяло.

Амата пое едрата му длан, вплете пръсти в неговите.

– Дълга история, сир Якопоне. Някой ден, когато укрепнеш достатъчно, ще ти я разкажа с най-големи подробности.

– Ти извика за помощ на площада, нали?

Тя кимна.

– Но защо му е на Гаетани да иска да те отвлеча?

Амата изкриви крайчеца на устните си в усмивка.

– Граф Рофредо Гаетани разбира ухажването по този начин. Мъжът, който ме вземе за жена, ще се сдобие със солидно състояние.

Той не отмести погледа си от нейния и тя остана поразена от бистротата на очите му, които нямаха нищо общо с нейните напоследък – подпухнали от безсъние и набраздени от алени вени.

– Има ли човек, за когото би искала да се омъжиш? – попита той.

Тя се засмя и поклати глава.

– Не и сред тези, които са поискали ръката ми досега. Но ми казаха, че скоро трябва да си избира жених – един вид пазач, който да ме охранява от чакали като Рофредо.

Якопоне се закашля.

– Не е толкова... наложително. Имаш мъже родственици, които би могли да бъдат твои закрилници... да надзирават имуществото ти. – Говоренето изискваше усилия, той се задъхваше между фразите. – Издавал съм подобни разпоредби... в предишния си живот.

Раненият започна да върти главата си на възглавницата, борейки се да остане в съзнание. Простичкото му предложение оказа удивителен ефект върху Амата. Тя погледна с възхита човека, който макар да бе избрал поведение на безумец, всъщност бе дотолкова мъдър, че само с помощта на перо и лист пергамент можеше да превърне непроходимия шубрак на гражданското право в безопасна пътека, по която тя да мине.

Вярно, че списъкът ѝ с мъже родственици не бе дълъг. Дядо ѝ Капитанио се бе поминал година преди родителите ѝ, завещавайки на татко ѝ пръстена, по-късно плячкосан от Симоне дела Рока. Татковият ѝ чичо Бонифацио бе последният, към когото би се обърнала. Този човек бе способен да я ограби до шушка и да я остави да проси по улиците – или да я затвори в манастир, където пак да заживее като сестра Амата, този път завинаги. Но имаше един човек, който би могъл да ѝ помогне в разрешаването на този проблем – чичо Гуидо, бащата на Вана. Ако е още жив, сега той би трябвало да е единственият собственик на Колдицецо. И ако Якопоне се свърже с него от нейно име... тъстът на нотариуса, разбира се, не би отказал въпреки някогашното недоразумение, в което бяха замесени Бонифацио и Амата.

Обрулените от ветровете устни на Якопоне се раздвижиха.

– Брат ти.

– Фабиано ли?

– Ако не се е обрекъл на доживотна бедност, ще свърши работа.

При споменаването на мъртвия ѝ брат Амата стисна зъби – споме-
нът бе твърде мъчителен за нея. В същото време думите на братовчед ѝ,
че Фабиано може би се е обрекъл на бедност, извикаха усмивка, която
тя едва успя да преглътне. Някой ден ще разкаже на сир Якопоне исто-
рията на „брат Фабиано“.

Чуха се стъпки, по-тежки от тези на Пио.

Готвачката бе решила лично да поднесе храната.

– Моля ви, мадона, да ми позволите лично да сервирам на госта ни
– в знак на благодарност, че ви спаси живота.

Амата се усмихна.

– Виждате ли, синьор, какви добри души се грижат за вас. – Запита
се дали фактът, че Якопоне и готвачката са вдовец и вдовица, има нещо
общо със специалното внимание, което жената обръщаше на ранения
гост.

Амата стана, за да може възрастната жена да използва стола ѝ, и из-
лезе от стаята, като застана край един прозорец в преддверието. Надзър-
на през кепенците към влажните камъни на алеята, които изглеждаха
бледосиви и лъскави под лъчите на студеното зимно слънце. Амата за-
беляза обръснатия Орфео Бернардоне да приближава към главния вход,
отпуснал глава и рамене, видимо унил. Колко неприятно за него, че се
появява точно когато тя се сети за брат си. Ако след последното му по-
сещение изпитваше някакви съмнения относно решителността си, завъ-
ръщането му сега разсейваше всичките ѝ колебания.

– Имам посетител – провикна се тя през вратата към стаята на Яко-
поне. – Ще довършим разговора относно съвета, който ми даде, по-
късно.

Докато отиваше към входа да посрещне Бернардоне, в главата ѝ взе
да се оформя план. Той щеше да обедини в едно отмъщението ѝ и нуж-
дата ѝ от закрила. Щом Якопоне укрепне достатъчно, че да може да пъ-
тува, ще заминат за Колдимоце, с надеждата, че граф Гуидо още живее в
имението. Тя нямаше представа дали след нападението е останало нещо
от замъка, но Якопоне вероятно знаеше. Възнамеряваше да продължава
да проявява интерес към Орфео, да го помоли да ги придружи като ох-
рана срещу разбойници по пътя, а когато стигнат до Колдимоце... иде-
алното място, където синът на Бернардоне да плати за смъртта на

семейството ѝ! Скалистият терен на крепостта с готовност ще приеме жертвата ѝ; ще се превърне в жертвен олтар като плоския камък, облян в кръв, на който еврейските патриарси са клали козлите и телетата, и гълъбите си, за да изкупят своите грехове.

Въпреки мечтите си за окончателно възмездие, което повдигна духа ѝ, унилият вид на Орфео смути Амата. Нима може да се изпита удовлетворение от убийството на човек, който изглежда така, сякаш с радост би умрял? Бледият цвят на прясно избръснатите му бузи подсилваше допълнително скръбното му излъчване. Той се стовари върху стола, поставен срещу нея край каменното огнище, но не вдигна очи да я погледне. Заби поглед в пламъците.

– Защо сте толкова тъжен, синьоре? – попита го тя. – Такъв ли сте винаги под брадата и мустаците? Мислех, че сте дошъл да ме забавлявате с разкази за пътешествията си.

– Не биваше да идвам толкова скоро. Сбърках. – Пак потъна в мълчание и се намести с лице към огъня, но не понечи да си тръгне. Устата му бе увиснала като на малоумник, който не си спомня какво е искал да каже.

Най-сетне пророни мрачно с глас на самоубиец.

– Трябва да поговоря с някого. Нека ви разкажа историята на Аладин, старецът от планината, последовател на Мохамедовия чичо Али.

Впери поглед в пламъците и започна.

– Живее шейхът в крепостта Аламут, отвъд границите на Велика Армения. Имал градина, в която зреели всички плодове на света и се носели благоуханията на прелестни цветя. Върху земите му били издигнати мраморни палати, целите изографисани, обсипани в злато и коприна. В палатите били прокарани канали, по които във всички посоки течели вино, мляко, мед и бистра вода. Под покрива им живеели изящни девигици, които пеели и танцували под звуците на лири и лютни и били особено изкусни в изкуството на прелъстяването.

Амата се усмихна на това описание. Де да беше родена и тя в такава чудна езическа обстановка, вместо да ѝ е отреден тежкия живот на християнка! Надзърна към лицето на Орфео, но то бе все така тъжно – в пълно противоречие с цветистите му описания. Затвори очи, като не искаше бляновете ѝ да бъдат вгорчени от незнайните му черни мисли.

– Малцина знаели за земния рай на Аладин – продължи той с все същия монотонен глас, – понеже се намирал в долина, опасана от непристъпна крепост, през която се влизало от таен вход. Той създаде това

небесно селение, понеже искал да го смятат за пророк – за човек, който решава кой да влезе там и кой не.

В двора си Аладин забавлявал много младежи от околните планини, избирани според бойните им умения и изключителна смелост. След като им разказвал за рая и се биел в гърдите, за да демонстрира собствения си сила и да им покаже, че от него зависи дали ще попаднат тук, заповядвал да им бъде раздаден опиат, наречен „хашишин“. А после, щом те се унасяли, замаяни от наркотика, ги отвеждал в тайните си палати, където дни наред ги заливал с нечувани наслади, а младежите постепенно започвали да вярват, че наистина са попаднали в рая.

Амата се намести на стола си.

– А после пускал ли тези красиви момчета да се приберат у дома?

– Да съм споменавал, че са красиви? – Килна глава на една страна и я изгледа с крайчеца на околото си. – Не можели да си тръгнат по свое желание. Шейхът ги упойвал пак и ги връщал в двора си. Питал ги къде са били и ги уверявал, че ако му се подчиняват, ще ги отведе пак в рая, който били видели.

Така младежите с готовност изпълнявали заповедите му и дори били съгласни да дадат живота си за него, понеже вярвали, че след смъртта си ще изживеят още по-голямо щастие, отколкото приживе. Ако някой съседен владетел се осмелял да обиди Аладин, бивал убиван от войните му, които не се страхували за собствения си живот. Никой, независимо от силата, с която разполагал, не дръзвал да се опълчи на Стареца от планината, не можел да избегне неговите „асасини“ – започнали да ги наричат с това име заради хашишина, който използвали. Ето как тази дума е достигнала чак до нашия език.

Орфео замълча, изчегърта петънце, което видя на нокътя си. Амата плесна въодушевено с ръце, но пак не успя да развесели търговеца.

– Чудесна и страховита история, синьоре. Истина ли е?

– Напълно. – Той зарови лице в силните си длани. Когато отново вдигна поглед към нея, Клепачите му бяха влажни и зачервени. – Преди две нощи убийци асасини посегнаха на моя колар, моя приятел – същият, когото видяхте да отблъсква граф Рофредо и рицарите му с бравата си.

Амата почувства мъката на търговеца. Но се стегна, за да не допусне да изпита съчувствие, затвори това кътче от сърцето си. Предпочете да се съсредоточи върху друга мисъл: убийци, наети от баща ти, Орфео ди Бернардоне, убиха и моето семейство.

– Остриетата им бяха предвидени за мен – продължи търговецът, –

но тъй като се бях избръснал, а Нено си беше с брадата, ни объркаха.

Столът на Орфео изстърга по плочите, щом той го бутна с прасците си.

– Дойдох да се сбогувам с вас, мадона. Не знам с какво заслужих тази враждебност, но съм убеден, че животът ми е изложен на риск, ако остана в Асизи. Реших да помоля сир Доменико да ме изпрати на друга търговска мисия. Единствено съжалявам, че се налага да си тръгна сега, тъкмо когато ви срещнах.

О, не! Не може да изчезнеш пак, рече си Амата.

– Нима убийците не очакват от вас точно това? – изстреля, без да се замисли, тя. – Няма ли да ви дебнат отвъд градските стени?

Той замълча и тя използва случая да му отправи предложението си.

– След няколко дни ще пътувам за окръг Тоди и ми е нужна охрана. Надявах се да помоля вас. – Веднага побърза да добави: – Врагът ви едва ли очаква да предприемете нещо подобно, а ние двамата... – Ние двамата...? Спря се, преди да е разколебала съвсем решителността си, преди да е изрекла откровена лъжа.

Облакът, затъмнил чертите му, започна да се вдига още преди тя да е довършила. Амата се запита дали се дължи на отворилата му се възможност за бягство или на недоизказаното послание в думите ѝ.

Орфео стисна ръката ѝ.

– За мен е чест, мадона. Огромна чест.

Тя усети неочаквано гъделичкане по вътрешната страна на бедрата, докато устните му докосваха едва-едва opakото на ръката ѝ.

– Джерардино гасне. Грипът се е вкопчил в дробовете му, престана да се храни – провикна се Дзеферино през решетката, докато оставяше дневната дажба храна на Конрад и Джовани.

Джовани от Парма поклати мрачно глава, докато Конрад му подаваше лицата супа.

– Според мнозина именно брат Джерардино ди Борго Сан Донино неволно е допринесъл за моето хвърляне зад решетките. Колко време, казваш, двамата с него сме гости на Бонавентура? Шестнайсет години? Неприятно положение за млад и приветлив човек като него. Щеше да ти харесма, Конрад – брилянтен теолог: благовъзпитан, набожен, умерен в словата и храната, всячески услужлив – със скромност, с благод.

– Като те слушам, свят човек. С какво точно обиди ордена? – попита отшелникът.

– Също като мен присъстваше на проповедите на абат Йоахим.

Само че разпространяваше някои от идеите му, насочени срещу властта на духовенството. И прелатите в Париж се обърнаха срещу него. В качеството си на генерал-министър трябваше да го накажа, понеже твърденията му граничеха с ерес. Но не можах да го направя, тъй като прозирах безукорната логика, скрита зад твърденията му. Всъщност някои от писанията му бяха приписани на мен. После, когато той падна, аз го последвах. Конвентуалите, които искаха да ме сменят, просто си намериха извинение.

Джовани потопа залък хляб във воднистия бульон, докато оемкна достатъчно, че да може да го сдъвче. Преглътна залъка и отпи от чорбата. Конрад се опита да насочи вниманието му обратно към темата.

– Какво прибави Джерардино към учението на Йоахим?

Джовани вдигна рязко поглед, още преди Конрад да е довършил изречението си, на лицето му бе изписана изненада, и отшелникът се подготви за поредното отклонение на другаря си.

– Извинявай, брате. Сетих се за една песен, която не бях пял от години. Казват, че е била изпята от една млада жена като предупреждение за идните събития.

Удари римлянин един друг римлянин в главата,
но вместо да му отмъсти, Рим онзи му предложи.
Лъвът сближи се със лилица високо в планината,
ала умря, едва наметнал гепардовата кожа.

– Така и не разбрах кои са тия римляни, нито лъвът, нито лилицата, както не знам и кой е антихристът и за каква мерзост на запустението говори в пророчествата си Йоахим. Години наред бях убеден, че антихристът е император Фридрих; манията му да се къпе всеки ден, дори в неделя, беше доказателство, че не зачита ни Божиите заповеди, ни празниците и тайнствата на църквата. Но когато Фридрих почина, а останалите пророчества останаха неизпълнени, започнах да се съмнявам. Помолих Джерардино за мнение, а той се позова на Исая, глава осемнайсети, от „Горко на земята, която се осенява...“ и т.н. до края, имайки предвид кастилския крал Алфонсо. „Определено той е онзи проклет антихрист, за когото говорят всички доктори и светци, така каза.“ Що се отнася до мерзостта на запустението, със същата убеденост вярваше, че с този термин се описва бъдещ папа, който ще проявява склонност към симония.

– За такива ли тълкувания хвърлиха Джерардино зад решетките? –

попита Конрад.

– Не съвсем, макар че определено го направиха за посмешище уж от името на университетските преподаватели. Абат Йоахим разделя времето на три: в първия етап Богът Отец работи потайно сред патриарсите и пророците. Във втория – Синът работи посредством Апостолите и техните последователи, духовенството, за което Той казва: „Отецът ми работи досега, а оттук нататък ще се грижа аз.“ В последния етап Светият дух ще работи чрез религиозните ордени, монаси и монахини, като пренареди по нов начин йерархиите. Не че Старият и Новият завет ще бъдат отменени, нищо подобно, но очите човечески ще бъдат отворени от Духа, за да прозрат новото откровение в древните писания – Вечно евангелие, изхождащо от Заветите, както неговият автор, Светият дух, произхожда от Отца и Сина. Но преди да се случи това, ще настанат сътресенията, предречени в Апокалипсиса, Битката при Армагедон, която ще предшества владичеството на светците. Смятахме, че годината на катаклизмите ще е 1260.

– И защо точно тогава?

– Изглеждаше недвусмислено посочено в Книгата на Иудит. Иудит живее като вдовица три години и шест месеца, тоест 1260 дни. Тя символизира църквата, която надживява Христос, своя жених, не с 1260 дни, а с толкова години. Ето защо лето 1260 би трябвало да е преломна точка в живота на църквата.

– Но ако нашият Бог е умрял през трийсет и третата си година – прекъсна го Конрад, – не би ли следвало пророчеството да се изпълни трийсет и три години след лето господне 1260?

Джовани вдигна очи, за да погледне Конрад, после потърка челото си с юмрук.

– Разбира се! Ето защо събитията, предречени от Йоахим, все още не са се случили. Джерардино не е взел това предвид. Но имаше и още нещо.

Той публикува „Въведение към Вечното евангелие“, където бяха включени най-известните произведения на абат Йоахим, с предговор и бележки, съставени от самия него. Тайнствата са просто преходни символи, така твърдеше той, които следва да бъдат оставяни встрани по време на владичеството на Светия дух. Наред с това, както вече ти казах, той постави знак за равенство между папата и мерзостта на запустението и за няколкото години, оставащи до годината на осъществяване на пророчеството, папската институция остана недоволна. После той обяви, че свети Франциск е новият Христос, дошъл да замести Исус,

Христос на втората епоха. Парижките школи не можеха да позволят подобно твърдение да остане необорено и повдигнаха въпроса пред папска комисия през 1255. Комисията заклеими творчеството на Джерардино и изгори всички преписи на книгите му. Сега, както изглежда, е дошъл редът на Джерардино да се раздели с живота като еретик, отлъчен за упорството си, понеже той така и не оттегли неортодоксалните си идеи.

Повече не отвориша дума за Джерардино, докато няколко дни по-късно дрезгавият шепот на Дзеферино не оповести неизбежното:

– Духът на брат Джерардино напусна тялото му в съня тази нощ.

– Нека нашият Господ Бог и благословената Му Майка приемат душата му – рече Джовани.

Решетката проскърца и Дзеферино се промъкна при тях.

– Бернардо от Беса го посочи за пример в тазсутрешното събрание. – Дзеферино ги стрелна с очи и снижи глас: – Голяма глупост е, когато един монах е укоряван от най-учените люде, но въпреки всичко не отстъпва от погрешното си становище, ами е все тъй своеволен и упорит, зальгвайки самия себе си.

– Бернардо ли застана начело на управителния съвет? – попита Конрад.

– Това е другата ми новина – отвърна Дзеферино. – Бонавентура замина за Рим. Светият отец го помоли да говори пред църковния събор в Лион. Ще отсъства цялото лято – най-малко.

Конрад сведе глава. Надигна се, като размърда вкочанените си пръсти по влажната пръст в килията. Като влачеше прангите, с които бяха оковани глезените му, занесе остатъците от храната в кошницата на стената. Цели две години той бе хранил надежда, че генерал-министърът може да се омилостиви и да ги пусне и двамата – него и Джовани от Парма. Сега, погълнат от задълженията си около папата, Бонавентура едва ли щеше да се сети за непокорните си събратя, затворени в дълбините на „Сакро Конвенто“. Щяха да гният тук още най-малко половин година.

Конрад се вгледа в съсухреното лице на съкилийника си, който си допиваше бульона. Джовани бе прекарал тук толкова време, колкото и Джерардино. Монахът огледа и собствените си бледи, кльощави ръце, стисна лакътя си под туниката. Дали двамата с Джовани нямаше да доживеят края на дните си тук като бунтовника Джерардино? Дали ще му се отнеме възможността да осъществи дадената клетва да работи сред прокажените? Колкото и безсмислено да му се струваше, дали е възможно това наистина да е била крайната цел на Бог да ги привлече в

ордена – да прекарат дните си в подземен мрак, в компанията на плъхове? Неведоми са пътищата ти, о, Боже, наистина, рече си той и взе паницата от ръцете на Джовани, за да я подаде на Дзеферино.

– Хайде, брате – рече той, щом тъмничарят напусна килията им. – Да благодарим още веднъж за храната.

XXXII

Амата не отвърна направо на въпроса на Орфео къде точно отиват, само изчетка парченца засъхнала кал от пелерината си.

– Съвсем близо сме.

Той, естествено, разпозна пътя през окръг Тоди, защото като дете бе пътувал отгук с баща си. Всъщност можеше да се каже, че го познава прекрасно, тъй като съзна, че ако не се отклонят при някой кръстопът, ще минат право под Колдимецо. В какъв ли черен въртоп попадна, като прие предложението на жената? Скромният им керван обикаляше по ръба на вихрушка, която заплашваше да го всмуче в черното сърце на най-страшните му кошмари и да го захвърли съсипан на дъното. По слепоочията и бузите му набъбнаха струйки пот въпреки мразовития мартенски въздух; той си представи пожаращето, което бе виждал неведнъж в тези си кошмари – хора, посечени от мечове и потъпкани от конски копита, – а сега към тях се прибавяше и образът на пищящо дете, похитено от убийците на баща му. Остави коня си да изостане на опашката на групата. Учестеното му дишане се смеси с чуруликането на птичките, които си търсеха партньори от клоните край пътя. Дори те се присмиваха на промяната в настроението му. Пътуването им започна като флирт – конят му вървеше наперено покрай кобилата на Амата, а Орфео разказваше за приятеля си Марко. Тя му отвръщаше с разкази за доната Джакома и за единственото си пътуване към покрайнините. Страстта му се надигаше като мъзгата, бликнала в пробуждащите се за живот дървета. А ето че сега се изправяше срещу реалността, с която можеше да се сблъска след всеки един завой на пътя. Амата изглеждаше не по-спокойна. Беше потънала в себе си, охладняла, не бе разговаряла с никого през последния час. Сложи качулката на главата си, а кобилата ѝ забави ход. Не приличаше на жена, тръгнала да свърши нещо между другото – както бе обяснила на тръгване. Дори младият Пио изгуби кураж и поизостана.

Орфео пришпори коня си, докато се изравни с каручката на

Якопоне. Слугите я бяха застлали със слама, покрита с няколко пласта одеяла. Раненият се бе унесъл в блажен сън, без да обръща ни най-малко внимание на мухата, която жужеше край лицето му и от време на време се блъскаше в челото му, щом каручката подскочеше по неравния път. След като прекосиха река Тибър, се отправиха право нагоре по склона; колкото по-нагоре отиваха, толкова по-скалист ставаше теренът над калното речно корито. Всяка полянка, през която минаваха, бе застлана с килим от свежа трева, тук-там по нивите обикаляха фермери, за да проверят достатъчно ли са напоени. По храстите и дърветата бяха избуяли нови листа; по клоните на плодните дръвчета, оцелели след суровата зима, бяха напъпили първите розово-бели цветове.

Точно когато се изравняваше с Амата, тя се сепна и едва сподави вика си. Закова се на място, забила поглед право пред себе си. Свали си качулката и вятърът отвя черните къдрици от лицето ѝ. Косата ѝ бе къса почти колкото на мъж – да ѝ напомня за времето, прекарано в манастир, това беше обяснението ѝ. Той с мъка откъсна очи от профила ѝ, за да види какво я е стреснало.

Мястото би трябвало да е точно това, рече си. Но изглеждаше доста по-различно. Той си спомняше насип от пръст, който обикаляше крепостта околоръст; гора, която се извисяваше едва ли не до крепостния вал; стена, чийто единствен останал каменен блок се издигаше в кулите и свода, опасващ входа. Сега Колдимецо бе опасана отвсякъде с непристъпни масивни укрепления. Над бойниците стърчеше само кулата на втория етаж на замъка. Дърветата и храстите бяха окастрени, така че евентуален враг би бил принуден да атакува през гол баир, без никаква надежда да изненада хората вътре.

– Подсилили са я – отрони неопределено Амата, – но непоправимото вече е сторено. – Обърна главата на кобилата си и се насочи към каручката. Надвеси се и разтърси Якопоне. – Събуди се, братовчедо. Прибрахме се у дома.

Орфео замръзна на седлото си, безчувствен като пън. Раненият се отърси от съня. Сякаш за пръв път виждаше жената и в главата му се наслаждава парченца от мозайката на онова, което бе научил за нея: възрастта ѝ, приятелството ѝ с монаха, времето, прекарано в манастир, щедростта на възрастната дама, която я бе прибрала при себе си (дали защото бе останала сираче?), вендетата, която пламтеше все още в сърцето ѝ (май беше срещу мъжете от Рока?).

В това определено си личеше Божията ръка – ръката, която го изтъргна от Акра и го отведе обратно в Асизи, а сега и до това място, с тази

жена. Вгледа се в бледите черти, обрамчени от черна коса, като се напрегна да открие в лицето на Амата детето, надзъртало плахо към него от кулата. Колко години бяха минали? Осем. Веднъж жената сподели с него, с известен свян, че вече е на деветнайсет. Мили боже, сигурно е тя!

Гръдта му туптеше като на човек, внезапно попаднал на скъпа монета. И като човек, който първо би покрил монетата с крак, докато се увери, че никой не го гледа, Орфео реши засега да не споделя откритието си. След някой и друг ден, в подходящ момент и обстановка, ще разкрие зловещото съвпадение в миналото им. Засега само ще наблюдава, ще изучава миналото ѝ, разгърнато в настоящето. Пак погледна жената с почуда, знаейки какво е претърпяла.

Все още изтощен, Якопоне стана от сламеника и изпъзля до капратата. Амата даде знак на групата да продължи напред. Откак бяха влезли в обхвата на видимост на крепостта, по бойниците се бяха появили още неколцина войници. Амата огледа стените, сякаш търсеше познато лице сред мъжете. Щом приближиха, един от часовите им извика да кажат кои са и за какво са дошли.

– Клето Монти не е ли вече пазач тук? – провикна се в отговор Амата.

– За пръв път го чувам – отвърна онзи.

– Загина преди осем години, госпожо – додаде друг глас. – При едно нападение над крепостта.

– Не знаех – пророни тя, но толкова тихо, че я чува само хората около нея. Тялото ѝ се отпусна на мига, после тя пак се обърна към пазачите: – Амата ди Буонконте и Якопо дей Бенедети от Тоди биха искали да получат гостоприемството на чичо ѝ, граф Гуидо ди Капитанио.

– Значи сте измамници – рече вторият. – Амата ди Буонконте също е мъртва, убиха я при същото нападение. А сир Якопоне полудя и се самоуби след смъртта на съпругата си.

При тези думи Якопоне рязко вдигна глава.

– Върви да извикаш чичо ѝ, безмозъчно кречетало такова – избоботи той. – Всеки идиот, който има очи, може да види, че и двамата не сме духове.

Необяснимо, в очите на Орфео бликнаха сълзи, докато гледаше как пазачът се скрива зад парапета. Щеше му се да се смее, да плаче – заради Амата и братовчед ѝ. Притисна шлема по-плътнo до главата си и свали забралото, за да не видят околните чувствата му.

Настъпи продължително мълчание, в което никоя от двете страни ни помръдваше, ни шукваше. После Орфео дочу внезапна суматоха

иззад стената, предимно пронизителни женски викове, пръхтящи около мъжки глас, раздаващ заповеди. Портата се отвори с трясък и отвърте се извиси вик:

– Къде е тя?

Амата скочи от коня си и застана, обвинява шията на животното с ръка.

– Добре дошла ли съм, чичо? – запита тя огромния мечок, който прекрачи прага да посрещне пътниците. Няколко гигантски крачки и той вече беше до нея и я прегръщаше с едрите си лапи. Конят ѝ отстъпи встрани, щом главата на Амата потъна в рошовата му сива брада. Накрая чичото все пак я пусна и я отдалечи на една ръка разстояние от себе си.

– Амата, скъпо дете. Месеци наред те търсихме под дърво и камък, но ти сякаш беше потънала вдън земя. Никой от оцелелите след нападението не бе успял да разкрие самоличността на злосторниците.

– Бях държана като пленница в Асизи в продължение на няколко години. Историята е дълга и не особено ведра. Но ето че сега съм тук и съм свободна.

Граф Гуидо я хвана за ръцете и поклати глава.

– Тъгувах по теб, колкото и по собствената ми дъщеря Вана. Загубихме и нея, близо година след като ни бе отнета и ти.

– Сир Якопо ми разказа. Сигурно ти е било ужасно тежко.

Мъжът се огледа и сякаш за пръв път забеляза и спътниците ѝ от кервана. Погледът му подскочи от лице на лице и Орфео вдигна забралото си. Накрая кървясалите кафяви очи се спряха на каещия се, който седеше в окаян вид и смъртноблед на капрата.

– Сир Якопо – подхвана със скръбен глас той. – Как сте?

– Всичко е наред. – Якопоне успя да се усмихне. – Минах през ада, сега съм тук, но успях да се върна.

– Дойде денят да заколим угоеното теле – провикна се графът към хората си на портала. – Господин управителят да се залавя за работа незабавно. – Грабна юздите на коня на Амата и като обвини свободната си ръка около кръста ѝ, почти я поведе, почти я понесе към замъка. Раменете на Амата се затресоха и тя най-сетне се отпусна и зариди.

Орфео също слезе от седлото и ги последва. Пътгом дочу откъслечи от разговора, който течеше помежду им.

– Не бях сигурна...

– Пфу! Бонифацио е едно тлъсто волско лайно. Всички бяхме наясно...

Насред приказката граф Гуидо спря и се вгледа в обляното ѝ в сълзи лице. Отсече с категоричен глас:

– Баща ти страдаше всеки божи ден, задето те наказва. Постъпи както смяташе за редно, но сърцето му се късаше. За него ти беше най-безценното съкровище на света и той не знаеше как да постъпи, когато Бонифацио опозори неговата перла. Така си и отиде – без да прости на чичо.

Амата пак се отпусна в прегръдките му, зарови глава в рамото му. Поглеждайки към нея, Гуидо забеляза разтакаващия се зад гърба им Орфео и вдигна ръка във властен жест.

– Вкарай конете в конюшните, човече. Слугите ще ти покажат пътя. Не надавай ухо в разговорите на господарката си.

– На... – понечи да възрази Орфео. Очакваше Амата да каже, че е неин специален приятел, а не просто наемна охрана, но тя дори не вдигна глава. Накрая видя как откарват каруцата встрани и един от слугите помага на Якопоне да се придвижи към приемната зала. Орфео пое юздите на коня на Амата и тръгна след каруцата. Графът подсвирна на дребничко русоляво момиченце на около седем-осем години.

– Ела тук, Терезина. Дядо ти е приготвил голяма изненада.

Якопоне протегна вкочанените си крайници в широкото легло на своя тъст край огъня в голямата зала на замъка. Топлината на пламъците и изтощението от продължителното пътуване го унесоха в дрямка.

Двамата с Вана се бяха запознали именно в тази стая. Каещият се затвори очи, за да си я представи такава, каквато я видя в онзи ден, облечена в проста зелена роба, с покрита със забрадка глава. Тя почти не го погледна, бе забила очи в пода, а той разговаряше предимно с родителите ѝ, обсъждайки условията на сватбата. Колко различно бе това скромно селско момиче от дръзките жени, които бе срещал в Тоди. Липсата на изящни обноски едновременно му се хареса и го смути: щеше да се наложи да пообработи острите ръбове, преди да може спокойно да я показва пред обществото. Но естествената ѝ красота, допълнена от подходящи накити и одежди, би била сияен камък и предимство в кариерата му. Търговците в града щяха да се тълпят в дома му заради едничкото удоволствие да целунат младата ѝ ръка, докато сипят комплименти, макар и кожата ѝ да бе потъмняла от слънцето.

Vana non vanitas. Имаше да научи толкова много от нея, ако бе останала жива – ако той бе открил себе си за истината, с която тя живееше всеки ден. Защо бе нужно да става онзи трагичен инцидент, та да се

отърси той от заблудите си? Покри се през глава с тежката завивка на Гуидо, просмукана от неприятната миризма на некъпания възрастен воин. Взе да се моли: О, Боже, кога ще ме освободиш? Кога ще мога да видя сияйната ѝ душа и да ѝ се извиня лично?

В стаята зашептяха гласове.

– Хайде, върви, няма да те изяде – пребори останалите единият.

И херувимът дойде. Внимателно повдигна завивката, като отви ръцете и гърдите му. Якопоне опипа ръчицата – хладна и мъничка, – която се бе вкопчила в неговата груба длан. Отвори око. Косата следобедна светлина обливаше къдрава главица и блестеше ослепително покрай раменете и ръбовете на бялата роба и върху златната връв на кръста. Детското личице имаше същата устица и брадичка като на Вана, за която той така се бе размечтал. Приветства поличбата с цялата си душа.

– Значи е време – рече. – Дошла си да ме отведеш при нея ли?

Херувимчето подскачаше като врабче по ръба на кревата. Сериозните му очички се втренчиха мълчаливо в неговите. Якопо изви вежди, направи няколко свивания и отпускания на изопнатата кожа на лицето и челото си. Изпитваше неясно вълнение, което му подсказваше, че все още е неоспоримо жив.

– Дядо Гуидо казва, че ти си моят татко.

Якопоне огледа стаята. Тъстът му и Амата стояха край вратата.

– Ранен ли си? – попита момичето. – Дядо ми е казвал, че от години си болен и затова не си могъл да дойдеш да ме видиш.

Той обви с пръсти малката ръчичка.

– Каж ми името си, дете.

– Тереза ди Якопо. Но ми казват Терезина.

– Хубаво име. – Продължи да я държи за ръката, а мисълта му се опитваше да си проправи път през мъглявината на годините. Пак си представи потрошеното тяло на Вана, когато я внесоха в спалнята им, прислужничките кършеха ръце в престилките си, дойката оплакваше трупа ѝ през сълзи, без да оставя бебето, притиснато до гърдите ѝ.

Той почти не разбра, че в къщата му има дете – толкова внимателни бяха Вана и дойката да не попречат на работата му. Тогава бебето да е било най-много на два месеца.

Отпусна пръсти, но момичето остави ръчичката си в неговата шепа.

– Последния път, когато те видях, ти беше голяма колкото ей тая моя длан – рече той. – А я се виж сега, колко си пораснала. – Обърна се към Гуидо, който най-сетне се приближи до леглото. – Бог да те благослови, суосего. Добре си се грижил за нея.

– До днес тя бе единственото, което ми остана. За мен тя беше дар Божи. – Мечешкото ръмжене утихна до шепот. Той седна край момичето и дюшекът поддаде под тежестта му. Прокара пръсти през къдриците ѝ. – Виж, дори косата ви е еднаква на цвят, – макар че твоето лице определено прилича на майка ти.

– Deo gratias – засмя се Якопоне. – Благодаря на Бога.

– Смехът ти ми се струва дрезгав – рече Гуидо. – Имам хубаво вино, ще ти смаже гърлото.

Граф Гуидо пак се изправи и свали Терезина от леглото.

– Ще се погрижим добре за баща ти и ще го поугоим и съвсем скоро ще укрепне достатъчно, че да може да си играете. Но сега най-добре да го оставим да си почива. Ще разполагате с достатъчно време да се опознаете.

Калисто ди Симоне бе обхванат от злокобно настроение. Хората му се бяха справили нескъпоасано с осъществяването на плана за връщане на пръстена на братството, като на всичкото отгоре бяха допуснали младият Бернардоне да напусне града. На всичкото отгоре циреите по врата му бяха плъпнали по цялата дължина на гърба му; не можеше даже да седи спокойно на удобния си стол с висока облегалка.

Лежеше по корем на дървена маса, докато една от прислужничките му разрязваше зловонните рани и ги налагаше с компреси, за да извлече гнойта от тях. Един от димящите компреси така го изгори, че направо го опърли. Той изкрещя от болка и замахна с юмрук, като уцели жената в корема.

– Нарочно го направи!

Ударът остави жената без дъх.

– Не, господарю. Кълна се – успя да простене и стиснала корема си с ръце, закуцука към казана с вода. – Кълна се в живота си, няма да се повтори.

– И аз се кълна в живота ти – гледай да не се повтаря.

В стаята влезе кльощав върлинест мъж и се поклони пред господаря. Калните му ботуши, гамаши и пелерина свидетелстваха, че е препускал здраво. Калисто сбърчи чело.

– Пак ли ти, Бруно! Надявах си, че си изчезнал завинаги от погледа ми!

Онзи се ухили мазно – явно боботенето на господаря не го стресна толкова, колкото бе смутило прислужницата.

– Преследвах Орфео Бернардоне. Знам къде се крие.

– Тогава защо не приключи с него и не ми донесе пръстена! Не ми трябва новини – искам резултати!

Бруно се надвеси над една пейка и взе да стърже калта от ботушите си с ножа, като пръскаше мръсните парчета на пода.

– Не мога да се справя сам – продължи той, без да си дава труда да вдига глава. – Свря се в един замък точно отвъд пределите на община Тоди. Мястото се казва Колдимоцо.

Калисто се надигна на лакти.

– Знам го. Точно оттам откраднахме оная кучка Амата. Бернардоне ме разпитваше за нея оня ден, като беше тука. – Почеса се по обсипания с белези пръст и попита: – Каква ли работа има в Колдимоцо? Двамата с баща ми оставихме крепостта в руини.

– Но явно не е било достатъчно. Там пак живеят хора. – Вестоносецът прокара острието на ножа си по ръба на подметката си и след като откърти и последното парче кал, го прибра в ножницата на колана си.

Калисто се завъртя на една страна и стрелна с яден поглед жената, останала скрита в сенките.

– Махай гнусните парцали от гърба ми. – Тя се спусна към масата и свали компресите. Стана му драго, като я видя да стои на цяла ръка разстояние от него, явно странейки от юмруците му. Изчака я да приключи и седна изправен, пхна ръце в ръкавите на ризата си, псувайки жлъчно. Докато прекосяваше стаята, запаса и сабята си.

Бруно гледаше безстрастно как господарят му гърчи рамене над главата му. Калисто се свиваше от болка. Присви замислено очи и в черните им зеници блесна зловещо пламъче.

– Не обичам да зарязвам нещата си по средата. Свикай рицарите ми. Кажим да се приготвят за път. Още утре ще сме в Колдимоцо. Този път няма да оставим камък върху камък. Ще ги изтребим до крак.

– На момчетата ще им хареса. Бездействието ги отегчава.

Щом Бруно се изправи, Калисто рязко заби юмрук в гърдите му и го просна по гръб на пейката. Главата на вестителя изтропа върху каменната стена, от ухото му пръсна кръв. Той задрапа да се надигне, като с една ръка притискаше удареното си ухо, а с другата посегна към ножа си. Но господарят вече беше извадил сабята си и държеше острието до гърлото на Бруно.

– Това ти е, задето остави Бернардоне да избяга първия път. Внимавай да не ме разочароваш пак, че ще пострадаш далеч по-зле.

XXXIII

Орфео направо не знаеше какво да очаква, когато Амата го повика от сградата за прислугата. От пристигането им насам поведението й спрямо него можеше да се определи само като „ледено“. Щом се отправи към кухнята, той си каза, че всъщност наистина знае съвсем малко за тази жена и нейните настроения. Но Амата, изглежда, се радваше да го види.

– Съжалявам, че ви пренебрегнах, сир Бернардоне – подхвана тя. – Завръщането ми в дома от детството изтри от съзнанието ми дори най-основните норми за любезност. Надявам се, ще ми простите и ще приемете този скромен подарък. – Прислужникът зад нея носеше кошница за пикник и сгъната покривка. – Помислих си, че бихме могли да избягаме за два-три часа от суетнята в замъка.

– Приемам с удоволствие – поклони се Орфео. – И се надявам никога с нищо да не заслужа неодобрението ви. Не бих изтърпял цяла седмица подобна хладина.

Амата избухна в смях.

– Има една поляна, където обичах да си играя като малка – продължи тя. – Скрита е сред дърветата отвъд крепостните стени. – Учуди се на спокойствието в гласа си. Бернардоне си бе избрал ролята на галантния веселяк и по никакъв начин не загатна, че изпитва подозрение. Какъв глупак, да се остави толкова да го заслепи мисълта за собственото му очарование.

Поведе двамата мъже към задната порта. Там успя да улови погледа на Орфео и да насочи вниманието му към кошницата. Търговецът кимна.

– Grazie mille – рече той на прислужника. – Оттук аз поемам кошницата на господарката. – Ухили се широко, с видимо повдигнат дух сега, след като отново усещаше, че се радва на нейното благоразположение.

Докато вървяха през гората, Амата напред, Орфео зад нея, тя не бе особено словоохотлива и откликваше на бърборенето му с кратки усмивки. Беше се стегнала за този ден и нямаше да му позволи да я разсее. Нямаше да допусне веселостта му да разведри и нея.

Полянката, която си спомняше от детството, като че ли се беше смалила, притисната от избуяли през последните осем години храсталаци. Но по слегналата трева и отъпканата пътека, която водеше до нея,

можеше да се съди, че хората все още я посещават. Амата се помоли точно днес да няма посетители; огледа внимателно околните гори и се заслуша да долови човешки гласове и шум. Птичи песни, жужене на пчели, шумолене на листа от вятъра – само това нарушаваше тишината.

Въпреки жизнерадостното си настроение, докато ядяха плодовете и сиренето и пиеха първата от двете кани вино, които бе приготвила, Бернардоне като че се поотдръпна. Дали пък тя не се държеше твърде резервирано с него. Трябваше да внимава да не се издаде. Или пък сега, когато останаха насаме, търговецът бе изпитал свян, нетипичен за него в нормална ситуация. На няколко пъти лицето му рязко ставаше сериозно, сякаш преминаващ облак затулваше искрящ поток. Но всеки път, когато той понечваше да подхване по-сериозна тема, се сепваше и продължаваше със закачките. Santa Maria, дали ще се възползва от уединението им, за да ѝ предложи брак? Тя рязко отхвърли тази мисъл от главата си. Трябваше да гледа на него само като на омразен враг на семейството ѝ.

Може пък да чака да изпразни и втората кана, преди да разкрие мислите си пред нея, събрал кураж от виното. Надяваше се дотогава да е заспал. Напълни пак чашата му, докато той ѝ разказваше за пътуванията си из тази част на страната като малък. Тя се усмихна обезоръжаващо и остави каната, като в същото време отпусна ножницата под ръкава си. Де да знаеше какви заклинания изпълняват еврейските пророци преди жертвоприношения за изкупление. Щеше да си ги каже наум. Пий, сине на Луцифер, подкани го тя в мислите си. Пригответи се да уравниш тезата.

Никога не бе убивала човек хладнокръвно. Схватката с монаха от Губио не улесняваше сегашната ѝ задача. Тогава тя нанесе удар инстинктивно, в борба за живота си. Ако не го бе изпреварила, монахът щеше да я обезглави, без да се замисли. А сега щеше да проние меката плът на спящ човек – както чиракът в кухнята къпца главата на петел. Или както Иудит е обезглавила Олоферна³⁷, потънал в сън, след като е правил любов с нея. Амата вече бе решила, че ще се моли искрено над трупа на Орфео, след като свърши работата, понеже той не беше злодей като Симоне дела Рока, а просто злочест поради потеклото си. После възнамеряваше да захвърли тялото му в гората, оставяйки останалото на дивите зверове, и да каже на чичо си, че негодникът е избягал, след като е откраднал... по дяволите, тази подробност ѝ беше изхвъркнала от главата! Трябваше да вземе със себе си някакъв накит или друга ценна вещ

37. Иудит, 13:1-10. – Бел.прев.

– при това след като я размахва насам-натам из двореца така, че всички да я видят, разбира се.

Докато Орфео пиеше, слънцето преваля пладне, потайни сенки взеха да пропълзват откъм западния, край на поляната. Най-сетне търговецът се прозя и се изтегна на одеялото, клепачите му натежаха от виното и топлия планински въздух. Златната верижка на врата му сигурно държи кръст, рече си тя, но дори този свят символ не би могъл да го защити вече. Усети напрежение в мускулите на ръката си. Хайде да се свършва! Още миг и всичко ще е приключило. Най-накрая ще постигне възмездие и ще бъде свободна да продължи напред с живота си. Амата въздъхна шумно, като се опита да отпусне треперещите си крайници, и извади ножа от ножницата.

Внезапна глъчка откъм пътеката я накара да подскочи. Бързо прибра ножа в дупките на дрехата си. На поляната се изсипаха група вресящи деца, водени от Терезина.

– Ето я! Намерих я! – извика Терезина. Стовари се на тревата в краката на Амата, а Орфео се надигна, като търкаше очи и се мъчеше да прогони замаята от главата си. Децата на прислужника последваха примера на Терезина и насядаха наоколо.

– Лельо Амата, разкажи ни приказка – примоли се малката.

– Приказка за принц и принцеса – додаде друго момиченце.

Амата се беше задъхала от уплаха, която ѝ донесоха децата. Притисна ръка до гърдите си, като се опитваше да обуздае бесния ритъм на сърцето си.

– Аз ще ви разкажа приказка – отвърна сънено Орфео. Извади кърпичка от ръкава си и я овърза около кутрето си. – Ето го принца – обясни той. Обърна се към Амата. – Ще ни е нужна и вашата кърпичка, мадона.

Жената си помисли за празната ножница, привързана за ръката ѝ.

– Забравила съм да си взема... – заекна тя.

– Аз имам кърпичка – отвърна важно Терезина. Беше малко зацапана, но Орфео ѝ благодари с рицарски жест. Помоли Амата да вдигне кутрето си и омота кърпичката около него.

– Ти си принцесата.

Изправи пръста ѝ и подхвана:

– Имало едно време млад принц, който пътувал с баща си и братята си в далечна земя. – Ръката му заподскача пред децата с изправени нагоре пръсти. – Един ден спрели пред замък и принцът съзрял красива малка принцеса, застанала на прозореца на кулата, била не по-голяма,

отколкото сте вие сега. Принцът ѝ помахал с ей такава кукла, досущ като тази. – Орфео вдигна ръката на Амата, докато се извиси над неговата, и се взря в очите ѝ, като в същото време извърши поклон с овързания в кърпичка пръст.

Амата отбягваше погледа му. Какви ги върши той? И откога знае коя е тя? Това ли се опитваше да ѝ каже?

Орфео продължи с по-плътен глас. Перна с показалеца си пръста на Амата.

– Бащите им се спречкали и принцът и семейството му напуснали замъка, без той да има възможност да се запознае с принцесата.

– О! – възкликнаха едновременно децата.

– Башата на принца бил много ядосан на бащата на принцесата. Щом се прибрали у дома, наел един зъл рицар, за да нападне замъка. Рицарят убил майката и бащата на принцесата, а самата нея отвел в мрачна крепост. – Орфео обвини свободната си ръка около „принцесата“ и „я“ придърпа бавно към себе си. – Злият рицар я държал в робство в продължение на много години, през които тя пораснала и се превърнала в прелестна млада жена.

Междувременно принцът се чувствал толкова оскърбен от баща си и така му се ядосал, че избягал от дома си и отплавал към Обетованата земя. Един ден, много години по-късно, когато вече бил възмъжал, той се запознал с папата. И П Рара му казал: „Трябва да се прибереш у дома, млади принце, и да изкупиш престъплението на баща си.“

При споменаването на папата, в случая палеца на Орфео, очите на децата се ококориха.

– И така, принцът се прибрал в родината си. Тръгнал по следите на принцесата и стигнал до замъка на злия рицар, но когато пристигнал там, установил, че тя е избягала. – Ръката му се отвори и освободи пръста на Амата. – „Тя е в манастир“, избоботил рицарят и още същата вечер изпратил хората си да убият принца, за да няма никаква възможност той да намери принцесата. Но по волята на съдбата вместо принца убийците посекали неговия приятел.

Гласът на Орфео затрепери, ръката му също. Децата се спогледаха, после обърнаха погледи към разказвача.

Забелязала борбата на чувства, разиграваща се в душата му, Амата пое нишката на историята:

– Принцът отишъл да разкаже на една дама, с която се бил запознал наскоро, за претърпяната загуба на приятеля си. Тя го помолила да я придружи като неин охранител в пътуването ѝ до родния ѝ дом и той се

съгласил. И знаете ли какво?

Амата най-неочаквано обиколи с поглед всички деца.

– Когато пристигнали в дома ѝ, се оказало, че това е крепостта, където той бил видял онази малка принцеса.

Орфео бе успял да се окопоти и да възстанови гласа си.

– Принцът осъзнал, че дамата е същата принцеса, която търсил през всичките тези години. – Допря пръста си до обвития в кърпичка пръст на Амата.

– И той поискал ли ръката ѝ, та да заживеят в мир и сговор? – попита Терезина.

Орфео се загледа в озарените от очакване личица. Погледна Амата и в очите му заблестя същият въпрос.

Тя поклати глава.

– Това си е вашата приказка – отвърна Амата.

– Не веднага – рече накрая търговецът. – Най-напред искал да се реваншира пред принцесата. Помолил я да го вземе на служба като неин рицар и да го изпрати на мисия. – Орфео замълча за миг, после продължи: – Но тази приказка ще ви разкажа някой друг път.

– Разкажи ни я сега – проплака Терезина.

– Сега трябва да поговоря с леля ти – рече Орфео. – Насаме. – Направи знак на децата да се изправят. – Идете да поскитате из гората – може пък да намерите нещо интересно. Само не се отдалечавайте много.

– Не се тревожи. Няма да се загубим. Играем си тук по цял ден.

Щом децата се скриха от поглед, Амата легна на одеялото, затвори очи, по-объркана от всякога. Завивката ѝ се стори твърда, щом Орфео помръдна до нея. Гръдта му притисна нейната, той се надвеси над нея. Когато устните му докоснаха бузата ѝ, в крайчетата на очите ѝ се събраха сълзи. Тя обаче отказа да ги отвори, за да го погледне. Обви ръка около шията му и го придърпа към себе си, докато лявата ѝ ръка търсеше дръжката на кинжала. Бернардоне, Бернардоне! Това име бумтеше в ушите ѝ като сатанински тътен. Тя стисна дръжката на ножа и вдигна ръка, но затрепери тъй неконтролируемо, че оръжието изпадна от пръстите ѝ. Отскочи от рамото на Орфео и се изтърколи безобидно на одеялото.

Мъжът погледна ножа, после сълзите, рукнали по бузите на Амата. Пое брадичката ѝ в шепата си.

– Аз не съм ви враг, мадона. Баща ми бе ваш враг. Симоне дела Рокка бе ваш враг. Синът му Калисто би се радвал да ни види и двамата в гроба. Но аз съм тук, за да ви помогна с каквото мога. – Вгледа се в

очите ѝ, изражението му помръкна от тъга. – Обичам те, Амата.

Дълбочината на погледа му погълна и последните искрици омраза в сърцето на Амата. Тя го прегърна и го притисна силно към себе си.

– Тогава какво искаш от мен? – прошепна.

Устните му се движеха плътно до ухото ѝ, толкова близо, че усещаше дъха му.

– Наистина ли искаш да го изрека, при все че децата играят толкова наблизко? – Той вдигна глава и се отдръпна от нея, ъгълчетата на устните му трептяха дяволито. После лицето му изведнъж стана сериозно.

– Думите ми наистина бяха искрени. Искам да компенсирам, поне отчасти, болката, която ти е причинило семейството ми. И ми се струва, че имам идея как би могло да стане това.

– Слушам те.

– „Принцът“ наистина се запозна с папата и прекара доста седмици в неговата компания. И папата му обеща помощ, стига да е по силите му.

Разговорът поемаше в любопитна посока. Амата наклони глава, питайки се накъде ли ще ги отведе.

– Беше ми споменала за твой приятел отшелник – продължи Орфео, – хвърлен в тъмница от генерал-министъра си. Ако граф Гуидо може да ти отдели шепа хора, които да те придружат обратно до Асизи, аз съм готов да тръгна за Рим и да помоля папата да помилва твой приятел. За жалост се налага да тръгна веднага. Съвсем скоро Григорий трябва да тръгне за Лион, където има Управителен съвет.

Очите му отново я пронизаха право в душата.

– В замяна на това бих искал да те помоля за една услуга, Амата. Обещай ми, че няма да приемаш повече ухажори, преди да се върна при теб с помилването.

Мека топлина се разля в гърдата ѝ – отчасти от думите му, но също и от облекчение, че бе навреме спряна да не въздаде отмъщението си. Пое силната му, мазолеста длан в своите, припомняйки си, че наред с другото той е бил и гребец. Любопитен човек – при това в редица отношения.

– Достойно предложение – отвърна тя – и достойна молба.

Притисна ръката му към устните си.

– Не постъпвай като античния певец, чието име носиш. Не се обръщай назад, за да се увериш, че те следвам. Приеми думата ми, че твоята Евридика ще те следва винаги, дори по най-черни пътища, из пренаселени улици, докато се върнеш у дома. А когато се завърнеш с папската

милост, ти обещавам да получиш справедлива награда за усилията си.

Надигна се на лакът и като се надвеси над него, притисна устни в неговите.

– Приеми тази клетва за моята вярност и търпение.

Щом излязоха от гората и прекосиха откритото пространство пред замъка, Амата си помисли колко ли горд би бил брат Конрад с нейния самоконтрол. Остана насаме с прекрасен романтичен мъж, който напълно откликва на чувствата ѝ и който на практика пръв се е влюбил в нея, а се държи толкова скромно и благоприличие. В същото време Конрад би бил не по-малко изненадан от нея, защото Орфео на свой ред се пока за истински джентълмен. Явно в дома на дона Джакома Амата е постигнала известна зрялост, без дори да го осъзнава.

Сърцето ѝ туптеше в съзвучие с изпълнената с надежди ранна пролет. Скоро брат Конрад ще е на свобода; скоро Орфео ще се върне с папския документ. Най-сетне Амата ще може да си позволи малко щастие. Сякаш дори напълната земя пулсираше под краката ѝ.

Внезапно се закова на място и се заслуша. Веднъж вече бе чувала земята да трепери така – когато монасите воители на Дом Виторио препускаха по хълма към „Сант Убалдо“. Орфео забеляза облака прах в далечината в мига, в който тя се спря. Кошницата за пикник изпадна от ръката му.

– Бързо! В замъка! – извика той и я сграбчи за ръката.

– Децата! – изкрещя тя. – Още са в гората.

– Ще се върна за тях. Ти влез през задната врата!

Той я бутна напред и тя полетя така, че сърцето ѝ щеше да изскочи от гърдите. Откъм бойниците се чува крясъци, портата се отвори. Тя се обърна точно навреме, за да види как Орфео се скрива между дърветата, а един от конниците се откъсва от групата и хуква подире му.

– Орфео! Зад теб! – Но викът ѝ се разсея във въздуха, безпомощен пред тътена на галопиращите коне и бойните викове на ездачите им.

XXXIV

От вътрешната страна на крепостните стени рицари и стрелци се катереха по стълби, опрени в бойниците. Амата абеляза на един от насипите Гуидо. По дяволите скромността, изруга тя и като повдигна полите си, хукна след един от войниците нагоре по най-близката до чичо ѝ

стълба. Съсредоточил вниманието си върху приближаващите воини, граф Гуидо отначало не я забеляза. Амата видя как конниците летят към тях като обвити в прах орди от ада. С приближаването към стената забавиха ход. Накрая те дръпнаха рязко юздите на конете си и спряха с усилие, щом водачът им вдигна сабята си във въздуха. Ордата се разгърна в подножието на замъка като вълна, разбила се в бряг. Конниците бяха изненадани не по-малко от Амата да заварят крепостта укрепена и добре охранявана. Само глупак би нападнал опасана със стени цитадела; крепост като тази би паднала само след обсада или предателство. Нападателят огледаха смутено редицата стрелци, които очакваха сигнал да отпуснат тетивата. Предводителят им взе да снове насам-натам пред редицата конници, като размахваше едно сабята си във въздуха.

– Къде е Бруно, по дяволите – провикна се той. Амата предположи, че търси мъжа, който се отдели от останалите, за да подгони Орфео. Хвърли тревожен поглед към гората. Стори й се, че чува звън на метал, ала разстоянието и нервното цвилене на конете възпрепятстваха слуха й.

– Кои сте вие – викна им от горе Гуидо. – И защо препускате към нас въоръжени? – Водачът им пришпори коня си към празното пространство между своите хора и портата на замъка и вдигна забралото си. Беше оборудван с нов вид шлем със забрало на панти и лек дървен гребен. Крайниците и тялото му бяха защитени от богато украсени парчета заякчена кожа, завързани едно за друго с ремъци – леките му доспехи бяха изработени по модел на сарацинските бойни одежди, които бяха излезли на мода сред аристокрацията в Умбрия.

Амата ахна шумно, щом разпозна противната физиономия под забралото – Калисто дела Рока. Викът й привлече вниманието на Гуидо към дамската шапчица, наредена сред лъскавите шлемове на войниците. Изгледа я сурово. Тя сви рамене и застана до него върху насипа.

– Аз съм синьор Калисто ди Симоне, господар на Рока Паида в Асизи. – Описа полукръг с меча си, за да посочи придружаващите го мъже. – Съжалявам, ако сме изплашили домашните ви, синьор. Търсим един крадец, Орфео ди Анджело Бернардоне, който избяга от нашия град и се отправя в тази посока.

Неубедителен опит да прикрие затрудненото си положение. Амата се наслади на червенината, избила по лицето на Калисто, и на недоволните възгласи на хората му, чули как водачът им се опитва да оправдае безплодното си нападение срещу крепостта. Гуидо превъртя в устата си името на Орфео в опит да се сети кой е този човек.

– Моят охранител – подсказа му Амата. – Но те уверявам, чичо, че той не е крадец.

Тя се надвеси през пролуката в укрепената стена.

– Познавам те, мерзацецо – провикна се тя. – Ти уби Буонконте ди Капитанио в собствения му замък, докато се молеше невъоръжен, и ти, силният воин, се изправи срещу беззащитни жени и прониза тялото на жена му Кристиана, която падна върху безжизненото тяло на мъжа си. Пак ти опозори дъщеря им, докато тя бе още безпомощно дете.

Помирителният тон в гласа на конника внезапно избухна в ярост.

– И на мен ми е познат този злокобен глас. Именно теб търсеше онзи крадец, напускайки Асизи. Не се опитвай да го скриеш, студенокръвна вещице, че да не ти се види нанякорно и на теб, и на всички край теб.

– Fgocio! Страхливец такъв! Ни смелост имаш, ни подобаващ инструмент на мъжествеността – подразни го тя. – Уж се имаш за голям мъж, а топките ти като на врабче!

Лицето на ездача стана мораво, след като думите ѝ бяха посрещнати със смях дори от собствените му войници. Гуидо следеше размяната на реплики помежду им със зяпнала уста, като въртеше глава ту към племенницата си, ту към Калисто.

– Какво ще отговориш на обвиненията ѝ, синьоре? – викна той, след като се наслуша на обидите им.

– Аз съм воин. Не се извинявам за жертви, паднали в бой.

Лицето на Гуидо стана твърдо като гранит. Надвеси се напред, показвайки голяма част от туловището си през стената.

– Аз също съм воин, синьоре, но и роднина на дамата, която ти посече. Изисквам кръвното си право да се изправя срещу теб в честен двубой – още тук и сега.

Амата сякаш чуваше вътрешния монолог на Калисто: брадата му е прошарена, сигурно е два пъти по-стар от мен, но пък е здравеняк. Тя знаеше, че за него честта е последното, с което би се съобразил. Усмихна се, щом го видя да потрива кокалчетата на ръката, с която стискаше меча.

Конят на Калисто като че също прочете мислите му или пък господарят му неволно бе дръпнал юздите, защото животното заотстъпва към редицата нашественици. За нейна изненада хората му един подир друг насочиха копията си срещу Калисто, като не му позволиха да се върне сред тях.

– Не ни посрамвай, господарю – чу се нечий глас.

Амата бързо пошепна нещо в ухото на чичо си, който се изсмя.

– Да не би да ми даваш акъл как да се бия, жено?

– Просто прави каквото ти казах – отвърна тя. – Дясната му ръка не притежава пълната си сила.

Гуидо се изправи и пак извиси глас:

– Заповядай на хората си да отстъпят. Ще дойда при теб пред главната порта веднага щом се въоръжа. Без кон, с мечове и щитове.

Калисто кимна. Слезе от коня си и свали щита, вързан за гърба му. Помощникът му излезе напред, за да поеме юздите на животното. В същия миг откъм гората препусна кон без ездач. Един от рицарите се отдели от другарите си и хукна в галоп подир животното. За миг след като улови коня, рицарят се поколеба, забил поглед сред дърветата, после отведе животното при останалите. Амата впи зъби в ръката си, но откъм гората не се появи движение.

– Слизай веднага – рече й властно Гуидо. – Не е нужно да присъстваш.

– Търся Орфео – възрази тя. – Той се върна в гората, за да доведе децата. Един от рицарите на Калисто тръгна след него. Това е неговият кон.

В мрачния поглед на благородника блесна искрица на разбиране.

– Ще трябва да се опознаем по-добре с този Орфео – ако оцеее. Ако и двамата оцееем. – Прекръсти се и заслиза по стълбата.

Докато слънцето клонеше към заник, Амата наблюдаваше потта, избила по лицето на Калисто. Очите й отскачаха от него към гората и обратно към оръжейната, където потъна Гуидо. Мъжете върху насипа и другите, все още по седлата, се поотпуснаха и подхванаха приглушени разговори, ала откъм дърветата не се чуваше нито гък. В един момент тя се надвеси към най-близкия до нея стрелец.

– Ако убие граф Гуидо, пусни му една стрела в тялото. Тая мръсна твар не заслужава да бъде третиран като рицар. Ще бъдеш подобавашо възнаграден.

Онзи се ухили доволно и подръпна тетивата на арбалета си. Амата се отправи към ъгъла на насипа, най-близо до гората, като спираше при всеки стрелец и повтаряше заповедта си.

Най-накрая граф Гуидо излезе от оръжейната под възгласите на хората си. Прилича на планина от желязо, рече си Амата – върху металната му ризница имаше отделни парчета броня. Целият бе в защитни плочки – метални парчета, пхнати под тежка кожена туника. Подмишница стискаше английски шлем с конусовидна форма, чиито скосени стени трудно се уцелваха от меч. Калисто ще се изпусне от страх само като го

види. Лъскавият му щит беше с двойно по-голяма повърхност от тази на противника му от Асизи, а алената ножница, висяща на хълбока му, бе по-дълга с цели две педи от най-дългата, която Амата бе виждала. Спомни си, че в детството ѝ жените от семейството го наричаха *spadalunga*, „дългия меч“. Днес, вече жена, тя си каза, че чичо ѝ Гуидо може би е надарен и с други героични достойнства, непознати на момичешкия ѝ свят. Ако наистина бе така, то той вероятно е останал особено доволен, когато тя се подигра на Калисто, че му липсва „подобаваш инструмент на мъжествеността“.

Върна се на първоначалното си място на насипа, а през това време графът се прекръсти още веднъж и кимна на прислужника да отвори портата. Де да можеше тя да види лицето на Калисто в този момент, но той вече си беше свалил забралото. Гуидо скъси разстоянието, което ги делеше, с няколко гигантски крачки, при това по-бързи, отколкото Амата очакваше, след което, без да се бави нито секунда, стовари меча си върху щита на противника. Коленете на Калисто се подкосиха, но той се задържа прав и успя да отвърне на свой ред с тежък удар. И двамата заставаха в отбранителна позиция, после Калисто атакува пак и чичо ѝ бе принуден да отстъпи.

– Не прави каквото му казах – извика тревожно Амата към стоящия до нея воин.

Калисто продължи да притиска по-бавния и по-възрастен мъж, подкрепян от възгласите на хората си. Графът като че се смути. Изви меча си в широка арка над главата на врага си, но Калисто, облечен в по-леки и удобни доспехи, с лекота отби удара му. Господарят на Рока продължи с канонада от бързи удари, при което противникът му бе принуден да отстъпи към сянката на крепостната стена. Единственото, което Гуидо успяваше да направи, бе да отбие ударите с щита си.

– Не забравяй роднините си! Не забравяй майка ми! – извика му Амата отгоре, но крясъците около бойното поле бяха толкова много, че той едва ли я чу. Тя се прекръсти пак и пак, скръсти ръце в молитва и в този миг чичо ѝ падна на коляно с вдигнат над главата щит.

За всеобща изненада Калисто не връхлетя отгоре му, вероятно защото подозираше някаква измама, и Гуидо все пак успя да го удари през глезените. По-възрастният боец се изправи на крака и пак се нахвърли върху щита на Калисто, като успя да парира няколко удара. Но силата им като че ли намаляваше все повече и накрая графът се плъзна на половин крачка вляво от Калисто.

– Точно така – насърчи го Амата. – Ето това е.

Хитро, много хитро, рече си тя, започнала да разгадава стратегията на Гуидо. Той бе подмамил младия мъж да изразходва силата на ръката си, докато той, по-възрастният, бе запазил своята. И сега се отдалечаваше от по-слабата дясна ръка на противника си, като го принуждаваше да прави все по-голяма траектория с всеки следващ замах на мечта си. Последният удар издрънча слабо в щита на Гуидо, мечът се извъртя в ръката на Калисто. Графът отвърна с чутовен удар, който се стовари горе вляво на щита на Калисто. Завъртя се още малко наляво, докато нашественикът отскочи назад, за да възстанови силите си. Калисто атакува пак, този път по-предпазливо, като по-скоро се опитваше да намушка с мечта си, вместо да разреже, но тук по-дългото острие имаше предимство, с което Калисто не можеше да се пребори. Рицарите, които наблюдаваха схватката от седлата на конете си, притихнаха, усетили, че приближава повратният момент на битката. Гуидо отстъпи още малко наляво, а противникът му направи крачка назад, за да преосмисли тактиката си. Чичо ѝ бе успял да излезе от сенките и Амата забеляза с притеснение, че още една крачка встрани и Гуидо ще бъде заслепен директно от косите слънчеви лъчи.

Мъжете на насипа също притихнаха – като рицарите пред стените на крепостта. Противниците пристъпваха насам-натам, но никой не атакуваше. С нарастването на напрежението и нетърпението всички мускулчета по тялото на Амата се напрегнаха, като че самата тя бе на бойното поле. Накрая тя не издържа на напрежението и изпищя пронизително: „Топки на врабче!“

И двата лагера избухнаха в смях. Калисто избоботи нещо нечленоразделно и се впусна в атака с вдигнат във въздуха меч. Старецът завъртя лекичко щита си, така че лъчите на залязващото слънце да блеснат право в тесния отвор на забралото на противника му. После Гуидо отстъпи встрани и острието на Калисто профуча покрай него. Мечът извърча от ръката на нападателя. Щом онзи залитна, загубил равновесие, графът вкара своето оръжие между кожените ремъци, предпазващи ребрата на младежа, после продължи още по-надълбоко, между самите ребра. Господарят на Рока се свлече на колене с вик на болка. Гуидо продължи натиска, докато накрая измъкна острието от плътта на противника. Шлемът на Калисто се вдигна към насипа.

– Извикайте свещеник – примоли се той. – Свършено е с мен!

Червеното петно отстрани на тялото му се разрасна надолу към хълбока и бедрото, кръвта обагри тревата под коляното му. Опита се да свали шлема си. Графът пристъпи зад него и му помогна. И тогава

Амата видя, че очите на Калисто са вперени право в нея.

– Ще ти доведе същия свещеник, който изповяда и баща ти – рече тя. Придърпа качулката на пелерината над шапчицата си, склочи молитвено ръце пред себе си и занарежда със същия плътен глас, който бе използвала и край леглото на Симоне дела Рока:

– Нека душата ти получи справедливото си възмездие.

Калисто обърна очи, изгубил ума и дума от ужас, схващайки постепенно играта, разиграла се пред погледа му. Политна напред, но се подпря на ръце, заби пръсти в тревата.

– Кучка! Зла малка кучка! – пророни той и се отпусна със стон върху влажната пръст. Помощникът му доведе коня на господаря си и с помощта на Гуидо преметнаха трупа му направо на седлото. Накрая граф Гуидо, победителят в битката, завъртя меч си в широк кръг над главата си. Ордата конници се завъртяха и се отправиха натам, откъдето бяха дошли – към Асизи.

Докато хората на Гуидо го приветстваха, Амата се спусна надолу по стълбата. Изтича до портата и прегърна чичо си, който тъкмо прекрочваше прага. Той вдигна забралото на шлема си.

– Права беше. Дясната му ръка няма никаква сила.

Тя се спусна покрай него, изхвърча през портата и се отправи към гората. Тъкмо стигна до захвърлената кошница за пикник, когато между дърветата се показа Орфео, заобиколен от групичката деца. Тя падна на колене и склочи ръце пред себе си. Той вървеше бавно, от дясната му ръка висеше кървав меч, а с лявата се подpirаше на рамото на Терезина. Амата изведнъж прозря, че децата не просто са го наобиколили – те го подкрепяха, а той едва-едва пристъпваше напред.

Амата скочи на крака и се втурна напред. Орфео се отпусна тежко в протегнатите й ръце, главата му почти докосна рамото й. Докато тя се опитваше да го задържи на крака, той я гризна по шията и прошепна:

– Топки на врабче, а?

– Това не е живот за търговец – рече Орфео. Той си почиваше в широкото легло на граф Гуидо в голямата зала, положен до Якопоне върху купчина възглавници. – Не съм създаден за битки с мечове.

Малката Терезина се беше настанила между двамата мъже и си играеше с едно котенце, което си бе присвоило една по-малка възглавница. Амата седеше на ръба на дюшека до Орфео, а чичо й се беше разположил в господарския стол наблизо и почесваше зад ушите жълтеникава хрътка.

Амата стисна Орфео за ръката.

– Освобождавам те от задълженията ти на мой охранител – рече тя.
– Чичо Гуидо ще ме съпроводи до вкъщи. Пък и ти имаш друга задача.

– Да, и всеки час, през който продължавам да лежа тук, увеличава пътя ми до папата.

Потърси с пръсти верижката около шията си.

– Онзи рицар от ордата на Калисто ме познаваше. Мисля, че беше от групичката, дето убиха Нено. Докато препускаше към мене през поляната, извика: „Пръстена или живота, Бернардоне“. Той всъщност май искаше и двете. – Орфео свали верижката през главата си. – Защо ли някой ще иска да ме убие заради някакъв си изпонадран, евтин камък?

Амата първа се докопа до пръстена, изпреварвайки Гуидо, който също протегна ръка.

– Откъде го взе? – попита тя. – Симоне дела Рока открадна същия пръстен от татко.

– Даде ми го лично моят баща – отвърна Орфео.

Граф Гуидо се надигна от стола си и отиде до сандъкът, сложен в долния край на леглото. Извади малко дървено ковчеже и го подаде на Амата.

– Не знам какво ти е показал Симоне, но пръстенът на баща ти е тук.

Смутена, Амата повдигна капака на ковчезето. Пръстенът в него беше досущ като този на верижката на Орфео: същият син камък, същият неясен надпис.

– Как се е озовал при теб? – попита тя.

– Брат ти Фабиано ми го даде, преди да замине в манастира при черните монаси.

Една цепеница в огнището изпука шумно, докато Амата клатеше неразбиращо глава.

– Явно нещо ми убягва. Какво имаш предвид – „преди да замине в манастира при черните монаси“.

– О, Боже – възкликна Гуидо. Пое дланите ѝ в своите заедно с пръстена, който тя стискаше. – Ти изобщо нямаш представа, нали, дете мое? Пък и как да имаш? Ти беше отвлечена, преди монасите да го намерят на скалите под параклиса.

– Моля? Какви ги говориш? Видях с очите си как той скочи в пропастта, за да умре.

– Не, Амата. Не за да умре. Ще си остане недъгав за цял живот, но оцеля след падането. Сега е помощник-иконом в манастира „Сан

Пиетро“ в Перуджа и скоро ще бъде ръкоположен за свещеник.

– Фабиано монах? – пророни Амата, смаяна и невярваща.

– Вече не се казва Фабиано – додаде чичо й. – Черните монаси го кръстиха Анселмо, когато прие монашество. Бенедиктинският обичай повелява всеки, който загърби света, да получи ново име, за да не остане и следа от предишния му живот.

Гуйдо пак отиде до раклата. Порови под топовете плат и дрехите и накрая се върна на мястото си, стискайки свитък, вързан с черна панделка.

– Преди седемдесет и пет години, по време на гражданските протести, когато въоръжени тълпи плячкосваха и опожаряваха домовете на аристокрацията, графовете от Колдимоцо поставиха този замък и имуществото му под закрилата на монасите. Абатът на „Сан Пиетро“ е могъщ човек – притежава оръжие, а също и неприкосновеност както от папата, така и от императора. – Разгърна пергаментата и чачете: – „Ако някоя общност или който и да било нападне горепосочените господари, манастирът обещава да им се притече на помощ. И ако те или техни наследници или приемници изпаднат в нужда, могат свободно да се обърнат към горепосочения манастир, за да им бъде осигурено всичко необходимо за съществуването им, ако е необходимо, до живот. И ако съдбата ги изправи пред тази крайна нужда, да не дава Господ, и те решат да дадат в манастир пълнолетните си дъщери, абатът и монасите от «Сан Пиетро де Касиненси» се задължават, за собствена сметка, да ги осигурят със зестра и да ги настанят в женски манастири от ордена на свети Бенедикт. Преките членове на семейството завинаги са добре дошли и ще бъдат приети на трапечата на абата.“

Гуйдо постави документа в треперещите ръце на Амата.

– Щом монасите научиха за нападението, препуснаха с всички сили насам, но, разбира се, дойдоха твърде късно. Спасиха каквото можаха от сградите, след което намериха Фабиано полужив, с потрошени кокали. Излекуваха го и решиха, че щом Бог го е спасил и ги е отвел при него, той ще бъде приет в техния орден. Дори брат ти се съгласи с логиката им. Намери си мястото като патица в езеро.

– Брат ми да е жив, а аз да го оплаквам през всичките тези години. – Амата се обърна към Орфео, очите й бяха замъглени от радост. – В нашия край казваме така, сир: „Брат и сестра с една обща съдба.“ – После се усмихна и додаде: – Някои дори стигат по-далеч: „Съпругът си е съпруг, но братът е нещо повече.“

– Надявам се ти не споделяш това мнение – отвърна Орфео. – Може

да ревнувам. – Пресегна се и я погали по рамото. – Защо не отидеш на гости на Фабино в Перуджа, преди да се върнеш в Асизи?

Амата погледна с надежда Гуидо, който кимна.

– Разбира се. Аз самият ще се радвам да го видя.

Тя подаде пергамента на Якопоне, наясно, че юридическият аспект на документа вероятно би заинтригувал бившият нотариус.

– Фабиано каза ли ти как се е сдобил с пръстена на татко... или може би е по-правилно да кажа на дядо Капитанио? – попита тя чичо си.

– Да. Баща ти го пуснал в джоба му, когато убийците нахлули в параклиса. Буонконте му казал да скочи, знаейки, че синът му ще попадне под ножа, ако остане в храма.

– Но какво гласи надписът на пръстена, чичо?

Граф Гуидо сви рамене.

– Възможно е татко да е споделил това с Буонконте, ако е искал смисълът да бъде предаден. На мен не каза нищо.

Якопоне прочете документа. Нави свитъка и потупа челото си с него, опитвайки се да освободи паметта си.

– Преди време в Губио се запознах с един монах, който би разгадал мистерията. Въпросният брат Конрад би казал, че не разбира нищо, но на практика беше изключително мъдър човек. Имам чувството, че нямаше въпрос, чийто отговор той да не знае. Но и така да е, в гората се разделихме и изгубихме следите си.

– Ти никога не си бил толкова изгубен, колкото си представяше – увери го Амата. – Тогава в гората ти беше герой.

Беше настъпил моментът да разкаже на Якопоне за другия Фабиано – за Фабиано послушника францисканец – и за смелия и непобедим дракон, спасил живота на момчето.

XXXV

В полумрака на килията Конрад драскаше имената от последния списък на Джовани от Парма – всички генерал-министри в кратката история на ордена. Дзеферино наблюдаваше от стълбите, които водеха надолу към килията, като облекчаваше видимостта на Конрад със светлината от фенера си.

– Министрите на италианските провинции свалиха от длъжност Елиас през 1239 година и на негово място избрах Алберто от Пиза. За зла врага, Алберто живя само още една година сред това. После поста

зае Хеймо от Фавършам, Кресцентиус от Йези и през 1247 – моя милост. Когато министрите пожелаха да сляза от власт, след като изпълнявах тази длъжност в продължение на десет години, аз номинирах човека, който бих искал да бъде мой приемник – брат Бонавентура.

Докато Конрад изписваше последното име с парчето глинено съд върху каменната стена, за пореден път си спомни за предупреждението на Бонавентура в нощта, когато небето сякаш се разцепи на две, докато генерал-министърът му заповяда да се поклони и да целуне пръстена му. Този спомен извика още един въпрос, на който Конрад никога не бе получавал отговор.

– Брат Джовани – подхвана той, – генерал-министърът не носи ли пръстен, съпътстващ поста, който заема – един вид символ, който преминава от ръка на ръка?

Възрастният брат потърка голите пръсти на лявата си ръка.

– Да – отвърна накрая. – Скромни лапис лазули. Защо питаш?

Конрад вдигна пръст във въздуха. Обърна се към Дзеферино.

– *Per favore*, братко, би ли приближил светлината още малко?

Дзеферино се надигна от стъпалата и вдигна фенера откъм здравото око на Конрад. Конрад остърга плесента от един квадратен камък. След като почисти достатъчно широко място, нахвърля грубовата скица – клечеста фигура под двойна арка; същата, която бе виждал два пъти: издялана в олтарния камък на долната черква и гравирани в пръстена на генерал-министъра.

– Спомняш ли си или изобщо знаел ли си някога смисъла на тези символи? – попита Конрад. – Когато попаднах на тях за пръв път, си помислих, че са детска шега. Но после ги видях на пръстена на брат Бонавентура – същият пръстен, който вероятно и ти си носил, докато си изпълнявал длъжността генерал-министър.

Джовани втренчи празен поглед в стената.

– Това познание е тайна, която се предава от министър на министър – отвърна той с монотонен глас.

Конрад кимна и остави парчето глинено съд на земята.

– Разбирам. Прав си да ме укоряваш. Исках просто да задоволя от-давнашно любопитство. – Поколеба се за момент, после додаде: – Позволих си да те попитам под влияние на убедеността ти, че и бездруго никога няма да излезем от тук живи... че всичко, което науча в килията, всичко, което ти споделиш с мен, ще остане погребано с нас. – Сведе глава с надеждата, че Джовани все пак ще му отговори.

– Брат Дзеферино – рече възрастният монах след дълго мълчание. –

Би ли ни оставил насаме за момент? Искам да изповядам греховете си пред брат Конрад.

Конрад вдигна глава, мъчейки се да разгадае изражението на Джовани в тъмата, докато Дзеферино се отдалечаваше по стълбите и заключваше капака горе. За тези повече от две години, които бяха прекарвали заедно, Джовани за пръв път изявяваше подобно желание. Всъщност, доколкото Конрад можеше да прецени, никога не бе изпитвал нужда да се изповядва.

– Прости ми отче, съгреших – прошепна Джовани, след като ключалката горе прещрака. Пое си дълбоко дъх, после продължи: – В продължение на цели десет години лишавах вярващите от правото им да се молят на гроба на свети Франциск.

– Какво имаш предвид?

– Знам къде е погребан. Знаех го през цялото време, докато бях генерал-министър.

– Да не би да искаш да кажеш, че символът, гравирани върху пръстена, е карта? Нима клечестата фигура е самият свети Франциск?

– Говорим под клетвата на изповедта, а не за значението на символите.

– Разбирам, братко. Няма да любопитствам повече. – Конрад направи кръстния знак над главата на Джовани и рече: *Ego te absolve de omnibus peccatis tuis*. Покашля се, преди да довърши формулата за опрощение на греховете: „Върви си в мир и повече не съгрешавай.“ Имайки предвид положението, в което се намираха, думите „върви си в мир“ прозвучаха като жестока шега.

След кратка пауза Конрад продължи:

– Веднъж говорих с дона Джакома дей Сетисоли за изчезването на тленните останки на свети Франциск. Тя е присъствала на отвличането, участвала е в процесията, която е носила ковчегата към новата базилика. Тя не можеше да си представи, че гражданската охрана е действала, водена от други подбуди, различни от охраняването на мощите на светеца от ловци на реликви – било то вманиачени вярващи или крадци от съседни общини.

– И аз все това чувах. Самият аз не си представям друг мотив.

Конрад закуцуква към стената.

– Има ли и други освен Бонавентура, които притежават този символ? – попита той, като посочи рисунката.

– Никой друг от братята, които познавам – отвърна Джовани. – Имаше една група, която наричаше себе си *Compagni della Tomba*,

Братството на гробницата...

– Мирско братство?

– Да. Предполагам, че днес всички са или на преклонна възраст, или не са между живите. Тези четирима мъже помагаха в погребването и всеки от тях получи същия пръстен като брат Елиас. Заклеха се да пазят с живота си тайната за мястото, където са положени костите на свети Франциск, да унищожават всеки извън братството, който по някакъв начин научи или се досети за местонахождението, и в крайна сметка да отнесат тайната, заедно с ключа към нея, в гроба си. Пръстените трябваше да бъдат заровени заедно с тях като вещите на древните фараони.

Конрад разбираше добре силата на братството. Дори в най-малкото селце съществуваша обособени тайни братства – мрежи, за които не се говореше, изплетени чрез ритуални инициации с цел да оформят символични кръгове, *compagaggio*, сред хората, които ги съставляваха. Тези братства понякога се оказваха по-здраво скрепени от роднинство. Това бяха свещени връзки. Клетвите за вярност до гроб не бяха нещо необичайно за тях.

– Спомена четирима миряни – продължи Конрад. – Спомняш ли си имената им? – Пак взе парчето глинен съд и както се бе надявал, Джовани възприе жеста му като предизвикателство към паметта му. Той се протегна, претърколи се по гръб и се загледа в решетката, потънал в спомена.

– Единият беше от община Тоди, Капитанио ди Колдимецо – синьорът, дарил земята за базиликата; братът на свети Франциск – Андже-ло; рицарят пазител на града Симоне дела Рока и Джанкарло ди Маргерита – тогавашният кмет на Асизи.

– И брат Елиас.

– Разбира се, Елиас е отговарял за погребението. Секретарят му наред с това е изпълнявал длъжността амануенсис на братството. Ако все още е жив, той вероятно е единственият друг брат, който знае къде са положени тленните останки. – Джовани се усмихна. – Изредих ли ги и четиримата?

– Нещо повече – назова цели шестима, последният от които е брат Илуминато. – Конрад вече знаеше част от тези имена, бе ги научил в дома на дона Джакома, но сега нещата си идваха по местата. Джовани бе провокирал важна гледна точка към загадката на Лео – макар че Конрад продължаваше да не вижда мотив в участието на Елиас в укриването на тленните останки. Определено за опазването на мощите на светеца не бяха нужни чак такива жестоки предпазни мерки, нито насилието,

развихрило се на площада. Както бе казала и дона Джакома, всеки евентуален крадец би навлякъл срещу себе си същински кръстоносен поход. А фактът, че Илуминато се бе опитал да осуети мисията на Конрад, правеше отшелника по-подозрителен от всякога. Възможно ли е да съществува фундаментална връзка между писмото на брат Лео и това братство?

Карта! Великолепно! Почувства внезапен мощен порив да разтълкува знаците. Дали ще може да изтръгне от Джовани този последен къс информация? Шумът зад гърба му го увери, че не би могъл – поне не днес. Съкилийникът му бе подпъхнал ръка под главата си и се бе унесъл в дрямка, както често му се случваше. Започна да похърква лекичко, а Конрад прокара пръсти отново и отново по очертанията на двете арки над фигурата, сякаш се надяваше да разгадае загадката само с пипане.

През седмицата в Колдимецо дойде да ношува групата на смугъл търговец, доставящ бурета тосканско вино до Вечния град. Орфео, отпочинал и със заздравяващи повърхностни рани, използва случая да отпътува за Рим, в опит да настигне папата. Нещо повече – беше убеден, че ще му бъде по-приятно да пътува в компанията на търговеца, отколкото сред римските рицари, с които се бе придвижвал от Венеция. Сега със спътника му щяха да имат общи теми – и двамата се занимаваха с търговия, и двамата бяха в разцвета на силите си.

Амата вдиша дълбоко хладния въздух в ранната сутрин, когато помахна на Орфео за довиждане – последен миг спокойствие, преди двамата с чичо ѝ да се отправят в противоположната посока – към Перуджа. Възнамеряваха да пътуват в ограничен състав, имайки предвид, че пътят за града е широко използван и че ще стигнат къщата за гости на манастира преди мръкнало.

Предната нощ тя почти не спа, осъзнала, че на другия ден ще се изправи лице в лице с брат си, когото не бе виждала цели осем години. А как ли ще се изненада Фабиано – сигурно тя ще му се стори като дух, излязъл от гроба! Усмихна се при внезапно обзелия я порив да си избели лицето, както правеха римските благороднички – нищо, че дългата зима и бездруго бе оставила лицето ѝ бледо като платно.

Якопоне се съгласи да остане в Колдимецо, за да си даде още малко време за почивка, преди да поеме обратния път към Асизи. Граф Гуидо, разбира се, го бе поканил да остане в замък и той за малко да се съгласи. Но това бе преди Амата да сподели с него последната си идея – да изгради скрипториум в дома си, където да събере колкото успее

надеждни писари, за да направят възможно най-голям брой преписи на текста на Лео. Надяваше се Якопоне да е първият желаещ. Изкушението пак да опре перо в пергамент се оказа неустойливо за бившия нотариус и вместо Якопоне да води неопределен живот в Колдимецо, граф Гуидо се съгласи да им погостува в Асизи след посещениято им в Перуджа. Терезина също щеше да пътува с тях – в каруцата при баща си. Обещанието да прекара няколко седмици в дома на Амата караше сърцето на малката да трепти в радостно очакване.

Но днес щяха да я оставят въщи.

– Терезина – предупреди я дядо ѝ на тръгване, – забавлявай баща си, гледай да е сит и го оставяй да си почива, когато е уморен.

Тя кимна със сериозно изражение, приела отговорната задача, все едно ѝ бяха заръчали да пази замъка.

Амата продължаваше да прехвърля в главата си планове за изграждането на скрипториум, когато двамата с чичо ѝ, придружени от охраната, изтрополиха през портите на замъка. Радваше се, че Якопоне изглежда доволен отново да се събере със семейството си и дори се запита дали пък не е приключил окончателно с покаянието и поклонничеството. Надяваше се с цялото си сърце, че той най-сетне ще приеме случилото се с тяхната Вана за нещастие и ще си даде покой.

Бързо се отпусна в ритъма на коня си, духът ѝ се разведри от топлия въздух и пролетта, която бе избуяла отвсякъде покрай пътя. Тя също за пръв път от години усещаше вкуса на спокойствието – вкус сладък и благодатен като медена пита. Тепърва ѝ предстоеше да опознае собствения си чичо, или поне така се надяваше, при това вече като зряла жена, а не от гледната точка на малко момиченце, което не прави разлика между възрастните. Испита огромна благодарност към този здравеняк, който с една-единствена мечешка прегръдка ѝ върна не само невинността на детските години, но и семейството, и миналото. А някъде отпред ги чакаше Фабиано – построенят наново мост към отнетото ѝ насила детство.

И детето! Не можеше да си обясни каква е онази сила, която така неудържимо я привличаше към Терезина: чистият ѝ дух, безграничната ѝ, изпълнена с жизнерадост енергия, тананикането ѝ, докато рисуваше с пръчка в прахта, приликата с майка ѝ, която връщаше Амата към годините, когато самата тя бе невинно дете? Или пък желанието самата тя да има свои деца, което малкото ангелче вдъхновяваше у нея? Каквато и да бе причината, любовта ѝ към малкото момиче бе като ароматна подправка, която се прибавяше към уникалния вкус на гърненцето

спокойствие, което вече ѝ се струваше пълно до ръба.

Между тези размишления, които доставяха наслада на ума ѝ като дълготрайния аромат на мускус, и часовете езда редом до чичо ѝ, през които слушаше историите за необуздани сблъсъци по времето на кръстоносния поход на Фридрих, дългият път мина почти незабелязано. Гигантските сиви стени на „Сан Пиетро“, бенедиктинският манастир, който представляваше най-южната стража на могъщия град Перуджа, изникнаха пред погледа ѝ едва ли не преди Амата да е разбрала, че са пристигнали. Съзнаваше, че отдавна са пропуснали шанса си да се видят с Фабиано същия ден, но все пак се надяваше, че след като се настанят в къщата за гости на черните монаси и вечерят, все ще успее да го зърне. Повечето манастирски базилики разполагаха с пространство за посетители в дъното на нефа, което обикновено се ограничаваше с решетка от местата на монасите. Може пък на вечерня да го съзре сред потъналите в сенки монашески клетки или да различи гласа му сред мощния хор.

Абсурдността на последното извика усмивка на устните ѝ. Гласът на Фабиано, дума да няма, се е променил от последната им среща. Едва ли би го разпознала. Малкото ѝ братче вече беше седемнайсетгодишен младеж.

Брат Анселмо седеше на стол пред високо писалище, наострил севитата си да долови ставащото около него. Едно от задълженията му като помощник-иконом бе да описва всички стоки, произвеждани за ползване в „Сан Пиетро“ в различните работилници, собственост на манастира, да отбелязва името на селянина, който ги е произвел, както и количеството и качеството на свършената работа. Днес конкретната стока бе плат за расата на монасите – продукцията, която трябваше да покрие нуждите им за дългата зима. Братът иконом изреждаше всички подробности, а младежът записваше.

Бледото му лице сияеше блажено на светлината на свещта, която гореше със силен пламък върху етажерка край писалището. Пригответи си нов лист, като в началото изписа както винаги буквите A-M-D-G: Ad Magnum Dei Gloria – за величието и прославата на Господа. Правилото на свети Бенедикт наричаше пеенето на псалмите Opus Dei, Божие дело, и Анселмо се отдаваше на работата със същото убеждение. Със свободната си ръка стисна ръба на писалището, за да е по-стабилен, докато пише, а здравия си крак обви около крака на стола за равновесие. Почти не вдигна глава, когато в склада влезе братът, отговорен за посрещането на гостите, понеже предположи, че човекът е дошъл за продукти за

гостите.

Монахът размени няколко думи с иконома, който повика помощника си.

– Анселмо, в двора те чакат посетители. Ще довършим работата по-късно.

Манастирът позволяваше монасите да бъдат посещавани веднъж годишно, но дори при това положение новината го свари неподготвен. С всяка година, прекарана в „Сан Пиетро“, кратката първа половина на живота му се струваше все по-далечна.

– Чичо ми ли?

– Да, граф Гуидо е тук – отвърна влезлият монах. – Този път с него е дошла и млада жена.

Анселмо скочи от стола си, като се приземи на здравия си крак, ухилен до уши.

– Амата! Знаех си, че един ден ще намери пътя дотук! – Грабна чифт груби дървени патерици, опрени на стената.

– Изчезналата ти сестра? Защо мислиш така?

– Ако я познаваше, брате, щеше да знаеш. Никой никога не я е побеждавал – в каквото и да било! Представи си някой от нашите местни бойни коне как препуска на север, а планинският вятър го брули с все сила, но той пак не се подчинява на стихията... или пък как препуска под дъжд от стрели без капчица страх за живота си. Е, ако си представиш това, значи ще имаш бледа представа за упоритостта на сестра ми.

– Явно наистина е упорита – засмя се икономът. – Моля се да си прав. Хайде, върви. И приятно прекарване.

Макар да влачеше безполезния сакат крак зад себе си, стигна до мястото по-бързо, отколкото другият монах смяташе, че е възможно. Възрастният мъж, както всъщност всички монаси в „Сан Пиетро“, обичаше безумно сакатото сираче, което дойде да живее в манастира още съвсем невръстно дете. Бяха го превърнали в свой домашен любимец, както абатът си имаше своята хрътка, и го глезеха безогледно – доколкото позволяваше Правилникът.

Монахът му посочи мъжа и жената, които го очакваха в дъното на двора, после се оттегли към галерията.

Докато куцукаше през двора, Анселмо видя как чичо му подбутва напред жената.

– Фабиано! – извика тя и буквално полетя към него, като го прегърна толкова силно, че едва не го събори на земята. – Никога не бих те познала!

– Анселмо – усмихна се той, леко смутен. – Сега съм брат Анселмо. И едва ли е редно да прегръщам жени. Утре сутринта сигурно ще трябва да се просна пред целия орден и да призная греха си в църквата.

– О, пфу! – възкликна тя. Отдръпна се назад и го огледа от главата до петите. – Добре ли си? Раните болят ли те още?

– Добре съм. Жив съм. И съм по-щастлив от всякога, Амата. Ако не бяха нашествениците, сега нямаше да съм тук, а явно тук е трябвало да попадна. Значи и ти си оцеляла. Бях сигурен, че ще се справиш.

– Да, оцелях. – Може би сега, когато всичко бе отдавна приключило, това бе всичко, което брат й трябваше да знае.

– Разбра ли кои са били онези хора? Един фермер, който ги е видял да те отнасят, каза, че избягали на изток. Чичо Гуидо те търси къде ли не. Сякаш бе потънала вдън земя. – Потърси с поглед потвърждението на чичо им.

– Оказаха се наемници – намеси се Гуидо. – Рицари от Асизи, наети от търговеца, който се скара с баща ви седмица преди нападението.

– Защото трябвало да плати такса, задето преминава през земите ни – додаде Амата.

Анселмо поклати глава.

– Така започна всичко, но нещата отидоха по-далеч – рече той. – Бях с татко, стоях под свода на портала. Татко извика в отговор на търговеца. Каза му, че знае смисъла, скрит зад символите на пръстена му, защото самият той носи същия камък. Пъкна му го под носа и го заплаши, че ако някой член на семейството му пострада, ще разкрие тайната на символа пред целия свят.

– Това не съм го чула – Амата се изчерви, припомнила си първия път, когато зърна Орфео. – Сред свитата на търговеца имаше едно красиво момче, което бе привлякло вниманието ми.

– Значи според теб търговецът е убил баща ви заради пръстена, а не заради таксите? – прекъсна ги граф Гуидо.

– Твърде е вероятно.

– Но татко имаше този пръстен от Ноно Капитанио – обърна се Амата към чичо си. – Дядо не би обрекъл съзнателно сина си на смърт, както е сторил бащата на Орфео.

– Разбира се, че не би го направил – отвърна Гуидо. – Познавам баща ни и спорд мен по-скоро е мислел, че пръстенът е прекалено важен, за да не бъде запазен – независимо какво послание е носел. Сега вече е ясно, че Буонконте е знаел смисъла му. Да ти е споменавал нещо по този въпрос, Анселмо?

– Преди онзи ден избощо не бях забелязал този пръстен. Даже не знаех, че ми го е пхнал в джоба, когато ме вдигна да скоча през прозореца. Монахът, който ти го даде, го е намерил, докато са лекували раните ми. Каквото и да е знаел татко, е отишло с него в гроба.

Гуйдо се обърна към Амата.

– Започвам да си мисля, че трябва да унищожим този пръстен, щом се върнем у дома. А ти посъветвай твоя Орфео да стори същото с неговия. Тези пръстени донесоха проклетие на всички ни.

– Е, поне за пръстена на Симоне можем да сме сигурни, че е в гроба – ако не на пръста на Симоне, то поне заедно със сина му. Ти видя с очите си – усмихна се мрачно тя.

Анселмо пак погледна сестра си и очите му изведнъж се напълниха със сълзи, при което тя също се почувства свободна да излее чувствата си. Дватамата се засмяха на реакцията си, като в същото време бършеха очите си с ръкав, сякаш пак станали на девет и на единайсет години. Амата дръпна брат си за ръкава на расото и го поведе към една пейка, където се отдадоха на детски спомени. Чичо им допълваше картината с истории за първите дни на Колдимецо, още преди те двамата да се родят, когато деца са били той и баща им.

Анселмо й разказа надълго и нашироко за радостния си живот в „Сан Пиетро“, за работата си в манастира, за това как умението му да смята му спечелило назначаването за помощник-иконом, за щастието да се чувства полезен на общността, в която живее, въпреки физическия си недъг. Сподели с Амата, че тя е първата жена, която вижда от почти осем години – посещение толкова рядко, все едно на гости му е дошъл ангел. Забравката й му се стори безкрайно интересна и любопитна – просто защото отдавна не бе виждал нищо подобно.

След това дойде ред на Амата да му разкаже за своя живот в „Сан Дамиано“, както и за настоящето си в Асизи. Брат й сякаш остана разочарован, задето не бе продължила монашеския си живот. Не можеше да проумее как е възможно някой да се откаже от живот, отдаден на Господа?

Амата запази най-хубавата изненада за накрая.

– Но как е възможно хем да съм монахиня, хем да съм омъжена?

– Ти си омъжена?

Тя засия.

– Все още не, но предстои съвсем скоро. А когато това стане, ще кръстим първия си син Фабиано... а втория – Анселмо. Така в семейството ни пак ще има Фабиано, както и двама Анселмовци. – Поколеба се

дали да сподели с него, че Орфео е синът на човека, наел убийците, но реши, че няма смисъл. Вместо това предпочете да спомене за приятелството на Орфео с папата и пътешествието му до Рим, което знаеше, че ще впечатли младия монах.

По някое време в този дълъг ден, посветен на спомените, монахът, който отговаряше за гостите, се появи с храна и вода, за да не се налага да излизат от двора. Но накрая, неизбежно, следобедът изтече и прозвуча камбаната за вечерня. Беше време Анселмо да се върне към манастирския си живот.

– Ще дойдеш ли пак? – попита той сестра си.

– Ще идвам всяка година. Толкова често, колкото ми е позволено.

Следващият му въпрос я изненада.

– Прости ли вече на убийците на родителите ни? Нали знаеш, че дордето не го сториш, няма да намериш покой.

Този въпрос ѝ се стори труден за преглъщане.

– Повечето от тях вече не са между живите и аз се радвах да видя как умират. Носих отмъщението в сърцето си през всичките тези години, при това не без основание. Но вече почти успях да го преодоля. Попитай ме пак догодина, когато ти дойда на посещение със съпруга си.

– Тогава до догодина. Моли се за мен, както и аз ще се моля за теб.

Анселмо стана и пхна патериците под мишниците си. После, преди да е успял да се дръпне, Амата го целуна по бузата.

– Целувка за довиждане – рече тя, – понеже все още сме живи.

Брат Джовани повече не се върна на темата за пръстените. Някогашният генерал-министър като че съжаляваше за казаното и Конрад не го насилва повече. Примири се да слуша търпеливо, докато Джовани му разказваше сънищата, виденията и полетите на въображението си.

В един сън седеше край буйна река и наблюдаваше безпомощно как мнозина от братята, тежко натоварени с багаж, навлизат в бушуващите води. Жестокото течение ги повлича и те се издавят до крак. Но той ридаше, на мястото на издавилите се братя се появиха нови, този път без багаж. Те прекосиха реката безпроблемно.

– Истина ти казвам, орденът се нуждае от напътствията ти повече от всякога – рече Конрад. – Първите братя са конвентуалите, поели върху себе си товара на мирския свят. Втората група са спиритуалите, които се придържат към Правилото на свети Франциск за бедност и се задоволяват с това да следват повелите на разпнатия на кръста Исус

Христос. С лекота ще преминеш от другата страна на реката с тях.

– Предполагам, че дълбоко в сърцето си винаги съм бил по-привързан към спиритуалите – призна Джовани, – макар че докато стоях начело на ордена, се опитвах да се издигна над отделните фракции. Провинциалните министри обаче разгадаха истинските ми чувства – поради което сега ти правя компания тук.

Една нощ веригите на Джовани издрънчаха толкова силно, че Конрад се стресна в съня си. Като се боеше, че демони са нападнали стареца, Конрад призова на висок глас ангелите им хранители и разтърси Джовани, за да го събуди.

– Сънувах брат Джерардино и ересите му – обясни старецът, щом дойде на себе си. – Страхувам се за душата му. При все че той не е виновен, отколкото хроникьорите на историята на нашия орден. Твърдението му, че раждането на свети Франциск бележи второто пришествие на Христа, не е нищо друго освен логическо разшифроване на житията.

– Сигурен съм, че си влизал в онази плевня в града, където госпожа Пика е дала живот на Франциск – въпреки факта, че съпругът ѝ е бил най-богатият търговец в Асизи. И както продължава по-нататък историята, старецът обявил светостта на нашия основател, когато той бил още бебе, също както направил Симеон при представянето на нашия Бог в храма. По-късно, когато Франциск пътувал до Рим като младеж, за да получи одобрението на папа Иннокентий за новия орден, с него пътували точно дванайсет негови ученици. Един от тях, брат Джовани дел Капело, впоследствие напуска ордена, неспособен да спазва суровите му правила. Хроникьорите го наричат втория Юда. Ето как нишката се вие през всички истории за делата и чудесата на Франциск.

Във фреските на Гуинта от Пиза, които красят долната черква, събитията от живота на нашия основател са положени точно срещу случките от живота на Христос. Това не е правено в никоя църква, за никой светец. Във всяка друга базилика ще намериш сцени от Новия завет срещу сцени от Стария. Никога никое човешко същество, било то и велик светец, не е било сравнявано толкова директно с нашия благословен Бог.

Смътният цинизъм на Джовани смути Конрад. Досега не бе чувал някой монах да изразява съмнения относно буквалната истина на житията, макар че Лео неведнъж бе намеквал, че истината е заровена някъде по-надълбоко. Определено не бе очаквал такъв скептицизъм от бивш генерал-министър.

– Но остава въпросът със стигмата – възрази Конрад. – Дона

Джакома е държала раненото и полуголо тяло на Франциск в последния му час. Споделяла е с мен, че ѝ е приличал досущ на сваления от кръста Исус Христос.

Джовани изсумтя.

– Истина е. Има я стигмата и дори само заради това чудо свети Франциск може да бъде смятан за втория Христос.

Думите му не успокоиха Конрад.

– Освен това съществува и свидетелството на онзи монах, който в свое видение видял нашия Бог да влиза в катедралата в Сиена, следван от тъпа светци. Щом Христос повдигал крака Си, върху земята се отпечатвало стъпалото Му. Всичките светци се опитвали да положат стъпките си в неговите следи, но никой не успял напълно. Накрая дошъл свети Франциск и стъпките му паснали идеално в следите на Исус Христос.

– Чувал съм редица подобни доказателства – отвърна Джовани. – При все това ми се ще историците на ордена да не бяха експлоатирали тъй жестоко това сравнение. Тогава щяха да спестят на Джерардино ереста му или, по-важно, загубата на безсмъртната му душа.

XXXVI

Застанала пред камината в голямата зала на дома си, Амата стискаше неотвореното писмо на Орфео в ръка, докато беззъбият търговец от Рим продължаваше да ѝ разказва с най-големи подробности за пътуването си от Вечния град дотук. Разтегна устни в скована усмивка, погледът ѝ застина върху косматата брадавица на носа на търговеца. Пио няма ли да се научи да се отзовава, когато го повика? Най-сетне момчето се появи и тя му даде знак да отведе човека към кухнята, като повтори още веднъж благодарностите си.

Забърза към двора, където можеше да седне на слънце и да прочете писмото си на спокойствие. Впи нокти в печата и разгърна свитъка.

Скъпа моя,

Дните стават мъчително дълги не толкова защото приближава равноденствието, а поради раздялата помежду ни. Ти си в мислите ми непрекъснато. Копнея за детето с абаносовата плитка, за жената, в чиито коси се преплитат слънчевите лъчи. Не е ли странно? Макар да се тормозиш, че косата ти е едва до раменете, аз виждам как дълги кичури гаят ръцете ти, окичени с цветя. За

мен това е знамение, buds bambinos, плодовете на бъдещата ни любов.

Мисията ми, съжалявам да го кажа, се провали или поне се отложи във времето. Вече е почти невъзможно да настигна Григорий. Почти бях загубил надежда, че ще го видя отново, когато срещнах един приятел, брат Салимбене, който е сред делегатите на събора в Лион. Той ме представи на един друг монах, Джироламо от Асколи, провинциален министър на Далмация и понастоящем папски нунций за източните църкви. Струва ми се, че този брат Джироламо не е почитател на Бонавентура, понеже, щом му обясних проблема си, той като че прие с отворени обятия възможността да zlepостави своя генерал-министър. Във всеки случай ми уреди аудиенция и ми помогна да изложа случая си.

Папата се зарадва искрено да ме види, но не удовлетвори молбата ми веднага, за да не оскърби Бонавентура, който е негов ревностен поддръжник и съюзник през последната година. Въпреки това, воден от топлите си чувства към мен, Григорий ми обеща засега да не взема окончателно решение, а след официалното събитие да разговаря с генерал-министъра.

Настоя утре да замина с него за Прованс, за да му бъде пак талисман. Съгласих се с надеждата, че след срещата на високо ниво той ще си промени мнението. От Марсилия продължаваме с лодка по Рона към Лион. Докато получиш това писмо, заседанията в Лионската катедрала вероятно ще са започнали. Ако е рекъл Христос, се надявам да се върна до края на юни заедно с брат Салимбене. Той е хроникьор и е обзет от неизмерима страст към историята, особено когато тя е свързана с неговия орден.

Дните тук стават все по-горещи, но на мен ми се струват направо ледени, в сравнение с огъня, който гори в гърдите ми. Като си помисля, че преди време скърбих за пропуснатия си шанс да замина за Катай, където да се сдобия със съкровище, а през цялото това време в родния ми град е било скрито друго, по-голямо съкровище. Всяка нощ благодаря на Бога, че ми даде възможност да те открия. Някога мечтаех да се къпя в бистрите катаяски езера, сега единственото ми желание е да се потопя и да ликувам в тъмните езера на очите ти.

Под прозореца на стаята ми група стари жени обикалят като гарвани из тревисто поле. Въртят се с черните си поли, обикалят бавно в кръг, бавни като неспокойните ми нощи в търсенето си,

но щом напълнят престилките си с подпалки, се отправят обратно към дома. Така и аз ще обикалям около папата ни, дордето накрая се завърна при теб, изпълнил мисията си. Дотогава не забравяй самотния си слуга и ме споменавай в молитвите си, знаейки, че оставам винаги

Твой любим
Орфео

Амата огледа писмото още няколко пъти, докато мачкаше в косата си непослушен кичур коса. Макар да бе разочарована от новините за Конрад, установи, че препрочита отново и отново пасажите, в които Орфео говореше за своята любов. Преди време в Колдимецо, докато той се възстановяваше от загубата на приятеля си каруцар, ѝ се бе сторил пощастлив – един Орфео с живи очи, който се размива лесно. Страстта му ѝ доставяше наслада; думите му можеха да разтопят всяко женско сърце; огънят, който гореше в него, я обля с горещи вълни, които запулсираха и в нейните крайници, докато четеше писмото.

Но някои думи в писмото я смутиха. Може би бе просто начин на изразяване на търговец, но тя се сепна, когато прочете той да я сравнява със „съкровище“ и „късмет“. Запита се дали наистина я обича, или го движи най-вече мечтата му да търгува в далечни страни? Или пък е станала твърде мнителна към увлечени по богатството ѝ ухажори след случая с Рофредо Гаетани.

Думата Катай също я сепна. Спомни си разказите на Орфео за приятеля му Марко, който не бил виждал баща си до седемнайсетата си годишнина. Няма да допусна мое дете да страда от такава раздяла, рече си тя, нито пък аз самата ще го изтърпя. Не ѝ трябваше съпруг само на книга. Това бе въпрос, който двамата с Орфео трябваше да решат, преди тя да вземе окончателно решение. За радост, благодарение на готовността на чичо Гуидо да поеме ролята на неин настойник, бракът ѝ вече беше само възможност, не нещо задължително.

Зад гърба ѝ изшумолиха стъпки. Чичо ѝ я погледна пътъом, скръстит ръце на кръста си, стиснал устни, за да прикрие любопитството си.

– Писмо от Орфео – отвърна тя. Графът не отвърна, но тя разбра въпроса в очите му.

– Знам, че би трябвало да го обичам – продължи тя. – Но част от нещата, които ми пише, ме притесняват. Поне в едно съм сигурна – предпочитам него пред когото и да било друг. Това достатъчно сериозно основание за брак ли е, чичо?

Гуидо се усмихна с мъдрото изражение на човек, отдавна минал по този път.

– Когато го видиш пак, сама ще знаеш отговора, Амата. Във всеки случай човек може да сключи брак по любов и постепенно да установи, че да обичаш ден след ден също не е лека работа.

Амата изду устни и се замисли.

– Но ако се омъжа поради друга причина, няма ли постепенно да се наложи да се науча да обичам съпруга си – да спася и двама ни от отчаянието?

– Ще се справиш, детето ми. Оцеляла си сред истински диваци. Предчувствам, че ще преживееш и един брак с Орфео.

Той продължи разходката си, потънал в размисъл. Странни са днешните млади, да се женят по любов. По мое време такова нещо нямаше.

Орфео избра най-чистата си връхна дреха и я облече над туниката, приглади косата си с ръка и последва вестителя на папата към трапезарията на миноритите. Григорий бе поканил Орфео, в качеството му на племенник на свети Франциск, да вечеря с него и монасите, определени да присъстват на втория ден на събора.

Антуражът на папата бе заел цялата централна маса. Една ръка, помахала от дъното на масата, привлече вниманието на Орфео. Брат Салимбене му бе запазил място на една пейка между себе си и брат Джироламо от Асколи – братът, помогнал на младежа да стигне до папата. Дребничкият и енергичен Джироламо с деликатните си черти, сребристая тонзура и умни сини очи бе пълната противоположност на едрия и разплут Салимбене.

Григорий, в превъзходно настроение, сияеше и хвърляше грейнали погледи на всички около себе си. Той благослови храната, като добави и благодарност за благоприятния край на първия ден на Общото събрание и особено за успешното помирение с източната църква.

Още с пристигането си преди обяд в Лионската катедрала Орфео се намери притиснат до вратата от тълпата, изпълваща трансепта. Предварително бе говорил достатъчно с Григорий, за да е наясно, че запълването на пропастта между отделните църкви е основен приоритет на неговия приятел. Изправен на пръсти и упътван от коментарите на хората пред него, Орфео успя да зърне пъстрите одежди на делегацията на източната църква, чиито членове се приближиха до папския престол и коленичиха пред папата.

– Признаваме първенството и целия ритуал на западната църква – обявиха на висок глас те. Освен това те се съгласиха с всички шекотливи въпроси на Григорий, между които онази клауза във вярата, която прокламираше произхода на Светия дух от Отца и Сина и употребата на безквасен хляб при причастие.

Докато Григорий повтаряше за пореден път колко се радва на развитието на разговорите от деня, Орфео прошепна на брат Джироламо:

– Какво получи източната църква в замяна?

Знаеше, че като пратеник на Григорий при византийския император Михаил Палеолог Джироламо разбира добре тънкостите на преговорите.

– Съвсем малко – отвърна монахът с тих, напевен глас. – Съгласихме се да приемем воденето на службата на гръцки език.

– Само това?

– Трябва да разбереш, млади човече, че капитулацията на Михаил няма нищо общо с религиозните въпроси. Сарацините продължават да посягат на империята му с всяка следваща година. Той се нуждае от нашата военна подкрепа и не е в позиция да се пазари. – Потопи брада в паница чорба и с едва различима усмивка додаде: – Неведоми са пътищата Божии, той не изпитва презрение дори към езическите орди.

Щом разговорите на масата се отприщиха, Салимбене също се включи.

– Можеш да бъдеш сигурен, че от тук насетне съборът няма да премине тъй гладко за нашия Свети отец. На кардиналите им бяха нужни цели четири години, докато го изберат за приемник на Климент. За в бъдеще той иска при смъртта на всеки папа кардиналите да бъдат затваряни в самостоятелни килии. Ще спре всичките им приходи, докато са изолирани и не изберат нов папа.

– Това е само едната страна на въпроса – рече Джироламо. – Утре ни чака тежък ден. Започват обвиненията срещу бялото духовенство. – Макар досега повечето висши духовници – епископи, архиепископи и кардинали – да бяха от средите на проповядващите монаси и миноритите, Григорий поддържа мнението, че всички злини на света идват от бялото духовенство и от онези прелати, които не са обвързани с никоя религиозна общност.

Салимбене обърса с ръкав едно мазно ручейче, проточило се между дошлите на брадата му. Примигна и се ухили.

– Non est fumus absque igne. Няма дим без огън. Под това биха се подписали даже няколко кардинали.

– Включително вашият кардинал Бонавентура ли?

Изумлението на Салимбене при този въпрос потвърди собствената му наивност по църковните въпроси.

– Не, не – побърза да отвърне монахът. – Той е основният свидетел срещу бялото духовенство.

Орфео проследи погледа на двамата монаси към брат Бонавентура, настанен до папата. Кардиналът тъкмо бе нападнал особено тлъсто парче свинско печено.

– Нашият генерал-министър скоро ще те настигне по осанка, брат Салимбене – отбеляза Джироламо с дяволита усмивка. Говореше с отчетлива дикция на опитен оратор, като остави думата „осанка“ да отзвучи най-напред от небцето му, преди да я пусне да се изтърколи през устните.

– Аха, от доста време ме гони. Но както ще забележиш, не се отличава нито с моя весел нрав, нито с цветущото ми здраве. Някак слабоват ми се вижда – поне според моите разбирания. Пък и тия тъмни кръгове под очите... – Салимбене поклати глава в неискрено съчувствие. – Дори Негово светейшество се тревожи за него. Забелязахте ли загрижеността в погледа на папата?

Орфео се засмя доволно на проявеното и от двамата неуважение към Бонавентура, когото всички останали обсипваха с подчертано внимание. След пристигането на папския кортеж в Лион до слуха му вече на няколко пъти достига мълвата, че Григорий гласи именно Бонавентура за свой наследник – потискащи новини, имайки предвид мисията на Орфео за освобождаване приятеля на Амата. Върна се на темата около утрешния дебат.

– Май ще трябва да отида рано-рано, още на гладно, в църквата и да гледам да си намеря място на предна позиция.

– Определено ще е доста забавно – съгласи се Салимбене. – Ще ти трябва добра видимост. Пъхни си един комат хляб в джоба. – Монахът отрязва парче хляб с ножа си и му го подаде. – Ако не си виждал прозорците на катедралата отвътре по изгрев слънце, ще те очаква и друга изненада.

Орфео остави зад гърба си топлата юнска сутрин и потъна в хладния сумрак на катедралата. Доколкото можа да види на светлината на единствената свещ, която трептеше на централния олтар, той бе първият посетител.

От последното му идване тук като дете градът се бе разраснал до

неузнаваемост, а работата по катедралата бе напреднала дотам, че цял Прованс се гордееше с великолепни нови витражи. Орфео бе идвал в Лион веднъж с баща си за годишния панаир на лена, който започваше една седмица подир Великден и продължаваше цяла пролет.

По онова време около катедралата кипеше живот. Орфео наблюдаваше как благородници и съпругите им доброволно надяват върху себе си хомота на каруци и талиги и като впрегатни животни мъкнат товари с камък и дърво, масло и зърно към строежа. Нощем строителите подреждаха каруците си в полукръг около сградата, като на всяка каруца гореше фитил или лампа. Празнуваха бдението с химни и песни и полагаха болните да легнат в каруците. После отнасяха тленните останки на светци до всеки недъгав за облекчение на болките му.

Докато в съзнанието му се рояха спомени от онова пътуване, очите му привикнаха с тъмнината; пред него бавно изплуваха вътрешните очертания на катедралата. Забеляза, че сградата не притежава онази тягостна тържественост на църквите, построени по римски образец, пронизани от внушителни стълбове, каквито се строяха по неговия край. Тук пространството бе разделено от елегантни колони, които се извисяваха нагоре и увличаха погледа към тавана, за да види докъде свършват – някъде там високо, сред сводестите сенки, където човек можеше да се надява да зърне разбудените Божии тайнства. Посоката на движение на всичко тук бе нагоре, към небесата. На чичо Франциск би му харесало, рече си Орфео, въпреки че явно бяха хвърлени много пари. Колкото първите ордени трупаха и събираха, толкова чичо му раздаваше и пръскаше, разпиляваше имуществото си, разпращаше братята си в четирите посоки на света. Неговото бе движение във всеки смисъл на тази дума, също като тази църква от нов тип.

Докато търговецът гледаше нагоре към централните витражи, през фигурите на стреловидните прозорци и изящната ажурна украса на кръглите прозорци над тях се процеди бледа светлина. Всяко ъгълче и гънка бяха изпълнени с изображения на ангели, светци и библейски фигури, а редовите лионски занаятчии надничаха от ъглите или се бяха надвесили над ежедневните си дейности – лекарство, плъстене, тъкачество, – за да покажат на удивения зрител кой е дал средствата за тези прелестни творби. Но скромното въведение не го подготви ни най-малко за последвалия многогласен мотет. Щом слънцето се показа на изток от Рона, светлината изпълни цялата апсида. Лъчи с магически отънъци се разпиляха във всички посоки; всички цветове от робата на Йосиф се изляха косо върху високия олтар и златния папски престол, приготвен

за събитието, пронизаха сумрачния неф като върволици от небесни създания, облекли пъстри като дъгата одежди. Орфео си представи как астралните хорове изливат своите нескончаеми аелуи в прослава на Всевишния, яхнали тези лъчи към земята.

За жалост замаята не можеше да трае вечно. Вратата откъм входа пред трансепта започна да се отваря и затваря и и вътре заприиждаха гражданите, желаещи да присъстват на днешния дебат. Орфео застана в ъгъла, където се срещаха трансептът и нефът, така че да има пряка видимост към папата и монасите в предната част на църквата. Посегна към кесията на колана си и извади сухия къшей хляб, който си бе запазил от вечерята.

– Vin, monsieur? За едно пени ще ви сипя от моята кана.

Ето ти приятна изненада – изненада, защото сред предложенията за реформи, направени от Григорий, църквите трябваше да се прочистят от светотатствените деяния на амбулантните търговци. Орфео подозираше, че папата ще се справи добре, ако успее да прогони уличниците от най-тъмните ъгълчета.

Централният портал откъм западната страна на нефа се отвори широко и Орфео пхна последния залък в устата си. Папа Григорий X, който крачеше под бял балдахин, насочи процесията към вътрешността на катедралата. Беше облечен в снежнобял филон, разделен на четири от бледосин кръст. Копринените му пантофи и тиарата също бяха бели, краищата на пискюлите бяха извезани със златни копринени нишки. В дясната му ръка скромнен дървен кривак му служеше за жезъл, с който отмерваше ритмичната си крачка. Щом Григорий се възкачи на трона и катедралните служители наместиха балдахина над главата му, Орфео с опитното си око на търговец на платове забеляза, че филонът му е ушит от най-прост реймски шевиот. След него влязоха кардиналите, облечени в червени раса и филони, с червени шапки с широки периферии, след тях вървяха епископите и клирът и свидетелите от миноритите и от проповядващите братя. Противниковите лагери на ордените и на бялото духовенство, сякаш по предварително споразумение, бяха заели противоположните краища на нефа. Монасите се бяха подредили покрай южната стена, срещу Орфео; другите духовници седяха гърбом към него.

Опита се да привлече вниманието на Салимбене, но той запази строгото си изражение и с нищо не показва, че е забелязал знаците на приятеля си. Възрастният брат Илуминато, епископът на Асизи, седеше отдясно на Бонавентура и изпълняваше ролята на негов секретар в отсъствието на Бернардо от Беса. Орфео също така разпозна и Джироламо

от Асколи и още неколцина от сътрапезниците си от предната вечер: френския минорит Юг от Дин и монахът архиепископ на Руан Одо Ригалди. Вляво от Бонавентура седеше облеченият в бяло генерал-министър на проповедниците доминиканци.

Папа Григорий говори пръв, без да става, като оглеждаше ту единия, ту другия лагер.

– Според някои днешните свещеници от бялото духовенство не са достойни да проповядват, да изповядват и да причестяват. Редица градове изпратиха молби да им бъдат предоставени монаси, които да изпълняват тези функции, понеже хората били изгубили вяра в местния клир. Свещениците на свой ред отвръщаха, че монасите се държат по-недопустимо от самите тях и ги лишават от полагащите им се по право приходи, като изпълняват дейности, подобаващи единствено на бялото духовенство. Днес започваме разследване по две обвинения, като най-напред ще изслушаме монасите.

Направи знак на кардинал Бонавентура. Генерал-министърът на миноритите се надигна бавно и едрата му, внушителна фигура изплува кротко пред погледите. По вида му личеше, че и той е чул, пък е и повярвал на слуховете, че именно неговата персона ще наследи Григорий на папския престол. Бонавентура заговори едва ли не вяло, поне с такова впечатление остана Орфео, като banker, който брои пари.

– Днес светът изглежда далеч по-ужасно от някога. С порочния си личен пример клирът разколебава миряните – както морално, така и във вярата. Мнозина не са целомъдрени, държат наложници в домовете си или съгрешават тук и там с различни люде. Простолюдието вероятно би помислило тези грехове за приемливи от Бога, ако ние, монасите, не проповядвахме срещу тях; а невежите жени биха се заблудили, че не е грях да съгрешаеш с такъв свещеник, както, не е тайна, някои са били принуждавани да правят. Честната жена се бои да не изгуби репутацията си, ако се изповяда пред такъв духовник.

Последният папски нунций в Германия отстраняваше от длъжност свещеници, склонявали към грях монахини от различни ордени – отсрани ги от постовите и им спря всички доходи. Освен това отлъчи всички, които на практика извършиха грях заедно с тях. Мнозина пострадаха от тази присъда.

И същите тези отлъчени от църквата духовници се върнаха в паствата си, все едно нищо не се е случило, и започнаха наново, всеки ден, да разпъват Христос. Техните изповеди и опрощения изгубиха смисъл, миряните нямаха право да посещават службите им. По този начин цели

паства бяха пометени в пъкъла, понеже се свързваха с отлъчени от църквата. Така дяволът се сдобива с най-много души.

Тъй като нецеломъдрените свещеници, незаконните, провинените в симония – всички те са загубили силата да се обвързват и освобождават от греха.

Но те продължават да спъват монасите в техните богослужения. Ако никога не се осланяме на никое паство, а само на волята на местния свещеник, едва ли ще можем да останем. Дали по своя воля или подтикнати от епископите си, ще ни изхвърлят от своите паства по-бързо от еретици или от евреи.

От отсрещната страна на нефа се надигна боботене.

– Общи приказки. Клевети – обади се някой достатъчно силно, че да го чуят чак монасите.

Монахът архиепископ Одо Ригалди скочи на крака.

– През 1261 папа Урбан ми заръча да свикам събор в Равена, за да бъдат събрани средства срещу татарското нашествие. Вие, енорийските свещеници, отказахте да се включите, докато не се стигна до въпроса за посегателствата на монасите върху вашите привилегии. – Одо огледа мрачно редиците на противниците си, после продължи с пронизителния си глас: – Жалки подлещи! На кого щях да оставя да изповядва миряните от моята епархия, ако не бяха монасите от ордените? Не бих могъл с чиста съвест да ги дам на вас, защото вместо утешение за душите им вие ще им сипете да пият отрова. Отвеждате жените зад олтара, уж на изповед, а там правите с тях онова, което синовете на Илия правели на прага на храма³⁸ – а то е ужасно да се изговори и още по-ужасно да се направи. Именно затова Бог се оплаква от вас чрез устата на пророк Осия: „В дома на Израила Аз виждам ужасно нещо; там Ефрем блудства, оскверни се Израил.“³⁹ Именно затова сте ядосани, че монасите изповядват миряните – понеже ви е страх да не би да научат от втора ръка за собствените ви злодеяния.

– Пак общи приказки – надигна се същият монотонен глас.

– Епископът на Олмуз ли твърди, че говоря общи приказки? – Одо посочи един свещеник, застанал до стената на нефа. – Кажете ми как да поверя на тук присъстващия отец Жерар да изповядва жени, когато знам прекрасно, че той има пълна къща със синове и дъщери и че не без основание е описан в думите на псалмопевица: „Синовете ти ще бъдат

38. Синовете на Илия, свещениците Офни и Финеес, били „лоши човеци“ и крадели от месото, принасяно в жертва Богу. (Царства I, 2:12-17). – Бел.прев.

39. Осия, 6:10. – Бел.прев.

като маслинени клони около твоята трапеза.⁴⁰ И само въпросният Жерар ли е така. – Плъзна поглед по свещениците от бялото духовенство, докато накрая спря погледа си на един епископ от предната редица. – А ти, Анри от Лиож. Нима не са сред наложниците ти две абатиси и една монахиня? Не се ли хвалеше, че за двацет месеца си направил четиринайсет деца? Не е ли вярно, че си неграмотен и че си въздигнат до свещенически сан само единайсет години след като си станал епископ?

Отпусна се тежко на мястото си, вените по якия му врат бяха изпъкнали. В същия момент обвиненият Анри се ухили и злорадо и отвърна на удара:

– Бяхме осъдени от монах кардинал и монах архиепископ. Но сред монасите, заемащи прелатски длъжности, има също толкова скандални образи, колкото приписвате нам.

Орфео наблюдаваше тъжното, замислено лице на Григорий, който следеше внимателно дебата. Папата несъмнено бе очаквал подобна язвителност и поне засега изглеждаше подготвен да остави нещата да следват естествения си ход.

Упреците на Анри бяха изправили на крака доминиканския генерал-министър. Обрамчен от бялата си одежда и качулка, той приличаше на светците от витражите на катедралата. Заговори с помирителен монотонен глас:

– Когато Алберт Велики от нашия орден прие епископския сан от Ратисбон с цел да се заеме с належащи реформи, нашият генерал-министър изтълкува това като ужасно падение. „Кой би повярвал, че вие, в самия залез на живота, ще опетните по такъв начин името си и братята проповедници, за които направихте толкова много? Помислете си какво сполетя онези прелати, които получиха подобни постове, с какво име се славят сега, как изживяват дните си!“ В резултат на това Алберт се отказа от своята епархия и напусна този свят като редови монах в Кьолн.

Макар дълги години да съм бил начело на моя орден, не си спомням нито един случай, в който Негово светейшество папата (това не важи за достопочтения тук присъстващ папа) или негов нунций, или катедрален служител някога да е молил мен или някой по-висшестоящ от мен, или някой от провинциалните министри да му осигури достоен епископ. Напротив, сами назначават някой от своите монаси, било поради семейственост, или по друг, недуховен мотив, така че не можем по никакъв начин да ги виним.

40. Псалтир, 127:3. – Бел.прев.

Той си седна на мястото, но брат Салимбене стана веднага след него, за да продължи темата.

– Аз също по време на пътуванията си съм срещал редица минорити и братя проповедници, въздигнати до епископски сан, по-скоро поради благоразположението на семействата и близките си, отколкото по благоволение на ордена. Сановниците от катедралните храмове на отделните градове не държат да имат за прелати светци от религиозни ордени, колкото и чисто да сияят последните в живота и във вярата. Те се страхуват да не получат укори от тях и предпочитат да си живеят в плътски изкушения и охолство.

– О, пак плътски изкушения и охолство! – Откъм свещениците се надигнаха подигравки.

– Именно, точно това казах. И дано Бог даде да бъдете наказани за подигравките си.

Салимбене попи червендалестото си лице с голяма кърпа. В катедралата, претъпкана от църковни деятели и зяпачи, бе станало доста горещо.

– Тази история ми бе разказана от брат Умиле от Милано, който отседна при нас във Фано. Веднъж по време на пости селяните от планинско село изпратили свои представители да помолят монаха, в името Божие и за спасението на душите им, да благоволи да ги посети. Копнеели да му изповядат душите си. И така, той взел одного със себе си да го придружава и отишъл при хората, и много им помогнал с полезните си съвети.

Един ден при него отишла да се изповяда една жена. Разкрила му, че на два пъти е била не просто поканена, ами направо принудена да съгреша със свещеници, при които е отивала да се изповяда. И ето защо брат Умиле ѝ рекъл: „Не съм те поканил да съгреша, нито бих го направил. Но по-скоро бих те поканил да изпиташ радостите на рая, с които Бог ще те дари, ако Го обичаш и се покаеш.“ И докато я опрощавал, я видял да стиска в ръката си кинжал и я попитал: „Какво означава този нож в ръката ти в такъв момент?“ А тя отвърнала: „Падре, наистина бях решила да се пробода и да умра в отчаянието си, ако и ти, като другите свещеници, ме бе подканил към грях.“

Монахът се разпали от собствените си думи, пълните му бузи заблестяха в аленочервено, Орфео се уплаши да не би да получи удар.

– Срещал съм свещеници, които дават пари срещу лихва – продължи той, – принудени да търсят средства, за да издържат многобройните си копелета. Срещал съм свещеници, които държат кръчми и продават

вино, домовете им – пълни с копелета, а нощите им – прекарани в грях; а на другия ден стават и отслужват литургия. И след като хората получат причастие, тези свещеници захвърлят осветената нафора в долапи в стената, нищо че е тялото Христово. Държат требниците, антиминосите и богослужебните си принадлежности в непристойно състояние – лекьосани и очернени. Нафората, която осветяват, е на такива миниатюрни парченца, че едва се вижда между пръстите им; при това не са кръгли, ами квадратни, нацвъкани от мухи. А за литургията използват най-долнокачествено селско вино или направо оцет...

– Слабост, която сто процента обижда брат, прочут с това, че е погълнал несметни количества вино из целия християнски свят! – надигна се глас от дъното на катедралата. Един от кардинал-наблюдателите се надигна от мястото си и се запъти към центъра на полемиката, яркочервеният филон се развяваше зад гърба му. С черните си буйни вежди, жълти очи и заострен нос той заприлича на Орфео на червеноопашат ястреб, спуснал се устремно към жертвата си.

Орфео се обърна към стоящите до него хора.

– Кой е този?

Повечето свиваха рамене, но един мъж, облечен в дълга черна роба и четвъртита университетска шапка, прошепна:

– Бенедето Гаетани. Ваш земяк, ако съдя по облеклото ви. Той се гласи за мястото на папата.

Бенедето се поклони ниско пред папския престол.

– Простете, Свети отче. Знам, че денят беше отделен за показанията на монасите, но не мога повече да търпя и да мълча за грубите нарушения на закона, на които съм ставал свидетел в собствения си край. Както Ваше светейшество знае, аз съм от Умбрия, от Тоди. Целият ми живот е преминал върху земята, хранила тези братя минорити. – Посочи Бонавентура. – Многоуважаваният брат кардинал знае прекрасно, че неговите разбойници са не по-читави от тези свещеници. Оскърбяват свободата си с лакомия и своеволия с жените. Той знае по-добре от всеки друг защо управата на миноритите беше принудена да отказва безброй пъти братята францисканци да станат духовни учители на бедните дами клариси.

Що се отнася до обетите за бедност, синовете на брат Бонавентура с такъв успех просят из цялата област, че се налага да пътуват с прислуга, която да им носи ковчежетата с парите. Как харчат събраните средства, могат да ви кажат кръчмарите. Тези братя си записват имената на хората, които са им дали милостиня, с обещанието, че ще се молят за

душите им, но още щом прехвърлят близкия хълм, вземат пемзата и остъргват пергаментата, та да могат да продадат отново и отново същия лист. Поддържат популярността си сред хората, като с лека ръка раздават епитимии и избягват неприятните задължения като отлъчване от църквата.

Двамата кандидати за папския престол си мятаха яростни погледи през нефа. После в стоманено спокойните очи на Бонавентура заблестяха смутено пламъче. Простря пръсти на гърдите си и с мъка си пое дъх. Само след миг генерал-министърът се надигна, олюлявайки се, от мястото си, блед като платно. Задърпа с ръка червената връзка, която прикрепяше кардиналската му шапчица; устните му се движеха, все едно иска да каже нещо, но си седна на мястото, без да отвърне на обвиненията на Бенедето.

Кардинал Гаетани се възползва от мълчанието му. Заби пръст срещу Бонавентура и поднови изобличителната си реч.

– Тези братя, които следват своя основател в светата бедност, вие прогонвате от ордена или, още по-лошо, изтезавате и хвърляте в тъмница. Дори Джовани от Парма, почитан навсякъде за светостта си, през последните шестнайсет години е зад решетките. Не е ли истина, брат Бонавентура? Ще отречеш ли думите ми?

Генерал-министърът с усилия се окопоти, за да продължи спора.

– Исках само да съм в съгласие с ордена.

Бе станал бял като вар. Пак изстена, този път по-силно и като че болезнено, и се сгърчи в стола си като опърлен от пламък лист. Слабоватият Илуминато се пресегна да го хване, но тежестта на Бонавентура повлече и двама им на земята. В цялата катедрала се надигна общ вик. На Орфео му се стори, че тънките устни на кардинал Гаетани се разляха в усмивка.

Търговецът обърна погледа си обратно към центъра на събитията, тъкмо навреме, за да види как брат Илуминато прекръства господаря си. След това секретарят направи нещо много странно. Вдигна ръката на Бонавентура към устните си, все едно има намерение да я целуне. Но вместо това той облиза един от пръстите на умиращия, извади пръстена му и го пхна в джоба си.

Слисаният Григорий слезе от трона и се надвеси над жезъла си.

– Боже, извикайте някого! – успя да изрече накрая. – Човекът се нуждае от последно причастие!

Орфео също гледаше смаян пострадалия. Ето че пред очите му лежеше всевластният похитител на брат Конрад, застанал лице в лице със

смъртта, безпомощен в нейната прегръдка, също като клетия Нено. Подобно на кардинал Гаетани, Орфео установи, че полага усилия да съдържи радостта си, тъй като най-сетне виждаше щастливата развръзка на своята мисия.

XXXVII

– Забележително, Амата. Кой те научи на това?

Граф Гуидо гледаше как племенницата му приготвя лист пергамент за преписване: остърга фината повърхност с пемзата, мина върху нея с кредата за повече мекота, а накрая я заглади. Простря пергаментата на високото наклонено писалище, проби миниатюрни дупчици в полетата с метално острие, и накрая използва линейка, за да дръпне тънички хоризонтални черти между дупчиците в полетата. На поставка край писалището ѝ лежеше една-единствена страница, отрязана внимателно от свитъка на брат Лео и покрита с шаблон с отвор, очертаващ реда, който ще се преписва.

– Сир Якопо ми показва как се подготвя лист. Хубава „ангажираща“ работа, която създава заетост на главата и на ръцете ми. Дона Джакома ми нае учители, които ме научиха да чета и пиша.

Песента на Терезина огласи празната стая в съседство до южната лоджия, където бяха подредени писалищата. Оттатък двора чукането на дърводелците огласяше цялата отсрещна галерия. Мъжете изграждаха преградата срещу вятъра, зад която Амата възнамеряваше да измести дейността по преписването през по-хладните месеци.

Взе тънък остър нож и се зае усърдно да дяла предната част на паче перо. Граф Гуидо обяви, че си заминава за Колдимецо в края на седмицата и оттогава Амата нямаше мира. Как да каже на чичо си, че иска да остави Терезина при себе си? Това дете направо ѝ легна на сърцето. Но освен това я движеше и друг мотив. В памет на дона Джакома тя искаше да продължи благотворителната линия на благодетелката си, като се отнесе по същия начин и към представителка на следващото поколение жени в семейството. Но дали дядото на Терезина можеше да се раздели с нея? След смъртта на дъщеря си Вана той бе излял в момичето цялата си любов; тя се бе превърнала в неговата вселена. И макар Терезина да можеше да живее при биологичния си баща в Асизи, Амата трябваше да признае, че Якопоне все още не е готов да бъде баща – нищо че сега, когато животът му бе възвърнал смисъла и целта си, здравето му се

подобряваше с всеки изминал ден.

Гуидо смръщи поглед пред страницата на поставката.

– На мен ми се струва невъзможно – рече той. – Никога не бих могъл да седя достатъчно дълго на едно място, че да се науча да чета. Винаги съм си наемал нотариус, който да ми води сметките.

– Надявам се, някой честен човек. – Амата се усмихна, но слухът ѝ бе насочен към стъпките на Терезина в стаята отзад. Боже, колко копнееше да има деца. Откак бе на гости на обреклия се на безбрачие Фабиано, желанието ѝ нарасна още повече. Сега двете с Терезина носеха цялата отговорност за продължаването на рода.

Предната нощ Амата сънува брат си – беше се сбръчкал и разкривил, но лицето му сияеше от щастие. Евнухът в името на Небесното царство! После сънят се промени и тя се озова насаме с Орфео на полянката край Колдимецо. Съхрани тази си фантазия колкото можа, изпаднала в захлас, докато силните му ръце обхождаха бавно влажното ѝ тяло (макар ръцете вероятно да бяха нейните собствени), остана да лежи със затворени очи, току-виж измами съня; стори ѝ се, че остана така, спяща, доста след като първите слънчеви лъчи проникнаха под затворените ѝ клепащи.

Би се отдаде и будна на този приятен блян, ако Терезина не бе подала глава на балкона.

– Току-що зърнах татко през отвора за стрелба. Тича по уличката. – Детето се изкикоти. – Татко прилича на щъркел дългокрак, като тича.

Шляпането на босите крака на Якопоне отекна през къщата и нагоре по стълбите към лоджията. Той спря пред тях и се облегна на парапета, опитвайки се да си поеме дъх.

– Делегацията на монасите... – успя да пророни на пресекулки – се върна от Лион.

Амата скочи от стола. Това означаваше, че Орфео също е близо. А може дори да е пътувал с тях. Понечи да каже нещо, но Якопоне вдигна ръка.

– Не е само това. Бонавентура е мъртъв и провинциалните министри се събират, за да изберат нов генерал-министър. Това предвещава само добро за брат Конрад.

Плесна Гуидо по рамото.

– Ела, суосего. Да вървим в базиликата и да видим какво ще научим.

Мъжете тръгнаха, хванати под ръка, Терезина изтопурка подире им по стълбите. Амата бързо прибра ръкописа от поставката и го заключи

при другата част от свитъка. Макар да обясняваше на всички посещаващи монаси, че пази горния етаж за домашните си, онзи случай с брат Федерико я научи да бъде по-внимателна. Развърза оцапаната си с мастило престилка и зяпна срещу огромните черни петна по пръстите и ръцете си. Трябваше да се измие.

Затича надолу по стълбите към първия етаж, но не беше достатъчно бърза. Откъм входа се чу писъкът на Терезина. Амата се обърна и видя детето да виси като огромно живо махало от врата на Орфео, а той правеше всичко възможно да я държи с една ръка около кръста. В другата си ръка стискаше запечатан пергамент.

Щом видя Амата, на лицето му, неизбръснато и скрито под слой прах, грейна усмивка. Той се наведе, докато крачетата на Терезина докоснаха пода, и я пусна.

– Куриерът рицар се завърна – рече той. – Нося със себе си Граала на свободата за приятеля ви Конрад.

Падна на коляно, а тя тръгна към него, влязла мигом в царствената си роля. Той се пресегна да поеме ръката ѝ, но тя пхна двата си юмука зад гърба.

– Обидих ли с нещо моята дама?

Терезина избухна в смях.

– Ръцете ѝ са целите в мастило. Започна да пише книга.

– Как не се сетих. – Усмивката на Орфео стана още по-широка и докато се изправяше на крака, той поклати глава. – Правилно ли я описах, падре? – рече през рамо.

Амата не бе забелязала монаха, който чакаше току пред входната врата, но разпозна сърдечния му смях още преди да го е видяла да влиза.

– Добре дошъл, брат Салимбене – приветства го тя. – Виждам, че с Божията милост сте жив и здрав, както винаги.

– Познаваме ли се, мадона? – попита той.

– Аха. Ако този път решите да посетите племенницата си в манастира на бедните клариси, ще установите, че компаньонката ѝ е избягала.

– Нима това си ти? Онова малкото, живото? – Огледа я развеселен и с любопитство. – Ето това е история, която непременно бих чул.

– Ще я чуеш веднага щом вие двамата се настаните, а аз успя да се измия. – Обърна се към Орфео. – Когато тръгнеш към „Сакро Конвенто“, за да освободиш Конрад, искам да дойда с теб до вратата. Интересно ми е да му видя физиономията, докато поема първата си глътка свобода.

– Няма да стане толкова бързо, Аматина. Ще трябва да почакаме монасите да си изберат нов генерал-министър, комуто да представя писмото за помилване, написано от Григорий. Но новоизбраният би трябвало да е приятел. И Григорий, и Каетанио Орсини, кардинал-протекторът на ордена, демонстрираха подкрепата си за Джироламо от Асколи – монахът, за когото ти споменах в писмото си.

Орфео заби поглед надолу и заровичка земята с върха на обувката си.

– Освен това едва ли ще е особено благоразумно да видиш брат Конрад веднага. Нямах представа как ли се е променил за две години. Ако се стреснеш при вида му...

Внезапно вдигна поглед към лицето ѝ и се почувства напълно безпомощен, не можа да си довърши изречението. Стори ѝ се, че разпозна в очите му същото желание, каквото бе видяла и тогава, докато си го представяше на полянката, макар че в съня ѝ лицето му бе чисто и избръснато. Де да можеха Терезина и монахът да изчезнат, макар и само за миг, за да му се хвърли на врата като малкото момиченце и да го притисне към себе си. Копнежът ѝ увисна неловко в настъпилата тишина, но Орфео най-сетне сложи край на напрежението с поредната усмивка на прашното си лице.

Посегна към кесията си.

– Донесох ти подарък от Прованс – огледалце с бронзова рамка. – Изтри го в ръкава си и ѝ го подаде. – Толкова ли нямах пачи пера, Аматина, та си принудена да пишец с връхчето на хубавото си носле?

Салимбене вдигна чаша над празната си чиния, благославяйки току-що заминалото си ястие. Потупа се по корема и продължи с разказа си.

– Та този проповядващ брат Пиеро достигна такъв връх на лудостта заради отдаваните му почести и предоставената му възможност да проповядва, че наистина си повярва, че е способен да твори чудеса. И при едно от посещенията си при братята минорити, след като си обръснал брадата при нашия бръснар, му се сторило крайно обидно, че братята не събрали косите му, за да ги съхраняват като реликви.

Но брат Диотисалве, минорит от Флоренция и голям майтапчия, отвърна на глупака според собствената му глупост. И един ден, като отишъл в манастира на проповедниците, им рекъл, че за нищо на света няма да остане при тях, освен ако най-напред не му дадат парче от дрехата на брат Пиеро, че да си го запази като реликва. И тогава му дали голямо

парче от дрехата на Пиеро, на което, облекчавайки се след вечеря, той намерил най-безчестна употреба и накрая хвърлил в клоаката. После извикал високо: „Уви! Помогнете, братя, защото търся реликвата на вашия светец, а я изпуснах в мръсотията.“ И щом те се отзовали на вика му в тоалетната и установили, че са обект на подигравка, се изчервили от срам.

Монахът пресуши чашата си и я подаде на прислужника да му я напълни пак, докато отриваше устни с опакото на ръката си. Докато момчето му наливаше, Салимбене продължи разказа си:

– Веднъж същият този брат Диотисалве се разхождал зимно време из улиците на Флоренция, подхлъзнал се на леда и паднал възник, направо се проснал в цял ръст. При което флорентинците, които са си сеирджии, започнали да се смеят и един го попитал, както монахът си лежал на земята: „Да не криеш нещо под себе си?“ На което брат Диотисалве отвърнал: „Ами да – жена ти.“ Флорентинците не се обидили от отговора му, ами се размели още по-гръмко и похвалили монаха: „Бог да го поживи, защото той наистина е един от нас.“

Амата се засмя, макар и не толкова сърдечно, колкото чичо й Гуидо и прислужниците от долната маса. Сети се за „Сан Дамиано“ и посещенията на Салимбене при племенницата му. Странно, но сега анекдотите му я размиваха по-малко, отколкото докато пребиваваше в манастира. Беше сигурна, че той пак ще разказва историите си до късно през нощта, докато другите или се разотидат по креватите, или припаднат на масата.

Макар да не бе забравила колко лошо мнение имаше Конрад за брат Салимбене, Амата реши да рискува и по-рано през деня, в присъствието на Орфео, показа на хроникьора няколко страници от ръкописа на Лео. Разказа му за намеренията си да направи толкова преписи и колкото двамата с Якопоне успеят. Жената наблюдаваше внимателно лицето му, докато четеше, видя нарастващото му въодушевление. Когато го попита дали би се съгласил да се присъедини към усилията й, той веднага изяви желание.

– Дори да препиша само част от текста, преди да ме завладее страстта към пътешествията, ще го направя – защото трябва да видя тази хроника до края.

– Умеете ли да пазите тайна, брате? – попита го тя. – Орденът може да не одобри Леовата история, ако узнае за нейното съществуване.

Въпросът й се дължеше на внезапно обзелото я опасение, че е допуснала грешка, като е споменала за ръкописа пред Салимбене; че може би се доверява прекалено на добрите си спомени от посещенията му в

манастира на кларисите.

– Заради любовта, която питая към теб и към твоя годеник, кълна се да пазя тайната!

При думата „годеник“ Амата се изчерви. Все още не бе дала официалното си съгласие на Орфео, нито възнамеряваше да го стори, преди да имат възможност да поговорят насаме. Но забеляза, че Орфео отвърна на коментара на монаха със самодоволна усмивка.

– Ще пазиш тайната дори когато си на чашка ли, брат Салимбене?

Знаеше, че въпросът ще прозвучи грубо, но той щеше да разбере искрената ѝ загриженост.

– Мадона! Засягат ме. – Салимбене се нацупи и докара на добродушното си кръгло лице възможно най-засегнато изражение.

Сега, след вечеря, Амата се молеше да не е сбъркала, като гледаше мъжа на отсрещната страна на масата и все по-червения му пухкав нос и като слушаше все по-гръмовния му глас. Орфео или Якопоне ще трябва да останат с него, докато напусне дома.

Обърна се и видя грейналия насреща ѝ Орфео, въпреки че всички останали бяха погълнати от поредната реплика на Салимбене. Тази вечер той също бе по-тих от обикновено. Брат му Пикардо го бе подирил сутринта, за да му съобщи, че баща им е починал, докато Орфео е бил в Лион. Въпреки злонамереното отношение на стария към него Орфео прие тежко донесената от Пикардо новина.

Странно, но Амата не изпита никаква радост, когато Орфео ѝ предаде съобщението, макар че Анджело Бернардоне доскоро бе обектът на последната ѝ неутешима ярост. Осъзна, че посещението ѝ при Фабиано бе сложило край на желанието ѝ за мъст. След като брат ѝ, осакатеният до живот, можеше да прости на враговете им и дори да ги благослови, задето са му отворили очите към по-висша, духовна радост, нима тя не можеше да се остави да я движат по-възвишени инстинкти? Бе натрупала известни познания благодарение на множеството учители, грижили се за нея през последните няколко години. А ако не бе предателството на стария Бернардоне, Орфео не би се възбунтувал и не би тръгнал на това пътешествие, което в крайна сметка го отведе до нея.

Амата се изправи и му подаде ръка, като в същото време даде знак на другите да останат по местата си и да продължават да се забавляват. Отведе го при столовете край празната камина, където бе провела толкова много приятни разговори с дона Джакома. Дали пък един ден това нямаше да се превърне в любимото им кътче от къщата в студените зимни нощи... освен диплите на покритото им с балдахин легло.

Естествено, сякаш да се оженят. Тя го обичаше и вече му го бе обещала, когато той тръгна да се бори за свободата на Конрад. А освен че освободи приятеля ѝ, помогна ѝ да се отърве от Гаетани и защити децата при нападението на Калисто. Боже, какво повече би могла да иска от него? Не бяха ли съмненията ѝ просто проява на опърничавост?

При все това онзи вътрешен глас продължаваше да се надига, да подлага на съмнение мотивировката ѝ. Той изискваше от нея, заради собственото ѝ спокойствие, да го подложи на още някакво изпитание, макар че точно тази вечер общото им бъдеще вероятно бе най-далече от мислите му. И така, щом той придърпа стола си към нейния, тя попита:

– Представял ли си си някога какво ще е, като се оженим? Какъв живот виждаш за нас?

Той се замисли за миг, изумен, отпуснал ръка на подлакътника на стола си, подпрял брадичка в шепата си.

– При най-добро стечение на обстоятелствата ли?

Тя кимна.

– На юг от нас има един свят, Аматаина, какъвто никой от двамата ни не може дори да си представи. – Той се наведе напред. – Невероятно гостоприемни земи на вечно лято. Пълната противоположност на студа и враждебността, която сме виждали почти през целия си живот в Умбрия. Там се усеща нещо от нашата родина, но примесено с цветовете, музиката и мъдростта на Изтока. Веднъж император Фридрих каза: „Ако Йехова беше чувал за Сицилия, едва ли би мечтал толкова за Светите земи.“

– Брат Салимбене нарича Фридрих антихрист.

– Глупости. Фридрих беше гений, нищо че се отнасяше с пренебрежение към не един папа. Когато си взе обратно Ерусалим от сарацините, не удари нито една камбана, а патриархът на града отказа да отслужи литургия в негова чест. И защо? Защото спечели града благодарение на приятелството си със султан Ал-Камел, а не със сила. Ожени се за дъщерята на султана и за още петдесет други сарацински жени. Споделяше мюсюлманската любов към мъдростта и дори се възхищаваше от Корана, тяхната свещена книга. Фридрих насели Сицилия с философи и астролози от цял Левант, нае преводачи, които да преведат всичките им слова на латински. Любимото му съкровище беше един астролаб, дар от султана.

За пръв път тази вечер Орфео показва известно въодушевление.

– В Палермо, където императорът построи величествената си крепост, се издигат джамии и четвъртити бели къщи, досущ като на Изток.

Говори се, че по пладне половината му двор става, за да изрече молитвите към Мохамед. Домакинството му въртят турци и негри, никога не тръгва на път, без да вземе своите камили, леопарди, маймуни, лъвове и екзотични птици... и дори жираф.

– Виждал ли си тези същества?

– Да, Аматина, и си мечтая ти също да ги видиш. Докато бях в Лион и се възхищавах на прелестните цветни стъкла на катедралата, си мислех за теб и за това колко бих искал да споделя всички чудеса на света с теб.

– А като какъв се виждаш да работиш?

Орфео се усмихна широко.

– Представям си, че най-сетне съм станал голям търговец. Пътувам из цял Левант и дори отвъд Китай. Тази част от мечтата ми си е останала непокътната още от времето, прекарано с Марко.

– Ами аз? Какво правя аз, докато ти пътуваш, разменяш, продаваш и купуваш из големите тържища по света? Партньори ли сме и в това твоё начинание?

– Радваш се на слънцето в Палермо, скъпа моя – засмя се той. – Моряците не биха допуснали жена да се качи на борда. Носи нещастие. Ти си моята търпелива и предана съпруга. – Пак се засмя и додаде, размахвайки пръст: – И вярна. Някой трябва да отглежда децата ни. Мечтата ми включва цял куп деца.

– Значи трябва от време на време да доплаваш до дома, за да забременявам?

Остротата на въпроса ѝ го стресна.

– Това е само мечта, Аматина. Мислех, че и ти искаш много бебета.

– Да, така е. Но мечтата ти ми се вижда скъпичка. За да търгуваш на високо ниво, ще са ти нужни доста пари.

– Но с общи усилия...

Тя допря пръст на устните му.

– Не забравяй. Сега попечител на моето богатство е чичо Гуидо. Мислех си да го накарам да задели голяма част от парите, преди да се омъжа, за Терезина. И, разбира се, дължа много на монасите от „Сан Пиетро“, задето са спасили живота на брат ми. Искат да разширят къщата си за гости. – Вгледа се в очите му, сигурна, че отговорът на следващия ѝ въпрос се крие в тях – видя го, още преди устните му да го изрекат. – Още ли ще искаш да се ожениш за мен, ако доходите ми не надхвърлят нуждите на това домакинство?

Дори отражението на светлината на свещта в зениците на Орфео не

успя да запали наново искрата, угасена от въпроса ѝ.

– Мисля, че си играете с мен, мадона.

Изправи се на крака в момента, в който Терезина дойде да си получи целувките за лека нощ.

Детето го обожава, рече си Амата. Как само засилва, щом той я прегърне. И аз го обичам, по дяволите, и аз искам да ме прегърне, но...

Изведнъж се почувства изтощена и обезсърчена от разочарование, което току-що видя изписано на лицето на Орфео. Явно „мечтата“ му потвърждаваше най-ужасните ѝ страхове – нищо, че беше само плод на фантазията.

Целуна Терезина по челото и вдигна поглед към чичо си, който тъкмо идваше да отведе внучката си.

– Ще помогна на дядо Гуидо да те сложи в леглото – рече ѝ тя. – Трябва да говоря с него.

– За какво? – попита Терезина.

– За теб, шурчето ми.

Орфео се отпусна обратно на стола си, мрачен и притихнал, докато тя отведе момичето от стаята. Амата му направи знак да я чака да се върне, но той се обърна на другата страна. В дъното на залата оцелелите слушатели на Салимбене се заливаха от смях.

Кръглата юлска месечина осветяваше стаята, в която Амата обикновено спеше сама. Винаги се бе наслаждавала на лукса да си има собствена стая в тази къща – стаята, която някога са използвали синовете на дона Джакома, макар самата господарка на дома да бе предпочитала да спи заедно с останалите жени от домакинството в голямата спалня. През последните седмици Амата направи изключение. Крехкото телце на Терезина се беше свило на топка на един сламеник в ъгъла, бледите ѝ ръчички се мерзелееха като призраци сред влажните сенки.

Амата се излегна по гръб и протегна ръце над главата си. Взираше се в балдахина с широко отворени очи, по слепоочието ѝ се изтърколи самотна сълза. Това би трябвало да бъде най-щастливата нощ в живота ѝ. Любовта я обграждаше отвсякъде, но при все това за няколко кратки часа сладкото вино на приятелството се бе киснало като жлъч.

Нима беше егоистка или прекалено голяма оптимистка, та да очаква тези мъже да разберат мечтите ѝ? Надяваше се Гуидо да се съгласи безусловно с плановете ѝ относно Терезина. След като детето приключи с молитвите си и затвори очи, Амата отведе чичо си надолу по коридора, където известно време той стоя, вслушан в тишината. Но щом му

предложи да остави малката при нея, над очите му се спусна сянка. Признаваше, че след като Амата и Орфео се оженят, за Терезина ще е по-добре да бъде отгледана от млада двойка, но не виждаше причина да оставя внучката си само за да се научи тя да чете и пише. Накрая все пак обеща да преспи с тази идея.

– Не съм убедена, че ще се омъжа за Орфео – рече внезапно Амата, като че подтиквана от зъл демон. – Имам нужда от истинско семейство. Опасявам се, че той вечно ще отсъства.

– Глупости – скастри я Гуидо. – Нормално е един мъж да го няма. Аз не бях виждал жена си цели три години, докато се биех в кръстоносния поход на императора. Когато ги призове велика идея или важна работа, мъжете с достойнство трябва да откликнат. Светът се разраства, Амата, и приключенски настроените духове като Орфео непрекъснато ще търсят начини да обхождат границите му. Трябва да си предоволна, че те ухахва мъж с такава енергия.

– Но когато ме погледне, се боя, че вижда не мен, а зестрата ми.

– Напълно в реда на нещата. – Гуидо я разтърси за раменете, сякаш се надяваше да ѝ вкара малко здрав разум в главата. – Какво ти става, дете? – Вгледа се в очите ѝ, лицето му почти докосваше нейното. Докато говореше, от устата му я лъхна възкиселата миризма на вино. – Обещавам ти, Амата. Няма да оставя Терезина на грижите ти преди деня на твоята сватба. Не бих я оставил в дом, където цари хаос и объркване. Двамата с нея се прибираме в Колдимецо, както възнамерявах. – Чичо ѝ се върна в залата, мърморейки си ядно под носа. Тя изчака червенината по бузите и ушите ѝ да избледнее, едва ли не бойки се да го последва, но усещаше, че трябва да се извини на Орфео. Надяваше се той да е склонен да продължат разговора и най-сетне тя да успее да изложи поясно опасенията си.

Когато се върна в залата, я завари почти празна – само в единия ѝ край се приготвяха за сън монасите и мъжете от прислугата. Орфео я чакаше, потънал в размисъл в стола си, но не ѝ даде никаква възможност да говори. Вместо това скочи и изстреля на един дъх:

– Мисля още сутринта да си пренеса нещата при сир Доменико и да остана там. – Загриза долната си устна. – Оставям писмото за помилването на приятеля ти тук. Брат Салимбене ще се погрижи новоизбраният генерал-министър да го получи.

Рязкото му отношение я прониза до болка, толкова, че забрави, че се е върнала, за да се извини.

– Ще ми се обадиш ли? – попита го. – Искам да си останем

приятели независимо от всичко.

Той отвърна уклончиво. Измърмори нещо, че сир Доменико може-ло да го изпрати на поредната мисия, след което се присъедини към дру-гите мъже.

Амата отиде да си легне със свито сърце. Колебанието ѝ по отно-шение на брака ядоса Гуидо и нарани гордостта на Орфео и сега тази гордост се издигаше помежду им като непристъпна планина. Дано поне да е само за тази вечер. Докато се завиваше с мекия чаршаф, Амата дръзна да си пожелае Орфео да поиска да я види отново. Но дали би я разбрал напълно?

– Толкова съм уплашена – прошепна накрая във възглавницата си – съвсем същите думи, които през цялото време бе искала да каже на Орфео.

XXXVIII

Дзеферино се потътри през тунела над килията на Конрад, послед-ван от втори чифт стъпки, които монахът не разпозна. Първата му ми-съл беше, че тъмничарят води нов затворник. Повдигна вяло глава при приближаването на факлата. Ключалката прещрака. Дзеферино вдигна решетката и поведе надолу по стълбите непознат монах. Слизайки, тъм-ничарят подвикна на Конрад и Джовани.

– Братя. Брат Джироламо от Асколи, вашият нов генерал-министър, е дошъл да говори с вас.

Затворниците се изправиха на крака, изтракаха вериги.

По знак на Джироламо Дзеферино извади огромен ключ от връзка-та на колана си и се наведе над краката на Конрад. Отключи прангите около глезените му и ги захвърли встрани с победен звън.

– Нашият Свят отец, папа Григорий X – подхвана генерал-министъ-рът, – опрощава деянията ти срещу ордена, брате. Свободен си да си вървиш. Добре си дошъл да отседнеш тук, в „Сакро Конвенто“, докато се възстановиш здравословно. Съветвам те да не бързаш и да се оста-виш на грижите на нашия брат от лечебницата.

Конрад примигна срещу светлината. От освободените му от пран-гите глезени рукна кръв. Въпреки че се бе надявал с месеци, прозаична-та внезапност на освобождаването му изглеждаше направо нереална. Разкъса паяжините в мислите си, за да е сигурен, че е чул добре.

– В скоро време, когато възстановиш силите си, ще поговорим пак,

брате Конрад – продължи Джироламо. – Имам планове за теб и искам да станеш мой емисар при братята спиритуали, за да ми помогнеш да ги спечеля обратно на страната на братството. Като човек, съпричастен с ритуалите им, и бивш затворник на конвентуалите, те със сигурност ще те чуят, ако пожелаеш да им обясниш, че промяната в ордена е неизбежна, ако искаме той да се разраства и да оцелее. Убеден съм, че тук присъстващият брат Джовани също го е знаел, докато е заемал поста генерал-министър.

Мислите на Конрад драпаха да излязат на повърхността, все едно беше сомнамбул.

– Поласкан съм от доверието ви, брат Джироламо, но наскоро си дадох клетва, която се надявам да ми позволите да осъществя. Обещах си пред Бога, че ако някога изляза от тук, известно време ще поработя сред прокажени. Но брат Джовани от Парма, моят съкилийник, е обичан от всички монаси. Не би ли могъл той да ви стане емисар?

– Възнамерявам да пусна на свобода и този почитан наш отец – отвърна Джироламо. Напрегна взор да пробие сенките, обгърнали съсухрения старец. – Но се съмнявам, че ще издържи на пътуването, което съпровожда подобна мисия. – Обърна се към Джовани: – Мислил ли си къде би отишъл, ако бъдеш освободен, падре?

– Премислял съм го стотици пъти – заекна Джовани. – Искам да отида в Гречо... в Гречо и никъде другаде. – После додаде с треперлив глас: – Искам да изживея дните си пред плевнята, където свети Франциск пресъздаде сцената с рождеството на нашия Бог.

Докато Дзеферино отключваше прангите на Джовани, Джироламо протегна длани към Конрад.

– Както виждаш, брат Джовани не става. Разкажи ми за обещанието, което си си дал. Колко дълго се закле да работиш сред прокажените?

– Докато разбера онова, което ми е нужно.

– А какво е то?

– Не мога да кажа точно. Самият аз не съм сигурен. Знам само, че Бог ще ми каже, когато и както Той реши. Може да отнеме ден; а може да прекарам там остатъка от живота си – не се знае.

Джироламо се почеса по бузата и продължи да изучава затворниците.

– Желанието ми да обединя ордена ме подтиква към прибързани действия, братя. Очевидно е, че и на двама ви ще е нужно време, докато се пренастроите към живота над земята. Върви и изпълни дадената клетва, брат Конрад. Но псе пак се надявам един ден да те използвам – след

като изпълниш мисията си и възвърнеш силите си.

Вниманието им привлече шумно подсмърчане, което се чу откъм каменните стъпала. На светлината на факлата Конрад забеляза по бузите на тъмничаря да се търкулват сълзи.

– Брат Джовани ще има нужда от придружител, който да го заведе до Гречо – рече Конрад. – Може би брат Дзеферино... ако му измислите някаква маска... понеже обезобразеното му лице го притеснява...

Джироламо наклони глава на една страна.

– Молиш се за своя тъмничар?

– През тези две години той ни беше като добрия пастир. Мисля, че малкото му стадо вече започва да му липсва.

Джироламо огледа и тримата, потънал в размисъл.

– Ти какво мислиш, Дзеферино? Готов ли си да предадеш ключовете на друг брат и да напуснеш това място?

От гърлото на тъмничаря се изтръгна сподавен смях.

– Готов съм, но трябва да тръгна с брат Конрад. Брат Джовани има нужда от по-млад и по-здрав спътник. Конрад, и двамата сме слепци – ще станем едно цяло.

Конрад докосна белега над бузата си.

– Не се бях замислял как ли ще изглеждам самият аз в очите на другите. Дали ще плаша децата?

– Остарял си, приятелю, изглеждаш доста по-стар, отколкото си всъщност – призна му Дзеферино. – Когато дойде, косата ти блестеше черна като самур, а сега носиш зимна хермелинова одежда. Куцукаш като спънато магаре, а на светлината на деня ще си сляп като прилеп. С две думи, като изключим брадата ти на пророк, с тебе сме си лика-прилика. – За миг забравил за себе си, тъмничарят понечи да приближи факлата до лицето си, за да може Конрад да го огледа; но щом топлината на пламъка стопли бузата му, бързо изпъна ръка. Никога нямаше да забрави отмъстителния ангел от гората посред нощ.

Конрад изкуцука нагоре по стъпалата и стисна Дзеферино за рамото.

– Води ме тогава, брате. Ако можеш да се присъединиш към мен в пеенето на хвалебствени и благодарствени химни, двамата с теб ще станем такава двойка, която ще смуги всички, поставили надеждите си в услуга на земни помисли.

Дзеферино се оказа прав за дневната светлина. Колкото и да бе неърпелив да напусне „Сакро Конвенто“, още щом прекрачи прага на

манастира, Конрад трябваше да вдигне ръка и да закрие здравето си око с ръкава на расото си. С несигурна крачка се пхна в тъмнината на долната черква, следван по петите от тъмничаря. Като дете, което прави първите си стъпки, той се отправи към гроба на брат Лео.

Потисна желанието си да сгълчи своя учител. Вместо това си спомни благодарствената молитва, която спомена пред Дзеферино в тъмницата и пророни едно благодаря, опитвайки се да възвърне вярата си в Божия промисъл.

– Появило се е нещо ново – обади се Дзеферино иззад гърба му. – Последния път, когато излизах, тази плоча я нямаше. Женски гроб. „Якова... света римлянка“.

– Якова ли? – Конрад се прекръсти, после се пресегна под амвона и прокара пръстите си по надписа.

– Има ли дата, брате?

– От миналата зима е. Нали ти казах – нова е.

Конрад отпусна ръка край тялото си.

– Почивай в мир, брат Якова.

Дзеферино го изгледа въпросително.

– Брат с женско име?

– Красива и нежна дама, брате, история, подходяща за из път. Ще ти я разкажа. – Запита се дали дона Джакома е успяла да осъществи намеренията си да направи Амата своя наследница.

Амата сигурно вече е станала жена. През изминалата година почти не се бе сещал за нея, но внезапно го обзе желание да разбере как е. Интересно би му било още да узнае дали и той е отсъствал от нейните мисли, както тя от неговите. Надяваше се, че не.

От отсрещния трансепт се надигнаха гласове. Няколко факли осветиха северния край на базиликата. Закрил око, Конрад успя да различи две фигури, които се движеха през осветеното пространство, проправяйки си път между няколко скелета. Въпреки пиперливия си език той ги оприличи на ангели, които слизат и се качват по стълбата на Яков. Гласът, който привлече вниманието му, се надигна пак – явно говореше възрастен флорентинец.

– Боите ми са готови, Джото. Побързай, момче. Донеси хоросана. Днес трябва да приключо с Девата.

Конрад прекоси апсидата и се приближи до скелето, където работеше зографът. Сепна го груб глас.

– Ще ви бъда благодарен, братя, ако стоите настрана. Разсейвате ми чирака.

Конрад застина. Ококори здравето си око, без да го е ня дали вижда нещо или не. В първия момент погледът му се изпълни с блясъка на факлите, та се запита дали Божиите светци постоянно се къпят в такова сияние. След известно време успя да различи цветовете по стената – множество херувими, наобиколили полузавършена, седнала на трон мадона. В прегръдките си тя държеше човешко тяло, което приличаше ед-ва ли не на истинско – не беше миниатюрният римски император, когото монахът бе свикнал да вижда на подобни фрески.

Отляво на Девата бе изписано също толкова живо изображение на свети Франциск, облечен в простото сиво-кафяво расо на ордена. Тъмните му очи гледаха спокойно някъде зад Конрад; плътните устни нито се усмихваха, нито се мръщеха. Над продълговатото му лице и щръкналите уши сияеше златен ореол, който обгръщаше и наболата му червеникава брада и тонзура, както и тънките вежди. Художникът бе положил дясната ръка на Франциск на гърдите му, докато другата стискаше Библия или може би Правилото на ордена. Раните от стигмата се виждаха ясно и на двете ръце. Конрад забеляза и белезите от Гвоздеите върху босите му стъпала. Раната от копие отстриани на тялото на Франциск прозираше през дупка в туниката му.

Вниманието на монаха бе привлечено от празния, безизразен поглед. Припомни си, че когато серафимът го е белязал с раните, Франциск е бил полусляп. В сърцето му нахлу прилив на благодарност, задето на самия него му бе останало поне едно око.

– Прекрасно е, синьор – пророни той към възрастния художник.

– Красотата е моят занаят. – Саркастичната нотка в гласа на майстора накара Конрад да се запита дали мъжът противопоставя творението си и братята, които го наблюдаваха. Двамата с Дзеферино определено не се отличаваха с красота. Флорентинецът, със своята деликатна чувствителност, може би дори ги намираще отблъскващи. Смелостта, обзела го долу в килията, мигом се изпари и той придърпа качулката на главата си.

– Хайде, брате – обърна се Конрад към спътника си. – Знаем едно място, където можем да си починем и ще бъдем добре дошли.

Скрити под качулките си, Конрад и Дзеферино чакаха в голямата зала в къщата на Амата. Прислужникът Пио не разпозна Конрад дори след като монахът попита дали Амата все още живее тук. Зачуди се дали пък гласът му също не се е променил до неузнаваемост във влажната килия, макар че в компанията на Джовани бе имал уникалната възможност

да го използва.

Тъй като самият Конрад отдавна бе простил на тъмничаря си, не се бе и замислял, че Дзеферино може би няма да е добре дошъл тук. Но Амата бе виждала монаха само веднъж, в тъмнината на изоставения параклис, а мъжът не се бе представил по име, преди Конрад да чуе изповедта му. След като раните на Дзеферино бяха заздравели, а и в резултат на живота под земята, той също изглеждаше променен. Но ако тъмничарят разпознаеше в Амата послушника от онази вечер, кой знае как би реагирал. Конрад определено не биваше да разбулва истината по време на неколкодневния им престой у Амата.

Щом тя влезе в стаята, той сведе глава.

– Мир вам, братя – рече тя. – Подслон ли търсите?

– Да, Амата. За мен и за моя приятел.

Колеланието ѝ бе почти осезаемо.

– Конрад? – Гласът ѝ трепереше.

– Да. На свобода съм.

– О, Боже! Нека те погледна! – Ръцете ѝ се протегнаха към качулката му, но той вдигна своите, за да я спре.

– Моля те. Ще те изплаша.

Тя стисна ръцете си в юмруци, преди да ги отпусне покрай тялото.

– Какво са ти сторили те?

– Не са „те“, мадона – намеси се Дзеферино. – Аз бях този, който го изтезва.

– Ти беше просто инструмент в Божиите ръце – прекъсна го грубо Конрад. – Не бъди жесток със себе си.

– Братя! Достатъчно. Престанете, моля ви. И двамата мъчите мен в момента. – Отпусна длан на рамото на Конрад. Той не се дръпна. – Е, да не би да възнамеряваш да се криеш под качулката до края на живота си? Не забравяй, че се намираш в дома на най-добрия си приятел. – Погали го по главата през плата. – Защо поне не опиташ?

Конрад се надвеси към своя спътник.

– Това важи и за теб, Дзеферино. Трябва да го направим, иначе по-добре да се върнем обратно в тъмницата.

Двамата едновременно свалиха качулките си. Амата примигна, за да преглътне сълзите си. Младата жена разтърка с юмрук бузата си и отстъпи назад, като гледаше ту Конрад, ту Дзеферино. За облекчение на Конрад, тя с нищо не показа, че е разпознала в Дзеферино монаха, който се бе опитал да я пониже с копието си.

Накрая погледът ѝ се спря върху нейния приятел и вниманието ѝ го

накара да се изчерви.

– Конрад. Конрад. Толкова ми липсваше. Никога не съм имала по-голяма нужда да разговарям с теб, отколкото сега. – Говореше монотонно, все едно не намира нищо нередно в ситуацията. Дори успя да се усмихне. – И имам изненада за теб. Ела.

Амата и Дзеферино му помогнаха да изкачи стъпалата до лоджията. Той пак не се отдръпна, когато ръката ѝ обви лакътя му. Едва сега осъзна колко много му е липсвал какъвто и да е признак на човешка близост през изминалите месеци – и как някога бе приемал близостта, дарена му в този дом, като нещо естествено.

Щом стъпи на най-горното стъпало, Конрад забеляза двама писари – монах и мирянин, – надвесени над писалищата си. И двамата му се сториха смътно познати, макар все още да нямаше много вяра на зрението си. На моменти имате чувството, че се движи като в облак, така че малкият скрипториум на Амата му се видя по-скоро като плод на фантазията му, отколкото като реалност.

– Брат Салимбене. Сир Якопоне – рече Амата. – Вижте кой ни е дошъл на гости. Помните ли нашия брат Конрад?

Щом Якопоне вдигна глава, на лицето му се изписа тъга. Отмести поглед встрани над парапета. Монахът изглеждаше по-скоро заинтригуван. Салимбене не познаваше Конрад достатъчно добре, че да си спомни как бе изглеждал някога.

– Брат Лео ти е поверил невероятен документ – обади се хроникьорът. – Макар чудесата да не са му присъщи.

Амата побърза да обясни какво преписват двамата.

– Надявам се да си доволен, Конрад. Веднъж ме помоли да се погрижа за това. – Погледна го изпитателно.

С помощта на Дзеферино Конрад пристъпи първо към едното, после към другото писалище, взирайки се в ръкописите.

– И двамата сте изкусни краснописци – рече той. Спря до брат Салимбене. – Що се отнася до чудесата, брат Лео искаше само да напише истинска история. Не би си позволил да украсява хрониката си с неистинни събития, пък дори за назидание на читателите си.

Салимбене се поклонил извинително, вероятно поради уважение към състоянието на Конрад.

– И с право е постъпил така, разбира се. Познавам мнозина, които са си приписвали видения, за да получат повече почит от други – един вид светци, пред които са разкрити Божиите тайни. И Бог е свидетел, размътеният ум, замъглен от собствените си изпарения, ражда

множество фантазии, дордето човек не получи истинско видение, което звучи направо като измислено. Постепенно се разпали.

– О, а колко фалшиви реликви съм виждал по време на странстванията си! Монасите от Соасон се гордеят със съмнителен млечен зъб, паднал от устата на Исус на деветия Му рожден ден. Виждал съм пъпната връв на нашия Бог в три отделни мощехранителници, макар да е възможно във всяка от тях да има по парченце от връвта. Но също така съм виждал и целия му препуциум на не по-малко от седем места. И всичките се излагат най-тържествено на всеки празник на обрязването.

Якопоне остави перото си с покрусено изражение.

– Веднъж докоснах препуциума и бях дълбоко развълнуван. Полу-чих вдъхновение за молитвите си за седмици напред.

Салимбене се ухили сардонически, обърнат с гръб към Якопоне.

– Така е то с простата вяра. В крайна сметка това е най-солидният аргумент за чудесата и реликвите. Абстракциите са за вдовицата, стиснала малкото, което ѝ е останало. Но дали тя няма да се раздели и с него, за да получи няколко безценни капки от млякото на Девата?

Конрад се намръщи, но не отвърна.

– Уморен съм – рече той на Амата, без да уточнява, че всъщност умората му се дължи на Салимбене. – Къде мога да си почина?

Щом слязоха по стъпалата, там, където преписвачите не можеха да ги чуят, той сподели опасенията си относно преценката ѝ.

– На сир Якопоне му имам доверие и се радвам да го видя да работи, но се боя, че си допуснала грешка, като си показала свитъка на Лео на брат Салимбене. Може да изглежда самостоятелен и саможив, но храни симпатии към конвентуалите.

– Той е хроникьор, Конрад – увери го Амата. – Интересът му към ордена далеч надхвърля всякакви мнения, които би могъл да си създаде за отделните фракции.

– Но след като веднъж задоволи любопитството си?

– Обеща ми най-тържествено. На мен и на... – Амата замлъкна насред думата, без да е сигурна как следва да представи Орфео. Разбира се, нямаше право да го нарече свой годеник, както бе сторил Салимбене. Дори не беше сигурна, че все още ѝ е приятел.

– Трябва да говоря с теб, Конрад. Може би брат Дзеферино няма да има нищо против да ни остави насаме след вечеря?

Дзеферино сведе глава.

– Ако дотогава искате да си подремнете или да опитате нещо от нашата кухня, само кажете. Цялата къща е на ваше разположение.

След вечеря щеше да отведе приятеля си до едно закътано ъгълче на двора. И докато той има желание и сили да слуша, щеше да му разкаже за всичко, което бе постигнала от раздялата им насам, и за всичко, което изгуби напоследък. А ако той имаше желание да ѝ разкаже за собствените си преживелици, щеше да го изслуша с жив интерес. Животът им се бе променил толкова много през последните две години.

XXXIX

Орфео провери платнището върху натоварените двуколки, за да е сигурен, че хората му са го пристегнали добре. На една маса наблизко старият Доменико броеше товари с руно, чували с вълна и топове готов плат. Неколцина каруцари водеха говеда през двора и ги запрягаха в останалите три каручки и талиги. Пътуването обикновено приповдигаше духа на Орфео. Но не и днес. Опита се да се съсредоточи върху работата, но се приготвяше за пътуването без жар. Бяха минали няколко седмици, откакто чу, че „монахът на Амата“ пак се е установил в дома ѝ. Тя изпрати на Орфео благодарствено писмо, в което го канеше да отиде да се запознае с Конрад, но той не можеше да си позволи дори да ѝ отговори. Все още се чувстваше огорчен от последния им разговор. Прекоси двора, за да види как са каруцарите. Повечето от тях бяха пътували с него и миналата зима, по време на обиколката им до Фландрия и Франция. Бяха набити, сурови мъжаги, цапнати в устата и облечени в кожени туники като ковачи, от хълбоците им висяха кинжали. Но Орфео знаеше, че екипажът му е готов да преодолее всякакви препятствия, издигнати пред тях от природата или човека. Само един от групата беше нов – мъж на средна възраст, нает на мястото на Нено. Останалите вече го бяха приели като свой.

Орфео прокара пръсти под един от хамутите, за да се увери, че не претърква рамото на добичето, и огледа редицата каруци. Иззад последната, обляна от лъчите на изгряващото слънце, с поклащаща се походка приближаваше монах с качулка на главата. До гърдите му се спускаше дълга бяла брада като на православен поп. Щом се приближи, мъжът вдигна глава, като огледа първо сир Доменико, а после и Орфео. Орфео трепна, щом видя белега на едната очна ябълка и присвиването на здравото око на монаха. Този човек сигурно може да те прокълне само с поглед, изобщо не е нужно да си отваря устата.

– Орфео ди Анджело Бернардоне – провикна се високо монахът.

Изрече името не като въпрос, а някак суховато, сякаш се нуждаеше само от потвърждение на подозренията си. Орфео за миг си представи, че Черната гостенка с косата е дошла да покоси живота му.

– Намери го, брате. За какво съм ти?

– Не те търся заради себе си. Ти вече ми направи достатъчно добрини. Бог да те поживи, задето издейства освобождаването ми от папата. – Човекът внимателно свали качулката си, под която се разкри разрошена посивяла коса, пропита от слънчева светлина.

Изумен, Орфео не знаеше какво да каже. Беше си представял доста по-млад, дори красив мъж – мъж, към когото Амата би изпитала физическо влечение. Хладното ѝ отношение към търговеца след завръщането на приятеля ѝ го караше да се запита дали няма друга причина тя да иска Конрад да бъде освободен – особено след изказването ѝ, че възнамерява да чака приятеля си край портата на манастира. Орфео се чувстваше употребен. Тя му се подигра и след като постигна своето, му обърна гръб. Сега, видял някогашния отшелник с очите си, той осъзна своята грешки. Прие благодарностите с махване на ръка.

– Радвам се, че успях да помогна на един невинен човек. – Съсредоточи се обратно върху хамута.

– Също така държа да ти кажа, че си глупак – продължи монахът.

Раменете на Орфео се стегнаха. Сир Доменико и неколцина от каруцарите прекъснаха работата си. Забеляза, че вниманието на всички е насочено към разговора им, макар никой да не смееше да погледне брат Конрад направо в лицето.

– Не смятам, че е ваша работа да ми казвате какъв съм или какъв не съм – рече той и вдигна рязко брадичка, готов да се защитава.

– Ще рискувам да се нагърбя с тази работа само за да чуя от устата ви, че не можете да обичате една жена заради самата нея повече, отколкото заради богатството ѝ. Познавам една дама, която ви обича както обича собствената си душа.

Конрад откърти коричката на незаздравяла рана. Наранен и смутен, Орфео се обърна към другарите си.

– Извинете ме, сир Доменико – рече той. – Трябва да поговоря малко с този монах.

Конрад спря окото си върху възрастния търговец. Доменико сведе поглед към топовете плат и ги освободи с махване на ръка.

Орфео изведе свещеника през сводестия портал. Какво ли му е казала Амата?

Монахът пръв наруши тишината.

– По това, което виждам в очите ти, смятам, че предположенията ми са били верни. Тя ти липсва толкова, колкото и ти на нея. И сега, като видях работодателя ти, ми хрумна една идея. Може да се получи, стига да искаш. И ако се омъжиш за Аматайна само по любов, както тя копнее.

Орфео го подкани с поглед да продължи. Знаеше, че ако се опита да продума нещо в момента, гласът му ще затрепери. По-добре да изслуша какво има да му казва този Конрад, докато се покопити.

Монахът изложи пред него плана си стъпка по стъпка, като подчертаваше всеки етап с условното „ако наистина я обичаш“. Съветът му се стори на Орфео логичен, дори направо удивителен, при положение, че човекът не разбира нищо от търговия.

– Разбира се, сир Доменико трябва да се съгласи – рече Орфео, след като Конрад приключи. – Както и брат ми Пикардо. – Но да, той би искал идеята на Конрад да се осъществи, при това го искаше с цялата си душа. При тази мисъл сърцето му запламтя. Сграбчи ръката на монаха в двете си ръце и я разтърси енергично.

– Само ти можеш да ме спасиш, брате.

– Нека Бог те дари с щастлива развръзка – рече Конрад. Орфео най-сетне пусна ръката му и монахът додаде: – Би ли бил така любезен, синьор, когато видиш Аматайна, да ѝ предадеш едно съобщение? Тази сутрин си тръгнах от дома ѝ, без да се сбогувам, понеже се опасявах, че може да се опита да ме забави. Моля те, кажи ѝ, че съм заминал за болницата „Сан Салваторе“ и ще се върна когато мога.

– В болницата?

Конрад кимна.

– Също така оставих в дома ѝ монаха, който дойде заедно с мен, без да му кажа какви са намеренията ми. Пак защото не исках да създавам паника. Той е добре дошъл да ме последва, ако желае – или пък не. Както Бог му повелява. Не мога да кажа кога ще се върна и може би изборът ми на местоживеене няма да му се понрави. – Монахът успя да се усмихне. – Addio, signore. Бог да благослови вас и вашата дама.

Дзеферино се мята върху сламеника почти цяла нощ, докато накрая се унесе в неспокоен сън. Неспокоествието изпълваше вените му като болест. Не бе напускал очерганията на манастира от деня, в който братята го намериха полужив в изоставения параклис и го пренесоха в „Сакро Конвенто“. Рядко бе излизал изпод земята, освен за да донесе храна на затворниците си. Вдигна ръка над главата си, за да се откъсне

от тъмните силиуети и хъркащите непознати, които го заобикаляха; сви се на топка. Единствената му нищожна утеха идваше от равномерното дишане на Конрад на сламеника до него.

По едно време преди зазоряване Конрад се размърда. През полуотвореното си око Дзеферино видя как събратът му се отдалечава към вратата, точно както се беше измъкнал, след като чу изповедта в параклиса. За момент Дзеферино се уплаши, че отново е изоставен, но звуците около него бяха човешки, не животински. Пак се унесе в сън.

Когато се събуди следващия път, беше от размърдването на прислужниците, които се надигаха по сламениците, протягаха се и се прозяваха, молеха се Богу да благослови работата им и през този ден. Леглото на Конрад беше празно и неоправено. Може би е отишъл пръв до тоалетната.

Дзеферино стана, придърпа качулката ниско над главата си и последва останалите в тази посока. Забеляза как всички избягват да го поглеждат. Конрад едва ли бе обърнал внимание на отношението им, но за Дзеферино отвращението или страхът им беше съвсем очевиден.

Много скоро установи, че приятелят му го няма никъде, не се появи дори на масата за закуска. Докато монахът дъвчеше надве-натри, онази жена, Амата, дойде и го попита къде е приятелят му. Но Дзеферино само сви рамене и се огледа. Бърборенето на останалите тътнеше в ушите му като крилете на прилепите, които се стрелваха по тунелите в тъмницата.

– Ще го потърся в параклиса – рече тя. Отдалечи се по коридорите, като от време на време викаше Конрад по име. Имаше нещо в гласа й... „Конрад! Брат Конрад!“ Напомни му на гласа на онова момче в гората. Имаше чувството, че чува този глас да крещи: „Тези не се страхуват от Бога, брат Конрад.“ След което се чу тръбният зов на огнения ангел и Дзеферино изпадна в несвоят от болка. Така и не попита Конрад за ангела. След като затворникът му получи онова видение в килията си, Дзеферино осъзна, че човекът живее по-възвишено от него. Тъмничарят се отнасяше подозрително към вирането надълбоко в светите тайнства.

Другите приключиха бързо със закуската и оставиха Дзеферино сам в просторната зала. Около него прислужници събираха празните паници и чаши. Кашата къркореше в стомаха му. Двамата преписвачи скоро щяха да започнат работата си. Може би Конрад се беше качил до лоджията, за да им помогне, след като вече бе започнал да възвръща силите си.

Дзеферино изкачи стъпалата със сведена глава. Завари горе само

писаря Якопоне. Проследи с поглед как преписвачът отрязва с ножа си една страница от дебелия свитък и я простря на поставката. Монахът взе свитъка и разгледа крехкия материал. Беше чувал за тази „хартия“ – поевтина и удобна в сравнение с пергаментата, но едва ли подходяща, за да оцелее и да не плесеняе от влагата в манастирската библиотека. Я виж колко лесно някой е пробил дупка през целия топ. Провря кутрето си в процепа.

– Около тази дупка, която разглеждаш в момента, брате, има цяла история – рече Якопоне. – Този ръкопис спаси живота на нашата господарка в една черна нощ. Тъмната сянка на монах убиец за малко да я изкорми с копието си, ако тя не бе увила този свитък около тялото си. Спомням си като днес как тя славеше Бога, задето брат Лео беше тъй многословен.

Дзеферино стисна свитъка с две ръце.

– Монах ли? Че защо монах ще иска да убие човек, който проявява такава щедрост към братството?

– Ако я беше видял в онази нощ, едва ли би я нарекъл щедра към братството – биеше се като хала и лично елиминира един от тяхната банда, макар че и те убиха един от нашите. Онези монаси ни нападнаха, за да заловят Конрад – не знам поради каква причина. Изненадаха ни в гората по мръкнало.

Дзеферино затвори окото си. В ушите му закънтят пак страховитият тътен на онази нощ, цялото крещене около него, последвано от тръбния зов и огъня, свистящ към лицето му.

– И ти ли беше там? – попита.

– Да, макар да закъснях да се притека на помощ. Превърнах водача им на факла, а другите от бандата се пръснаха като невестулки обратно по дупките си.

Свитъкът тупна тежко на пода на лоджията и се изтърколи. Якопоне скочи от стола си и го хвана току до ръба.

– Внимавай, брате! Добре ли си?

Дзеферино пхна ръце в ръкавите си и сведе глава. Гърлото му се бе свило на топка, накрая все пак успя да се прокашля и заговори с дрезгав, изпълнен с горчивина глас.

– Angelus Domini, Божият ангел. Ти!

Дървената лоджия се разтресе леко. Жената изкачи стълбите, следвана от Салимбене, който пухтеше зад гърба ѝ.

– Брат Конрад си е тръгнал, брате – рече тя на Дзеферино. – Оставил е съобщение, че ако искаш да го последваш, можеш да го намериш в

болницата на прокажените. – Обърна се към Якопоне с пламнало от възбуда лице. – Дойде вестоносец, изпратен от сир Орфео, който предал, че утре ще дойде и се надявал новините, които донесе, да са добри.

Якопоне и Салимбене се развеселиха.

– Знаех си, че няма да издържи дълго надалеч, мадона – рече дебелият.

Амата се обърна към Дзеферино, като не успя да съдържи усмивката си.

– Извини ни, брате, за личния разговор. Приятелите ми знаят колко е важно това съобщение за мен. – Погледна бележката в ръката си. – Все пак се тревожа, че брат Конрад е решил да живее сред онези мръсни прокажени. Известно ли ти е защо го прави?

– За да изпълни един обет, мадона.

– Имаш ли намерение да го последваш? Мога да поръчам на готвача да приготви храна за из път. Конрад сигурно е тръгнал, без да закуси.

Да го последва? Да последва мъжа, изоставил го сред врагове? Дзеферино махна с ръка пред окото си, все едно се опитваше да разпръсне изникналите отпреде му пламъци.

– С ваше позволение, мадона, бих искал да остана тук още една нощ. Утре сутрин ще се върна в „Сакро Конвенто“.

Тази нощ последните мисли на Амата, преди да заспи, бяха свързани с Конрад, а не с Орфео. Тя продължаваше да възприема монаха като единствения мъж, който я обича безусловно, без да иска от нея нищо в замяна. Макар да стори всичко възможно, за да скрие отвращението си в деня, в който той се върна, тя наистина скърбеше за приятеля си. Никога повече нямаше да види тези изпълнени със светлина сиви очи. Ами ако се зарази с проказа в болницата въпреки чистото си сърце? Изрече тиха молитва за неговата безопасност и закрила, но странно, в ума ѝ изплува образът на дона Джакома, не на Бог. После се сви на топка и заспа непробудно, докато не се събуди от викането посред нощ.

Прислужничката Габриела я дърпаше за ръката, като едва не я събори заспала от кревата.

– Обличайте се бързо, мадона! В двора има пожар!

Амата, загърната в пелерината си, хукна през мъглата на съня и дима. Как може да избухне пожар наред лято, при положение, че всички камини, освен огнището в кухнята, са почистени и затворени? Сигурно някой е забравил горяща свещ. Щом приближи дворчето, отскочи назад, блъсната от оранжевия блясък на пламъците, които танцуваха като

дяволски изгрев между колоните и зида. Прислужниците и гостите загребваха вода от чешмичката в средата на двора, докато други тичаха напред-назад между суматохата и най-близкия обществен кладенец.

Тя разтърка очи и огледа двора, застанала под един от сводовете на галерията. Стомахът ѝ бе свит на топка, едва съдържаше сълзите си. С ужас видя как в центъра на пламъците се намира дървената лоджия с писалищата. Огромно огнено кълбо погълна стъпалата, които водеха към южното крило и цялата южна стена. Мъжете, които се бореха с огъня, тичаха по северните стъпала с кофите и заобикаляха откъм страничните балкони, в опитите си да спрат разпространението на пожара, но писалищата вече ги нямаше. Амата гледаше безмълвно през пламъците, като се опитваше да намери с поглед шкафа, където бе заключила ръкописа на Лео и недовършените преписи. В същия миг южният балкон се стовари на земята, като повлече след себе си и част от източната лоджия; в двора се посипа дъжд от отломки и подпалени парчета дърво. Амата мярна част от поставка за книги сред падащите отломки и сърцето ѝ примря.

Всичко е изгубено!

Каменните зидове и плочите на покривите щяха да удържат на пламъците, дърводелците щяха да построят наново лоджията, но хрониката на Лео бе изгубена безвъзвратно.

Не ѝ оставаше друго, освен да зарови лице в шепите си. Не оправда доверието на Конрад!

Битката за спасяването на останалата част от къщата продължи до изгрев слънце. Нощната стража събуди съседите на Амата и всеки кладенец и ведро в квартала влязоха в употреба, хората оформиха обръч около входа и си предаваха кофите от ръка на ръка. По-едриите мъже носеха по двойки огромни ведра. Междувременно Амата помагаше на жените, които се опитваха да потушат хвърчащите във всички посоки въглени, за да не позволяват на пожара да се разрасне. Тя се стрелваше насам-натам из двора и по околните пътечки, докато усети, че дробовете ѝ са задръстени до пръсване от дим, жега и изнемога, а в това време тълпите във и извън дома ѝ ставаха все по-многобройни и по-шумни.

Най-сетне, малко след като църковната камбана би утрения, маестро Роберто я потърси, за да ѝ каже, че са успели да потушат пожара. Замаяна, тя го последва в средата на двора и огледа обгорените, напукани зидове и опушените арки. В рамките на двора не бе оцеляла нито една дървена греда – нито дори рамките на вратите. Насред пепелта мярна Якопоне, седнал на каменната пейка, където Амата и Конрад бяха

разговаряли вечерта на неговото завръщане. Заровил глава в шепите си, той си мърмореше нещо на висок глас, макар край него да нямаше никого. До Амата застана Пио, целият в сажди.

– Пио спаси къщата ти, Амата – рече икономът. – Той подуши огъня пръв и събуди всички останали.

Амата отпусна длан върху гърдите на младежа.

– Бог да те благослови – пророни тя. Огледа останалите си домашни, които потушаваха останалите въглени или трупаха отломките на купчини далеч от стените. Сред тях не видя нито брат Салимбене, нито приятеля на Конрад.

– Монасите добре ли са? – попита тя.

– Не съм ги виждал – отвърна Роберто.

– В самото начало мярнах преписвача – рече Пио. – Той пръв стигна до лоджията. Явно също е подушил дима. Върнах се да събудя другите и като дотичах обратно тук, той вече слизаше бързешком по северната стълба. Помислих, че търси съдове за вода и му извиках да отиде в кухнята, но след това не съм го виждал.

Якопоне извика насреща им с цяло гърло:

– *Angelus Domini*. Слепият монах го предрече.

– Ангел ли? – Амата вдигна вежди и погледна Роберто. Той сви рамене.

– Аз ходя по земята, мадона. Нека сир Якопоне разкрива по-дълбоките причини за случилото се.

Уморени, те се обърнаха и тръгнаха към къщата. Откъм мястото, където седеше Якопоне, се надигна самотен, тъжен звук на тропет. Амата се завъртя в мига, в който мъжът прелетя покрай нея. Той се спусна надолу по коридора с огромни крачки и излезе през предната врата.

– Братовчеде! – извика Амата подире му, но каещият се беше изчезнал.

XL

Пръв го забеляза един прокажен, клекнал пред входната врата. Съществуващо завъртя кречеталото си предупредително, преди Конрад да е слязъл по пътеката, която се спускаше от гората и разделяше двете най-дълги сгради на болницата. Привлечени от шума, от килиите си наизлязоха и други зяпачи в кафяви туники – от лявото крило жени и деца, от

дясното – мъже. Надигна се нечленоразделно бърборене, придружено от радостни възгласи. Конрад застина напред крачка. Едва ли щеше да е по-ужасен, ако бе видял как мъртъвци излизат от гробовете си. За пореден път Лео го бе отвел в сърцевината на най-ужасните му страхове. Затвори очи и се помоли за избавление. *Servite pauperes Christi*, прошепна сам на себе си. Край сградите, където живееха прокажените, се издигаха две по-малки постройките. Конрад предположи, че там са помещени-ята за монасите и монахините от ордена на круцигерите, които се грижеха за болните. Един от монасите показа глава през отворен прозорец. От сградата излезе да посрещне пътника друг мъж – висок и слаб, с кафявочервеникава кожа, облечен в дълга червена роба и с докторска шапчица. Щом го зърнаха, прокажените притихнаха.

– Здравей, брате. – С дрезгав глас мъжът се представи като Матеус Англикус, Матю Англичанина.

– Бог да те благослови – отвърна Конрад. – Дойдох да работя при вас.

Матеус го изгледа от главата до петите, но не отвърна поглед, както бяха сторили хората на Орфео. Несъмнено бе видял и по-гротескни картини от неговата физиономия, та затова огледа Конрад така, както би гледал пациент.

– И защо реши да работиш тук?

– Следвам примера на моя учител, свети Франциск. Както и заради един обет.

– Повдигни си робата до глезените – рече Матеус. След като Конрад го направи, докторът сви устни.

– Както и очаквах. Ще трябва да изчакаш тук, докато ти донеса чифт сандали. Първо правило: никой от персонала ми не ходи бос в сградата на болницата.

– Не съм обувал сандали, откакто влязох в манастир – възрази Конрад. – Това е в разрез с обета ми за бедност.

– В такъв случай трябва да решиш коя от свещените си клетви ще спазиш. Ако ще работиш тук, трябва да се научиш да възприемаш заповедите ми като Божия воля. Духовното развитие на пациентите си оставям на монасите. А те от своя страна са поверили физическото си здраве на мен. Ако имаш нужда от успокоение на съвестта, мога да ти обещаю, че тук ще живееш достатъчно бедно. А що се отнася до сандалите, ще се постарая да те снабдя с възможно най-грубите. – Конрад кимна неохотно и докторът се усмихна. – В такъв случай добре дошъл, брате. След като идваш направо от тъмницата в манастира, съм убеден, че си добър

човек.

– Но к-как... – заекна Конрад. Матеус посочи окото му.

– Измъчвали са те. Косата ти е бяла, но кожата ти е бледа и свежа като на госпожица, доста време не е видяла слънце. Брадата ти не познава бръснач от няколко години. Глезените ти са ошавени и по тях личат белези от пранги. Освен това носиш опърпаната дреха на спиритуал и ходиш бос – и двете причини са достатъчни, за да бъдеш хвърлен в тъмница при управлението на Бонавентура.

– Значи знаеш за разцеплението...

– Някога и аз смятах да се присъединя към ордена, но предпочетох да нося червена роба вместо сива като твоята. Преди шейсет години папа Хонорий забрани свещеници да изучават медицина; впоследствие реших изобщо да не се замонашвам.

Конрад последва Матеус до входа на болницата. Там изчака, докато докторът се върне със сандали за него. Надигна се лек ветрец, който разхлади приятно челото му, но в същото време донесе до ноздрите му сладникавата миризма на разлагаща се плът. Устоя на порива да закрие носа си с ръкав или да се огледа да види наблизко труп или купчина кокали. Навлизаше в света на живите мъртъвци и знаеше, че отвратителната плът, която подушва, все още се крепи по скелетите на съществата, които продължаваха да надничат от нишите на килиите си. Лицето на най-близкия до него мъж, същият, който бе завъртял кречеталото, бе с плътните устни и синкавите възли на отскоро болен човек. Но плоският му нос предполагаше, че хрущялът отдолу вече е започнал да се разлага. Конрад си наложи да погледне и останалите. Мнозина, слава на Бога, криеха лицата си под забрадки, и отвръщаха на погледите му с незрящи очи. Но най-тежките случаи... Конрад видя гнойни кратери там, където някога са надзъртали очи, разлагащи се дупки на мястото на носове и усти, пихтиеста плът вместо брадички, увиснали уши, няколко пъти поголеми от човешките, длани без пръсти, ръце без китки, подпухнали или сбръчкани тела, петниста кожа или гнойни рани. Прокажените гледаха апатично, макар някои от жените да извърщаха засрамено обезобразените си лица. Няколкото деца, които се тътрузеха като възрастни джуджета покрай тях, бяха също толкова безразлични и гледаха Конрад с очи на възрастни.

Този парад на ужасите го пристегна в хватката на страховита замая. Монахът се запита дали всъщност пред него не се разкрива образът на неизбежното му бъдеще, болното му тяло в последен стадий на разпад. Молеше се Матеус да се върне колкото се може по-скоро и си отдъхна

едва когато докторът му донесе сандалите. От гледката на прокажените се почувства напълно дезориентиран. Нежеланите сандали допълваха усещането му за нещо странно, а стъпалата му станаха напълно безчувствени. Вече не усещаше камъчетата в прахоляка, нито самия прахоляк, нито отделните тревички. Само кожа. Сякаш цялата повърхност на болницата бе застлана с кожа.

– Първият поглед отблизо винаги е най-потискащ – рече Матеус. Повече Конрад към една стая в сградата зад болничното крило. – Засега можеш да останеш в моята килия, докато ти освободим място.

Стаята на доктора бе пълната противоположност на аналитичната мисъл на мъжа. Вътре имаше тясна койка, разположена в най-далечния от вратата ъгъл, малка масичка с два стола под единствения прозорец и дълга правоъгълна работна маса, която заемаше цялата централна част на помещението. На по-малката масичка бяха оставени череп и пясъчен часовник, а на стената над тях висеше нарисувано разпятие – за да напомня на пациентите на Матеус, че животът е преходен и ще дойде избавлението. Плотът на по-голямата маса бе почти изцяло зает от свежи, колби за урина, стъкленици с хапчета, алембик, хаванче и чукало, както и купчина овързани заедно ръкописи. Една книга на масата беше отворена на цветен кръг. Конрад си спомни, че беше виждал нещо подобно, докато учеше в Париж – беше в някакъв текст за изследване на урината: ако телесната течност на болния е червена и гъста, значи е сангвиник; ако е червена и рядка, е постоянно ядосан. Всички оттенъци – пурпурно, зелено, синьо, черно – съответстваха на някаква болест.

Шишенца с прах, обозначени с табелки със символите на химически елементи, буркан с успокояващата мандрагора и медицински билки – канела, кубеба и сушена кора от индийско орехче – висяха над камината. На рафта край койката на доктора имаше повече книги, отколкото Конрад бе виждал някога извън манастирската библиотека.

– Не зяпай така от вратата, брате – подкани го Матеус. Описа кръг с ръка. – Всичко това дължа на Константин Африканец⁴¹. След като прекара по-голямата част от живота си в кръстосване на Леванта, най-накрая се установи като монах в манастира „Монте Касино“. Посвети остатъка от затворения си живот на превеждане на медицински текстове за нас, студентите от Салерно. Трудеше се върху произведенията на древногръцките учители, запазени на арабски, както и над някои

41. Средновековен учен и лекар (1020–1087), започнал преводите на арабски медицински текстове на латински – развитие, оказало силно влияние върху западната мисъл. – Бел.прев.

сарацински книги. Така Гален се превърна в нашата Библия (извини ме за сравнението), а десетте тома на „Пантехне“ на Али Абас⁴² знаехме наизуст.

Конрад разгледа рафтовете със смесени чувства, удивен от обема книги и смутен от любопитството на учения. Свети Франциск не би одобрил това! Подредбата на книгите потвърждаваше първоначалното впечатление на Конрад за логическата мисъл на домакина, макар че стаята като цяло го опровергаваше: прочутите гърци Гален и Аристотел на най-горния рафт, сарацинските философи лекари – под тях. Забеляза четири от четирийсет и двете съчинения на Хермес Трисмегист⁴³, *Thetrum saniatis* от Абул Асан, монография върху кучешкия бяс, законите на медицината от Авицена и на по-долната полица – равин Маймонид и другарите му испанци Авензоар и Авероес.

Най-долният рафт явно съдържаше произведения, написани от учителите на Матеус от Салерно: някой си Тротула от Салерно, както и фармакопоя, *Antidotorium*, от маестро Препозитус от същата школа. Последната стоеше изправена върху камара книги за медицинската употреба на билките, включително Платеариевата *De virtutibus herbarum*. Защо ли християнските автори са подредени на най-долната лавица, запита се Конрад?

Разгърна *Methodus medendo* от Гален и смръщи чело срещу заглавната рисунка: езичникът Ескулап стиснал крилатия жезъл, а от двете му страни неговите дъщери – Хигия и Панацея.

– Добрият християнин би намерил доста недостатъци в тази сбирка – не се стърпя той. – Бих предпочел да видя на тази страница изображение на светите близнаци Космос и Дамиан или на Сан Антонио Абас. Те също са символи на вярата в целебната сила на Бога.

Матеус сви рамене.

– Повярвай, брате, с удоволствие бих събрал лекари от нашата собствена вяра, но не познавам други, освен учителите ми в Салерно. Тъжно, но нашата Света майка църква продължава да гледа на тялото като проклятие, а на болестта – като на Божие наказание. Чувал съм за един каещ се грешник от Асизи, който някога се молел поетично да му се даде някакъв вид болест: *O Signor, per cortesia, manname las malsania!* Бил готов да приеме всичко – квартана или терциана, водянка, зъбобол,

42. „Тоталното изкуство“ от персийския лекар от X в. Али ибн ал-Абас – най-значимият труд на Константин, чрез който запознава Запада с детайлното познаване от страна на арабския свят на гръцката медицина. – Бел. прев.

43. Смятан и до днес за един от най-големите окултисти на всички времена. – Бел. прев.

болки в корема, пристъпи. Каж ми – как може моето лечителско изкуство да противостои на подобно отношение?

Конрад остави Гален на мястото му и се засмя.

– Мисля, че познавам този грешник. Ще се радваш да научиш, че понастоящем се радва на цветущо здраве, каквото не е имал от години.

– Това наистина е добра вест. Надявам се да не е твърде непосилно за него.

Конрад почеса косматата си буза с длан.

– Каж ми къде според теб се корени болестта, ако не е наказание за злата природа на човек или желание от страна на Бога да изпробва неговата твърдост?

– Имаш предвид стълбата на Йов.

– Това е един пример, да – съгласи се Конрад. – Или след като се намираме в болница, човек може да се сети за Бартоло, прокажения от Сан Джиминяно. Той носел кръста си с такова радостно примирение, че хората го нарекли Йов от Тоскана.

Лекарят се замисли, преди да отговори.

– Истината е, че нито аз, нито моите колеги можем да кажем къде се корени болестта. Както обичаме да се изразяваме, Гален казва не, Хипократ казва да. Лекарите имат разногласия и никой не може да каже кой е прав. Матеус разрови купчината ръкописи, без да спира да говори. Накрая извади един тъничък.

– Почини си за малко край прозореца, брате, и прегледай това. Съвсем кратко е, писал го е един мой земляк, Бартолемеус Англикус. По стечение на обстоятелствата той също е бил монах във вашия орден. Прегледай го, моля те, докато стане готова килията ти. Ще ти даде известна основа за работата, която ще вършиш.

След като Матеус излезе, Конрад доближи книгата до лицето си. Не се беше опитвал да чете, откакто изгуби окото си. Вдигна пергаментата към светлината, идваща през прозореца, и присви леко очи, за да фокусира по-добре буквите и думите.

Брат Бартолемеус започваше с причината за проказата, като изреждаше храните, които прегриват кръвта и причиняват скорошно разпадане: пипер, чесън, месо от умряло куче, небрежно консервирана риба и свинско, некачествен хляб, омесен от заразна пшеница или ръж. След това се впускаше в подробности, които дойдоха твърде много за чувствителността на Конрад, като описваше заразния характер на болестта: как небрежният човек може да се зарази от плътски контакт с жена, която е преспала с прокажен, как бебе, което суче от гърдата на прокажена

дойка, всмуква смъртта през женската гърда, как дори може да се наследи. Пергаментът затрепери в ръката на Конрад, докато четеше последния източник на проказата: „Дори дъхът и погледът на прокажения могат да се окажат заразни.“ Според Бартоломеус излизаше, че не е изключено Конрад вече да е поел болестта в себе си – нищо, че повечето от очите, които се възряха в него на пътеката, бяха незрящи.

Преглътна отвращението си към прочетеното. Авторът прекриваше границите на скромността. Но така или иначе заразените с проказа посредством плътски контакт все пак получаваха справедливо наказание за греха си. Нито Бартоломеус, нито Матеус можеха да го убедят в противното по този пункт. Относно наследствеността, нима в Светото писание не е речено: „Бащите ядоха кисело грозде, а зъбите на децата скоминясаха“⁴⁴ Така дори в този случай прокаженият плащаше цената за греховете на предците си. Бартоломеус го признаваше, преди да премине към лечението на прокажените. „Проказата почти не се лекува, освен с Божията помощ“ – очевидно, след като Бог е този, който заразява с болестта.

Въпреки всичко Бартоломеус изреждаше и няколко не духовни възможности за лекаря: пускане на кръв (стига силата на прокажения да позволява); прочистване от паразити и язви; лекарства, приемани вътрешно, помади и мазила отвън. Английският монах заключаваше: „за лечението или прикриването на проказата най-доброто лекарство е червена пепелянка с бял корем, стига отровата да бъде премахната, а опашката и главата – смазани. Тялото ѝ, наложено с праз лук, трябва да се приема и дъвче често.“

Конрад върна книгата на мястото ѝ точно когато Матеус се върна. Усети как в душата му се надига предишната му заядливост и склонност към дебат. Но докато преди три години би започнал да спори с Бартоломеус, днес умееше да си държи езика зад зъбите. Бог го бе изпратил тук, за да се учи. Трябваше да пита и да слуша, не да спори.

– Опитът ти потвърждава ли предположенията на твоя сънародник?

Матеус взе книгата и ѝ хвърли един бърз поглед, като кимаше с глава.

– Хранителен режим – рече накрая, като посочи с пръст текста. – Тук сервираме само пресни меса. А по това време на годината, когато има плодове и зеленчуци, имаме няколко случая на пълно излекуване.

Отговорът му изненада Конрад.

44. Йеремиа, 31:29. – Бел.прев.

– Мислех, че единствено чудо може да излекува прокажен.

– В родината си съм чувал за случаи на чудодейно изцеление, най-вече в храма на Тома от Кентърбъри. В кладенец в криптата на светеца има вода, смесена с капка от неговата кръв, и мнозина твърдят, че са се излекували, като са пили от нея. Но тук единствените успехи, които сме постигнали, са чрез хранителен режим.

– Но в такъв случай защо не се излекуват всичките ви пациенти?

Матеус се усмихна.

– Имаш чевръста и аналитична мисъл, брате. Може да направя и тебе лекар. И въпросът ти е добър. – Прокара пръст по ръкописа на Бартолемеус, докато намери конкретен пасаж. Думата *lepra*, или „люспест“, в езика на гърците, описва редица болести, в които кожата се отлюспва. Тук има много подобни случаи, има хора, прогонени от домовете си от някой свещеник, който си няма никаква представа от болестта – как кръвта на прокажените църка, когато се разтърка между дланите на ръцете, или изплува на повърхността в купа чиста вода, загубата на чувствителност на пръстите на ръцете и краката, червеникавият оттенък на кожата.

Някои от тези кожни болести са лечими; върнал съм не един и двама от моите пациенти при семействата им. Но онова, което наричам „сщинска проказа“, което гърците наричат *elephantiasis* заради удебеляването и задебеляването на кожата, в моя опит е nelечимо. Пробвал съм прочистване и пускане на кръв, цял куп лекове, препоръчани от различни автори – дори лекарства, приготвени от животни.

– Като например дъвчене на месо от пепелянка?

– Червено-бялата пепелянка се среща много рядко в тази част на света. Но съм налагал раните на прокажени с безоар, приготвен от очи на елен, според рецептата на Авензоар. Традиционното лечение на раните, като например налагане на раната с горещите вътрешности на умиращо куче или котка, също не дадоха резултат.

Матеус свали шапчицата си и се отпусна на стола срещу Конрад, внезапно помръкнал.

Монахът се вгледа в руменото лице на събеседника си по-отблизо, разгледа тънките му вежди, забеляза обезцветената бучка на челото му, както и едно подуване на ухото, което не бе видял досега. Лекарят се усмихна тъжно.

– Да. И моят ред идва – скоро. – Тонът му показва на Конрад, че вече е приел неизбежното.

– Значи все пак болестта е заразна, както твърди Бартолемеус.

– Очевидно, макар че прекарах тук петнайсет години, без да проявя нито един симптом – досега. Повечето от монасите, които ми помагат, се заразяват след две-три години. Ако си решил да останеш по-дълго, трябва да се тревожиш за здравето си. Макар че пък възрастната монахиня е тук от двайсет и две години и все още не е проявила нито един симптом.

– Но в такъв случай как се разпространява болестта?

– Де да знаех. Стараех се да следвам казаното от Бартоломеус. Например проведох изключително целенасочени разговори с онези, които са били женени, преди да дойдат тук. Повечето са продължавали интимния си контакт с партньора дори след проявяването на първите симптоми, но обикновено съпрузите им не са пострадали. Изключенията са сред онези, които са продължили да целуват партньорите си дори след като по устните им са се появили пришки.

Матеус сви рамене.

– Виждам, че откровеността ми те притеснява, брате, но се опитвам да ти отговоря поне донякъде на въпроса. Физическото поведение на човека е грижа на лекаря; тялото е само плочата, върху която пишем. Както вече казах, оставям моралните оценки на вас, свещениците.

Във всеки случай, започнах да вярвам, че устата е най-заразната част от тялото на прокажения. Именно поради тази причина персоналът ми е обут в сандали – за да предпазват стъпалата си от слюнката на пациентите.

Конрад прокара пръсти през брадата си. Представи си Франциск, Лео и другите пионери монаси, които са работили с прокажените в същата тази болница преди около шейсет години: боси, постещи, ограничили се до най-проста храна, дори са целували нещастните души по устата, за да докажат смирението си. Но не бе чувал за нито един случай, в който монах да се е заразил с болестта – така че явно са се ползвали от Божията закрила в изпълняването на светите си задължения. Конрад заключи, че теориите на Матеус се основават най-вече на догадки. При все това той беше благодарен за дадените му сандали и намести пръстите си в тях.

Орфео огледа опустошената лоджия и обгорените купчини дъски и греди в двора на Амата.

– Не е най-подходящата обстановка, в която да ти споделя новините – рече той съчувствено. – Добре поне, че няма пострадали, Амата.

Жената пое ръката му и прислони глава на рамото му.

– Лоджията не е нищо. Ще я построят наново преди зимата. Това, което ме натъжава, е загубата на свитька на Лео.

– Не би могла да го предотвратиш по никакъв начин. Брат Конрад ще разбере. Ще види в цялата работа Божията воля. Както си е.

Тя успя да се усмихне вяло.

– Толкова се радвам, че се върна, Орфео. Бях изгубила почти всякаква надежда, че ще те видя пак.

– Мислех, че ти си тази, която не желае да ме вижда. При следващата ти среща с монаха можеш да му благодариш, че ми помогна да се отрезвя. Брат Конрад едва ли ти е казал, но тъкмо товарех каруците на сир Доменико и се готвех да тръгна за Фландрия, когато той ме спря.

– Нямах представа. Конрад не се е връщал тук, откакто е разговарял с теб. Доменико не се ли ядоса, че го забавяш? Вече може и да не стигнеш до Фландрия, преди да завали снегът.

– Повече няма да работя за него – заяви Орфео. Ритна парче обгорено дърво, което литна право над купчината край чешмичката.

– Орфео! Не! Но как ще преживяваш?

Лицето му засия в усмивка.

– Точно това дойдох да ти кажа. Сир Доменико е възрастен човек, изхабен от годините въртене на търговия. Предложих му да купя всичките му стоки и каруци, добитъка, всичко – дори склада и сергията му на пазара. И той прие. Естествено, сам не бих могъл да платя исканата цена, но брат ми Пикардо се съгласи да се включи с половината от сумата и да станем партньори.

– Пикардо ще застане срещу братята си?

– При положение, че му се удава възможност да стане самостоятелен – да. След смъртта на татко Пикардо получи известна сума пари, но като цяло семейната търговия премина в ръцете на Данте, най-големия ми брат. Оттогава Пикардо страда от съвместната им работа.

Както и да е, останалата част от парите ще заемем от лихвар. При добър късмет и търговски успех ще успеем да изплатим всичко за няколко години. И ето тук идва най-хубавото: Пикардо е съгласен да поеме по-голямата част от пътуванията. Аз ще се грижа за склада и пазара и ще обработвам документацията от тук, от Асизи.

Обърна се и застана лице в лице с нея, като нежно я откъсна от себе си. Взе ръцете ѝ между своите и я погледна право в очите. За момент дворът, опушените каменни зидове и дори очерганията на тялото му се размазаха пред очите ѝ, щом го погледна. Виждаше само огъня, бушуващ в погледа му.

– Сега вече можем да се оженим, Амата, да създадем свое семейство, стига ти да го искаш. За себе си знам, че искам теб, че обичам теб. Парите не са толкова важни за мен. Двамата сме си достатъчни един на друг; другото ще дойде с времето и с усилената работа.

Амата освободи ръцете си.

– И ти ще се задоволиш е непретенциозните домашни удоволствия?

– Мога само да ти обещаая, че ще направя всичко по силите си.

– Не бих и могла да искам повече.

Тя се поколеба, но само за миг, след което скочи и обви ръце около шията му.

– Орфео. Искам да знаеш, че те желая повече от всичко на света. Ето това очаквах да ми кажеш в нощта, преди да се разделим.

Орфео я притисна плътно до гърдите си.

– Трябва да разбереш, че понякога затъпявам и губя цялата си находчивост. Обещавам да се старая и за в бъдеще да не допускам това да се случва.

Амата зарови лице в топлите дипли на дрехата му, докато усети, че прегръдката му се отпуска. Усети, че той гледа нещо или някого над рамото ѝ. Щом се освободи, видя Пио да стои смутен в дъното на двора. Зад него, в сенките на галерията, внезапно се разшетаха цял рояк прислужнички и взеха да бършат прах и да чистят.

– Вечерята е почти готова, мадона – обяви Пио.

– Ще се женим, Пио – извика му Орфео. Младежът се ухили до уши и започна да върти глава ту към Орфео, ту към Амата. Неясно защо, но реакцията му я разочарова. Вероятно бе очаквала по-съкрушена реакция от човека, който бе страдал по нея толкова години.

– С ваше позволение, мадона – Пио се обърна към господарката си с нисък поклон. – Аз също бих искал да се оженя.

– Ти, Пио? Но за коя? – Огледа събралите се прислужнички и видя, че погледите на всички са обърнати към Габриела. Момичето пламна, а цялата групичка се разпръсна със смях към вътрешността на къщата. След жените се оттегли и поруменелият Пио. Тогава Амата си спомни, че в нощта на пожара тя бе събудена от Габриела, докато Пио бе човекът, събудил мъжете. Как не го бе забелязала досега? Дона Джакома със сигурност би усетила, че пред очите ѝ се разиграва любовен романс.

– Хубаво е, че не знам всичко, което се случва в дома ми нощем – прошепна тя на Орфео. – Мисля, че именно моята небрежност или невежество спаси това място от пълно унищожение.

Амата пое протегнатата му ръка и походката ѝ възвърна

обичайната си жизненост, щом се отправиха към голямата зала.

– Що се отнася до парите... Просто исках да съм сигурна, Орфео. Всъщност изобщо не е наложително да вземаме на заем от лихвар. И ако се наложи, съм готова да работя рамо до рамо с теб така, както би работил мъж. Също така се надявам, че ти... че ние ще пътуваме от време на време. И двамата знаем, че във вените ти вече тече солена вода. Пък и още не съм видяла изгрева, а също и витражите на Лионската катедрала...

XLI

След закуска на другия ден Матеус дойде да извика Конрад.

– Ела с мен на визитация, брате. Ще те запозная с пациентите и със задълженията ти.

По указания на лекаря Конрад наля кофа вода от един резервоар и го последва през голата поляна, която отделяше трапезарията от мъжката сграда на прокажените. Матеус почука леко на вратата на първия – един от многото, които бяха твърде зле, за да се хранят заедно с останалите.

– Това е килията на стария Силвано. Първо почистваме него и стаята му, после го храним – обясни той. Конрад съсредоточи вниманието си върху разпятието, закачено на пирон от външната страна на вратата, за да не се впечатлява от мизерията, която знаеше, че ще завари от вътрешната ѝ страна. Щом Матеус отвори вратата, от покоите на прокажения лъхна отвратителна воня. Конрад усети как в гърлото му се надига възкиселият вкус на недосмяна овесена каша. На дървен стол в ъгъла се беше свила съсухрена фигура – сяп старик, който се губеше в широката си роба от зебло. Матеус даде знак на Конрад да застане от едната страна на стола, а той самият извика към прокажения:

– Днес имаме повече слънце, Силвано. Хайде да те проветрим малко – и тебе, и стаята.

Вдигнаха стареца заедно със стола и го изнесоха навън, като го сложиха така, че слънцето да му грее гърба.

– С мене е брат Конрад – продължи лекарят на висок глас. – Отсега нататък той ще се грижи за теб.

Матеус покри прокажения с одеяло, докато Конрад смени чаршафите от дюшека на Силвано, оцапани със засъхнала кръв и гной. Поля пода с вода и започна да търка.

Щом той приключи, Матеус леко подбутна стария прокажен.

– Сега ще те изкъпем.

Силвано, който сякаш се посъживи на слънчевата светлина, кимна за пръв път. Лекарят изпрати Конрад до кухнята, за да донесе топла вода, а самият той продължи по редицата пациенти, като извеждаше онези, които бяха в по-прилично състояние, на свеж въздух.

Конрад напълни пак кофата си от голям казан, който се топлеше на кухненската печка. Занесе чистата вода в килията на Силвано, където Матеус го накара да махне кърпата от главата на болния и да разпусне робата му. За свое облекчение Конрад успя да се въздържи да не повърне, докато почистваше разлагащото се тяло и лице на Силвано. Вместо да му се погади, както се бе опасявал, раните на човека събудиха у него чувство на жал и състрадание. Очите му се напълниха със сълзи, докато изстискваше парцала над кофата с топла вода.

Матеус наблюдаваше стриктно как монахът налага с парцала раните на прокажения и ги обърсва, като изстиска колкото се може повече от жълтеникавата течност в тях. Накрая Конрад попи тялото на стареца с мека кърпа и превърза дланите и стъпалата му. Устоя на порива си да целуне мъжа, както бе правил свети Франциск преди толкова години. Предупреждението на Матеус от предишния ден изигра своето търсено въздействие.

– Бог да е с теб, сир Силвано – предпочете да каже монахът. Прокаженият вдигна ръка в отговор.

– Той ти благодари – обясни Матеус.

– Не може ли да говори?

Мъжът посочи отворената си уста и едва тогава Конрад забеляза съсухрения чукан на мястото, където някога се бе намирал езикът му.

На път за съседната килия Матеус отпусна ръка на рамото на монаха.

– Как се чувстваш?

– Засрамен. Дори вчера ги мислех за грешници, заслужили наказанието си. А те са наистина бедни чедра Христови, както казваше свети Франциск.

– Започваш да разбираш, а това е най-важното засега. Ще се справиш добре тук.

Следващият пациент – мъж доста по-млад от Силвано – изненада Конрад. По тялото му не личаха почти никакви рани – само избледняло петно на гърба му, сбръчкано и нагънато като листенца на карамфил. Пръстите му обаче бяха сгърчени в неестествена поза; палецът висеше

безпомощен над дланта, а роговиците на очите му бяха замъглени от млечнобял воал, изпъстрен със зрънца като парченца тебешир. Докато миеше съсухрената му рана, Конрад вдигна очи към Матеус.

– Дори сред онези, които наистина са болни от проказа, брате, се срещат различни разновидности на болестта. Някои нямат нито една бучка или пък имат една, или само няколко. Различават се по цвят – от бледорозови като тази до наситено розовочервени. Появяват се навсякъде по тялото. Но макар тази рана да е пресъхнала за момента, тя е напълно безчувствена. Той не би усетил, че го поливаш с вода, ако ще да беше вряла. Тази част от плътта му е мъртва завинаги.

Матеус обсъждаше състоянието на прокажения съвсем спокойно, все едно човекът беше в друга стая.

Той от своя страна гледаше право напред, без да показва ни най-малък интерес към разговора им – със същата апатия, от която кожата на Конрад настръхна предния ден, когато си представи, че е влязъл в света на живите мъртви. Благослови прокажения, след като свърши, както бе сторил със Силвано, но този пациент не реагира по начина, по който бе посрещнал грижите му старецът. На тръгване Матеус прокара ръка по голото теме на мъжа, устните му се разтегнаха в разкривена усмивка.

– Срещал съм много случаи като него – додаде той, щом излязоха. – Такива като него ги наричам междинни. При тях се проявява само една рана, макар и не толкова пресъхнала като неговата. И макар конкретното място да е изгубило част от чувствителността си, те продължават да усещат известна болка. Раните им са с овална форма, често пробити в средата и с ясно очертана периферия. – Матеус поклати глава. – Тази болест е толкова сложно нещо. Съмнявам се, че някога ще я разбере напълно.

Конрад се върна до кухнята за чиста вода, като се опитваше да запечата в съзнанието си колкото се може по-голяма част от думите на Матеус. Имаше толкова много информация за смилане. На пътеката се размина с няколко от монасите, които също носеха вода. С петимата монаси и трите монахини се запозна сутринта. Сега го поздравиха само с кимане, погълнати от непосредствените си задачи.

Тези монаси представляваха мрачна картина, в сравнение с черните монаси на Дом Виторио – може би защото населяваха свят, не толкова отдалечен от Страшния съд, или пък защото работата не им предоставяше много поводи за усмивки. Конрад уважаваше мълчанието им и факта, че са обрекли живота си в служба на тези изгнаници. Би се чувствал добре да работи цял живот сред хора като тях – това важеше и за жените

– скромни и не по-малко усърдни създания.

Макар да не беше лекар, Бог го бе довел тук точно в този критичен момент, защото сега Матеус вече можеше да види края на собствения си път. Бързо прогони тази мисъл от главата си като горделива, знаеше, че е закъсняла реакция на по-раншните думи на Матеус. Самонадеяността тръгва на път, яздейки, и се връща пеша, напомни си той. Той не притежаваше и частица от уникалните познания на добрия лекар; нито пък споделяше онази специална връзка, която свързваше Матеус с пациентите му. Нещо повече, в сърцето си той продължаваше да вярва, че Божията воля, а не усилията на хората, определя кой ще умре и кой ще се излекува – гледище, което докторът от Салерно явно не споделяше.

За един месец Конрад се смеси напълно с круцигерите, като изпълняваше задълженията си кротко и монотонно. Разговаряше почти всеки ден с Матеус и често помагаше на доктора, след като свършеше грижите около определените му прокажени. Монахът научи доста за пациентите си и за многостранните форми на болестта им, но така и не стигаше до онова, което би могло да му помогне да разбере защо Лео го насочи към тази болница.

Макар нощите в късното лято да застудяха, следобедите бяха все така топли и слънчеви, за да могат пациентите да остават навън. В един такъв вълнуващ ден Конрад мярна червената роба някъде край килиите и се запъти натам, понесъл кофата си с гореща вода. Матеус тъкмо беше изнесъл един прокажен извън покоите му.

– Как си днес, Менторе? – попита той.

Без да промени изражението на лицето си, мъжът вдигна ръце така, че ръкавите му да се смъкнат. Имаше многобройни рани по кожата си, но Конрад забеляза, че повечето са покрити с виолетова, на места сивкава коричка. Възлите по лицето му сякаш също заздравяваха – това бе първият път, в който Конрад забелязваше някакви признаци на подобрене у пациент. Може би Менторе страдеше от някоя от онези лечими кожни болести, за които бе споменал докторът. Монахът погледна с надежда към Матеус, но видя в очите му само дълбока тъга.

– Готов ли си? – попита той тихо. Прокаженият кимна.

– Ще изпратя свещеник да те изповяда и да извърши тайнствата – продължи Матеус. Направи знак на Конрад да се приближи. – Днес го измий особено старателно. Подготви го да посрещне своя Спасител.

– Но раните му изглеждат в по-добро състояние, отколкото на останалите – възрази Конрад. – Кожата му никога не е изглеждала по-добре.

– До утре някои от раните ще са изчезнали напълно – обясни Матеус. – Това е признак на приближаващата смърт, който всички ние сме се научили да разпознаваме. Те я очакват, вярно, не с радост, но поне с облекчение.

Лицето на Менторе, забулените му очи останаха напълно безстрастни. Дори прокаженият да изпитваше някакви чувства, външно не личеше по никакъв начин. Конрад си спомни разговора си с Якопоне, докато пътуваха към Асизи; темата беше поезията, опитът и учестеното дишане на смъртника. А този обречен човек си седеше на стола и дишаше съвсем спокойно, доколкото му позволяваше сумтенето, невъзмутим като лихвар пред везните си.

Конрад потопи кърпата в горещата вода и изми ръката на мъжа. В съзнанието му изплува едно изречение от писмото на Лео: „Гвоздеите на мъртвия прокажен са обложени с истина.“ С любопитство, което му се стори едва ли не нездраво, той повдигна другата ръка на прокажения за китката, но и двете завършваха с чуканчета вместо пръсти. Явно пак нямаше да схване замисъла на Лео. Менторе изобщо нямаше пръсти, камо ли нокти. Същото важеше и за краката му. Стъпалата се бяха превърнали в разкривени чукани без пръсти.

Тази нощ Конрад спа неспокоен сън, смущаван от звуци, които му заприличаха на вълчи вой. Постепенно съвсем се разбуди в тъмното и осъзна, че безсловесният вой всъщност идва откъм сградите на прокажените. Явно Менторе е предал Богу дух, каза си. Думкане по вратата и гласът на Матеус, който го викаше в параклиса, потвърдиха догадката му.

Лекарят носеше факла, защото през нощта бяха излезли облаци, които скриваха луната. Прекосиха двора, опръскани от ситен дъжд.

Монасите вече бяха внесли трупа в параклиса, където той лежеше проснат на маса в нефа, заобиколена от свещи. Мъжете и жените от ордена четяха в един глас епитимийните псалми от двете страни на хора. Прокажените, които можеха да вървят, се бяха събрали в дъното на помещението.

Конрад скръсти ръце и последва Матеус до тялото на прокажения. Искаше да прибави и личната си благословия към молитвите на общността. Възлите по лицето на Менторе бяха напълно изчезнали, точно както предвиди Матеус. Доскоро петнистата му кожа сега лъщеше като слонова кост – също като свещта, трептяща край главата му.

Ръцете на прокажения, отпуснати на гърдите му, привлякоха вниманието на Конрад. Раните откъм опакото на дланите му се бяха

досъсирили и сега изглеждаха твърди като абаносовочерни шипове на светлината. С треперещи пръсти Конрад повдигна горната ръка и я обърна. Раната на дланта също бе хванала твърда черна коричка. Конрад посегна към една от тях с върха на пръста си и целият шип, заедно с дланта и опакото на ръката, помръдна като едно цяло. Той внимателно отпусна ръката на прокажения в първоначалната ѝ позиция.

Опря се с ръка на ръба на масата и падна на колене, втрещен в дъното на нефа, където над олтара бе издигнато разпятие. Сърцето му бе обзето от покой, какъвто не познаваше, откак Амата дойде в колибата му. Цялото напрежение и болка от изминалите трийсет и четири месеца най-сетне се отмиваха от тялото му, за да отстъпят място на спокойствие и възторг.

Най-сетне разбра! Също като Джанкарло ди Маргерита той докосна гвоздеа със собствената си ръка – гвоздеа на мъртвия прокажен!

– Има още две неща, които трябва да разбера. – Конрад седеше в стаята на Матеус след погребалната служба. – Възможно ли е тези симптоми на проказата да се проявят внезапно, да речем, в четирийсетдневен период? – Наведе се напред, опрял лакти върху масата на лекаря. Вече държеше в ръка всички нишки, но му липсваха още няколко възелчета за потвърждение. Паното, което Лео бе изтъкал за него, можеше завинаги да унищожи преклонението пред свети Франциск. Макар че за Конрад истинското обяснение за стигмата бе по-удивително и възвишено от самия мит, също както истината за пропиляната младост на Франциск превъзхождаше пречистената версия на Бонавентура.

– Обикновено се проявяват постепенно, в течение на дълъг период от време – обясни Матеус. – Но са ми известни случаи, когато раните изникват за една нощ, съпътствани от пронизваща болка. В такива случаи възпалението обхваща опакото на дланите и горната повърхност на стъпалата. Особено ръцете подпухват изключително болезнено. – Докторът прокара пръст по вените, изпъкнали от опаката страна на дланта му, за да покаже точното място на възпалението. – Това обострено състояние продължава от няколко дни до няколко седмици, след което плътта губи чувствителността си. Щом възпалението се успокои, ставите и сухожилията се съкращават; застиват в положението, което са заемали в покой по време на фазата на обостряне, подобно разкривените неестествено пръсти, които си виждал при някои от нашите пациенти.

– А очите?

Матеус показа с кимане, че е разбрал въпроса на Конрад.

– Наблюдаваш внимателно, брате. Вярно е, че тази остра фаза на проказата обхваща първо дланите и стъпалата, но преминава и към очите. Обикновено води до ослепяване: първо, защото ирисът се съсухря; второ, защото предизвиква парализа по цялото лице и пациентът не може да затваря клепачите си, за да се предпази от директната слънчева светлина. Точно затова обръщаме прокажените с гръб към слънцето.

Конрад отпусна глава. Приглади бялата си брада над гърдите и кимна.

– Значи всичко е вярно, всяка Леова дума. – Наред с вътрешното спокойствие го обзе и чувство на празнота, много близко до депресията – като загубата, която Розана му бе разказвала, че е изпитала след раждането; или каквато вероятно изпитва художникът в края на изтощителен период на рисуване.

– Брате?

Загрижеността в гласа на Матеус го сепна за миг. Изведнъж почувства необходимост да сподели всичките си изводи и заключения с доктора, да му разкаже всичко, случило се през последните три години, да сподели с него откритията си. Един начетен мирянин, който е по-малко застрашен от разкритията му, отколкото последовател на свети Франциск, би го изслушал с по-голямо търпение и съчувствие, отколкото братята му от ордена.

Думите, които можеха да променят завинаги историята на Францисканския орден, започнаха да се изливат от устата му в сумрачната стая в отдалечената долина, където се намиреше болницата. Конрад говори за любовта на Франциск към прокажените, за Монте ла Верна и хвалебствията, които светецът е продиктувал оттам, за слепотата, сполетяла го, докато е бил в планината, за описанието на дона Джакома за това как е изглеждал мъртвият светец – снежнобялата кожа, раната от копие, наподобяваща роза, – как Елиас е скрил тялото на Франциск и как министрите на ордена са променили историята на неговия живот. Накрая разказа на доктора и за писмото на Лео и за собствените си усилия да разгадае неговия смисъл. Този смисъл сега му се виждаше толкова очевиден: бедното чедо Христово, прокаженият, комуто бе служил Лео, е не друг, а беднякът от Асизи, Il Poverello di Christo, Беднякът на Христос.

Матеус слушаше с благоговение, докато монахът разplitаше пред него кълбото на историята си.

– А вашият свети Франциск – попита той накрая, – никога ли не е твърдял, че е получил стигмата, никога ли не е обявил с думите на свети

Павел ego stigmata Domini Jesu Christi in corpore meo porto – „Нося раните на нашия Бог Исус Христос в собственото си тяло“?

– Каза само „моята тайна си остава за мене си“. Но пък радостта му, изпитана на Монте ла Верна, е напълно обяснима. В дълбокото си смирение той винаги е търсил начини да се унижи. Би благодарил на серафима повече, задето го е дарил с проказа, отколкото за стигмата, вярвайки, че заслужава първото и е недостоеен за второто. След Ла Верна е могъл да каже дословно като разпнатия Бог: „Аз пък съм червей, а не човек.“⁴⁵ Могъл е да сподели унижението Христово, без да споделя славата на раните Му.

– Но все пак вярваш, че е видял ангела – попита Матеус, – въпреки че по онова време вероятно вече е бил ослепял?

Скептицизмът в тона на доктора обиди Конрад въпреки собствена му интерпретация на мъчението на Ла Верна.

– Слепецът вижда с вътрешното си око – обясни той. След кратко колебание додаде кротко: – Аз самият изпитах нещо подобно в непрогледната тъмнина на затворническата си килия.

Матеус се взря безмълвно в него за момент.

– Разбира се. Прости ми, брате. Гледам на явлението като медик. От чисто медицинска гледна точка например не би ме изненадало да науча, че човек, прекарал четирийсет дни в пост и в съзерцание на архангел Михаил и светото разпятие, би могъл да види пред себе си да се носи серафим, белязан с раните Христови. Духовното преживяване на свети Франциск на планината е по-показателно от кой да е физически факт.

– Какво имаш предвид? – попита Конрад.

– Когато император дари свой войник с някакво забележително отличие за храброст, хората посрещат войника с радостни възгласи. Макар че това отличие е само знак на храбростта, която го е спечелила. – Подръпна робата на гърдите си. – Пациентите ми гледат със страхопочитание и уважение алената ми роба, макар че тя не би означавала нищо без годините учение, които символизира. Следиш ли ми мисълта?

– Искаш да кажеш, че няма значение какво се е случило със свети Франциск във физическия смисъл на Монте ла Верна? Че духовността, допринесла за физическите белези, означава повече?

– Според мен като дълбоко вярващ, да се надяваме, християнин – да. За мен е по-въдъхваващ животът му, устремен към духовното, какъвто аз самият се стремя да водя, отколкото някаква стигма, която не

45. Псалом 21:7. – Бел. прев.

мога да проумея по никакъв начин, дори не мога да си представя.

Конрад се загледа пак в малката бучка на челото на Матеус.

– Макар че един ден и ти вероятно ще споделиш смирените му рани.

– Възможно. И отсега насетне ще се осланям на тази мисъл, за да притъпя симптомите на съжалението. – Матеус почука с пръст по масата, явно се колебаеше дали да продължи да говори. Накрая вдигна поглед към Конрад и додаде: – От чисто физическа гледна точка и бездруго никога не съм вярвал на историята за стигмата на свети Франциск.

В отговор на изненадата, изписана по лицето на Конрад, той вдигна обърнатите си с дланите нагоре ръце.

– Като студент по анатомия осъзнах, че е невъзможно нашият Бог да е бил пронизан през дланите, когато римляните са го приковали към кръста. Плътта там не би издържала теглото му в продължение на три часа, без да се разкъса. – С левия си палец Матеус притисна сухожилията на дясната китка. – За да го издържи, острието трябва да го е пронизало ето тук. А раните на свети Франциск, доколкото съм чувал, са се появили на дланите му. Аз самият съм се питал дали той наистина е получил кръстните рани; защо в такъв случай не се говори за драскотини от трънения венец по главата му? Ами четирийсетте камшични удара, които Исус е получил по гърба си? Не съм чувал светецът да е имал такива белези.

– Никога ли не си изразявал гласно съмненията си? – попита Конрад.

Матеус се изсмя.

– Точно ти ли ми задаваш този въпрос, след като едва си излязъл от затвора. Чувал ли си за монаха проповедник Тома от Аверса?

Конрад поклати глава.

– Едно време, докато уиех в Салерно, той проповядваше в Неапол. Според слуховете веднъж обругал стигмата публично. Вследствие на това папата му забранил да проповядва в продължение на седем години, което за един син на свети Доминик е все едно на францисканец да се запрети да е беден. Днес въпросният брат Тома е инквизитор в Неапол. Изкупва падението си, за което обвинява свети Франциск, като си го изкарва на твоите братя спиритуали и бавно и с наслада ги избрежда чрез различни изкусни мъчения.

Което ме връща към въпроса ти: не, брате, никога не съм изразявал гласно съмненията си, нито пък възнамерявам да го сторя. Не съм от онези, които пикаят срещу вятъра. – Матеус разтегли устни в

характерната си усмивка. – Е, какво ще правиш с наученото току-що?

Конрад изсумтя и изви гръб.

– Ще разкажа всичко на брат Джироламо от Асколи, нашия нов генерал-министър. Мисля, че Бог нарочно кри истината от мен досега – до смъртта на Бонавентура. Джироламо е честен човек. Той ще знае как е редно да се постъпи.

Матеус подсвирна тихо и се изправи.

– Мъченичеството те влече, а? – Прекрачи прага и се загледа към изгряващото слънце. – Съжалявам, че ще те загубим толкова скоро – рече през рамо.

– Тук се чувствам щастлив – призна Конрад. – С позволението на генерал-министъра, с удоволствие ще се върна.

Матеус се обърна и посочи през мъглата към небето на запад.

– Виж – дъгообразният ковчег на завета. – Конрад проследи ръката му към двойната дъга, прекрачила над дърветата.

– Какво каза?

– Опит за каламбур, брате. Видях в дъгата овалния знак на завета, който Бог сключва с Ной⁴⁶.

– Аз пък си помислих, че имаш предвид ковчеза на завета Господен, Светая светих, където евреите пазят скрижалите с десетте Божи заповеди. И че според теб той има формата на дъга.

– Не разчепквай прекалено надълбоко, брате – засмя се Матеус.

– Ясно – махна с ръка Конрад. – Но мисълта ми вече отлетя другаде, приятелю. Бог да те благослови, Матеус. Току-що ми каза къде е погребан свети Франциск.

XLII

Конрад чакаше Джироламо от Асколи в сумрака на долната черква на базиликата. Беше помолил генерал-министъра да се срещнат извън самия манастир за всеки случай. Наслаждаваше се на хладината на плочките под прашните си, отново освободени боси стъпала. Дано никога повече, помоли се той, не се налага да изпитват нетърпимия мраз на подземната килия.

Тъй като беше празник, художникът и неговият помощник не работеха. Скелето им се извисяваше празно и ръбато в североизточния край на апсидата. Докато чакаше генерал-министъра, Конрад се

46. Битие, 1:18. – Бел.прев.

наслаждаваше на завършената фреска на Мадоната и свети Франциск. Без присъствието на художника, който да се оплаква, че му се пречи, Конрад имаше възможност да огледа лицето на светеца по-отблизо. Устните и ушите на Франциск му се сториха по-плътни от първия път, когато бе видял фреската, а зениците, които се визираха през него и достигаха вечността, от днешната му гледна точка приличаха на очите на слепите пациенти на Матеус. Изражението на светеца дори наподобяваше безучастието и унилоостта, с които се сблъска в болницата.

Естествено, рече си Конрад, приликата, която намира с прокажени-те, вероятно е в резултат на отслабналото му зрение или на слабата светлина, осигурявана от единствената лампа при централния олтар. Художникът Чимабуе никога не бе виждал Франциск на живо и извличаше образа му от въображението си. Но, от друга страна, нима в създаването на творба като тази четката му не бе направлявана от Светия дух? Вратата в задната част на нефа се затръшна. През сенките с къси, отмерени крачки премина монах, който се спря край централния олтар.

– Брате Конрад – поздравя весело Джироламо. – Не те очаквах толкова скоро. – Ясните му очи засияха на светлината на лампата.

– Аз самият не очаквах да съм тук. Но научих нещо много важно, докато бях в „Сан Салваторе“ – достатъчно важно, че да се почувствам длъжен да ви го съобща незабавно.

– Тук, в черквата? Защо не в кабинета ми?

Конрад помълча, понеже не искаше да си признае, че не се доверява изцяло дори на добронамерения генерал-министър, но накрая все пак пророни:

– Не исках да ме сполети съдбата на вестителя, донесъл лоши вести.

Джироламо сбърчи вежди под тонзурата си.

– Е, казвай, брате, какви са новините?

Конрад посочи изображението на основателя на ордена на фреската. Може би наистина щеше да е по-добре да кара направо.

– Francesco Lebbroso. Франциск Прокажения. Звучи познато, не мислите ли? – Докато говореше, Конрад не сваляше очи от лицето на Джироламо, като се мъчеше да долови и най-минимална реакция. Сините очи се стрелнаха към посочения от него обект, но явно не разбираха нищо.

Конрад продължи, като си служеше с думите, които беше усвоил в устата си при разговора с Матеус.

– Лекарят в болницата би му поставил диагноза „междинен

прокажен“ – тоест пациент, чиито симптоми са една-единствена овална, разпукната като карамфил рана отстрани на тялото, увредено зрение и твърди корички по китките и стъпалата.

Джироламо присви очи.

– А, сега разбирам накъде биеш, брат Конрад – изписука той с птичия си гласец. – Въпросът, който си задавам, е „защо“? Дали, докато си лежал в килията си през тези три години, не си замислил конспиративна лъжа, с която биха били съгласни монасите от близкото обкръжение на свети Франциск и вероятно подтикната от самия учител? Да не би посещението ти в болницата да е разпалило някакъв въглен, който вече е тлее в въображението ти? Не си първият, който се усъмнява в стигмата, брате, макар че, трябва да призная, съм шокиран да чуя тези слова точно от теб. Може би си първият, който нарича свети Франциск прокажен.

– Моля ви, брате Джироламо, изслушайте ме.

Генерал-министърът въздъхна, в очите му се четеше тъга и съчувствие, с каквито обикновено човек се отнася към умствено разстроените. Имах такива планове за теб, това казваше погледът му, но не съм и предполагал, че разсъдъкът ти е дотолкова увреден. Все пак даде знак на Конрад да продължи.

Конрад си пое дълбоко дъх и за пореден път се впусна да разказва за поклонничеството си. Докато водеше Джироламо стъпка по стъпка по същия път, който съвсем наскоро бе изминал с Матеус Англикус, генерал-министърът го слушаше със скръстени ръце. В един момент склочи длани зад гърба си и закрачи, свел глава, между фреската и централния олтар, като сегиз-тогиз поглеждаше към творбата. Когато монахът най-сетне стигна до края на разказа си, Джироламо все още не показваше никаква реакция.

– Брат Илуминато не ви ли сподели всичко това, когато заемахте поста? – попита Конрад. – Нима това не е част от тайната, която се предава от един генерал-министър на следващия? В затвора останах с впечатлението, че брат Джовани от Парма я знае. Поне ми намекна нещо подобно, без да го признава открито.

– Тази длъжност не е свързана с каквито и да е тайни – отвърна Джироламо. – Дали Елиас е създал подобен мит преди пет десетилетия, двамата с теб никога няма да узнаем с положителност. Епископ Илуминато може би знае, но не е споделил с мен подобна тайна. Пък и дори теорията ти да отговаря на истината, пак бих бил склонен да се придържам към решението на брат Елиас. Самият аз бих действал по същия

начин при тези обстоятелства.

– Но това би означавало да разпространявате една лъжа. Защо? – Конрад стисна ръцете си в юмруци в ръкавите. – Свети Франциск не би одобрил подобна измама за нищо на света.

Джироламо се закова на място и огледа възряното в небитието лице от фреската. После очите му пак намериха Конрад.

– Преди да се оттегли на Монте ла Верна, свети Франциск вече е бил поверил ордена на Елиас – на назначения от самия него викарий. Прекарал е последните си дни в съзерцание, отдал себе си на светостта, а на Елиас е останала задачата да поеме практическото ръководство на разрастващата се организация.

– Въпреки това – продължи той – Франциск си остана символът на нашия орден, светецът, който вдъхновяваше младите мъже и жени да захвърлят богатството си и да се влеят в нашите редици, убеждаваше свещеници и прелати да се помирят, а миряните да преосмислят греховните си навици. Би ли допуснал Елиас да затворят този символ в болница, дори да е знаел с положителност кой е източникът на физическата трансформация на учителя ни? Би ли допуснал светът да заподозре нашия основател в толкова тежък грях, че Бог да го накаже с проказа? Повярвай, брате, свети Франциск би имал много по-малко влияние, дори да беше станал втори Йов, отколкото имаше като втори Христос.

Елиас по-добре от всеки друг разбираше същността на това положение. Ето защо, когато папата се почувства мотивиран да отдаде подobaща почит на свети Франциск, не се намери друг по-квалифициран от Елиас, който да построи базиликата – проектът, за който твоите братя спиритуали толкова го хулиха. Елиас събра средствата и свърши работата с бързина, за каквато никой не бе и мечтал. И наистина, след като всичко приключи, постави подписа си върху сградата по най-смирнен начин – *Frater Elias precator* – брат Елиас, грешник.

Джироламо приглади рошавата брада на Конрад, все едно беше букет, поднесен му от дете, и се вгледа съчувствено в лицето му.

– Закъсна с петдесет години с обвиненията си, брате. Ако Лео наистина е искал светът да узнае за болестта на Франциск, да го бе обявил приживе. Вместо това той е оставил това на теб. Не забравяй също така, че хората са склонни да вярват в каквото си пожелаят. Подозирам, че те са много по-склонни да възприемат разказите за стигмата на нашия Бог, отколкото за твоя *Francesco Lebbroso*.

Гласът на генерал-министъра отзвуча в просторния неф с недвусмислена категоричност. Докато бавно отпускате хватката си на брадата

на Конрад, черните, притихнали сенки от вътрешността на черквата постепенно се приближиха до олтара и се спряха там. Конрад си представи духовете на близките съратници на Франциск да се надигат от гробовете си в параклиса, свити в мрака, подтикващи го да продължи да опитва да покаже истината наяве.

– Но ние можем да го докажем – рече той. – Можем да ексхумираме останките му. Лекарят от „Сан Салваторе“ ме увери, че по скелета би могъл да каже дали свети Франциск е страдал от болестта.

– И как предлагаш да го направим? Никой не е успял да намери нито следа от тленните останки на нашия светец, откак Елиас ги скри.

– Пръстенът на поста, който заемате. Картата към ковчега е гравирани на лицевата му страна.

В първия миг Джироламо се стресна. Устните му леко се разтвори-ха, после пак се прилепиха една до друга. Притисна пръстена до устата си, въздъхна и извърна глава. Конрад го последва до газената лампа, където Джироламо поднесе лапис лазули към светлината. Камъкът заблестя, по-гладък и полиран от плочките под краката им.

– Когато го получих, беше доста надраскан. Епископ Илуминато предложи да го дадат да бъде полиран. – Генерал-министърът се усмихна накриво. – Ревностното му желание да направи това като че ли потвърждава теорията ти.

– Естествено, че би направил подобно нещо! Исква да занесе тайната със себе си в гроба! – отвърна Конрад. – Но същото изображение е издълано и тук, на самия олтарен камък. Веднъж го открих съвсем случайно.

Поведе Джироламо покрай олтара към ъгъла, обозначен със същия знак. Повдигна покривалото на олтара и пак прокара пръсти през улеите на двойната арка, по клечестата фигура с концентричните кръгове на раменете – кръговете, които той вече разбираше, че представляват главата и ореола на светеца. А по-големият кръг, в който бе вписана фигурата – нима би могъл да представлява друго освен неговия ковчег?

Джироламо се ококори в сумрака.

– Върху пръстена беше изобразен същият символ.

– Според мен двете дъги над фигурата представляват нишите при централните олтари на горната и долната черква – обясни Конрад. – В тях се съдържа светая светих, осветеното тяло на нашия Бог, както библейският кивот е съхранявал скрижалите, дадени на Мойсей. Тази фигура с ореола в криптата под долната арка е свети Франциск. В момента стоим върху гробницата му.

Джироламо загриза нокътя си, но не изглеждаше убеден.

– Може и така да е. Но ще са ми нужни по-сериозни доказателства от твоето свободно тълкувание на символа, преди да разпоредя да разрушат олтара и да започнат да копят.

– Но вие сте длъжен да направите нещо – проплака отчаяно Конрад. – Бихте могъл да принудите Илуминато да признае истината. Трябва да възстановим вярата в житията. – Гръдта му бе пристегната от клещите на съмненията и самосъжалението. Нима последните три години от живота му бяха пропилены напразно? Нима бе пожегвал своето спокойствие, младежките си години и половината от зрението си напразно?

– Изобщо не съм убеден, че се налага, брате – отвърна Джироламо. – Нито пък, че епископ Илуминато ще подкрепи твоята версия. – Той пак склочи ръце зад гърба си и закрачи бавно пред олтара, взрян в плочите и в основата, сякаш ги виждаше за пръв път.

– Ето какво бих искал от теб, брат Конрад – рече накрая, щом се върна в изходна позиция. – Не споменавай пред никого за откритията си, поне до Празника на светата стигма след две седмици. Тогава се чества петдесетгодишнината от датата, на която свети Франциск е получил стигмата. В Асизи ще се събере целият християнски свят – включително и папа Григорий, стига здравето му да позволява. Планираме това събитие от месеци и не искаме усложнения в последния момент. Можеш ли да ми обещаеш поне това? Или да те принудиш да запазиш мълчание за тези две седмици?

– А защо не ме принудиш да замлъкна навеки, както постъпи Елиас с брат Лео?

Джироламо стисна Конрад за рамото и отсече:

– Защото, честно казано, съм склонен да ти вярвам; защото знам какво си преживял в търсене на Леовата истина; и най-вече защото предпочитам, ако ще мълчиш, да е по твоя воля.

Две седмици. Дали генерал-мипистърът наистина го мисли? Или е просто временна мярка, преди Джироламо да го накара да замълчи навеки?

Пристъпи от крак на крак; не му се искаше да засяга въпроси, касаещи личното му пространство и душевна нагласа. Но ситуацията го налагаше.

– Получих видение на брат Лео – изрече на пресекулки. – Беше в нощта, когато получих съобщението от него. Повтори написаното в писмото – заръча ми да открия истината за житията. Но не ми се яви сам. С него беше и свети Франциск, който сякаш бе дошъл да прибави и своя авторитет към настоятелната молба на Лео.

– И какво ти каза?

Конрад сведе глава.

– Нищо. Не пророни нито дума, просто бях изпълнен с прилив на неопишуема любов към него.

– И именно там вероятно ще откриеш корените на мъчението си. Защото Господ наказва когото обича.⁴⁷ Във всеки случай имаш думата ми, че ще говорим още по въпроса след тържеството.

– Тук ли?

– Ако предпочиташ тук, а може и в кабинета ми. Не съм тиранин. Нито ще ти изтръгна езика, нито ще унищожа и здравето ти око, ако продължаваш да вярваш в онова, което си избрал. Но тези две седмици са ми важни. Какво ще кажеш? Можеш ли да ми отделиш това време?

Конрад скръсти ръце и се поклони пред по-високопоставения от него монах.

– Насила – не. Но от уважение към вашата личност – да. Разбрахме се, можете да разчитате на тези две седмици.

Посочи олтара със златната му ниша, сведе глава към безценните гленни останки, за които вече знаеше, че са заровени под краката му, и закукука обратно към сенките на нефа.

Лютивата миризма на пушек от изгоряло дърво се беше настанила трайно в алеята пред дома на Амата – мирис на зимно утро, а не на следобед в началото на септември, каза си Конрад. Когато маестро Роберто му отвори вратата, отчаяният поглед на иконома му подсказа, че в негово отсъствие се е случило нещо ужасно. Вместо да остави лошите новини за господарката си, Роберто поведе монаха направо към двора и му показа останките от лоджията. Междувременно към двамата мъже при чешмата се приближи Пио, който беше тръгнал да търси Амата.

Загубил ума и дума, Конрад поклати глава пред овъгления силует на едно от писалищата, който стърчеше от руините. Едва впоследствие усети присъствието на жената край себе си. Боеше се да попита направо, особено след като генерал-министърът осуети плановете му по отношение на другата задача, поставена му от Лео.

– Не намерихме нито следа от свитъка – пророни Амата.

Защото Господ наказва когото обича, повтори си Конрад.

– Как се случи?

– Якопоне приписа случилото се на ангел – отвърна тя, отпуснала

47. Послание до евреите, 12:6. – Бел.прев.

рамене.

– Само ученик на падналия ангел, Луцифер, би причинил подобно унищожение.

– Якопоне каза angelus Domini. Но знаеш колко трескаво може да тече мисълта му.

– Нека поговоря с него.

– Той си замина, брате – намеси се Роберто. – Изгуби се със северния вятър. Пак изпадна в предишното си състояние.

– Ами брат Салимбене и брат Дзеферино?

Амата поклати глава.

– Изчезнаха по време на пожара. Макар че точно по време на избухването на пожара Пио е забелязал брат Салимбене да тича по стълбите към лоджията.

Конрад подръпна брадата си, опитвайки се да очертае мислено цялата ситуация. Трътлестият хроникьор не беше от хората, склонни да излагат на опасност собствената си персона, най-малкото да „тичат“ навън и да било. Вероятно просто търсеше сламка, за която да се залови.

– Салимбене не би избягал, ако е имало някакъв шанс да се запази хрониката на Лео – заключи монахът. За такъв ръкопис вероятно би рискувал живота си. А дори е възможно да е готов да го открадне, за да попълни пропуските в историята на ордена. – Подозирам, че може да го е взел със себе си и да е избягал – продължи той. Стисна ръка в юмрук и го удари няколко пъти в другата си ръка, докато размисли. – А съм склонен да мисля, че е възможно да е предизвикал пожара само и само да се добере до ръкописа.

– В известен смисъл се надявам да си прав – рече Амата. – Поне ще знаем, че ръкописът не е унищожен.

– Най-вероятно се съхранява в някой от шкафовете на брат Лодовико. Ордент е твърде обвързан с миналото си, за да унищожи всяка следа от ръкописа на Лео. – Присви очи към обгорената стена на доскорошния скрипториум на Амата. – Не е дошло времето. Когато настъпи подходящият момент, нашият Бог ще ни каже къде е ръкописът.

Собствените му думи го накараха да се сепне. Улови се да се пита дали същото не се отнася и за проказата на Франциск. Може би не му е дошло още времето, определено от Бога, за да бъде оповестено откритието му. Може би Джироламо го бе помолил за отсрочка именно поради тази причина, давайки му следващите две седмици, за да осмисли точно това. Единственото безусловно нещо в този ден явно бе несигурността и

тя караше стомаха му да се свива на топка, все едно бе ял несмилаема каша.

– Има и други новини – продължи предпазливо Амата и Конрад видя по изражението на лицето ѝ, че този път новините са добри.

– Твоят търговец те е посетил – усмихна се той.

– Дори още по-добре. Записахме имената си за брак в църквата преди две недели. Искаме ти да ни венчаеш, понеже ти си този, който ни събра.

Конрад преброи на пръсти.

– Имената ви трябва да бъдат записани още два пъти. За последно се пада в неделята преди...

– Преди празника на светата стигма в чест на чичото на Орфео – довърши Амата. – Вече се сетихме. Според Орфео това е чудно знамение за нашата сватба – че венчавката ни ще съвпадне с празника на най-изтъкнатия представител на неговия род. Каза още, че така ще можем да си мислим, че цялата украса и тържественост са посветени само на нас. И свети Франциск със сигурност ще благослови дома ни с много деца.

Конрад вече не се усмихваше, но не сподели с нея резервите си. Първото изпитание за даденото обещание пред новия генерал-министър. Само кимна.

– Трябва да стане в деня преди празника на светата стигма.

Увлечена от собственото си въодушевление, Амата пропусна да забележи промяната в изражението му.

– Бог да те благослови, Конрад. Значи всичко е решено. – Обърна се към иконома си, цяла сияеща. – Маестро Роберто, чу кога планираме да се състои венчавката. Незабавно изпрати куриер до чичо Гуидо в Колдимоце. Остава още да купя *rappi franceschi* за роклята ми. Нямаме никакво време. – Стисна Роберто за лакътя и едва ли не го извлече от двора, като се провикна през рамо: – Надявам се на празненството да те изненадам с нещо, Конрад.

Монахът разпери въпросително ръце, но тя само се засмя.

– Ако ти кажа сега, няма да е никаква изненада – извика тя, преди да се скрие от погледа му.

Щом остана сам, Конрад отиде при купчината руини. Наведе се и измъкна обгорено парче пергамент от овча кожа от купчината. Покрит в сажди, текстът се четеше трудно, но разпозна почерка на Якопоне и въпреки всичко го сгъна и го пхна в робата си. Също като Амата, и той се надяваше, че хрониката е запазена непокътната, пък макар и завинаги недостъпна за него, в „Сахро Конвенто“. Иначе това парче пергамент би

било единственото оцеляло свидетелство от петте десетилетия възмущение на Лео.

XLIII

Последните дни преди сватбата и дори тържествеността на самата церемония преминаха като в мъгла за Амата. Настроението на факелното шествие, което изпращаше младоженците до мястото на тържеството им, се промени веднага щом тъмният портик и неприветливата камбана останаха зад гърба им. Брат Конрад се извини и се оттегли с обяснението, че смята да прекара нощта извън града, в Портиункола.

– На празненството ви ще съм безполезен като трето колело на двуколка – рече той на Амата. Почувствал се освободен от присъствието на свещеника, един от гостите подхвана песен, посветена на древноримския бог на брака, като прибави и напеви към Венера и херувима: „Щом стрелата на Купидон те устрели...“ Настаниха се отново в голямата зала в дома на Амата и Орфео и виното потече като из ведро. Чичо Гуидо явно бе докарал цялата си изба от Колдимецо. Смесиха се прислуга и каруцари, търговци и благородници и благопожеланията бързо прехвърлиха границите на езическото и станаха откровено цинични. Наслаждавайки се на картината – двойки, които танцуваха, прегръщаха се по пейките, шептяха си и пламваха свенливо, – Амата сподели с Орфео предположението си, че до края на вечерта ще бъдат отправени още няколко предложения за женитба, и изрази надеждата си, че когато съмне и главите отрезвеят, предложенията няма да бъдат оттеглени.

Една от двойките се опита да се измъкне, но не остана незабелязана. Младежът и девойката подириха усамотение в една от стаите на втория етаж, нищо че заради пожара до там се стигаше само по дървена стълба. Жената се беше вкопчила в горната част на стълбата, докато долу група пияни мъже се опитваха да откъснат другаря си от степенките и той беше болезнено разпнат между рая и отвъдното. Най-сетне успя да издрапа до лелеяната стая и гостите нададоха радостни възгласи, докато той издърпваше стълбата от лапите им и я качваше горе при себе си. През това време Орфео прошепна на Амата, че им се удава прекрасна възможност да се измъкнат незабелязано.

Беше необичайно зноен ден за средата на септември и балдахинът на леглото им не помръдваше. Амата с удоволствие забеляза, че тази нощ голите им тела няма да се нуждаят от завивки. Оранжевите

пламъци на единствения свещник предоставяха точно колкото трябва светлина за любовници – бе достатъчно сумрачно, за да се прикрие всеки свян, но и достатъчно осветено, за да се види меката заобленост на женското тяло или релефът на мускулестото мъжко рамо. Отвън в стаята проникваше аромат на орлови нокти.

Тя освободи златната връв, която пристягаше на кръста дългата й доземи бяла роба и свали венеца от косите си. Орфео я изпиваше с очи, в ръката си продължаваше да стиска чаша с вино, тя разтърси черните си къдри и изсули робата си през главата. Още не я беше свалила, когато рече с възможно най-небрежния тон, който успя да си докара:

– Помниш ли, любими, старозаветната история за младоженците, които прекарвали в молитва първите си три нощи? Може би и ние...

Съжали, задето побърза да го каже, преди да се е съблякла напълно, понеже така пропусна да види изражението на лицето му. Но поне го чу как се задави с виното и на стената, където изплю глътката си, се появи безформено петно. Орфео й се закани с пръст, но не каза нищо, явно от страх да не се задави пак. Тя се усмихна през рамо и повдигна гостоприемно задните си части, докато се пъхаше под балдахина.

Той свали ботушите и колана си и я последва, без да сваля пъстрата си сватбена туника.

– Защо не се съблечеш, Орфео?

Тъмните му очи блестяха в мрака.

– Ще се наложи да си спечелиш тази туника като жената на вожда на номадите.

Тя се пошегува с него и сега той възнамеряваше да я накара да чака. Прокара пръст под гърдите й и нагоре към едно от зърната.

– Чувала ли си историята за шегаджията Карим?

– О, любими, не му е сега времето да си разказваме истории.

– Ще ти хареса, обещавам. Ще подчертавам всяко изречение с целувка... или друго удоволствие.

Той бавно укроти пожара в нея, докато разказваше как един султан наградил Карим за находчивостта му с роба с цветовете на дъгата. Жената на вожда на номадите мярнала Карим в далечината, облечен с красивата роба, и си казала, че трябва да я притежава.

– Внимавай – предупредила я помощничката й. – Карим не е толкова глупав, на колкото се прави. – Но алчната жена само се изсмяла и поканила глупака в шатрата си. След като хапнал и пийнал, Карим рекъл, че е готов да се раздели с робата си само ако се любят, понеже женската красота събудила у него други желания.

Тук вече цялото тяло на Амата пламтеше от страст, отприщена от любовната роса, която пръскаше през портите на Астарта. Още преди Орфео да проникне в нея, цялото ѝ тяло трептеше от възбуда. Той не пророни дума цяла вечност – сладострастна, благословена вечност; чак докато същността ѝ не изригна неудържимо и той нежно и внимателно успокои задъханото ѝ, треперещо тяло.

– Хайде, свали проклетата туника! – успя да пророни тя.

– Точно това казаха и жената на номада на Карим. Но не, отвърнал шегаджията, този път беше за теб, понеже те обичам повече от всяка жена в живота си. А сега за робата.

Той се въздигна пред нея непоклатим, както бе започнал. Докато Амата издаваше откъслечни неволни стонове в неговия ритъм, Орфео започна да се движи все по-бързо и по-бързо, докато накрая се стовари отгоре ѝ с продължителен вик. Амата го притисна силно до себе си, щастлива, че му е доставила толкова силно удоволствие.

– Робата? – рече тя.

– Този път беше за мен – отвърна задъхан Орфео. – Обещавам, че сега вече ще е за робата.

Невероятно, но той имаше сили за още. На сутринта трябва да го попита как го прави, понеже ограниченият ѝ опит с мъжете ѝ подсказваше, че е постигнал физически невъзможното. Сега обаче не искаше да го прекъсва, само извика настоятелно:

– Първо робата!

– Точно така казаха и жената на номада. – Той се засмя и най-сетне свали дрехата през главата си, подпомаган от трескавите ѝ движения, и я захвърли извън балдахина.

Гърдите, раменете и гърбът му бяха толкова широки, че Амата едва го обгръщаше. Трябва да задължават мъжете да прекарват по пет години зад веслата, каза си тя, преди вълните на блаженството да я залее с нова сила, прониквайки във всяко кътче на тялото ѝ, докато Орфео удължаваше насладата ѝ до неимоверни висини.

– Заедно с мен, свърши заедно с мен – примоли му се тя.

– И това ще стане – отвърна той тихо, – но засега насладата ми е в това, да те даря с наслада.

Тя му се отдаде напълно, потъна, изплава, извиси се, докато накрая имаше чувството, че е достигнала до пределите на сладостната болка. Дишането на Орфео стана по-дълбоко, той зяпна да си поеме въздух, простена така, все едно самият той трябва да прекрачи отвъд, и този път двамата се стовариха омаломощени едновременно.

Дълго лежах безмълвни и по време на сладостната почивка Амата нежно притисна ръце в корема си, убедена, че моментът на взаимното им изпраждане я е дарил по чудодееен начин с нов живот в утробата – засега това щеше да си остане нейната тайна, дордето не се убеди със сигурност, че е права. Най-сетне Орфео се надигна на лакти и заглади назад няколко потни кичура от челото ѝ, усмихвайки ѝ се. Този жест на нежност я изпълни с не по-малко наслада, отколкото физическото им съприкосновение преди малко.

Щом успя да успокои дишането си, Амата се засмя и в гласа ѝ прозвучаха победни нотки:

– Туниката е моя!

– И ти подценяваш Карим – рече той кротко. Завъртя се и седна на ръба на дюшека, като дръпна балдахина встрани. „Днес е горещо. Жаден съм“, рекъл Карим на жената, след като тя разменила туниката му за една от старите роби на мъжа си. – Орфео стана и взе чашата си. – Той взел купата вода, която тя му предложила, и седнал отвън на земята, за да се напие. В далечината Карим разпознал съпруга ѝ да язди към шатратата, но преди онзи да пристигне...

Чашата се изсули от ръката на Орфео и изтрополи по плочките.

– О, Орфео, внимавай! – възкликна Амата, но той само се усмихна дяволито.

– ... И Карим изпуснал купата и избухнал в плач. Вождът слязъл от коня и попитал какво се е случило, та е толкова тъжен. Карим обяснил, че понеже счупил обикновения глинен съд за вода, жената на главатаря му взела красивата роба, дар от султана. Онзи влетял в шатратата, разгневен от лошото отношение на съпругата си към глупака, понеже за него гостоприемството било свещен дълг. Заклел се, че ще я пребие от бой, ако веднага не върне робата на човека.

– И тя какво?

– И тя, понеже била мъдра жена, върнала робата и не казала нищо за случилото се.

– Все пак – заключи Амата – Карим може би е сложил началото на нещо, като е любил тъй прекрасно жената. Сигурно е смутил сънищата ѝ за години напред.

Самата Амата изпитваше неустойимо желание да се пребори с един свой кошмар, да доразкаже история, започната преди време. Щом Орфео се отпусна край нея, тя подхвана пак историята за отшелника Рустико и младата Алибех – онази, която бе започнала да разказва на Енрико в нощта, когато ги нападнаха в гората. Разказа пак как отшелникът

надценил устойчивостта си пред прелестите на момичето и как накрая я научил да затваря дявола в ада. Тук Орфео я прекъсна, като взе активно и страстно участие в сюжета, изпълнявайки ревностно ролята на отшелника. Но докато Амата го притискаше към себе си, част от нея страдаше по спомена за клетия Рико, който никога нямаше да има възможността да познае щастие като това, което изпитваха в момента тя и Орфео. Може би с помощта на Орфео най-сетне щеше да укроти този призрак.

Когато Орфео най-сетне се излегна по гръб, изтощен, Амата го яхна и притисна нозе към бедрата му, като си представи, че коленете ѝ се впиват в мускулесто добиче.

– Рустико – простена тя, – защо си губим времето в почивки, след като можем да затворим дявола в ада?

Орфео я погледна през натезжали клепащи.

– Мислех, че ще искаш да си довършиш историята. – В погледа му тя долови известно притеснение – точно това, което ѝ бе нужно, за да продължи разказа си.

– Това е приказка без край – предупреди го. – Отначало Алибех мислела, че адът е най-отвратителното място на света, понеже дяволът на Рустико ѝ причинявал силна болка; но колкото повече се отдавала на този свещен акт, толкова повече удоволствие започвала да изпитва. Вярно е рекъл Бог, помислила си тя: „Защото игото ми е благо и бремето ми леко.“⁴⁸ Стана ѝ чудно, че всички жени не са напуснали градовете, за да доставят такова удоволствие Богу в пустинята.

Амата прокара ръка в плавни движения по гърдите и раменете на Орфео, на лицето ѝ се изписа тъжна гримаса.

– Но уви, колкото по-гостоприемен бил нейният ад да приеме и затвори дявола на Рустико, толкова повече ѝ се изплъзвал дяволът, така че тя занареждала: „Отче, дойдох тук, за да служа Богу, не да стоя без работа.“ Отшелникът, който преживявал само с корени и вода и нямал енергията да откликне на всичките ѝ желания, обяснил, че наред с другото трябва да се грижи и за градината си и че дяволът заслужавал да бъде хвърлен в ада само когато вдига горделиво глава. Накрая младежът, за свое разочарование, осъзнал, че за да получи успокоение нейният ад, са нужни много повече дяволи и макар да успявал да я задоволи сегиз-тогиз, това ставало толкова рядко, че все едно хвърлял зрънца в гладната паст на лъвица.

Свещта в спалнята им вече бе догоряла. Орфео се засмя в тъмното.

48. Матей, 11:30. – Бел.прев.

Амата гушна главата му, а той се надигна на лакти и долепи устни до гърдите ѝ. О, Боже, никога няма да довърша тази история, рече си тя, като в същото време се наслаждаваше на възможността да я разказва нощ след нощ. Е, в крайна сметка може наистина да се превърне в приказка без край.

Постара се да избълва думите колкото се може по-бързо.

– Докато спорът между ада на Алибех и дявола на Рустико продължавал, от извънмерното желание от едната страна и липсата на мощ от другата... – Не успя да продължи, понеже дяволът на Орфео за пореден път превзе ада ѝ, като се надигна изпод нея, отказвайки да сведе острото си копие преди първите лъчи на слънцето.

В морното, бледо утро Амата благослови наум куртизанките от Акра и Венеция или който там бе научил Орфео на тези безбройни, изкусни тайни на любовта, както и на търпение и издръжливост, за да може да ги практикува. За пръв път, отмаляла в прегръдките на този мъж, ухаещ на море и на душната Леванта, на ветровити планински проходи и ароматни тържища, тя осъзна напълно сексуалните възможности на тялото си и насладата, за която вече бе убедена, че е родена.

В кранчетата на очите ѝ се събраха сълзи на доволство.

– Щастлива съм като на Възкресение – пророни тя от дълбините на сърцето си и си помисли: „Толкова се радвам, че не те убих.“ Прислони глава на рамото му, погали го по корема. Изведнъж по вратата на спалнята отекна настойчиво, силно чукане.

– *Scusami signore, signiora.* Започва процесията на свети Франциск. Исканте да ви уведоим.

По коридора се отдалечиха тихи стъпки, в далечината отекна фанфарен звън.

Хареса ѝ да я наричат „синьора“.

Насмолени факли пукаха и съскаха през цялата нощ около Портункола. Щом небето просветля, Конрад излезе навън и видя как към малкия параклис приждат още и още факли. Представителите на еснафа се бяха събрали и развяваха знамената на гилдиите си под звуците на фанфари, докато слънцето изплуваше над Монте Субасио.

Конрад, почитателят на тишината, умишлено незабележим в сивата си роба, изведнъж се озова наред палитра от цветове. Заедно с другите братя, които се бяха събрали в параклиса, той последва свитата рицари и цивилна охрана нагоре по хълма, където се тълпяха и еснафите със знамената си, и духовниците – бедни селски свещеници в проксяни и

излъскани от употреба черни раса с бели стихари, пред тях – епископи и кардинали в алени и хермелинови одежди, а някъде най-отпред на процесията – самият папа Григорий.

Още щом те поеха напред, от градските порти се изля да ги посрещне разнородна пъстра тълпа от граждани, облечени в най-разнородни мантии и туники. В трескавото си състояние те обрулиха най-долните клони на дръвчетата от маслиновата горичка покрай пътеката, където преди три години Конрад попадна на незозрелия компост. Поклащащите се листа зеленееха на фона на знамената на гилдиите като морска пясна, която се разбива в колиба на брега. Група гръмогласни флагеланти припяваха химна на стигмата:

Благословен бъди, свети Франциск,
който ни се яви разпнат
като Спасителя...

Рицарите с мъка удържаха конете си, подплашени от блесналите факли и напирашката шумна тълпа. Силната миризма на пресни конски фъшкии, която се надигаше от пътеката, предупреди Конрад да внимава къде стъпва с босите си стъпала. Небето, по което не се виждаше нито едно облаче, се промени от сивкаво до лилаво, през индигово, та чак до искрящо синьо за този час-час и нещо, необходим на процесията да стигне до градските стени и Порта Сан Пиетро. Тук тълпата се раздели, монасите и прелатите продължиха към долната черква на базиликата, докато миряните се отправиха към горната черква и изпълниха „Пиаца ди Сан Франческо“. Конрад се откъсна и от двете групи и се изкачи само до южния край на площада, откъдето можеше да наблюдава целия спектакъл.

Неколцина от градските първенци бяха поканени на тържествената церемония в долната черква: високопоставени управници, местни меценати. Конрад мярна сред тях подпухналия Орфео и прозяващата се Амата. Сети се, че вероятно не друг, а Амата е платила за гробницата на дона Джакома. От друга страна, съпругът ѝ беше близък роднина на светеца и личен приятел на папата.

До Орфео стоеше мъничко по-висок от него младеж с подобни черти – вероятно брат му Пикардо, с който бяха подхванали заедно търговия. В един момент Амата се наведе над носилка, носена от четирима прислужници. Лицето на единия му се видя познато, но Конрад не можеше да има вяра нито на зрението си, нито на паметта си, за да

разпознае някого от толкова голямо разстояние. Тялото на болния човек на носилката беше завито, но на главата се виждаше покривало като на монахиня, което подсказа на Конрад, че става въпрос за жена. Амата явно познаваше болната, която може би бе дошла край базиликата с надеждата за чудодейно изцеление. Той прехапа устни, обзет от масовия прилив на вяра, бушуващ навсякъде около него, и смутен, че само той и Джироламо разбираха напълно изфабрикуваните основи, върху които се издигаха надеждите на тази страдалка.

Амата се изправи и изгледа редицата монаси, приближаващи черквата. Конрад проследи погледа ѝ. Стори му се, че разпознава Дзеферино по куцукащата походка, макар че човекът, когото гледаше, бе скрил главата си под качулката. Сбърка, като изкуши тъмничаря на „Сакро Конвенто“ да излезе от затвора. Някогашният му другар му го върна тъпкано. Мярна и Убертино – монахът, който го предупреди за опасността преди две години. Младежът уж пееше увлечено, но очите му шареха из тълпата, изпълнени с любопитство. Конрад се запита дали някой от братята му спиритуали ще дръзне да дойде днес в черквата, или ще предпочетат да отпразнуват случая другаде – в безопасността на пещерите и колибите си, на тайните си явки в планините. Със сигурност монасите, които вървяха пред очите му, не бяха нито опърпани, нито недохранени като почитащите бедността.

И тогава Конрад забеляза човека, когото искаше да види най-силно – брат Салимбене. Скръстил ръце под огромния си търбух, хроникьорът вървеше редом до кльощавия Лодовико – неговата пълна противоположност. Конрад бе обзет от неистов порив незабавно да говори с тях за свитъка на Лео въпреки тържествения момент, така че хукна през глава по стълбите към долната черква. Единственият му шанс да научи дали ръкописът все още съществува, или е станал жертва на пламъците, беше да ги настигне пред манастира. Макар да му се щеше да има доверие на Джироламо, споменът за двете години в ада бе твърде пресен в главата му; знаеше, че може да минат години, преди отново да прекрачи прага на „Сакро Конвенто“ – ако изобщо някога го направи.

Почти ги беше настигнал, когато пътя му препречи един от цивилната охрана. Вдигна копие то си пред него и го избута, заедно с хората наоколо, към стената, като откри път през тесния площад.

– Сторете път на дожа на Венеция – изграчи стражът. Екзалтираната тъпла притихна и от една носилка слезе пишно облечен благородник. Мъжът кимна наляво и надясно, приемайки поздравленията на зяпачите. Направи няколко крачки към входа на черквата, докато приказките зад

Конрад внезапно секнаха.

Процесията на монасите също беше отминала напред. Конрад изведнъж остана без дъх, притискан от всички страни. Салимбене щеше да се наложи да почака. Върна се обратно нагоре по стъпалата, търсейки си място за наблюдение, когато чу зад себе си гласа на Амата.

– Брат Конрад! Ето къде си бил! Заповядай в къщи на вечеря.

– Ако мога – отвърна той. – Най-напред трябва да говоря с брат Джироламо.

– Ела непременно – повтори тя, сочейки му жената на носилката, но течението на тълпата го отнесе нагоре по стълбите, преди да е успял да чуе повече. Вдигна ръка към ухото си и махна безпомощно. Тя склочи длани умолително и той кимна – да, ще направи всичко възможно.

Най-сетне успя да си намери място близо до ръба на площада, където тълпата се оказа по-благоклонна. Видя маестро Роберто в компанията на граф Гуидо и внучката му. Икономът се ухили до ушите и помахаше енергично с ръка.

– Виждал ли си подобно нещо, брате?

Конрад проследи жеста на иконома към площада. Множеството бе вперило поглед в базиликата, от очите на някои бликаха сълзи, биеха се с юмруци в гърдите и вдигаха длани към небесата. Други се смееха и прегръщаха стоящите до тях; Конрад дочу как двама души се извиняват един другиму и си искат прошка за сторени грехове. Имаше и такива, които стояха притихнали, със затворени очи и устни, мълвящи молитва. Както винаги, из тълпата сновяха амбулантни търговци, предлагаха пай с месо и сладкиши на онези, чиято ревностна отдаденост се подхранваше и с насъщния. Един мъж бе коленичил в последните редици на тълпата, свел ниско глава, тялото му опаковано плътно в тежко черно наметало въпреки горещото утро. Ръстът му, мрачният вид и широките рамене напомниха на Конрад за каещия се Якопоне и неговите безумни молитвени пристъпи. Макар че с какво се различаваше Якопоне от този човек, който възхваляваше несъществуващата стигма?

Заля го порой от емоции – мъка пред общата заблуда, която виждаше пред очите си, почуда пред въодушевляването на тълпата, възмущение към отколешната лъжа на Елиас, разпростряла пипалата си навсякъде около него. Хората вярват в чудеса, колкото по-нереални звучат, толкова по-добре – тази мисъл се пръкна някъде от дъното на паметта му. Спомни си за разговора си с Амата в планината край Губио; тогава й разказа за надпреварата, провеждана на Монт Ингино и трите групи, които носят към върха своите светци. „Все едно кой е победителят“, бе

обяснил тогава на момичето. „Простият народ има нужда от прости образи, които да подхранват вярата му – а не от проповеди и поучения.“

Образи като смирен светец, белязан с раните Христови! Как само го човъркаха сега тези му думи! Все едно дали раните са истински или не – Конрад трябваше да признае реалността на онова, което виждаха очите му. Стигмата на свети Франциск подхранваше въображението и религиозното усърдие на вярващите от всички прослойки на населението, пък било то и в този единствен ден на възпоминание. Нима имаше право, нима беше длъжен да уронва тази вяра – дори да успееше да убеди някой от тези фанатични последователи да му повярва?

Коленичилият се изправи и обходи с празен поглед над главите на тълпата, пълните му със сълзи очи бяха зачервени от плач, сплъстената му пясъчноруса коса – рошава и заплетена. Той се молеше, глух и спял за околната глъчка, дори когато малката Терезина, която също го забеляза, изтича и го дръпна за наметалото.

– Татко! Това си ти! Търсихме те навсякъде!

XLIV

Публичното празнуване на стигмата продължи до късния следобед и Конрад трябваше да изчака до вечерня, за да получи аудиенция. Когато влезе в горната черква, където Джироламо се съгласи да се срещнат, вместо генерал-министъра монахът завари висок мъж с бяло расо и шапчица на темето. Гледаше през прозореца, сключил ръце на гърба си. Тънките му пръсти бяха окичени с пръстени, символи на високия пост, който заемаше. Духовникът се обърна бавно. Бледата му кожа бе изопната като пергамент върху изпъкналите му скули. Под очите му, прихлупени под тежки клепачи, висяха бледоморави торбички. Конрад изпита неудобство от погледа му.

– Добре дошъл, брате – рече духовникът с тържественост, която балансираше свистенето на дробовете му. – Твоят генерал-министър удовлетвори желанието ни да се срещнем с монаха, чието любопитство го е вкарало в затвора. Високата оценка на Орфео ди Бернардоне за теб изостри любопитството ни.

Конрад се свлече на колене на каменния под и сведе глава.

– Дълга на Ваше светейшество живота си. – Остана в тази смирена поза, докато усети лекото докосване на ръце върху главата си и чу как папата изрече благословия на латински. Григорий го хвана за раменете

и го подтикна да стане.

– Брат Джироламо не може да дойде. Подготвя се за пътуване с дожа, който утре се връща във Венеция. – Папата посочи на монаха един празен стол и се настани срещу него. – Как да ти кажа – подхвана Григорий, – нуждаем се от неговото първенство дори повече, отколкото се нуждаем от него вашият орден. Помолихме го да се върне в Константинопол, за да доведе докрай безбройните останали подробности около обединението на църквата.

Конрад се запита какво точно е разказал Джироламо на папата за него. Дали генерал-министърът, в замяна на това, че се е съгласил да приеме мисия да замине на Изток, не се е свързал с най-висшия представител на църквата, за да му попречи да разкрие истината за проказата на свети Франциск?

– Унията на нашата църква е Божия благословия – продължи Григорий, – особено унията между братя. Брат Джироламо сподели с нас своя план да те използва като посредник, който да излекува язвите на собствения ти орден – естествено, след като самият ти бъдеш изцелен. Тежка и мащабна задача. Сега, когато го спечелихме на своя страна, той ще трябва да разчита повече, отколкото си е представял, на братя като теб. Лично аз смятам, пък и по отношение на църквата, че сме големи късметлии, заедно успяхме да те освободим.

Папата се взря съсредоточено в лицето му, но Конрад съзнателно се опитваше да не показва никакви емоции. Още не се бе възстановил от първоначалната си изненада. Освен това искаше да запази реакцията си за накрая, когато чуе окончателното предложение на Григорий.

– Брат Джироламо изпитва силни симпатии към братята ти спиритуали. Израсъл е в Асколи, сред блатата, където се крият те. Но при все това той осъзнава, че умерените, практически настроени братя са по-подходящи да изпълняват плана на свети Франциск за реформиране на църквата – да сричат бариерите между свещеничеството и народа, – отколкото по-ревностните членове на ордена. Според мен орденът ви трябва да акцентира по-малко на бедността и повече на простотата, по-малко на аскетизма и повече на суровостта. Разграничението е тънко, но така много повече вярващи ще се почувстват уютно, няма да са само малцината ти приятели, придържащи се към строгите аскетични практики. – Папата вдигна ръка към робата на Конрад. – В този смисъл предпочитаме да срещнем монах, облечен в дреха от хубав, плътен материал, която ще му служи дълги години и няма да му позволява да се разсейва в смразяващия студ на базиликата, отколкото да носи дрипи. Надяваме

се, след известен период на размисъл, да стигнеш до същите изводи.

Григорий стана и се отправи към прозореца, заставайки с гръб към Конрад. Конрад поглади закръпения ръкав на расото си. Вече бе спорил по този въпрос с Дона Джакома и усети как кръвта стопля бузите му.

– Брат Джироламо ни уведоми, че си доволен от работата си в болницата за прокажени – продължи Григорий, – но според нас Бог те е предвидил за по-големи задачи. Предложихме на твоя генерал-министър да си отдъхнеш известно време в манастира на Монте ла Верна, където да се отдадеш на размисъл за по-висшите цели, управлявали живота на свети Франциск, мисията му в църквата като цяло, за всички вярващи.

О, значи така смятат да ми затворят устата.

– Защо точно на Монте ла Верна? – попита той, уж без да подозира отговора, но съзнаваше, че единствената причина би могла да се крие във факта, че именно там Франциск бе получил раните си. Григорий и Джироламо му се подиграваха. – Нима истината не остава една и съща и неизменна навсякъде? – попита той, вече убеден, че папата е наясно каква истина има предвид. Папата изопна гръб.

– *Quid est Veritas?*, попита Пилат нашия Бог. Какво е истина? За жалост на цялото човечество, не е оставил Исус да отговори. Всеки би искал да чуе отговора. Живели сме два пъти колкото теб, брате Конрад, много от тези години прекарахме в четене на хроники и истории с претенции за автентичност. Забелязали сме, че перата на писарите изписват изменчивата и гъвкава истина с лекотата, с която ковачът кове острието на меч.

– Но аз съм напълно прав за проказата на свети Франциск.

Григорий извърна глава, по лицето му се четеше болка, сякаш се стараеше да не обръща голямо внимание на проявената недискретност от страна на Конрад за директните му думи. Папата предпочиташе да говори с недомлъвки по този въпрос.

– Някога един мъдрец си представил, че Бог е скрил в дясната си ръка цялата истина за вселената. В лявата си ръка Създателят носел само активното търсене на истината, включително условието, че човек винаги ще бърка в нейното търсене. И рекъл Бог на мъдреца: „Избирай!“ Човекът смирено поел лявата ръка на Господа и отвърнал: „Небесни отче, абсолютната истина принадлежи единствено на Тебе.“ – След малко папата додаде със свистящия си глас: – Днес на площада вероятно си забелязал, че истината, в която си се вкопчил, не е толкова проста и толкова абсолютна. Твоята истина ще е копие, произващо в сърцето вярата на хората.

Конрад сведе глава. Пришпорен от убежденията си, бе прекрачил собствените си граници. Дължеше на първосвещеника пълна преданост, както и благодарността си.

– Прости ми, свети отче, за гордостта. – Затвори очи с мисълта, че сърцето му всеки миг ще се пръсне от смущение и вълнение. Продължи тихо: – Докато наблюдавах тълпата, стигнах до същото заключение като Ваше светейшество и ще се разкайвам навеки, ако разколебая вратата на хората. Казах си, явно не му е сега времето за откровения. Но все пак от уважение към същата тази истина не е ли редно поне да оставим бележка в някаква хроника, която да е в полза на хората, които идват след нас?

– Не. – Отрицанието прозвуча тихо, но категорично, папата вдигна ръка на рамото му. – Не, сине мой. – Конрад пак вдигна лице, изненадан от внезапната нежност на папата. – Но все пак ти дължим нещо в замяна на изтърпяната от теб болка, а и защото... защото, просто казано, сме съгласни с брат Джироламо, че вероятно си прав. Откритието ти не бива да претърпи повече... от временна смърт. Когато Бог пожелае, Той може да ни възкреси, така както възкреси Своя Син. И така, предлагаме ти следното: един брат ще те придружи до Ла Верна; чрез него можеш да започнеш устната традиция за твоя Франциск Прокажения. Устна, не писмена. Не бива да правиш нищо повече от това, останалото остави в Божиите ръце.

– А мога ли да избира сам човека, който ще ме придружи?

Папата кимна.

– Стига генерал-министърът да одобри избора ти. Дано Бог даде да го одобри, рече си Конрад. В душата му изведнъж пламна въгленът на надеждата. Заедно с това го обзе и неочаквано спокойствие, усещането, че някой монах от някое бъдещо поколение най-сетне ще извади наяве измамата на Елиас. Усети как си възвръща решителността, но не каза нищо за това на папата.

– Ако брат Джироламо беше тук, бих го помолил тази вечер да разполагам сам с времето си, за да мога да се сбогувам с Орфео и булката му. Обещах да ги посетя за вечеря.

– Това не е проблем, брате. И, моля те, прибави към своите поздравии и моите, защото изпитвам дълбока обич към този човек. – Григорий замълча, усмихнат, после попита: – Кога ще дойдеш за спътника си?

– Ако е възможно да се срещнем утре сутринта, след третия час, при Порта ди Мурорупто...

Папата кимна и се съгласи да предаде молбата му, после изпрати

Конрад до входа на базиликата. И така дилемата, тормозила Конрад от срещата му с брат Джироламо, се разреши с категоричността и неизменността на папски указ.

По време на срещата на Конрад и папата площадът на свети Франциск се бе изпразнил, а тълпата се бе разпръснала, понеже вече беше време за вечеря. Самотен помияр претърсваше останките, хвърлени от поклонниците между паветата, и дойде да подуши и глезените на монаха. Кучето го последва до края на площада и Конрад за пореден път си помисли колко много му се иска да се върне при горските си приятели, от последната среща с които бяха минали цели три години. Погали кучето по главата, обзет от внезапна тъга по Киара, опитомената сърничка, която обикаляше около колибата му. После викна на животното да се връща на площада и продължи сам по пътя си.

Единственият неразрешен въпрос касаеше съществуването или местонахождението на липсващия ръкопис на Лео. Конрад се бе надявал да зададе този въпрос на Джироламо, но сега, когато генерал-министърът заминаваше за Венеция, този шанс му бе убягнал. Пък и знаеше, че дори да намери начин да попита брат Салимбене или библиотекаря, едва ли ще получи честен отговор. Оставаше му само пак да се прокрадва нощем в библиотеката и да се опитва да откърти разхлабени дъски на библиотечен шкаф – опит, който се надяваше никога повече да не му се налага да повтаря. Но спътникът му до Ла Верна... след като наследи историята за проказата на свети Франциск... вероятно би поел ангажимент и към Леовата хроника.

Докато завиваше по познатия път към дома на Амата, Конрад си даде сметка, че внезапният обрат на събитията всъщност му донесе усещане за спокойствие и облекчение. Цели три години Леовото съобщение бе потискало крехката му душа като обилен снеговалеж, бе напъргало всяка негова фибра. Но пламъкът на папския авторитет в крайна сметка разтопи този товар и той се усещаше олекнал и възвърнал изправеното си положение. Игото на сляпото подчинение носеше в себе си освобождаването от детинската безотговорност. Изчезналият ръкопис на брат Лео представляваше поредният товар, още една тежест, която той с готовност щеше да предостави в Божиите ръце. Вече очакваше с нетърпение оттеглянето си на Монте ла Верна; искаше му се да се разговори от всичко, трупано досега.

Щом пристигна в дома на Амата, завари цялото домочадие събрано в голямата зала, вечерята беше по средата. На масата за прислугата

седяха и четиримата мъже, които носеха носилката пред долната черква сутринта. Отблизо той най-сетне разпозна онзи, който му се бе сторил познат: прислужникът на Розана, който му носеше храна в планинската колиба всяка седмица.

Конрад се завтече нетърпеливо към главната маса, запазена за семейството и специални гости, но Розана я нямаше там. Раменете му увиснаха. Това разочарование му беше познато; беше го изпитвал и преди – в онази сутрин, когато замина за манастира, а Розана не дойде да го изпрати.

Амата улови погледа му и му направи знак към празното място, което пазеше между себе си и граф Гуидо. Гуидо поздрави монаха сърдечно и се отмести по-встрани на пейката, докато Амата правеше знаци на помощника в кухнята да донесе още един прибор. В главата му се завихриха спомени от отшелническите му дни; сети се за приказливата девойка, която мятеше зърна грозде в устата си едно подир друго, докато го гълчеше в собствената му колиба. Зрялата млада жена до него бе живата награда за мъдростта и търпението на дона Джакома.

– Обещах ти изненада, Конрад! – рече Амата. – Поканих мона Розана в Асизи за празника на светеца, макар че тогава не знаех за болестта ѝ. Надяваме се, с благословията на свети Франциск, състоянието ѝ по време на гостуването ѝ тук да се подобри.

– Колко тежко е положението ѝ? – попита Конрад. Лицето на Амата помръкна.

– Много. Знахарят смята, че само чудо може да я спаси. Събрали са ѝ се твърде много тежки бременности. Благословията и проклятието на нашия пол. – Успя да му се усмихне едва, спомнила си, че след по-малко от година вероятно и нейният живот ще виси между чудото и смъртната опасност на бременността и раждането.

Конрад зарови челото си в шепа и стисна зъби. Най-скъпата му приятелка от детството да е принудена да страда, понеже съпругът ѝ е бил самодисциплиниран колкото разгонен пръч! Нямаше година през време на брачния им живот, през която тя да не беше бременна. Колкото и ядосан, отчаян и безпомощен да се чувстваше, част от него нямаше как да не признае, че Розана и Куинто просто бяха изпълнявали библейската заповед да се множат и плодят. Дали животът ѝ би бил по-различен, ако се бе омъжила за някой като него?

Амата отпи от чашата си. Докосна го по ръката и додаде:

– Разпитва за теб, откакто е пристигнала.

Монахът понечи да стане незабавно, още преди прислужникът да

му е сервирал вечерята, но Амата го стисна за ръкава.

– Сега тя си почива, Конрад. Първо хапни и ни разкажи какво си намислил. Надявахме се да поостанеш при нас известно време. Якопоне също би се радвал на твоята компания.

Тя кимна към дървена пейка под едно от паната на стената. Терезина бе привършила с вечерята и седеше до баща си, отпуснала глава на рамото му и стиснала огромната му ръка в малките си шепи. Каещият се въртеше бавно глава насам-натам.

Потъването на Якопоне обратно в онова състояние обезсърчи Конрад. Покри лицето си с длан, после набързо обясни, че на следващата сутрин заминава.

– Мога само да те посъветвам нещо, Амата – рече той. – Намери на сир Якопоне някаква писмена работа – било то като твой нотариус, или да записва стихотворения, да преписва... каквото и да е. Той притежава изострената чувствителност на творец. За изтерзани души като него писането е най-доброто спасение, пък било то и само с пречистващо действие. Може да опита да поживее в манастира ни в Тоди. Там го познават и е бил високоуважаван, преди безумната тъга да превземе духа му.

Конрад забеляза, че отговорът му разочарова Амата, но папата вече бе казал своята дума, пък и собственият му дух имаше нужда от обгрижване. Всичките тези хора, които го обичаха, щяха да му липсват, но знаеше, че трябва да ги напусне. Пак стоеше на кръстопът, пред поредната неизбежна смяна на посоката. Докато сърбаше чорбата си, Конрад пак се замисли за Розана, която бе напуснал вече два пъти – веднъж, когато отиде в манастир и получи новината за сватбата ѝ, и втори път, когато напусна отшелническата си килия, за да се върне в Асизи. Е, сега явно се налагаше да я изостави за трети път, вероятно завинаги.

Тази вечер супата му се видя без вкус и мирис, изобщо не обръщаше внимание на глъчката около себе си. Сетивата му бяха потънали в непрогледен мрак и подтикваха душата му да ги последва, при това незабавно. Перифразира наум стих от известно стихотворение: „Сбогувах се с приятелите си и влязох в есента на Ла Верна.“ Когато започнаха да раздигат масите, той почти не бе докоснал храната си.

Амата остана до него, докато сътрапезниците ѝ отидоха да си донесат сламениците.

– Конрад? – рече тихо тя. – Ако не ти се яде, можем да посетим Розана още сега. Но преди да ѝ пожелаем лека нощ, обещавай ми, че няма да се измъкнеш на сутринта като миналия път, когато замина за болницата.

– Обещавам ти, Аматина. – Замълча, после додаде: – Надявам се един ден Бог отново да насочи стъпките ми насам, но засега не виждам по-далеч от Ла Верна.

Улови се, че търси думите, които знае, че е длъжен да изрече.

– Всички вие ужасно ще ми липсват, но раздялата ще е по-лесна, като знам, че най-сетне живееш в мир, както се надяваше Джакомина, както искахме всички ние. – Но вътрешно усещаше, че няма да е толкова лесно, колкото го представяше пред нея. Сбогуването с Амата май щеше да се окаже толкова мъчително, колкото и другата раздяла, която го очакваше.

Не се дръпна, когато тя го хвана за ръката и го поведе към стаята, където някога бе изучавал ръкописите. Когато той се поколеба пред вратата, тя му прошепна:

– Орфео ме чака. – И дискретно се върна в залата. Огънят, запален в ъгъя, пушеше и се процеждаше през каменния комин към тавана, точно както си спомняше той, но жената, която лежеше на сламеник на пода, дишаше без усилие. Клепачите ѝ потрепнаха, после се разшириха, щом забеляза привидението край вратата.

– Аз съм. Конрад – рече той.

Оранжевите отблясъци на огъня танцуваха по потното чело на жената.

– Какво са сторили с приятеля ми? Амата ме предупреди, че в затвора доста си се променил, но не съм очаквала...

Конрад коленичи край сламеника и постави ръка на устните ѝ.

– Казано е, че Бог наказва тези, които обича, точно както децата се отнасят с любимите си играчки. Сигурно двамата с тебе сме много обичани, Розана. – Хвана я за ръката, без да се замисли, все едно отново бяха десетгодишни деца, дори се изненада колко естествено му дойде всичко. – Амата каза, че си ме чакала.

Тя извърна глава и проследи дима с поглед.

– Исках да се помолиш за избавлението на душата ми и за закрилата на съпруга и децата ми, когато си отида. Знам, че с мене е свършено, Конрад. – Едва почувства лекото присвиване на пръстите ѝ върху дланта му. – Също така бих искала да се изповядам.

Конрад пусна ръката ѝ и застана изправен. Розана се засмя тихичко в сумрака.

– Не, не. Нямах предвид чак толкова официално. Вече се изповядах на свещеника в Анкона, преди да тръгна, знаейки, че пътуването може да ми дойде твърде много. На теб искам да се изповядам като приятел

на приятел. Моля те, хвани ме за ръката.

Той го направи, този път по-смутен.

– През всичките години съвместен живот със сир Куинто – продължи Розана – бях влюбена в другото. Шокиран ли си?

Конрад внезапно забрави да диша. Ако не беше крехкото ѝ състояние, щеше веднага да пусне ръката ѝ. Макар да бе нарекла това пречистване на душата си неофициално, той се държеше като пастор.

– В плътския смисъл на думата ли го обичаше? – попита той, изпитвайки ужас от отговора ѝ, още докато задаваше въпроса.

Розана пак се засмя, но едва.

– Не. Само в момичешките си фантазии – и сега, в зрелите си сънища. Мисля, че той е най-наивният глупак сред живите хора, след като не забеляза нищо през всичките тези години.

– Познавала си го още като момиче? Защо не си му признала чувствата си, вместо да се омъжиш за непознат?

– Нали знаеш, Конрад, дъщерите нямат право на глас в тези неща. Признах му любовта си, споделих и с родителите си – в нощта, когато ми казаха, че съм отредена за Куинто. Избухнах до лудост и се заклех, че ще се омъжа единствено за... теб. Как мислиш, защо толкова се разбързаха да те прашат в манастир? – Сламеникът прошумоля, щом тя с усилие се завъртя на една страна. – И виж докъде стигнахме. Две раздърпани стари парцалени кукли, които биха били най-щастливата двойка на света. Знаем, че и ти ме обичаше, макар онова да беше само недорасла момчешка любов.

Буцата в гърлото на Конрад му пречеше да ѝ отговори. Светлината на изгряващата луна облиза ъгъла на стаята, проправи си път през увисналите клони на дърветата и се лепна за стената. В този самотен и блед лъч светлина Конрад внезапно разпозна собствения си самотен живот.

– Каж ми го, Конрад. Нека се сбогувам с теб в мир.

Той стисна ръката ѝ между дланите си, прокара върховете на пръстите си върху нейните.

– Знаем, че душите ни няма да умрат, Розана – пророни накрая с дрезгав глас. – Няма смисъл да влагаме толкова много в сбогуванията. Един ден пак ще се срещнем, на по-щастливо място.

– Каж ми го, Конрад, моля те.

Той се опита да стане на крака, но ръката ѝ се вкопчи в неговата.

– Конрад!

Пусна я и остави ръката ѝ на корема ѝ.

– Бог ми е свидетел, че те обичах, Розана. До този миг Бог едничък

знае, че никога не съм спирал да те обичам. Точно в този момент го осъзнавам и самият аз. Предполагам, че това е доказателство, че наистина съм наивен глупак, както каза.

Опря устни в потното ѝ чело, после я подхвана под мишниците и почти я повдигна от сламеника. Притисна я до гърдите си в продължителна прегръдка, като се бореше да преглътне сълзите, на които му се щеше да даде воля, и накрая я пусна. Положи тялото ѝ върху сламеника и този път позволи на устните си да докоснат нейните.

– Благодаря ти, Конрад – прошепна тя.

– Addio, Розана. Довиждане, приятелко.

Изправи се на крака и се затътри към вратата. Спря се, стиснал рамата, загледан в късчето искрящо небе, което се виждаше през прозореца.

– Ще се видим там – рече той, кимайки към звездите.

Конрад излезе през вратата със забързана крачка. Тръгна по осветената от луната пътека към двора на Амата. Там светлината се заплете в снежнобялата му брада, озари я и привлече облак мушици, които закръжиха около главата му и се загнездиха в косата му. Така му се искаше да пусне корени тук, наред купчината отломки, да се покрие с мъх и лишеи като някой древен дъб и да предложи гостоприемството си на милион насекоми, хвърляйки сянка върху благородното домакинство на Амата с широките си листа, като протяга клони след чевръстите ѝ дечица.

Но поклонничеството не му позволяваше подобен лукс. Неговата посока беше друга. Нямаше предвид Монте ла Верна – това явно бе само спирка по пътя му. Крайната му цел беше царството Божие – царството, скрито в самия него, както учи Христос.

Утре ще прехвърли Леовия товар върху плещите на избаника си, който щеше да го придружи в пътуването – монаха от следващото поколение, брат Убертино. Въпреки усилията си до момента все още не бе открил Бога; нямаше го и в опърпаната сива роба, която покриваше треперещите му рамене. Знаеше, че Отецът живее много по-надълбоко от човешките копнежи, от парчето овъглен пергамент в джоба му и от чистата душа на ордена, която този пергамент символизира; от огромната базилика, изневерила на тази чиста душа. Много по-надълбоко от всичко, за което Конрад можеше да се сети и да назове, дори от най-правдоподобната представа за Бога, плод на най-чиста фантазия.

Беше убеден, че пътят към Бога ще се изгуби, обвинит в тайнственост, ще изчезне нейде в небитието, но не на определено място, не и в

празното. А навсякъде, където има любов. Защото е речено, че „Бог е любов“.

И там, в сърцето на неподправената любов, той знаеше, че пак ще срещне Розана.

Епилог

След времето, прекарано на Монте ла Верна, брат Конрад от Офида си спечели славата на странстващ проповедник и мечтател. Постоянно отдаден на каузата на спиритуалистичното крило на своя орден, той почина в манастира „Санта Кроче“ в Батиста през 1306 г. и по-късно бе признат за блажен. Негов съвременник, брат Анджело Кларено, свидетелства, че Конрад е носил своята роба в продължение на цели 50 години – един вид признание както за неговото упорство, така и за издръжливостта на материала. Шестнайсет години след смъртта му разбойници от Перуджа откраднаха тленните останки на блажения Конрад и ги скриха в собствения си град. В края на XIII век Убертино от Казале заснана начело на братята спиритуали. В своята книга *Arbor Vitae* („Дървото на живота“) той споменава изгубения ръкопис на Лео. Убертино цитира онези откъси от ръкописа, предадени му от брат Конрад, но е обявен за лъжец, понеже не показва оригинала на текста, който така и не е открит. През 1294 кардинал Бенедето Гаетани е избран за папа Бонифаций VIII и вкарва папската институция в най-дългата и тежка криза в историята. Ако някой повярва на предположенията на Конрад, че пророчествата на абат Йоахим Флорски наистина сочат лето 1293, би имал пълното право да твърди, че Бонифаций символизира мерзостта на запусънието, предречена във виденията на абата.

Якопоне от Тоди влезе във Францисканския орден през 1278. Той също стана водеща фигура сред спиритуалите. Поетичните му хвалебствия, писани на народен език, му спечелиха любовта на хората и омразата на неговия съперник Данте Алигиери. Тъй като Якопоне отправи остри нападки към развалата в църквата, Бонифаций VIII го хвърли в папската тъмница. Но това е друга история.

В годината, когато Якопоне влезе във Францисканския орден, дъщеря му Терезина, оставена при Орфео, Амата и четирите им деца, замина за Палермо, Сицилия. Там Орфео основа търговски пункт, от който търгува с цяла Леванта в продължение на няколко години, преди да настъпи Сицилианската вечерня – но и това е друга история.

На 14 април 1482 г. папа Сикст IV канонизира някогашния генерал-министър брат Бонавентура. През 1588 папа Сикст V обяви светеца за Доктор по богословие и го удостои с изключителната титла серафически доктор.

През 1818 година екип работници, копаещи в криптата под базиликата в долната черква на свети Франциск, откриха тленните останки на светеца – 550 години след тяхното изчезване. Никога не са правени проби за следи от проказа.

КРАЙ

© Джон Сак
© 2006 Невена Кръстева, превод от английски

John Sack
The Franciscan Conspiracy

Сканиране, разпознаване и редакция: Теодора, 2008

Издание:
Издаелство „Прозорец“, 2006

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9237>]